SOSYAL BİLGİLERDE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS KONULARININ ÖĞRETİMİNDE YERLİ ÇİZGİ FİLMLERİN KULLANILMASI DURUMU

Yüksek Lisans Tezi

Zehra Nur ELİYAZICI

Eskişehir 2026

SOSYAL BİLGİLERDE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS KONULARININ ÖĞRETİMİNDE YERLİ ÇİZGİ FİLMLERİN KULLANILMASI DURUMU

Zehra Nur ELİYAZICI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı

Danışman: Prof. Dr. Elvan GÜNEL

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Şubat 2026

Eskişehir

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Zehra Nur ELİYAZICI'nın "Sosyal Bilgilerde Somut Olmayan Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Yerli Çizgi Filmlerin Kullanılması Durumu" başlıklı tezi 19/01/2026 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim dalında Sosyal Bilgiler Eğitimi Programında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

		Ünvanı Adı Soyadı	**İmza**
Üye (Danışman)	**:**	**Prof. Dr. Elvan GÜNEL**	**.....**
Üye	**:**	**Prof. Dr. Handan DEVECİ**	**.....**
Üye	**:**	**Doç. Dr. Özge ÇINAR**	**.....**

Prof. Dr. Nafiz Öncü CAN

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

SOSYAL BİLGİLERDE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS KONULARININ ÖĞRETİMİNDE YERLİ ÇİZGİ FİLMLERİN KULLANILMASI DURUMU

Zehra Nur ELİYAZICI

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Şubat 2026

Danışman: Prof. Dr. Elvan GÜNEL

Kültürel aktarım hikâye ve masal anlatımlarıyla geleneksel şekilde gerçekleşiyorken zamanla bu durum değişmiştir. Günümüzde teknolojinin yaygınlaşması, şehir merkezli yaşam alanlarının yoğunlaşması kültür aktarımında teknoloji kullanımını gerekli hale getirmiş, medya aracılığıyla kültür aktarımı gerçekleşmeye başlamıştır. Medya araçlarından biri olan yerli çizgi filmler çocukların kültürel mirası öğrenebileceği bir kültür aktarıcısı olmuştur. Yerli çizgi filmler toplumun yaşadığı kültürü, kültürel değerleri göstermekte, geçmiş ve günümüz arasında bağlantı kurmakta ve çocukların eğlenerek öğrenmesine yardımcı olmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin çeşitli materyaller, teknikler ve yöntemlerin kullanılabildiği bir ders olması, yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasını mümkün kılmaktadır. Çizgi filmler somut olmayan kültürel mirasın güncel yaşamla ve toplumla ilişkisini kurarak görselleştirilmiş anlatımla öğrenilmesinde aracı olabilmektedir. Somut olmayan kültürel miras konusu derste işlenirken yerli çizgi filmlerin ilgili bölümlerinin ders içeriğinde kullanılabilir olduğu alanyazındaki çalışmalarda da önerilmektedir. Bu araştırmayla yerli çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde kullanılmasına ilişkin öğretmenin ve öğrencilerin deneyimleriyle oluşan var olan durumun detaylı incelenmesi araştırmanın önemini ve amacını oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseninde yapılan bu araştırma Eskişehir'deki bir ortaokulda 2024-2025 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler, Yerli çizgi film, Somut olmayan kültürel miras.

ABSTRACT

THE USE OF LOCAL CARTOON MOVIES IN TEACHING OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE TOPICS IN SOCIAL STUDIES

Zehra Nur ELİYAZICI

Department of Turkish and Social Sciences Education

Social Studies Education Program

Graduate School of Anadolu University, February 2026

Supervisor: Prof. Dr. Elvan GÜNEL

Cultural transmission traditionally took place through storytelling and fairy tales, but this has changed over time. Today, the spread of technology and the concentration of urban living spaces have made the use of technology necessary for cultural transmission, which now takes place through the media. Local cartoon movies, one of the media tools, have become a cultural transmitter through which children can learn about their cultural heritage. Local cartoon movies showcase the culture and cultural values of the society, establish a connection between the past and the present, and help children learn while having fun. The fact that Social Studies is a course where various materials, techniques, and methods can be used makes it possible to use local cartoon movies in the classroom. Cartoon movies can serve as a medium for learning about intangible cultural heritage through visual storytelling, establishing its connection with contemporary life and society. When discussing intangible cultural heritage in class, studies in the field also suggest that relevant sections of local cartoon movies can be used in the lesson content. This study examines the current situation based on the experiences of teachers and students regarding the use of local cartoon movies in teaching intangible cultural heritage topics in Social Studies classes, thereby establishing the importance and purpose of the research. Conducted as a case study using qualitative research methods, this research was carried out at a middle school in Eskişehir during the 2024-2025 education-training year.

Keywords: Social studies, Local cartoon movies, Intangible cultural heritage.

ÖN SÖZ

Günümüzde teknolojinin yaygınlaşması, şehir merkezli yaşam alanlarının yoğunlaşması kültür aktarımında da değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Değişim modernleşme adı altında teknolojiyle birlikte hızla gerçekleşmekte, geleneksel olanı devam ettirmek ve hatırlamak zorlaşmakta, insanların kültürel zenginliği körelmekte, unutulmakta, popüler kültür yaygınlaşmakta ve nesilden nesile aktarılan yerel kültürler kaybolarak kültürde tek tipleşme yaşanmaktadır. Somut olmayan kültürel mirasın somut olan kültürel mirasa göre daha geri planda kalmasıyla Somut Olmayan Kültürel Miras sözleşmesi ortak belleğin ve kimliğin korunmasını, kültürel aktarımın sağlanmasını, kültürün uygulanmasını ve yaşatılmasını hedefleyerek somut olmayan kültürel mirası görünür hale getirmiştir. Fakat sözleşme unutulan kültürel mirasın hatırlatılmasına yönelik değil, unutulmaya yüz tutmuş olan ama unutulmamış devamlılığını sürdüren kültürel mirasın yaşatılmasına yönelik ilerler. Bu nedenle toplumsal kültürel bilinci, kimliği, belleği korumak ve sürdürebilmek için somut olmayan kültürel mirasın korunması, aktarılması, uygulanması ve devam ettirilmesi gerekli olmaktadır.

Teknolojinin hızla ilerlemesi ve yayılması zamanla kültür aktarımı medya aracılığıyla gerçekleştirmeye başlamıştır. Kolay ulaşılabilir nitelikteki yerli çizgi filmler çocukların kültürel mirası öğrenebileceği bir kültür aktarıcısı konumuna gelmiştir. Buna bağlı olarak yerli çizgi filmler gizil öğrenme sağlayarak toplumun yaşadığı kültürü, kültürel değerleri ve unsurları göstermekte, geçmiş ve günümüz arasında bağlantıyı kurmakta somut olmayan kültürel mirasın güncel yaşamla görselleştirilmiş haliyle ilişki kurulmasını sağlamakta ve çocukların eğlenerek öğrenmesine yardımcı olmaktadır. Sosyal Bilgilerin içeriğinin çok çeşitli olması, çeşitli materyal, teknik ve yöntemin kullanıldığı bir ders olması da yerli çizgi filmlerin ders içeriğinde kullanılmasını mümkün kılmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras unsurlarının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması durumunun incelenmesi şeklinde yapılan bu araştırmanın gelecekte bu alanda yapılacak araştırmalara da fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan bu araştırmanın hazırlanması sürecinde birçok kişinin desteği ve katkısı bulunmaktadır. Yüksek Lisans öğrenimim boyunca bana her daim destek olan, karşılaştığım sorunlarda çözüm odaklı yaklaşımıyla sabırla, ilgiyle ve anlayışla bana

rehberlik eden kıymetli danışmanım Prof. Dr. Elvan GÜNEL'e, tez jürimde yer alan ve kıymetli görüşleriyle araştırmaya katkı sağlayan sayın hocalarım Prof. Dr. Handan DEVECİ'ye ve Doç. Dr. Özge ÇINAR'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca eğitim sürecimde beni destekleyen ve her daim yanımda olan çok değerli değerli çekirdek aileme ne kadar teşekkür etsem azdır. Son olarak araştırmama gönüllü olarak katılan Güneş öğretmene ve araştırmaya gönüllü katılım sağlayan öğrencilere de teşekkürlerimi sunarım.

Zehra Nur ELİYAZICI

Eskişehir, 2026

11/02/2026

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "Bilimsel İntihal Tespit Programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Zehra Nur ELİYAZICI

11/02/2026

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken ChapGPT, Gemini, DALL-E vb. üretken yapay zekâ programlarından tez yazımı sırasında destek almadığımı beyan ederim. Tezin hazırlığı aşamasında yabancı kaynakların Türkçeye çevrilmesi amacıyla Microsoft Edge ve DeepL çeviri araçlarından destek aldığımı beyan ederim. Çeviri araçlarından çevirdiğim bilgilerin doğruluğunu kontrol ettiğimi bildiririm.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Zehra Nur ELİYAZICI

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI i

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii

ÖZET iii

ABSTRACT iv

ÖN SÖZ v

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ vii

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI viii

İÇİNDEKİLER ix

TABLOLAR DİZİNİ xiii

ŞEKİLLER DİZİNİ xiv

GÖRSELLER DİZİNİ xv

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ xvi

1 GİRİŞ 1

1.1 Problem Durumu 1

1.2 Araştırmanın Amacı 5

1.3 Araştırmanın Önemi 5

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları 6

1.5 Kavramların Tanımları 7

2 ALANYAZIN 9

2.1 Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi 9

2.1.1 Dünyada Sosyal Bilgilerin tarihsel gelişimi 9

2.1.2 Türkiye'de Sosyal Bilgilerin tarihsel gelişimi 10

2.2 Sosyal Bilgilerde Kültür, Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Miras Eğitimi 11

2.3 Eğitim ile Kültür, Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Miras İlişkisi 13
2.4 Somut Olmayan Kültürel Mirasın Tarihi, Tanımı, Kapsamı ve Ögeleri..... 17
2.5 Çizgi Filmin Tarihi Gelişimi ile Çizgi Filmin Eğitim ve Kültürle İlişkisi..... 22
2.5.1 Eğitimde Çizgi Film Kullanımı 24
2.5.2 Çizgi Filmlerin Kültür, Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Mirasla İlişkisi 26
2.6 Sosyal Bilgilerde Somut Olmayan Kültürel Miras Eğitiminde Yerli Çizgi Film Kullanımı 29
2.7 İlgili Araştırmalar 29
2.7.1 Yurt içinde eğitimde çizgi film kullanımıyla ilgili araştırmalar 29
2.7.2 Yurt dışında eğitimde çizgi film kullanımıyla ilgili araştırmalar 30
2.7.3 Yurt içinde çizgi filmlerin kültür, kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras ilişkisiyle ilgili araştırmalar 34
2.7.4 Yurt dışında çizgi filmlerin kültür, kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras ilişkisiyle ilgili araştırmalar 40
2.7.5 Yurt içinde Sosyal Bilgilerde kültür, kültürel miras, somut olmayan kültürel miras eğitimi ve yerli çizgi film kullanımıyla ilgili araştırmalar 44
2.7.6 Yurt dışında Sosyal Bilgilerde kültür, kültürel miras, somut olmayan kültürel miras eğitimi ve yerli çizgi film kullanımıyla ilgili araştırmalar 49
3 YÖNTEM 51
3.1 Araştırma Modeli 51
3.2 Araştırma Deseni 52
3.3 Araştırma Ortamı 53

3.4 Araştırmanın Katılımcıları 54

3.5 Verilerin Toplanması 55

3.6 Veri Toplama Araçları 56

3.6.1 Yarı-yapılandırılmış görüşme 57

3.6.2 Gözlem 59

3.6.3 Öğrenci ve araştırmacı günlükleri 60

3.6.4 Açık uçlu soru formu 62

3.7 Araştırmacının Rolü 63

3.8 Verilerin Analizi 64

3.9 İnandırıcılık 65

3.10 Karşılaşılan Güçlükler 67

3.11 Araştırma Etiği 67

4 BULGULAR 69

4.1 Çizgi Filmin Ders Sürecinde Kullanılması Durumu 70

4.2 "Kültür ve Miras" Öğrenme Alanında Yerli Çizgi Filmlerin Kullanılmasının Öğrenme-Öğretme Süreci ile İlişkisi 82

4.3 Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Karşılaşılan Durumlar 105

5 SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 116

5.1 Sonuç 117

5.1.1 Sosyal Bilgiler dersinde yerli çizgi filmlerin kullanılmasıyla ilgili sonuçlar 117

5.1.2 "Kültür ve Miras" ünitesi işlenirken kullanılan yerli çizgi filmlerle öğretmen ve öğrenci deneyimlerine dair sonuçlar 120

5.1.3 Sosyal Bilgiler öğretim programı değişikliğiyle ilgili karşılaşılan durumların oluşturduğu sonuçlar 123

5.2 Tartışma 125

5.3 Öneriler 138

KAYNAKÇA 139

EKLER

ÖZ GEÇMİŞ

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1 Katılımcı Bilgileri 55

Tablo 3.2 Yarı-Yapılandırılmış Görüşmeler ve Süreleri 58

Tablo 3.3 Gözlemlenen Sınıflar ve Gözlem Süresi 60

Tablo 3.4 Günlüklerini Veren Öğrencilerin Tablosu 60

Tablo 3.5 Araştırmacı Günlüğü Tablosu 61

Tablo 3.6 Açık Uçlu Soru Formuna Katılım Tablosu 62

Tablo 3.7 Veri Toplama Sürecini Gösteren Tablo 66

Tablo 4.1 Derste Kullanılan Yerli Çizgi Filmlerde Yer Alan Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları 104

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1 Veri Analizi 65

Şekil 4.1 Derste Kullanılan Çeşitli Materyaller..... 70

Şekil 4.2 Yerli Çizgi Filmlerin Ders Sürecinde Kullanılması 71

Şekil 4.3 Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Yerli Çizgi Film Kullanımı 83

Şekil 4.4 Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Karşılaşılan Durumlar 106

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 4.1 Ege'nin Yazdığı Günlüğün Orijinali 78

Görsel 4.2 Yaprak'ın Yazdığı Günlüğün Orijinali 79

Görsel 4.3 Ekim'in Yazdığı Günlüğün Orijinali 80

Görsel 4.4 Yaprak'ın Yazdığı Günlüğün Orijinali 85

Görsel 4.5 Yaz'ın Yazdığı Günlüğün Orijinali 88

Görsel 4.6 Yaz'ın Yazdığı Günlüğün Orijinali 88

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
ICOMOS	: International Council on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
KİFAÇ	: Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
NCSS	: National Council for the Social Studies (Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi)
NEA	: National Education Association (Ulusal Eğitim Derneği)
SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
SOKÜM	: Somut Olmayan Kültürel Miras
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
UNESCO	: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
Vb.	: Ve benzeri
Vd.	: Ve diğerleri
WIPO	: World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü)

1 GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın genel kavramlarının tanımları, kavramsal çerçeve ve araştırma ile ilgili alanyazın taraması hakkında bilgi yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Toplumu oluşturan unsurlardan biri de kültürdür. Kültür, bireysel kişiliğin ve toplumsal kimliğin temelini oluşturarak bireylerin tarihsel süreç boyunca yaşamlarında kullanarak, deneyimleyerek, ifade ederek, var ederek devam ettirdikleri maddi ve manevi tüm birikimleri içerir (Mandlik, 2015; Smith ve Campbell, 2017). Kültür toplumların geçmişten günümüze anlam yükleyerek oluşturdukları, yaşayış biçimleriyle şekillendirdikleri, geçmişten günümüze devam ettirdikleri düşünme şekilleri, gelenekleri, görenekleri, oyunları, yemekleri, inançları, sanatları, törenleri, toplum içindeki iletişim şekilleri, kıyafetleri, mimari anlayışları ve davranışları bir bütün olarak ifade etmektedir (Feary vd., 2015). Kültür ayrıca insanların yaşama şekillerinden, toplumsal kurallarına; sanatta kullandıkları malzemelerden, yemek yaptıkları malzemelere; müziklerinden törenlerine, sözlü geleneklerinden, eylemsel uygulamalarına; ortak dil, din, inanç, amaç ve değerlerden ortak deneyimlerine, uygulamalarına, alışkanlıklarına, anlayışlarına bir toplum içinde paylaşılan maddi ve manevi öğelerin tümünü kapsamaktadır. İnsanlar kendilerinden sonraki kuşaklara yaşadıkları toplumda oluşturdukları tüm bu birikimleri aktararak kültürel devamlılığı sağlamaktadırlar.

Toplumdaki geleneği devam ettiren o toplumda yaşayanlardır, toplumda yaşayanlar olmadan geleneksel kültürün devamlılığının sağlanamayacağını söyleyebiliriz (Bortolotto, 2007; Smith ve Campbell, 2017). Bu birikimlerin nesilden nesile aktarılarak gelmesi ise kültürel mirası oluşturur. Kültürel miras insanların geçmişten günümüze bir birikim halinde getirdiği ortak olan maddi ve manevi tüm bu öğeleri bir sonraki kuşaklara aktarması olarak tanımlanabilir (Brown, 2005; Bradshaw vd., 2011). Bir toplumda geleneği oluşturan ve yansıtan insanlar olmadan geleneksel kültür de oluşamaz, toplumun geçmişi somut ve somut olmayan kültürel yönleri oluşturur (Smith ve Campbell, 2017; Bayraktar, 2021). Kültürel miras gelenekler, örf-adetler, teknik bilgilerden oluşan halk uygulamaları, inanç, yaşayış, konuşma, anlayış, davranış, düşünüş, tören, kutlama, el sanatları, müzik, gösteri, yemek ve uygulamalardan oluşan somut olmayan kültürel miras ve elle tutulur, gözle görülür şekilde varlığını sürdüren somut kültürel miras olarak ikiye

ayrılır. Sözlü gelenekler-anlatımlar, geleneksel el sanatları, gösteri sanatları, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar, toplumsal uygulamalar, şölenler ve ritüeller somut olmayan kültürel miras unsurlarıdır (Ruggles ve Silverman, 2009; Arıoğlu ve Aydoğdu-Atasoy, 2015). UNESCO (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) yalnızca somut olanı değil; kültürel mirasın, kültürel bilincin aktarılmasını, kültürel kimliğin devamlılığını sağlayan nesilden nesile aktarılarak uyarlanan, uygulanan, yeniden üretilmesini sağlayan somut olmayan insan faaliyetlerini de içerir (Lenzerini, 2011; Teke, 2013; Pandurić, 2023).

Kültürel mirasın aktarılmasında bireyin yaşadığı aile, çevre, toplum, eğitim-öğretimle birlikte günümüzde medya da yer almaktadır. İnsan doğduğu büyüdüğü aile ve çevrede ilk ve temel kültürel birikimleri deneyimleyerek öğrenir. İlerleyen dönemlerde okula başlayan birey kültürel mirası, eğitim yoluyla öğrenmeye devam eder. Kültürel mirasın toplumsal alanda aktarılmasında ve korunmasında eğitimin ön plana çıktığı görülmektedir. Toplumsal kültürün ve ulusal değerlerin öğretildiği eğitim-öğretim sürecinin kaliteli ve verimli olması kültürel belleğin aktarılmasında, korunmasında ve sürdürülebilirliğinin devamlılığında önemli bir yere sahiptir (Ningsih, Astawan ve Rati, 2022; Valencia-Arnica vd., 2023). Kültürü aktarma ve kültürel devamlılığı sağlama açısından eğitim önemlidir. Mevcut öğretim programları ve ders kitapları da kültürü aktarırken nasıl ve ne şekilde aktarılacağını belirlemektedir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan "Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ile Temel İlkeleri" esasında hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı değişen ve gelişen dünya koşullarına yönelik bireyin ihtiyaç duyduğu becerilerin kazandırılması için oluşturulmuştur ve bireyin toplumsal ortak mirasını, tarihini, değerlerini, kültürünü öğrenmesini, korumasını ve davranışa dönüştürmesini amaçlamaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024). Disiplinler arası bir ders olduğu için Sosyal Bilgiler dersi çeşitli sosyal bilimleri kapsayan ders içeriğiyle farklı materyalleri, yöntem ve teknikleri kullanarak toplumsal yaşamda gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazandırarak topluma kültürünü devam ettiren etkin vatandaşlar yetiştirme görevini üstlenerek toplumsal yaşamda gerekli bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Singer, 2019; Pandurić, 2023). Kültürel mirasın eğitim yoluyla aktarılmasında Sosyal Bilgiler dersinin rolü de burada ortaya çıkmaktadır. Eğitimin dış çevreden deneyimlerle, yaşantılarla edinilmesi ve eğitim kurumlarında da

gerçekleştirilmesi hayat boyu öğrenmeyi ifade etmektedir, Sosyal Bilgiler dersi bu noktada daha da fazla önem kazanmaktadır. Çünkü Sosyal Bilgiler dersinin kültürel mirasını bilen vatandaşlar yetiştirme rolü de bulunmaktadır (Burroughs, Groce ve Webeck, 2005). Toplumsal yaşamı ve kültürü belirten her unsur geçmiş, gelecek ve bugünü yansıtan Sosyal Bilgiler dersi için birer kaynak olmaktadır (Çengelci, 2013). Bundan dolayı toplumun kültürel birikimini oluşturduğu bir hafızası olduğu için kültür ve eğitim birbirinden bağımsız düşünülemez; kültür eğitimsiz, eğitim de kültürsüz devamlılığı sağlayamamaktadır (Çengelci, 2012; Güler-Bıyıklı ve Aslan, 2013).

Sosyal Bilgiler dersinde toplumu ve kültürü yansıtan kaynakların, çeşitli materyallerin derste kullanılması öğrenci öğrenmelerinin daha anlamlı olmasında yarar sağlamaktadır (Ningsih, Astawan ve Rati, 2022). Öğrenci öğrenmelerini desteklemek, öğrencinin yaşamla ilişki kurmasını sağlamak, öğretilen konuyu ezberden uzaklaştırmak için çeşitli materyal, yöntem ve teknik kullanarak ders içeriğini zenginleştirmek gerekmektedir (Singer, 2019; Caingcoy, 2023; Chen vd., 2024). Kültürel aktarım aile, çevre ve eğitimle gerçekleşiyorken günümüzde teknoloji de eklenmiştir. Kültürel unsurların aktarılmasında sosyal ve kültürel yaşamı içine alan, kültürel uygulamaları, toplumun yaşayış şekillerini görselleştiren teknoloji modern anlamda rol kazanmıştır (He, Ma ve Zhang, 2017; Yolcu ve Çiftçi, 2023). Son yıllarda teknolojinin giderek artması ve ilerlemesi öğrencilerin multimedya teknolojisiyle öğrenmesini de yaygınlaştırmıştır. Animasyonlar, videolar, renkli grafikler, çeşitli teknolojik materyaller kullanarak görsel öğrenen bu nesile "dijital nesil" denilmektedir (Chan, 2015; Haddad, 2016).

Dijitalleşmenin kültürel mirasın aktarılmasında bir hafıza görevi gördüğü düşünüldüğünde kolay ulaşılabilir olan çizgi film ve animasyonlar öğrencilerin karşısına sık sık çıkmaktadır (Dewi, 2013; Giovannini, Lo-Turco ve Tomalini, 2021; Özşan ve Gürel, 2023). Bunun yanında teknolojinin ilerlemesi ve yaygınlaşması çocuk kanallarını kültürel aktarımı çizgi filmler üzerinden sağlayan araçlar konumuna getirmiştir. Kültürel mirasın dijital nesle aktarılırken görsel-işitsel kaynakların kullanılması da öğrencinin güncel yaşamla ve toplumla ilişki kurarak kalıcı öğrenmelerin gerçekleştirilmesini, somut olmayan kültürel miras konularının öğrenilmesini kolaylaştırır (Uçan, 2018; Otobo ve Tijani, 2023; Fang, 2024). Kültürel aktarımın yerli çizgi filmlerle yapılmaya başlanmasının nedenleri arasında çizgi filmlerin çocukların hayatında yer alması bulunmaktadır (Özşan ve Gürel, 2023). Yerli çizgi filmler toplumsal yapının kültürel

özelliklerini anlatmakta, geçmiş ve günümüz arasındaki bağlantıyı kurmakta, çocukların eğlenerek öğrenmesine yardımcı olmaktadır (Yağlı, 2013; Mandlik, 2015). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki kültürel miras konusunu görsel-işitsel destekleme isteği, öğrencinin güncel yaşamla ve toplumla ilişki kurarak somut olmayan kültürel mirası somutlaştırması ve buna bağlı olarak öğrenci öğrenmelerinin kalıcılığının istenmesi gibi nedenlerden dolayı Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel mirasın yerli çizgi filmler kullanılarak işlenilmesinin bu duruma açıklık getireceği düşünülmüştür. Bu bağlamda öğretmen ve öğrenci deneyimlerinin nasıl şekillendiğinin araştırılmasının alan yazına katkı sağlayacağı da düşünülmektedir. Çizgi filmlerin yaşamdan örnekler vererek soyut kalan mevcut konuyu somutlaştırması ve görsel-işitsel anlatım sağlaması ile gerçek yaşamla ilişkilendirmesi Sosyal Bilgiler dersinin hedef kazanımları arasında yer alan kültürel mirası öğretmeye yardımcı olabilmektedir (Wijethilaka, 2020; Alptekin, 2024; Kwangmuang vd., 2024).

Çizgi filmler senaryo, ışık, ses, renk kullanarak sahneler oluşturur. Kültürel konuların mizahi ve eğitici yönüyle izleyici karşısına çıkmasına olanak sağlar; anlatılan konunun netleşmesinde, konuya ilgi çekmede kullanılabilir (Klinmalee, 2022; Ningsih, Astawan ve Rati, 2022; Valencia-Arnica vd., 2023). Yaşanılan kültür ve çevreyi görselleştiren hareketli teknoloji, kavramsal bilgiye dayanan konuları yorumlamayı kolaylaştırır (Güven, 2023; Otobo ve Tijani, 2023). Çünkü çizgi filmlerde kültür ögelerinin bulunması kendi kültürünü ve değerlerini, farklı kültürleri öğrenmiş kültürel okuryazarlığa sahip toplumdaki sorunları fark eden, demokratik vatandaşlar ve donanımlı bireyler yetiştirme amacıyla kurgulanmaktadır (Otobo ve Tijani, 2023). Geleneksel ders anlatımıyla yapılan kültürel aktarıma bir alternatif olan çizgi filmlerin kültürel aktarıma yardımcı olabileceği alanyazında vurgulanmaktadır (Keloğlu-İşler, 2013; Alicenap, 2015; Mandlik, 2015; Yaşar-Ekici, 2015; Uçan, 2018; Alveroğlu ve Halaç, 2024; Atan, 2024; Kwangmuang vd., 2024; Yıldırım, 2024). Ders konusunun görsel örnek sunan çizgi filmlerle desteklenmesi öğrenci için soyut kalan konuların daha rahat anlaşılmasını, senaryoda yer alan karakterler ve görüntülerle günümüzde şehir hayatında yaygın olmayan kültürel mirasın fark edilmesini ve hatırlanmasını sağlayabilir (Abuzahra vd., 2016; Kwangmuang vd., 2024). Ayrıca derste çizgi filmlerin, öğrenci merkezli çeşitli öğretim stratejileriyle kullanılması sınıfta güçlü öğrenme deneyimlerini gerçekleştirebilir (Toledo, Yangco ve Espinosa, 2014).

1.2 Araştırmanın Amacı

Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanımında öğretmenin ve öğrencilerin deneyimleriyle ilgili mevcut durumun derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanımında öğretmenin deneyimleri nasıldır?
- Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanımında öğrencilerin deneyimleri nasıldır?
- Sosyal Bilgiler dersinde hangi yerli çizgi filmler, nasıl kullanılmaktadır?

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin somut olmayan kültürel miras unsurlarını öğrenirken yerli çizgi filmlerin ilgili bölümlerinin ders içeriğinde kullanılmasının öğretilmesi hedeflenen konuların somutlaştırılması ve gerçek yaşamla ilişkilendirilmesinde nasıl bir rolünün olabileceğiyle ilgili mevcut durumdaki deneyimler incelenmek istenmiştir. Ders öğretmeninin duruma özgü deneyimleri ile Sosyal Bilgiler dersini alan öğrencilerin deneyimleri araştırıldığında bu konuya açıklık getirileceği düşünülmüştür.

1.3 Araştırmanın Önemi

Dijitalleşmenin son çeyrek asırda daha da ilerlediği ve yayıldığı düşünüldüğünde bu süreçten önce bireyin yaşadığı çevre, aile ve toplum tarafından kültürel aktarım süregelen yaşayışla doğal bir şekilde ve sözel anlatımla aktarılmıştır. Şehirleşme yaşantısının artması, şehir merkezlerinde insan yoğunluğunun oluşması, teknolojinin hızla ilerlemesi ve yayılmasıyla kültürel aktarımın gerçekleştirilmesinde sözel aktarımla birlikle eğitimle de kültürel aktarım sağlanmaktadır. Zaman ilerledikçe teknoloji günlük yaşamı, eğitim-öğretimi fazlasıyla etkilediği için eğitimde geleneksel anlatımın yeterli olmadığı düşünülmektedir (Üzer ve Çetin, 2018; Valencia-Arnica vd., 2023; Kwangmuang vd., 2024). Bu bağlamda çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılması yaşamdan örnekleri göstererek mevcut konuyu görsel-işitsel anlatımla somutlaştırmasına ve kültürel miras unsurlarını öğretirken öğrencilerin soyut konuyu gerçek yaşamla ilişkilendirmesine yardımcı olabilmektedir. Kültürel miras unsurlarını içeren konularda ders içeriğinde yerli çizgi filmlerin konuyla ilgili bölümlerinin kullanılmasının önerildiği çalışmalar

alanyazında mevcuttur (Abd-Rahim, Halim ve Mamat, 2014; Mandlik, 2015; Uçan, 2018; Zurcher, Webb ve Robinson, 2018; Fidan ve Kılıç, 2020; Karaman ve Yılar, 2020; Wijethilaka, 2020; Attard ve Cremona, 2022; Alptekin, 2024; Özkan ve Özer, 2024; Yıldırım, 2024; Huber, 2025). Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras unsurlarının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması durumunun incelenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bu çalışmayla yerli çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretilmesinde kullanılmasıyla ilgili olarak öğretmen ve öğrenci deneyimlerinin nasıl şekillendiğinin mevcut durumda araştırılması, araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

Çizgi filmlerin resimli çizgi filmler, çizgi roman temalı devamlı çizgi filmler, ticari karikatürler, siyasi karikatürler, uzun metrajlı animasyonlu çizgi filmler, mizah animasyonu ve televizyon çizgi filmlerinden oluşan 7 çeşidi bulunmaktadır (Dhangsubhuti, 2006 akt. İbili ve Şahin, 2016). Bu araştırma televizyon çizgi filmlerinden yerli çizgi film üzerinedir. Yerli ve yabancı alanyazın tarandığında Türkçe çevirilerinin animasyon, animasyon çizgi filmleri, çizgi film, karikatürler, animasyonlu karikatür, karikatür animasyonları, çizgi film animasyonları, çizgi film programları, animasyon videoları ve çizgi dizi şeklinde kavramların bulunduğu araştırma başlıklarına ulaşılmıştır (Moreno ve Ortegano-Layne, 2008; Kasai ve Hsu, 2012; Tipa, 2014; Srinivasalu, 2016; Dursun ve Yurt, 2017; Zurcher, Webb ve Robinson, 2018; Liu ve Elms, 2019; Zhang, 2020; Mandal ve Bairagya, 2021; Murat ve Bal, 2021; Klinmalee, 2022; Rosa, 2022; Mushtaq ve Fatima, 2024). Bu kavramların geçtiği araştırmalarda ortak noktalar tekrar eden karakterler, hareketli diyaloglar, simüle edilmiş gerçek dünya setleri, arka planları seri halinde sunarak yaratılan dünya, senaryo oluşturma, senaryonun seslendirilmesi, sürekli olan hikâyenin varlığı, görsel efektlerin sunulması şeklinde yer almaktadır (Liu ve Elms, 2019). Tüm bu kavramların güncelde medyada/televizyonda kullanım şekli çizgi film olduğu için kavram karmaşasının yaşanabilmesinden ve yanlış kavram kullanımından kaçınmak dolayısıyla bu araştırmada çizgi film olarak yer almaktadır.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Eskişehir'deki bir özel okulun ortaokulunda 2024-2025 eğitim-öğretim yılının güz dönemi ve bahar dönemlerine denk gelen 3 aylık bir süreçte gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenin derslerine girdiği 5. sınıf ve 6. sınıf öğrencilerinin ders süreçleri gözlemlenmiştir. Araştırmanın katılımcıları Eskişehir'deki bir özel okulun

ortaokulunda görev yapan derslerinde çizgi film kullanımına yer veren bir Sosyal Bilgiler öğretmeni ve bu öğretmenin derslerine girdiği 6. sınıfın A ve B şubelerinden araştırmaya katılan 9 gönüllü öğrenciden oluşmaktadır. 5. sınıfların derslerinde ise animasyon kullanılması ve yerli çizgi film kullanılmaması nedeniyle araştırma orada sonlandırılmıştır. Bu nedenle araştırma, araştırmaya gönüllü katılım sağlayan bir öğretmenin 6. sınıf "Kültür ve Miras", 5. sınıf "Ortak Mirasımız" kazanımlarını işlediği derslerde yapılan gözlemler, öğretmenin derslerine girdiği 6. sınıftan 9 gönüllü öğrencinin ders günlükleri, öğretmen ve öğrencilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler, açık uçlu soru formu ve araştırmacı günlüğü ile sınırlıdır.

1.5 Kavramların Tanımları

Sosyal Bilgiler: Öğrencilerin bilgi, beceri ve değerleri edinmelerini ve bunları yaşamlarında kullanmalarını, toplumun bir bireyi olarak kararlar alabilmelerini içeren bir ders (Jones, Pang ve Rodríguez, 2001).

Kültür: En geniş tanımıyla toplumların, grupların yaşam tarzını oluşturan, ifade eden somut olan ve somut olmayan unsurların bütünü (Evcin, 2013).

Kültürel Miras: Bir toplumu, grubu tanımlayan kültürel kimliğin sembolü; kültürel kimliğin ifade edilmesinde, yaşanmasında, inşa edilmesinde kültürel, toplumsal, sosyal, siyasi, güncel birçok amaca hizmet eden maddi bir unsur olmaktan öte kültürel özellik (Blake, 2000).

Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM): Toplumun canlı tuttuğu gelenek, temsil, bilgi, uygulama, insanın yaşamını şekillendiren davranış ve değerler ya bunlarla ilgili somut araçların bir bütün olarak varlığını sürdürmesi (Dedehayır, 2008).

Somut Kültürel Miras: En genel tanımıyla taşınabilir, taşınamaz, dokunulabilir, görülebilir olan kültürel fiziksel varlıklar (Feary vd., 2015).

Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi (SOKÜM Sözleşmesi): Toplumun kimliğini oluşturan kültürel yaşamın ve birikimin nesilden nesile aktarılmasını, korunmasını, yaşatılmasını açıklayan, toplumsal kimlik için kültürün devamlılığının önemli olduğunu belirten, somut olmayan kültürel mirası anlatan uluslararası bir metin ve kılavuz (Arıoğlu ve Aydoğdu-Atasoy, 2015).

Çizgi film: Animasyonla aynı tekniği kullanan fakat karakter, tip, sahne tasarımları, senaryo ile animasyondan ayrılan canlandırma (Atan, 2024).

Animasyon: Hareketli veya hareketsiz nesnelerin, çizilmiş resimlerin teknik olarak tek kare içinde bir alıcıyla hareket ediyormuş izlenimi oluşturularak yeniden düzenlenmesi, canlandırma tekniğinin kullanılarak oluşturulan kısa metraj ve uzun metraj yapımlar, canlandırma sineması (Atan, 2024).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP): Bireyin değişen ve gelişen dünya koşullarına, toplumsal konularda ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılması amacıyla geliştirilmiş, sosyal bilimler ve disiplinler arası anlayışla hazırlanmış, bireyin kendisiyle, çevresiyle ve toplumuyla ilişkisini dikkate alarak oluşturulmuş, öğrencinin çok yönlü gelişimin desteklendiği program (MEB, 2024).

2 ALANYAZIN

Araştırmanın bu bölümünde Sosyal Bilgilerde kültür, kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras eğitimi; eğitim ile kültür, kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras ilişkisi; somut olmayan kültürel mirasın tarihi, tanımı, kapsamı ve ögeleri; çizgi filmin tarihi gelişimi ile çizgi filmin eğitim ve kültürle ilişkisi; Sosyal Bilgilerin tarihsel gelişimi, Sosyal Bilgilerde somut olmayan kültürel miras eğitiminde yerli çizgi film kullanımı ile ilgili araştırma başlıklarına yer verilmiştir.

2.1 Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

2.1.1 Dünyada Sosyal Bilgilerin tarihsel gelişimi

Dünyada Sosyal Bilgilerin bir ders olarak okutulması gerektiğini ilk kez söyleyen kişi Fransız düşünür Condercet olmuştur (Bilgili, 2019; Kılınç, 2019). İlk kez Sosyal Bilgilerin eğitim programı şeklinde yer alması da Amerika'da gerçekleşmiştir (Tay, 2018; Bilgili, 2019). 1892 yılında Ulusal Eğitim Konseyi eğitimle milli bir toplum anlayışının oluşturulması için Sosyal Bilgileri içeren bir ders programı planlamışlardır (Özmen, 2015; Bilgili, 2019). 1916'da yayımlanan Sosyal Bilgilerin doğum belgesi niteliğinde olan Ulusal Eğitim Derneği'nin (NEA) Sosyal Bilgiler Komitesi raporuyla Sosyal Bilgiler terimi kullanılmıştır (Kılıçoğlu, 2014; Fallace, 2017). 1916 yılında Amerikan Ulusal Eğitim Derneği Sosyal Bilgileri ilk kez resmi olarak okul programlarına eklemiş, Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) 1921'de kurularak Sosyal Bilgilerin ilk tanımı yapılmıştır (Warren, 2005; Aslan, 2016).

Ekonomik kriz, savaş gibi dünyadaki toplulukları etkileyen olaylar Sosyal Bilgilerde yer alan farklı disiplinlerin farklı dönemlerde ön plana çıkmasına neden olmuştur (Bektaş, 2019; Keskin, 2020). 1930'lu yıllarda "genişleyen topluluklar modeli" geliştirilmiş, yeniden kurmacılık ön plana çıkmış, çocuk merkezli anlayış önem kazanmaya başlamıştır (Tay, 2018; Öztürk, 2020). Soğuk savaş döneminden itibaren ekonomi, siyasal bilimler, sosyoloji disiplinleri Sosyal Bilgilerde ağırlık kazanmış, 1940'lı-1950'li yıllarda Sosyal Bilgilerde tarih ve coğrafya disiplinleri öne çıkmıştır (Aslan, 2016; Fallace, 2017;). Dünya'da Sosyal Bilgilere karşı 1960'lı 1970'li yıllarda eleştiriler devam etmiş, o dönemlerde "Yeni Sosyal Bilgiler Hareketi" adında bir reform oluşmuştur; bu reformla tarih ve coğrafyanın dışındaki sosyal bilimlere yoğunluk verilerek pasif olan öğrenci rolünün yerini aktif öğrenci rolü almıştır (Warren, 2005; Kılıçoğlu, 2014; Öztürk, 2020).

1980'li yıllarda "Yeni Sosyal Bilgiler Hareketi"nin önemi azalarak geleneksel yaklaşıma dönülmüştür (Kılıçoğlu, 2014; Özmen, 2015).1990 yılında da yapılandırmacı anlayışa geçilerek problem çözme, analiz yapma, işbirlikli öğrenme, eleştirel düşünme, disiplinler arası olan bütünleştirilmiş öğretim öne çıkmıştır (Özmen, 2015; Bilgili, 2019).

2.1.2 Türkiye'de Sosyal Bilgilerin tarihsel gelişimi

Kurtuluş Savaşı devam ederken Maarif kongresi toplanmış, Cumhuriyet'in ilanından sonra 1924'te Tevhidi Tedrisat Kanunu ile eğitimde ikilik ortadan kaldırılmıştır (Aslan, 2016; Bektaş, 2019; Keskin, 2020). Devlet ve millet için eğitim ilkesi üzerinde durulmuş, Atatürk John Dewey'i Türkiye'ye davet etmiş, John Dewey 1924 yılında bir rapor hazırlamıştır (Aslan, 2016; Sel, 2023). Dewey'in hazırladığı rapora göre oluşturulan 1926 programıyla Musabahatı Ahlakiye, Malumatı Vataniye derslerini içeren Yurt Bilgisi dersi okutulmaya başlatılmıştır (Bilgili, 2019; Kılınç, 2019; Sel, 2023). 1927'de Tarih, Coğrafya, Vatani Malumat dersleri okutulmuş, Türk kültürüne ve toplumsal bilince sahip tarihini bilen yurttaşlar yetiştirmek önemli olmuştur (Özmen, 2015; Bektaş, 2019). Dünya ekonomik krizinden etkilenen Türkiye Cumhuriyeti'nde yerli ve milli ekonomi, ulusal kimlik ve ulusal tarih bilinci oluşturulmak istenmiştir (Aslan, 2016; Sel, 2023). Vatandaş için Medeni Bilgiler adında Atatürk'ün isteği üzerine Afet İnan bir kitap yazmış ve bu kitap 1931 yılında derslerde okutulmaya başlanmış; 1931-37 yıllarında da Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi dersleri okutulmuştur (Bilgili, 2019; Bektaş, 2019). 1948 yılında ilkokul programı oluşturularak Yurttaşlık Bilgisi, Coğrafya ve Tarih dersleri ayrı disiplinler halinde okutulmuş, 1949 yılında IV. Milli Eğitim Şûrası okutulan disiplinleri birleştirme kararı almış fakat bu kararı gerçekleştirememiştir (Aslan, 2016; Çatak, 2020). İlk kez 1952'de Köy Enstitüleri ve Öğretmen Okullarının taslak programında Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi derslerini bütünüyle ele alan bir terim olarak Sosyal Bilgiler yer almıştır (Bilgili, 2019).

Sosyal Bilgiler ders içeriğine giren dersler 1962 yılında "Toplum ve Ülke İncelemeleri" dersiyle birleştirilmiş, 1968 yılında da ilk kez Sosyal Bilgiler kendi adıyla ders programlarına girmiştir (Özmen, 2015; Bilgili, 2019). 1970-71 yıllarında da Sosyal Bilgiler Ortaokul programı hazırlanmıştır (Çatak, 2020; Keskin, 2020). 1980 darbesinden sonra 1985 yılında Sosyal Bilgiler dersi kaldırılarak yerine "Vatandaşlık Bilgisi, Milli Tarih ve Milli Coğrafya" dersleri ayrı disiplinler olarak okutulmuştur (Bilgili, 2019; Öztürk, 2020). 1997-98 yıllarında ise yeniden Sosyal Bilgiler dersi adı altında disiplinler

okutulmaya başlanmıştır (Çatak, 2020; Öztürk, 2020). Dünya'da 1990'lı yıllarda yapılandırmacı yaklaşıma geçilmişken bu yıllarda Türkiye'de davranışçı yaklaşıma göre eğitime devam edilmiştir (Bektaş, 2019). Türkiye'de 2004-2005 yıllarında yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesiyle Sosyal Bilgiler Öğretim Programı yeniden oluşturulmuştur (Bilgili, 2019; Keskin, 2020). 5 yıl süreyle okutulma kararı alınan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yapılan 2018 yılı değişikliğiyle "Etkin Vatandaşlık" adıyla yeni bir öğrenme alanı programa eklenmiş altı öğrenme alanı ise aynı kalmıştır (Bektaş, 2019; Akhan ve Çiçek, 2021). 2018 yılında yapılan değişiklikten sonra 2023 yılında programa yeni kazanımlar eklenerek eğitim-öğretim süreçlerinde okutulmuş, 2024 yılında son değişiklik gerçekleştirilerek 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı yürürlüğe girmiş ve okutulmaya başlanmıştır. Öğrenme alanlarının isimleri değişmiş, bazı kazanımlar değiştirilmiş, bazı yeni kazanımlar eklenmiş böylece yenilenen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 2024-2025 eğitim-öğretim yılının güz döneminde ilk kez 5. sınıflarda okutulmaya başlanmıştır.

2.2 Sosyal Bilgilerde Kültür, Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Miras Eğitimi

Piaget (1973) eğitimin doğal gelişim için gerekli olan biçimlendirici koşullara uyum sağlaması gerektiğini söyler ve eğitimin sadece okuma, yazma ile bazı matematiksel becerileri öğrenmenin dışında sosyal hayata uyum sağlamayla ilgili olduğunu da ekler. Bu açıdan Piaget (1973) okulu sosyal hayata uyum sağlamaya, sosyal çevreyle bağlantı kurarak kültürü sağlamlaştırmaya yardımcı olan biçimlendirici bir kurum olarak atfeder. Çok sayıda tanımları olan Sosyal Bilgiler dersi de aynı zamanda disiplinler arası alanlardan elde ettiği kültürel verileri çocukların seviyesine uygun olarak sunan bir derstir (MEB, 2005 akt. Polat, 2020). Kültür öğrenimi, aktarımı, bireylerin yetiştirilmesi, bireylerin kendi kültürlerini tanıması, öğrenmesi ve bu konuda bilinçli olması için Sosyal Bilgiler Programı ve dersi yer almaktadır (Burroughs, Groce ve Webeck, 2005; Çençen ve Berk, 2014; Singer, 2019; Pandurić, 2023). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin tarihini, kültürünü, değerlerini bilmesi, kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesinde sorumluluk sahibi bireyler olarak yetiştirilmesi 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan "Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ile Temel İlkeleri"ne dayanarak yer almaktadır (MEB, 2024).

Modern ve popüler kültür olarak karşımıza çıkan tüketim kültürü kentleşme, küreselleşme ve dijitalleşme ile aile ve yakın çevrede gerçekleşen sözlü kültür toplumsal uygulamalar doğa ve evrenle ilgili bilgi uygulamalar gibi yerel müzik, çocuk oyunları, kutlamalar, düğünler, giyim-kuşam, sözlü kültür, toplumsal davranış kültürü gibi somut olmayan kültürel miras unsurlarının unutulmasına popüler kültürle değişmesine, aktarılmasının zorlaşmasına neden olmaktadır (Rzayeva, 2020). Teke (2013) somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasındaki sıkıntıların aktaranlar ve aktarılanlarla ilgili olduğunu ifade etmiştir. Somut olmayan kültürel miras her zaman görünür olmadığı için nesilden nesile aktarılırken unutulma riski olmasından dolayı somut olmayan kültürel mirasın korunması ve süreklilik kazanması gerekir, bu nedenle SOKÜM Sözleşmesi somut olmayan kültürel mirasın korunması, aktarılması, sürdürülmesi, uygulanması, toplumlara kimlik duygusunun kazandırılması, temsil ve ifade edilmesi için önemlidir (Blake, 2000; Deacon, 2003; Bortolotto, 2007).

Sosyal Bilgiler dersi toplumun kendi kültürünü öğrenmesi ve devam ettirmesine, geçmişle bugün arasında köprü kurmasına, geleceğin inşa edilmesinde ve toplumda kendi kültürünü bilen bilinçli bireyler yetiştirilmesinde önem taşımaktadır (Çençen ve Berk, 2014; Valencia-Arnica vd., 2023). Çünkü Sosyal Bilgilerin temel ilkelerinden biri de kültürlemedir (Turan ve Ulusoy, 2018). Bundan dolayı Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları kültür aktarımında yer alır, kültür aktarımı Sosyal Bilgiler 2018 yılı Öğretim Programı'nın özel amaçlarında Türk kültürünü, tarihini bireyde milli bilinç oluşturma üzerine maddeyle anlatır (Özbaş ve Çulha-Özbaş, 2022). Kültürel konular, öğretiler Sosyal Bilgiler içerisinde yer alarak öğretmenler öğrencilerin kültürel, bilişsel, davranışsal gelişimlerini sağlamasına, kültürel benliklerini anlamasına, öğrenmesine yardımcı olur (Jones, Pang ve Rodríguez, 2001; Srinivasalu, 2016; Kansızoğlu ve Zeren-Akbulut, 2025).

Kafadar (2021) bireyde kültürel miras farkındalığının oluşturulması için resmi eğitimlere kültürel miras konularının dahil edilmesinin önemini ve Sosyal Bilgiler dersinin de kültürel mirası öğretmek için bir aracı olduğunu söyleyerek kültürel miras eğitimini vurgular. Buna bağlı olarak Kafadar (2021) çocukların erken yaşlarda kültürel mirası öğrenmelerinin ve kültürel mirasa yönelik farkındalık kazanmalarının, bu konuda bilinçli olmalarının gerekli olduğunu belirtir. Kültürel konuların Sosyal Bilgiler ders programında ve dersinde yer alması 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan

Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına dayanmaktadır (Çençen ve Berk, 2014). Somut olmayan kültürel mirasın öneminin anlaşılabilmesi, bu kültürel unsurların öğretilebilmesi, farkındalığın sağlanabilmesi, somut olmayan kültürel mirasın yaşatılabilmesi için Sosyal Bilgiler dersine de önemli görevler düşmektedir (Özbaş ve Çulha-Özbaş, 2022).

2.3 Eğitim ile Kültür, Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Miras İlişkisi

Kültür, sosyal bilimlerde birçok tanımı olması nedeniyle tanımlanması zor bir kavram olmakla birlikte, gelenekseli anlatan, modern çağrışımları yansıtan, günlük yaşamı içeren bir kavramdır (Hall, 1997). Kültür ayrıca toplumların veya toplum içindeki grupların kendi içlerinde yaşam şekilleriyle ilişkili oluşturduğu, paylaştığı anlamlar, değerler, davranışlar, sanat, kural, bilgi, inanç, alışkanlık, yetenek gibi temsil ettikleri unsurların bütünüdür (Feary vd., 2015). Bütün bunlara ek olarak kültür, toplumların birikimli uygarlığı, toplumdaki sosyal süreçlerin birleşimi, toplumun kendisi, insan ve toplum teorisi olarak da tanımlanabilir (Güvenç, 1979). İnsanlar yaşadığı toplumda kültürü öğrenir, içselleştirir, kültürün bir üyesi haline gelir, kültürel anlamda toplumsal kimliğini oluşturur ve sonraki kuşaklara aktarır böylece kültürel kodlar kültürel döngüler halinde devam eder (Hall, 1997; Blake, 2000; Deacon, 2003; Bortolotto, 2007). Döngüler halinde devam eden kültürel kodlar da kültürel mirası oluşturur. Buna bağlı olarak miras geçmişten kalan, bırakılan gelecek nesiller tarafından korunan, geleceğe aktarılan, doğal olan ve somut olarak kültürel mirası kapsayan, toplumların korumak istedikleri unsurlardır (Loulanski, 2007; Vecco, 2010).

Kültürel miras kavramı ise tarihi geçmişle, yaşantılarla, deneyimlerle bağlantılar kurulması bireysel ve toplumsal kimliğin oluşma unsuru olarak kabul edilmiştir (Deacon, 2003; Bortolotto, 2007; Feary vd., 2015). Zamanla anlamının genişlediği kültürel miras kavramı son yıllarda UNESCO tarafından değişerek yapı, mimari, nesne, tarihi alan anlamlarından çıkmış elle tutulabilirlik, gözle görülebilirlik anlamlarının yanında nesilden nesile aktarılan fiziksel olmayan kültürel mirası da kapsamaya başlamıştır (Brown, 2005; Testa, 2016). Böylelikle kültürel miras; kültürel kimlik, yaşayış, inanış, dil gibi karmaşık alanları Somut olmayan kültürel miras unsurlarını içine alarak anlamını genişletmiştir (Blake, 2000; Deacon, 2003; Yoshida, 2004; Bortolotto, 2007; Dedehayır, 2008). Buna bağlı olarak kültürel miras kavramı görünen kültürel miras unsurları olan kültürel önem taşıyan yerler, tarihle bağlantısı olan yapısal nesneler ile görünmeyen

kültürel miras unsurları olan geleneksel uygulamalar, nesilden nesle aktarılan değerler, gelenekler, uygulamalar ve kültürel değer taşıyan yakın zamanda oluşturulmuş nesneler, değerler, uygulamalar ve bununla ilgili pratikler olarak da tanımlanır (Bradshaw vd., 2011; Feary vd., 2015). Genişleyen anlamıyla kültürel miras, geçmişten bugüne aktarılan gelenek, görenek, sosyal kurallar, davranışlar, ritüeller, kutlamalar, sahne sanatları, müzik, halk oyunları, yeme-içme, giyim, sözlü gelenekler, inanış, anlayış, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve toplumsal uygulamalar gibi insanın yaşam biçimini içeren atalarımızdan günümüze her alanda aktarılan bilgi, kural, davranış ve tüm bunlarla ilgili araç-gereci, nesneyi ve yapıyı ifade etmektedir (Kurin, 2004; Van-Zanten, 2004; Testa, 2016). Tanımdan da anlaşılabildiği üzere somut olmayan kültürel mirası somut olandan ayırmak mümkün değildir. Çünkü kültürel miras sadece geçmişten kalan somut nesnelerle değil aynı zamanda kültürü oluşturan değer ve bilgilerin yer aldığı somut olmayanla da bağlantılıdır (Kurin, 2004; Ballard, 2008; Feary vd., 2015). Örneğin kültürel mirasa ait bir unsur olan caminin yapılışının mimari anlayışı ve mimari bilgisi, müzik gelenekleri ve kullanılan müzik araçları, tören ve ritüel gelenekleri, toplumun yaşam şekline ait unsurlar, toplumun yaşadığı coğrafya üzerindeki özel ilişkisi, destan ve türkü gibi edebi sanat vb. somut olmayan kültür unsurları da vardır (Blake, 2000).

Kültürün aktarılması, kültürel mirasın devamlılığı toplumun geçmişiyle ilgili olan, toplumsal kimliğini, ulusal özünü yansıtan, öz benliğini oluşturan, toplumsal kültürün devamlılığını sağlayan anlamlar, değerler, yapılar, bilgiler, gelenekler ve uygulamalar gibi oluşmuş olan sürecin, toplumun ya da toplum içindeki grubun değer verdiği, koruduğu, geçmişten geleceğe nesiller boyu taşıdığı özellikler, dünyayı anlama ve şekillendirme biçimi, modern anlamda insan etkinliklerinin belgelenmesi, korunması ve uygulanmasıdır (Vecco, 2010; Feary vd., 2015). Toplumların kültürel mirası o toplumun yaşadığı sorunlara, zorluklara, verdiği mücadelelere, toplumsal oluşumuna ışık tutarak toplumların gelişimleri ile ilgili yorumlama sağlar (Blake, 2000). Kültürün aktarılma biçimleri ve nedenleri zamanla değişebilir, yeni gelen kuşaklar kültürün tekrarlayıcıları olamaz ancak dönüştürücüleri ve devam ettiricileri olabilirler çünkü kültürü aynı şekilde devam ettirmek değişen koşullar ve zamanda kolay değildir (Bradshaw vd., 2011; Gürçayır, 2011). Bundan dolayı kültürel miras sadece eski geçmişin kalıntılarıyla ilgili değil kültürel uygulama ve aynı zamanda canlı geleneğin güncellenmesiyle de ilgilidir (Kirshenblatt-Gimblett, 2014; Feary vd., 2015; Logan, 2016). Tarihi kalıntılar, arkeolojik alanlar, tarihi yapılar, doğal tarihi manzaralar gibi kültürel miras yerleri, taşınabilir ve

taşınamaz olan kültürel miras nesneleri, nesiller boyunca aktarılan sözlü gelenek, toplumsal uygulamalar, davranışlar, inanışlar, kutlamalar, dil, müzik, sahne sanatları, mutfak gelenekleri, teknik bilgi, geleneksel tıp gibi kültürel uygulamalar kültürel mirasın üç türünü oluşturmaktadır (Kurin, 2004; Bradshaw vd., 2011). Feary vd. (2015) ise kültürel mirasın doğal olarak doğada var olan geçmişten günümüze gelen kültürel manzara ile toplumların oluşturduğu kültürel işlevi olan halk kültürü şeklinde iki boyutu bulunduğunu söylemişlerdir.

UNESCO, SOKÜM Sözleşmesi ile somut olmayan kültürel mirasın tanımlanmasını, korunmasını, teşvik edilmesini ve eğitim yoluyla yeniden canlandırılmasını istemiş; kültürel mirasın sözlü gelenekle aktarılmasının yanında teknoloji kullanılarak eğitimle gelenek-göreneklerin, toplumdaki kültürel uygulamaların, alışkanlıkların, toplumsal olarak devam ettirilen kültürel unsurların devamlılığının sağlanmasında eğitimin rolünün önemli olduğunu açıklamıştır (Kurin, 2004; Ott, Dagnino ve Pozzi, 2015). Somut olmayan kültürel mirasın araştırılması, derlenmesi, arşivlenmesi kültürel mirasın toplumda yaşatılarak, uygulanarak, nesilden nesile aktarılmasıyla gerçekleştirilmektedir; kültürel anlamda ortak belleğin korunması, toplumsal kimliğin kazanılması, kültürel mirasın aktarılması, kültürde tarihsel sürekliliğin sağlanması günümüzde örgün ve yaygın eğitimi ön plana çıkarmaktadır (Oğuz, 2013; Valencia-Arnica vd., 2023; Fang, 2024). Çünkü eğitim kasıtlı kültürleme sürecidir (Turan ve Ulusoy, 2018). Bu açıdan sözleşme ortak belleğin, toplumsal kimliğin korunmasını, kültürel aktarımın sağlanmasını, kültürün uygulanmasını ve yaşatılmasını hedefler. Bundan dolayı da sözleşme unutulan kültüre değil, unutulmaya yüz tutmuş olan ama unutulmamış devamlılığını sürdüren kültürel mirasın yaşatılmasına yönelik ilerler. SOKÜM Sözleşmesi'nin anahtar kavramlardan biri olan eğitimle somut olmayan kültürel mirasın örgün ve yaygın eğitim süreçleriyle artırılabileceği açıklanmış örgün eğitim programlarında eklemeler yapılarak yeni bir ders sürecinin oluşturulması için somut olmayan kültürel mirasın konu olarak programlarda yer alacağı benimsenmiştir (Pandurić, 2023; Valencia-Arnica vd., 2023). Bundan dolayı geleneksel olarak kuşaktan kuşağa sözlü ve yaşanılan çevreyle günümüzde sağlanan aktarımın yeterli olmaması nedeniyle eğitim kurumlarının ve eğitim programlarının kültürel aktarımı sağlaması önemli görülmüştür (Teke, 2013; Caingcoy, 2023; Kwangmuang vd., 2024). Çünkü bireyin yaşadığı toplumun kültürünü öğrenmesi eğitimin işlevlerindendir (Turan ve Ulusoy, 2018).

Değişim modernleşme adı altında küreselleşme ve teknolojiyle birlikte hızlı gerçekleşmektedir, geleneksel olanı devam ettirmek, hatırlamak zorlaşmaktadır. Toplumsal kültürel bilinci, kimliği, belleği korumak ve devam ettirmek için araştırma, belgeleme, kayıt altına alma, müze oluşturma, eğitim yoluyla öğretme ve aktarma önemlidir (Blake, 2000; Arizpe, 2004; Dedehayır, 2008). Somut olmayan kültürel mirası korumak için belgelemede arşivleme, araştırma enstitülerinin kurulması; görsel-işitsel yollarla canlandırma, film, gösteri, festival, sanatsal etkinlikler; bilinçlendirmede konferanslar verme, yayınlar yapma, sergi ve müzeler oluşturma; eğitimde programları geliştirme yer almaktadır (Avrami, Mason ve De-la-Torre, 2013; Kirshenblatt-Gimblett, 2014). Bu bağlamda eğitim ve kültür birbirinden bağımsız düşünülemez, birbiriyle bütünlük içerisinde yol alır bu nedenle yeni kuşaklara kültürel mirası aktarmak ve öğretmek için eğitim-öğretim süreçlerinden yararlanılır (Özbaş ve Çulha-Özbaş, 2022). Çünkü eğitim bir sosyalleşme, değerleri aktarma süreci olduğu için eğitim ve kültür arasında doğrudan bir ilişki bulunur (Oğuz-Haçat, 2019). Buna bağlı olarak da kültürel mirasın ve somut olmayan kültürel mirasın korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması eğitim yoluyla mümkün olmaktadır (Pandurić, 2023; Fang, 2024). Çünkü kültürün eğitimle tanımlanması, aktarılması öğrencinin düşünme, öğrenme, toplum içinde kendini tanımlamasıyla ilişkilidir; öğretmen tarihten ve günlük yaşantıdan yararlanarak öğrencinin kültürel bilgileri öğrenmesine, kültürel farkındalık kazanmasına yardımcı olur (Jones, Pang ve Rodríguez, 2001; Kansızoğlu ve Zeren-Akbulut, 2025).

Türkiye'de cumhuriyetten sonra ilk sistemli halk bilim çalışmaları 1932 yılında kurulan halkevlerinin kültürü araştırması, incelemesi, yaygınlaştırması, halka tanıtması ve halkla kaynaştırması ile gerçekleşmiş; halkevlerinin düzenlediği gezilerde elde edilen bilgiler dergilerde yayımlanarak halk kültürüyle ilgili yapılan araştırma verileri günümüzde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve üniversitelerin Halk Bilimi Araştırma Bölüm ve Enstitülerinde yer almaktadır (Dedehayır, 2008). Günümüzde Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan en kapsamlı bilgilerin, belgelerin merkezi olan Halk Kültürü Bilgi ve Belge Merkezi 1966 yılında Türk kültürünün incelenmesi ve belgelenmesi için kurulmuştur (Evcin, 2013). Eğitimle ise birey yaşadığı toplumun kültürünü öğrenir, geliştirir; kültürünü öğrenen birey-toplum kültürel değerlerin köklerine bağlı kalarak ve çağın gereklerine uyum sağlayarak toplum kültürünü yaşatır (Turan ve Ulusoy, 2018; Caingcoy, 2023). Milli Eğitim Temel Kanunu'nun genel amaçlarında kültürel değerleri benimseyen bireylerin yetiştirilmesi yer

almaktadır (MEB, 1973). Türkiye SOKÜM Sözleşmesi'ne taraf olduktan sonra Halk Kültürü dersi planlanmış, 2006-2007 eğitim-öğretim yılı itibariyle seçmeli ders olarak örgün eğitimde ilköğretim programına eklenmiştir (Kasapoğlu-Akyol, 2016). Fakat somut olmayan kültürel mirasın örgün eğitimde yer alması ve öğretilmesi için okullarda seçmeli olarak yer alan Halk Kültürü dersi yeterli görülmemektedir çünkü Türkiye coğrafi konumu ve tarihi itibariyle çok çeşitli somut olmayan kültürel mirasa sahiptir (Ekici, 2018). Bu nedenle disiplinler arası bir ders olan birey yetiştirmeye dayalı Sosyal Bilgiler dersinde kültürel konuların yer alması, somut olmayan kültürel mirasın öğretilmesinde öne çıkmaktadır.

2.4 Somut Olmayan Kültürel Mirasın Tarihi, Tanımı, Kapsamı ve Ögeleri

Uluslararası kültürel politikalar sadece somut olan kültürel mirası değil somut olmayan kültürel mirası da korumaya ve teşvik etmeye yönelmiş; kültürel mirasın parçası olan gelenek-görenekler, örf adetler, toplulukların devam ettirdiği bilgi birikimi, yerel yaşayışı temsil eden yansıtan uygulamalar ve bunlarla ilgili unsurlar küreselleşmeyle kaybolma tehlikesi altında kalmıştır (Van-Zanten, 2004; Avrami, Mason ve De-la-Torre, 2013; Ott, Dagnino ve Pozzi, 2015). Kültürel unsurların kaybolma tehlikesine karşın 1970-1980lerde kültürle ilgili uluslararası toplantılar düzenlenmiş, konferanslar verilmiş, raporlar hazırlanmış, kültürel miras somut olanın üzerine kurulmuşken somut olmayan geleneksel kültür de tartışmalara eklenerek, uzun süren tartışmalarla halk kültürü ifadesi ortaya atılmıştır (Aikawa, 2004). UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) bu durumu fark ederek kültürel politikalarla ilgili çalışmalara başlamış, 1972 yılında "Dünya Doğal ve Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" ile kültürel mirasın tanımını ve somut olmayan kültürel miras görüşünü yaptıkları konferansta sunmuştur (Munjeri, 2004; Van-Zanten, 2004; Oğuz, 2009).

ICOMOS (International Council on Monuments and Sites- Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi), 1982'de yaptığı Burra Sözleşmesiyle somut olan ve somut olmayan kültürel mirasın korunması gerektiğini açıklamıştır (Vecco, 2010; Oğuz, 2013). 1982'den sonra somut olmayan kültürel miras üzerine yoğunlaşılmıştır (Aikawa, 2004; Bortolotto, 2007). 1989 yılına gelindiğinde "Geleneksel Kültür ve Folklorun Korunması Tavsiye Kararı" alınmış yıllar içinde somut olmayan kültürel mirası tanımlama konusunda tartışmalar devam etmiştir (Deacon, 2003; Kurin, 2004; Oğuz, 2009). UNESCO 1992 yılında yeni bir program olan somut olmayan kültürel miras programını oluşturmuş, 1993 yılından

sonra kültürel mirasın farklı, fiziksel olmayan alanlarını içeren yeni bir kavram değerlendirmesi ortaya çıkmıştır (Aikawa, 2004; Bortolotto, 2007). 1994 yılında da "Yaşayan İnsan Hazineleri Programı", 1997-98 yıllarında "İnsanlığın Sözlü ve Somut Olma yan Başyapıtları İlan Programı" konuşulmuştur (Öcal, 2007; Oğuz, 2009). 1997 yılında somut olmayan kültürel mirası kapsayan yeni bir proje yapılmış, sözlü ve soyut mirası tanımlayan kültürel unsurların alanı yıllarca tartışılmış, WIPO (World Intellectual Property Organization-Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü) ve UNESCO 1999'da bölgesel toplantılar düzenlemiştir (Aikawa, 2004; Öcal, 2007). 2001'de "Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesinde" kültür bakanları toplantılar yapmış, 2002 "İstanbul Bildirgesinde" somut olmayan kültürel mirasın sürdürülmesi ifade edilmiş, 2003 yılında UNESCO'nun 32. konferansında "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (SOKÜM)" ve 33. konferansında "Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi (KİFAÇ)" kabul edilmiştir (Oğuz, 2009; Logan, 2012; Testa, 2016; Ortiz ve de Madariaga, 2022). UNESCO kapsamında "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" 2003 yılında 161 ülke tarafından uluslararası alanda onaylanmış, SOKÜM listesi uluslararası düzeyde somut olmayan kültürel mirasın görünür olması için bir araç olmuştur (Lenzerini, 2014). 2003-2017 yılları arasında UNESCO'ya üye olan 195 ülkeden 175 tanesi SOKÜM Sözleşmesi'ne taraf olmuş, kendi iç hukuklarında tanımışlardır (Oğuz, 2017). 2020 yılına gelindiğinde ise SOKÜM Sözleşmesi'ni kabul eden ülke sayısı 180'e çıkmıştır (Ortiz ve de Madariaga, 2022).

Teknoloji ilerledikçe insanların kültürel zenginliğinin köreldiği, unutulduğu, popüler kültürün yaygınlaştığı, nesilden nesile aktarılan yerel kültürlerin kaybolduğu, kültürlerde tek tipleşme yaşandığı belirlenmiş; bu duruma bağlı olarak da SÖKÜM Sözleşmesi'nde somut olmayan kültürel mirasın devamlılığını sürdürmesi için unutulmaya yüz tutmuş kültürlerin korunması açıklanmıştır (Oğuz, 2009; Kirshenblatt-Gimblett, 2014). SOKÜM Sözleşmesi'nde yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan fiziksel olmayan kültürel mirasın, korunması, belgelenmesi, yeniden canlandırılması ve aktarılması odak nokta olmuştur (Aikawa, 2004; Brown, 2005; Metin-Basat, 2013). Böylelikle UNESCO 2003 yılında harekete geçerek somut olmayan kültürel mirası koruma bilincini oluşturmak için SOKÜM Sözleşmesi'ni ilan ederek acil koruma gerektiren somut olmayan kültürel miras listesini ve insanlığın somut olmayan kültürel mirasının temsili listesini yayınlamaya yönelmiştir (Oğuz, 2009; Ott, Dagnino ve Pozzi, 2015). Buna bağlı olarak 2003 yılında

Türkiye'den Meddah geleneği, 2005 yılında da Mevlevi sema törenleri UNESCO somut olmayan kültürel miras listesine giren ilk somut olmayan kültürel miras unsurları arasında yer almıştır (Dedehayır, 2008; Güler-Bıyıklı ve Aslan, 2013). Somut olmayan kültürel miras kavramı ve tanımı kabul edilene kadar çeşitli toplantılarda, konferanslarda, raporlarda ve bildirilerde somut olmayan kültürel mirasın içerdiği unsurları genel anlamda kapsayacak ve tanımlayacak kavramlar ve tanımlamalar üzerinde uzun yıllar tartışmalar ve eleştiriler olmuştur. Bunun sonucunda "geleneksel popüler kültür, manevi kültür" anlamlarına gelen "fiziksel olmayan soyut kültür, folklor, sözlü miras, yaşayan kültürel miras, halk kültürü" tanımları tartışılmış fakat bu tanımların tam anlamıyla maddi ve manevi kültürel unsurların bütünüyle oluşan soyut olarak tanımlanamayan kültürel unsurları karşılamadığı kararlaştırılarak adı "somut olmayan kültürel unsur" olarak tanımlanmıştır (Gürçayır, 2011; Oğuz, 2013; Testa, 2016; Smith ve Campbell, 2017).

Toplantı, konferans, rapor ve bildirilerde tartışılan "geleneksel popüler kültür, manevi kültür" anlamına gelen "fiziksel olmayan soyut kültür, folklor, sözlü miras, yaşayan kültürel miras, halk kültürü" kavramlarının tanımları ve içeriği somut olmayan kültürel mirasla ilgili olsa da en genel içerik, kapsam ve tanımlama açısından yeterli olmamıştır. Ayrıca farklı ülkelerde "folklor, geleneksel popüler kültür, fiziksel olmayan kültür" kavramlarının farklı anlamları taşıması nedeniyle bu kavramlar tartışmalara yol açmış, en sonunda "somut olmayan kültürel miras" tanımı ülkeler arasında ortak olarak kabul edilmiştir (Kurin, 2004; Van-Zanten, 2004; Gürçayır, 2011; Testa, 2016). Türkiye'nin somut olmayan kültürel miras kavramını tanımlaması ise 2004 yılını bulmuş, TBMM'nin (Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin) kanunla kabul edip Türkiye UNESCO Sözleşmesi'ne taraf olması ise 2006 yılını bulmuştur (Dedehayır, 2008). 26056 Sayılı Resmî Gazete'de "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" yayımlanarak 21 Ocak 2006 tarihinde kanun yürürlüğe girmiştir (Oğuz, 2013; Ayvacı ve Gülcan, 2017).

Ruggles ve Silverman, (2009) somut olmayan kültürel miras sözleşmesinin nesilden nesile aktarılan zamanla değişen devamlılığını sağlayan toplumların çevrelerine yansıttığı canlı bir güç olarak tanımlayarak bu gücün toplumun kimliği, kültürü ve yaratıcılığıyla ilgili olduğunu söylemiştir. Somut olmayan kültürel miras insana bir topluma ait olmayı, toplumdaki birlikteliği, kültürü, toplum kültür ve birey arasındaki ilişkiyi anlamasını sağlayan kimliği de oluşturur (Deacon, 2003; Yoshida, 2004; Bortolotto, 2007;

Dedehayır, 2008). Somut olan miras gibi somut olmayan miras da kültürel devamlılığı oluşturur çünkü somut olmayan miras toplumdaki somut olmayan unsurların yanında toplumun o unsurları oluşturuş şeklini, yaşam alanlarını, sosyal dünyalarını, somut olmayan mirasın devamlılığının sağlanmasını da kapsamaktadır (Kirshenblatt-Gimblett, 2014). Somut olmayan kültürel miras somut olan kültürel miras unsurlarından tamamıyla ayrılamaz, somut olan kültürel miras somut olmayan kültürel mirasla bir bütünlük içerisindedir, somut olan kültürel unsurlara değinmeden somut olmayan kültürel miras tek başına açıklanamaz (Ballard, 2008; Dedehayır, 2008; Testa, 2016; Smith ve Campbell, 2017). Bu nedenle somut olmayan kültürel mirası somut kültürel mirastan ayıran keskin sınırlar bulunmamaktadır, somut olmayan kültürel miras somut kültürel mirasla bağlantılıdır ve birbirini tamamlar. Van-Zanten (2004) "somut olmayan kültürel miras olan müziği somut olan müzik aletlerinden ayrı tanımlayamayız" diye ekler. Örneğin bir caminin mimari şekli ve cami yapısı somut olan kültürel miras unsuru olurken camilerin mimari anlayışları, geleneksel olarak devam eden mimari bilgiler, dönem dönem farklı Türk devletlerinde farklı cami kubbelerinin ve minarelerin yapılması gibi yaşayışı, inancı, bilgi birikimini, geleneği içeren unsurlar somut olmayan kültürel miras olmaktadır. Bu nedenle somut olmayan mimari anlayışı, somut olan mimari yapılardan ayrı düşünemeyiz.

UNESCO somut olmayan mirası toplumun bilgi, beceri ve yaratıcılığıyla oluşturduğu köklü geleneklerden gelen geleneksel ve popüler halk kültürü olarak tanımlamış kültürün somut yönlerini ve somut olmayan yönlerini bir arada bütünsel olarak ele almıştır (Ballard, 2008; Bradshaw vd., 2011; Kirshenblatt-Gimblett, 2014). Yani somut olmayan kültürel miras somut olan unsurlar üzerinden toplumların bilgi, beceri ve değerleriyle ilişkilendirdiği araçlar, nesneler, yapılar, eserlerle de ilgili olmaktadır (Van-Zanten, 2004; Vecco, 2010; Testa, 2016). SOKÜM Sözleşmesi'nde de somut olmayan kültürel miras tanımlanırken toplumların ve grupların kültürel miraslarının parçası olarak gördükleri bilgiler, temsiller, beceriler, anlatımlar, uygulamalar ve tüm bunlarla ilgili somut alan, kültürel araç gereçler, mekanlara da vurgu yapılır (Ballard, 2008; Teke, 2018). Buna bağlı olarak somut olmayan kültürel mirasın en geniş tanımı şu şekilde yapılabilir: Bir grubun ya da topluluğun yaşam şekillerine bağlı kabullerinden oluşturduğu, kendi anlam birimleri olan, tekrarlanan, paylaşılan, sürdürülen, yaşayan, bağlantıları olan, halkın oluşturduğu kimliği yansıtan, işlevsel özellikler taşıyan, toplumsal bir hassasiyet oluşturan, kaynak olarak geçmişe atıf yapan, yaşanılan coğrafyayla özdeşleşen, toplumsal

bağlılık-birlik-bütünlük sağlayan, doğaçlama yapabilen, dönüşen, zamana uyum sağlayan; sosyal hayatı-yaşayışı, inancı, yaratıcılığı, öğreticiliği, değerleri, deneyimleri yansıtan, yaratıcı hikayeleri geleceğe taşımayı amaçlayan, toplumda ortak kabul edilen sosyokültürel motifler, eylemler, davranışlar, uygulamalar ve tüm bunlarla ilgili unsurların birleşimidir (Ruggles ve Silverman, 2009; Bradshaw vd., 2011; Feary vd., 2015).

Sözlü anlatımlar, gelenek, görenekler, iletişim şekli, dil, müzik, dans, kutlama, tören, ritüel, festival, halk bilimi, halk takvimi, geleneksel tıp, halk mutfağı, her türlü el sanatı, giyim-kuşam, geleneksel oyunlar, çocuk oyunları, mitoloji, davranış, mimari anlayış ve tüm bunlarda kullanılan araç-gereç, bilgi, beceri ve yaratıcılığı olan unsurlar nesiller arasında aktarılarak devamlılığını sağlar ve toplumda kültürel kimliği oluşturur (Kurin, 2004; Testa, 2016; Metin-Basat, 2013). Böylelikle somut olmayan kültürel miras bireylere kimlik, toplumlara süreklilik duygusunu vererek bireyin yaşadığı çevre ve tarihiyle ilgili kültürel mirası, kültürel kimliği tarihten bugüne nesiller boyu aktarır (Deacon, 2003; Bortolotto, 2007; Dedehayır, 2008). Çünkü somut olmayan kültürel miras canlı bir varlık gibidir, unutulmaya yüz tutmuş geleneklerin toplanması, belgelenmesi, korunması, yeniden canlandırılması ve sürdürülmesi önemlidir (Oğuz, 2009; Kirshenblatt-Gimblett, 2014). UNESCO'ya göre somut olmayan kültürel miras kategorisinde dil ve edebiyatın içinde bulunduğu sözlü gelenekler, anlatımlar ve ifade biçimleri; geleneksel müzik, dans ve gösterilerin olduğu sahne sanatları; sosyal uygulamaların içinde olduğu toplumsal uygulamalar, ritüeller, şölenler, festivaller; halk hekimliği, teknik bilgi, inanışın içinde bulunduğu doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar; geleneksel zanaatkarlığın ve sanatın içinde olduğu el sanatları bulunmaktadır (Blake, 2000; Ruggles ve Silverman, 2009).

UNESCO, SOKÜM Sözleşmesi'nde yer alan somut olmayan kültürel miras türleri (Dedehayır, 2008; Ruggles ve Silverman, 2009):

- Türkü, atasözü, deyim, efsane, hikâye, masal, destan, şiir gibi sözlü ürünlerin yer aldığı sözlü gelenek ve anlatımlar;
- Karagöz oyunu, aşık atışmaları, meddah, halk oyunları, halk müziği, çalgılar, köy seyirlik oyunları gibi kültürel unsurların yer aldığı gösteri sanatları;

- Düğün, kutlama, ölüm, doğum, dini inanışlar, törenler, bayram kutlamaları, kutlamalarda ve törenlerde yer alan ikram, giyim, içecek, toy, asker uğurlama gibi gelenekler ve görenekler toplumsal tören, ayin ve şenlikleri;
- Nesiller boyu deneyimlerle kazanılmış aktarılmaya devam edilmiş doğa bilgisi, halk hekimliği, halk meteorolojisi, teknik bilgi, birikimler ve uygulamalar, şifacılık, halk veterinerliği, halk takvimi gibi kültürel birikimler halk bilgisi ve doğa pratikleri;
- Usta çırak ilişkisini içeren, el usulü üretime dayanan geleneksel meslek becerisi ve öğretisi olan, motiflerle bezenen demircilik, kalaycılık, telkâri, örgü, nakış, dikiş, halı dokuma, ebru, hat gibi zanaat ve sanat olan kültürel üretimler el sanatlarıdır.

UNESCO, SOKÜM Sözleşmesi'nde kültürel mirasın aktarılması, korunması ve bu konuda farkındalık kazandırılması için eğitim programlarına da atıf yapar çünkü kültürün eğitim yoluyla geniş kitlelere ulaşması ve sürdürülebilirliğini sağlaması amacı yer alır; Türk eğitim sisteminin genel amaçları da bireyin kültürünü öğrenmesini ve yaşatmasına vurgu yapar (Özbaş ve Çulha-Özbaş, 2022).

2.5 Çizgi Filmin Tarihi Gelişimi ile Çizgi Filmin Eğitim ve Kültürle İlişkisi

Medya, toplumun kültürel döngüsünü uygulayan, gösteren, hatırlatan, yaşatan, toplumsal kimliğin inşasında kullanılan bir araç olarak karşımıza çıkar (Hall, 1997). Her çocuğun gelişimi farklılık göstermekle birlikte günümüzde medya da çocuğun gelişiminde aktif olarak yer almaktadır; televizyon programları, filmler, internet, çizgi filmler kurgusal hikayelerle toplumdaki sosyal kuralları ve yaşamı izleyiciye sunar (Wilson, 2008). Günümüzde ayrıca canlandırma, animasyon, anime olarak da adlandırılan çizgi film, uzun metrajlı filmlerden kısa metrajlı filmlere, dizilere geniş bir kullanım içindedir (Şenler, 2005). Hünerli (2012) çizgi filmin canlandırma yöntemlerinden biri olduğunu söylemektedir. Halk arasında genel anlamda çizgi film olarak bilinen canlandırma, animasyon, anime, uzun metrajlı ve kısa metrajlı filmler, çizgi diziler; "hayat vermek, canlandırmak" anlamında olan Latince "animare" kelimesinden Türkçeye "animasyon" olarak da geçmiştir (Wells, 1998; Selby, 2013; Kara ve Altunbay, 2020).

Animasyon bir diğer adıyla canlandırma sinemasının resim veya nesneleri hareketlendirerek canlandırılmış hissinin yaratılması, çizim ve çizgilerin kareler arasında hareketlendirilmesidir (Şenler, 2005). Liu ve Elms (2019) çizgi film ile animasyon

ifadelerinin ayrımında alan yazında bir belirsizlik olduğunu açıklar. Alıcı (2021) günümüzde çocuklara yönelik sunulan temeli çizgilere dayanan iki boyutlu olarak hazırlanan çizgi film ile animasyon ve canlandırma sinemalarının kesin sınırları olmasa da teknik farklılıklarla birbirinden ayrıldığını söylemektedir. Animasyon ve çizgi film kavramlarının ikisinde de canlandırma tekniğinin yer alması nedeniyle bu kavramlar aynı anlamda kullanılmaktadır. Çizgi filmde sahne, senaryo, karakter, tip, olay örgüsünün olması animasyonla çizgi filmi birbirinden ayırır (Atan, 2024). Fakat çizgi filmle animasyon arasında net ayrımlar söylenemese de temeli çizgiye dayanan iki boyutlu animasyonlar çizgi film, üç boyutlu animasyonlar animasyon filmi olarak geçmekle birlikte Türkiye'de genel bir kullanım çizgi filmdir (Aslan, 2021). Çünkü Türkçede canlandırma kavramı yerine çizgi film kavramı toplumda daha çok kullanılmış ve onay görmüştür (Hünerli, 2002). Örneğin Liu ve Elms (2019) Avustralya'da yaptığı araştırmada halk genelinde animasyon kavramının kullanıldığını belirtmiştir.

Hareketlendirilmiş kareler, dijital animasyon, plastik-obje animasyonu, kukla animasyonu, yassı-düz animasyon, çizgi film olarak da bilinen yüzeysel animasyon olarak çeşitlere ayrılmaktadır (Şenler, 2005). Yüzeysel animasyon olarak da bilinen çizgi film medya yapımları kendi içerisinde animasyon, çizgi dizi, video olarak sinema gösterimlerinde yer almakta, internette ve dijital platformlarda sunulmakta, televizyon programları olarak yayımlanmaktadır (Mushtaq ve Fatima, 2024). Çizgi filmler sosyal değişimi yansıtan, toplumsal, sosyal, kültürel normları ve değerleri işleyerek kültürel anlatılar oluşturan, sosyal ve kültürel algıyı şekillendiren medya araçları olarak kabul edilmektedir (Palanimurugan, 2024)

Pixar ile başlayan Disney ile modern anlam kazanan çizgi film serüveninin Türkiye'deki gelişimi Disney'in ilgi gören çizgi film yapımlarını Vedat Ar'ın İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde kurs açarak 1948-49 yıllarında ilk denemelerinin yapıldığı canlandırma hareketiyle başlamıştır (Hünerli, 2002; Şenler, 2005; Kara ve Altunbay, 2020). 1950'li yıllara kadar çizgi film çalışmalarında çeşitli denemeler yapılmış, Türk kültürüne ait karakter, sözlü ve yazılı kültürün çizgi film denemeleri üzerinde çalışılmıştır (Kaba, 2014). 1950'li yıllarda teknik yetersizlikten dolayı başarısız da olunsa Nasreddin Hoca çizgi filmi çalışmaları yapılmıştır (Kara ve Altunbay, 2020). 1960'lı yıllarda çeşitli karikatür ve reklam stüdyoları kurulmuş canlandırma çalışmaları devam etmiş, çizgi film üretilmeye çalışılmıştır (Şenler, 2005; Alıcı, 2021). TRT yabancı çizgi filmlerin yanında

Türk kültürünü, gelenek-göreneklerini çocuklara öğretmek amacıyla 1978 yılında yerli çizgi filmlerin üretilmesine ve yayınlanmasına destek vermeye başlamıştır (Kaba, 2014). TRT'nin desteğiyle 1980'li yıllarda uzun metraj animasyon filmlerinin gelişmeye başlamasıyla 3D çizgi film denilebilecek çalışmalar yapılmıştır (Alıcı, 2021). İlerleyen dönemlerde çizgi film alanında ilk seminer Kültür Bakanlığı temsilcileri ile TRT yöneticileriyle gerçekleştirilmiştir (Kara ve Altunbay, 2020).

1990 yılında Anadolu Üniversitesinde Güzel Sanatlar Fakültesi Çizgi Film ve Animasyon Bölümü açılarak canlandırma çalışmaları eğitim-öğretime taşınmıştır (Alıcı, 2021; Aslan, 2021). Böylece çizgi film, canlandırma alanında sistemli çalışmalar yeniden başlamıştır (Kara ve Altunbay, 2020). Ancak çalışmalar devamlılığını sağlayamamış ve durmuştur. 1990'lı yıllarda yaşanan TRT'deki sorunlar çizgi film üretiminin durmasına ve destekçilerinin kaybolmasına neden olmuştur (Hünerli, 2002). 2000'li yıllardan itibaren İstanbul Büyükşehir Belediyesi uzun metrajlı canlandırma sineması için destek toplamaya başlamış, 2000li yıllardan sonra TRT, Yumurcak tv, Minika Çocuk, Minika Go, TRT Çocuk gibi çocuk kanallarında çizgi film yayınları yapılmıştır (Alıcı, 2021). Pixar ile başlayan çizgi film çalışmaları, Disney ile modern anlamdaki çizgi film haline gelmiş, çizgi filmin Türkiye'deki modern gelişimi TRT Çocuk kanalının kurulmasıyla olmuştur. 2008 yılında ilk yerli çocuk kanalı olan TRT Çocuk kanalı kurulduktan sonra kanun düzenlemeleriyle çizgi filmlerin seri halde üretilmeye başlanması sağlanmıştır (Alıcı, 2021). 2011 yılında RTÜK, "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunu"nda yer alan madde 14 ile televizyonda yayın yapan çizgi film kuruluşlarının çocuk yayınlarında Türkçe yayınlar yapıp, Türk kültürüne yer vermesi zorunlu hale getirmiştir (Yeten, 2022). Karagöz ve Hacivat, Keloğlan Masalları, Barbaros, Dede Korkut Hikayeleri gibi geleneksel hikayelerden uyarlanan çizgi filmlerin dışında yeni senaryolarla oluşturulan özgün çizgi filmlerin de üretimi yapılmıştır (Kaba, 2014; Aslan, 2021). Kültürel anlamda çizgi film senaryolarında en çok Nasreddin Hoca, Keloğlan, Evliya Çelebi, Dede Korkut, Hacivat ve Karagöz karakter ve anlatıları yerli çizgi filmlerde yer almıştır (Yaşar-Ekici, 2015).

2.5.1 Eğitimde Çizgi Film Kullanımı

Toplumdaki sosyal eylemleri tanımlayan kültürün, bireyin toplumsal davranışlarını oluşturma gücü vardır, toplumsal ve evrensel olarak meydana gelen değişimler sosyal hayatta gerçekleştirilen kültürel etkinlikleri artırmayı ve yaygınlaştırmayı gerekli hale

getirir (Betlej, 2021). Kültürel belleği geleceğe aktarmada dijital medyanın da rolü bulunur, dijital medya toplumsal ve kültürel hafızadaki algılarımızı değiştirir, bir topluluğun, toplumsal kimliğin, aidiyetin parçası olarak kültürel hafıza sosyal ve yaşayan hafıza olarak gelişir (Bortolotto, 2007; Alicenap, 2015; Yaşar-Ekici, 2015). Toplumların hatırlama şekilleri eylem ve davranışlarını devam ettirmesiyle gerçekleşir. Eğitimin kültürel mirası aktarma işlevi animasyon filmleri, arttırılmış gerçeklik, holografik projeksiyon, film, çizgi film, dijital tarama, modelleme gibi günümüzde çeşitli teknolojik araçlar ve dijital ortamlar kullanılarak farklı deneyimleri meydana getirmektedir (He, Ma ve Zhang, 2017; Giovannini, Lo-Turco ve Tomalini, 2021; Valencia-Arnica vd., 2023).

2003 SOKÜM Sözleşmesi tanımına göre somut olmayan kültürel miras toplumların geçmişten günümüze doğayla ve çevreyle oluşturdukları bilgi, beceri ve uygulamalardır, nesilden nesile aktarılarak gelir, süreklidir, toplumların kimliklerini aşılar, insana özgü yaratıcılık ve kültürel çeşitliliği içerir, gelenekseldir, canlıdır, somut olmayan kültürel mirasın unsurları birbiriyle bağlı ve iç içedir (Kurin, 2004; Ballard, 2008; Pietrobruno, 2009; Tzima vd., 2020). Buna bağlı olarak SOKÜM Sözleşmesi 13. maddesinde somut olmayan kültürel mirasın korunmasını, özendirilmesini, basın yayın araçlarında yer almasını; 14.maddesinde ise somut olmayan kültürel mirasın ders olarak okutulmasını ilkokuldan başlayarak bütün eğitim kurumlarında, eğitim-öğretim süreçlerinde yer almasını içermektedir (Keloğlu-İşler, 2013). Fang (2024) yüksek öğretimde ve yükseköğretim programlarında dahi somut olmayan kültürel miras eğitiminin verilmesinin, kültürel mirası yaşatma ve koruma açısından önemini açıklar.

Günümüzdeki hızlı tüketim çağında kültürel bilgilerin aktarılması, kültürel değerlerin tanımlanması, toplumun öz, ulusal, kültürel kimliğinin hatırlatılması ve kültürel bilincin oluşmasında, kültürel mirasın aktarılmasında ve korunmasında geleneksel yöntemlerle kültürel miras aktarımının yerini dijital ortamlar ve teknoloji almıştır (He, Ma ve Zhang, 2017; Giovannini, Lo-Turco ve Tomalini, 2021; Kafadar, 2021; Valencia-Arnica vd., 2023). Kitle iletişim araçları, dijital ortamlar ve özellikle televizyonda yayımlanan çizgi filmlerin amacı çocukları eğlendirirken öğretmek, beceri ve davranış kazandırmaktır (Atan, 2024; Palanimurugan, 2024; Sugihartono, Kasiyan ve Adi, 2024). Çizgi filmler içinde senaryo barındıran kurgusu, renkli görüntüleri, hareketli yapısı, önemli mesajlar içermesi ile anlatımı basitleştiren eğitim-öğretimde, turizmde, reklamda pazarlamada kullanılabilen birer araç olmuştur (Dalacosta vd., 2009; Habib ve Soliman, 2015; Kara ve

Altunbay, 2020). Yerli çizgi filmler kültürel değerleri ve unsurları çocuklara aktarır, kavramların öğretilmesinde, kültürel değerlerin görselleştirilmesinde, davranışların kazandırılmasında eğitim-öğretimde materyal olarak kullanılabilir niteliğe sahiptir (Sharma, 2012; Yaşar-Ekici, 2015; Atan, 2024; Akar ve Demir, 2025). Bundan dolayı çizgi film medyasının doğru kullanılması eğitimde onu güçlü bir araç haline getirebilir (Kwangmuang vd., 2024; Mushtaq ve Fatima, 2024). Eğitimde doğru şekilde kullanılan çizgi filmler bilgiyi öğretmek ve öğrenciyi mutlu etmek için kullanılabilir çünkü çizgi filmler gerçek dünyanın resimli hale getirilerek yeniden oluşturulmasıdır (Scanlan ve Feinberg, 2000; Wang ve Zheng, 2008; Zhang, 2020).

Eğitim süreçlerinde materyal çeşitliliğinin sağlanması, çoklu öğrenme ortamlarının oluşturulması, verimli eğitim-öğretim ortamlarının oluşturulması, farklı zekâ ve öğrenmelere sahip öğrencilere hitap edilmesi anlamına da gelmektedir (Dalacosta vd., 2009; Srinivasalu, 2016; Şentürk ve Şimşek, 2021; Kwangmuang vd., 2024). Televizyon çizgi filmlerinin eğitimde kullanılması öğrenme ortamlarına çeşitlilik sağladığı gibi öğrencinin dersi anlamasına, değerler öğretimine destek vermesine, öğrencinin derse olan ilgisini ve motivasyonunu artırmasına da olanak sağlamaktadır (Abd-Rahim, Halim ve Mamat, 2014). Çizgi filmler eğitimde öğrenci motivasyonunun sağlanmasında, ders konularının analizinde, öğrenci öğrenmelerinde kaynak olarak kullanılabilir (Perales-Palacios ve Vílchez-González, 2005; Güven, 2023). Çünkü çizgi filmler 3D durağan görüntülerle karşılaştırıldığında hikâye, diyalog, karakter açısından öğrenci dikkatini çekebilir özelliklere sahip niteliktedir (Liu ve Elms, 2019). Günümüzde de medya ve televizyon somut olmayan kültürel mirasa erişim araçlarından biri olmaktadır (Ballard, 2008; Dalacosta vd., 2009). Amatu (2015) bu konuda toplumsal değerlerin ve kuralların öğretiminde ailelerin evde, soyut konuların ve kavramların öğretiminde öğretmenlerin derslerinde çizgi filmleri kullanabileceklerini, çocukların çizgi filmde gördüklerini hatırlayabildiklerini söylemiştir.

2.5.2 Çizgi Filmlerin Kültür, Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Mirasla İlişkisi

Değişim süreklidir, kültürel mirasın nesiller arasında aktarılarak bireyin toplumsal bir parçası olmasına, bireyde kültürel bütünlük algısının şekillenmesine aracılık eder; miras olarak görülen bu kültürel olgu nesiller boyu devamlılığını sürdürebilmesi için tanınması, korunması, aktarılması gerekir (Loulanski, 2007; Pandurić, 2023). Kültürel mirasın

aktarılması için belgeleme önemlidir. Günümüzde teknolojinin gelişmesi belgeleme yöntemlerini de çeşitlendirmiştir. Gelişen ve artan teknoloji kültürel mirasın belgelenmesinde ve aktarılmasında da değişiklikleri getirmiştir. Yazılı, işitsel, görsel belgelemelerin yanında görsel-işitsel belgeleme işlemine daha fazla ihtiyaç duyulmakta ve günümüzde artmaktadır. Zamanla da teknoloji tek başına bir amaç değil, kültürel mirasın belgelenmesi, korunması, aktarılması ve sunulmasında bir araç haline gelerek çeşitli animasyon türleri, videolar deneyim unsurları kullanılır haline gelmişlerdir (He, Ma ve Zhang, 2017; Giovannini, Lo-Turco ve Tomalini, 2021; Valencia-Arnica vd., 2023). Kültürel mirasın, kültürel deneyimler halinde görsel-işitsel olarak aktarılarak somut olmayan kültürel unsurların somutlaştırılması dijital yollarla gerçekleşmektedir (Kenderdine, 2015; Üzer ve Çetin, 2018; Kwangmuang vd., 2024). Kültürel miras sınıflandırmasında toplumsal bilgi, beceri ve değerler somut olan ve somut olmayan olarak birbirinden ayrılarak yeni bir kültürel alanı oluşturur. UNESCO ile koruma altına alınan somut olmayan kültürel miras aktarımının eğitim programları yoluyla eğitim-öğretim süreçlerine dahil edilmesi var olan kültürel mirası korumak, yaşatmak ve devamlılığını sağlamak için önemli bir adımdır (Valencia-Arnica vd., 2023; Fang, 2024). Gelişen teknoloji ve bireyin ihtiyaçları göz önüne alındığında teknoloji de kültür aktarımında rol oynar. Bununla birlikte hızla gelişen teknoloji medyayı ve farklı dijital ortamları ön plana çıkarır. Günümüzde kültür aktarımı, kültürel mirasın korunması ve devamlılığı aile, çevre, okul ve teknolojiyle gerçekleşmektedir.

Kültürel miras aktarımında geleneksel olan sözlü aktarımla yeterli olamayabileceğini bu nedenle teknolojinin anlatı ortamını zenginleştirdiği tarihsel gerçeklerin, gerçek unsurların desteklenmesi gerekmektedir (Tzima, Styliaras, Bassounas ve Tzima, 2020). Kafadar, (2021) yardımcı ders materyalleriyle kültürel miras eğitiminin zenginleştirilebileceğini, çeşitli medya araçlarının eğimde kültürel miras farkındalığı için kullanılabileceğini söyler. Günümüzde kültürel değerleri yaşatabilmek, kültürel hafızayı sürdürebilmek, kültürü kuşaktan kuşağa aktarabilmek, kültürel kodları tekrarlayarak devam ettirebilmek için teknolojiden yararlanılır (Yaşar-Ekici, 2015; Giovannini, Lo-Turco ve Tomalini, 2021). Her toplumda kültürel bir hafıza bulunmakta, bu kültürel hafıza nesilden nesile aktarılmaktadır (Haviland vd., 2008).

Günümüzde teknolojinin ve medyanın gelişmesiyle toplumdaki kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılması, yaşatılması, devam etmesi, tekrarlanması medya araçlarını öne çıkarmış, yakın zamanda animasyon alanı ve çizgi filmler kültürel aktarımda görev almaya başlamıştır (Alicenap, 2015; Luo, 2022). Kültürel aktarımda geleneksel olarak hikâye, sözlü aktarım yaşanan çevre yer alırken günümüzde kültürün değişen çağa uyum sağlamasında ortaya çıkan çizgi filmler, kültür aktarımında ve kültürel sürekliliğin sağlanmasında yer almaya başlamıştır. Kültürel aktarımda teknolojinin varlığı sözlü kültürel aktarımdan yazılı, görsel-işitsel kültürel aktarıma geçilmesini sağlamış; günümüzde televizyonda ve dijital ortamlarda yayımlanan çizgi filmler hitap ettikleri kesim olan çocuk karşısına çıkarak kültürel aktarımda rol sahibi olmuştur. Çizgi filmler görsel ve işitsel medya oldukları için izleyiciye eğlenceli bir süreç sağlamakta, çoğunluğu çocuk olan izleyicileri alanına kültürel kodları araçsallaştırarak çekmekte, kuşaklar arası kültürel aktarım sağlamaktadır (Abuzahra vd., 2016; Uçan, 2018; Luo, 2022). Sinema, televizyon, internet ortamlarında yayımlanan çizgi filmler sözlü ve yazılı kültürü anlatıya çevirmekte, somut olmayan kültürü somutlaştırarak izleyiciye sunmakta, geleneksel olanı teknoloji yardımıyla günümüze taşımakta, kültürel mirasın aktarılmasında rol oynamaktadır (Yaşar-Ekici, 2015; Luo, 2022).

İzleyicinin görsel-işitsel algısına hitap edebilen çizgi filmler, bu süreci eğlenceli hale getirmektedir. Bundan dolayı da çizgi filmler izleyicileri kendi etki alanlarına alabilmektedir. Çizgi filmlerin hedef kitlesinin büyük bölümünün çocuklar oluşturmaktadır, bu durum ise çizgi filmlerin öğretimde araçsallaştırılmasının önünü açmaktadır (Yousaf vd., 2015; Abuzahra vd., 2016). Kuşaktan kuşağa aktarılabilecek kodlamaları çizgi film yöntemiyle öğrenciye sunmak mümkündür çünkü çizgi filmlerde güçlü kültürel öğeler yer almakta ve bu duruma göre çizgi filmler toplumdan topluma farklılık göstermektedir (Giovannini, Lo-Turco ve Tomalini, 2021; Kwangmuang vd., 2024). Yerli çizgi filmler toplumu ifade eden milli kültüre göre üretilmekte ve milli kültürü yoğun olarak yansıtmaktadır (Keloğlu-İşler, 2013).

SÖKÜM sözleşmesinin kültürel mirası belgeleme, koruma, tekrarlama, aktarma görevini çizgi filmlerle de gerçekleştirebilmekte, çizgi film senaryo ve tasarım sanatçıları yaşadığı kültürü çalışmalarına yansıtmaktadır (Alicenap, 2015). TRT Çocuk kanalının 2008 yılında yayına başlaması, yeni çizgi film ajanslarının kurulması ve yerli çizgi filmlerde kültürel ögelerin bulunması yönünde kanun düzenlemeleri nedenleriyle doğrudan Türk

kültürü özelliklerine dayanan ya da dolaylı olarak Türk kültürü üzerine dayanan yerli çizgi filmler üretilmeye başlanmıştır (Uçan, 2018). Araştırmacılar yaptıkları araştırmalarla da ülkemizde yayımlanan yerli çizgi filmlerde kültürün, kültürel mirasın ve somut olmayan kültürel mirasın yer aldığını açıklamışlardır (Çevik, 2018; Üzer ve Çetin 2018; Fidan ve Kılıç 2020; Sel, 2022; Yeten, 2022; Güven, 2023; Alveroğlu ve Halaç 2024).

2.6 Sosyal Bilgilerde Somut Olmayan Kültürel Miras Eğitiminde Yerli Çizgi Film Kullanımı

Tarihi ve kültür konularının aktarılmasında dijital ortamlar günümüzde yaygınlaşmış, teknoloji kültürel mirası belgeleyen, aktaran, görselleştiren, sunan, yorumlayan, hatırlatan basit bir araç haline gelmiştir (He, Ma ve Zhang, 2017). Çizgi film öğrenciyi görsel, işitsel, dinamik, eğlenceli, basit bir anlatımla öğrenmeye teşvik eden; gerçek insana benzeyen karakterlerle günlük yaşamı, toplumsal olgu, olay, davranış, kural ve kültürü simülasyon yoluyla öğrencilere kolaylaştırılmış deneyimlerle sunan, eğitimde kullanılabilen alternatif bir araçtır (Al-Rabaani ve Al-AAmri, 2017; Kara ve Altunbay, 2020). Kültürel kavramların öğrenilmesinde disiplinler arası eğitimde kültürel farkındalığın geliştirilmesinde, farklı kültürlerin ayrıntılı öğretilmesinde, kültürel çalışmalarda ve etkinliklerde çizgi filmler kullanılabilir (Huber, 2025). Bu açıdan çeşitli medya araçları da Sosyal Bilgilerin yararlandığı bilgi kaynakları olmaktadır (Turan ve Ulusoy, 2018). Bu nedenle somut olmayan kültürel mirasın öğretilmesinde yerli çizgi filmlerin kullanılabileceği düşünülmektedir.

2.7 İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde yurt içinde ve dışında eğitimde çizgi film kullanımına, çizgi filmlerin kültür, kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras ilişkisi ile Sosyal Bilgilerde kültür, kültürel miras, somut olmayan kültürel miras eğitimi ve yerli çizgi film kullanımını incelemeye yönelik araştırmalara ve incelemelere yer verilmiştir.

2.7.1 Yurt içinde eğitimde çizgi film kullanımıyla ilgili araştırmalar

Yağlı (2013) çizgi filmlerin çocukların eğitim ve sosyal gelişimlerindeki rolünü araştırmıştır. Kültürel aktarımda geleneksel olarak yazılı ve sözlü anlatımların yerine çizgi filmlerin kullanılmasının bir araç olarak kullanılmasının kolaylaştırıcı olduğunu araştırmada ifade etmiştir. Milli ve kültürel değerlerin kavranmasında ve öğretilmesinde,

davranışların görsel ve işitsel ifade edilerek öğrenciye eğlenceli metotla aktarılmasında çizgi filmlerin kullanılabileceğini anlatmıştır. Buna bağlı olarak eğitimde çizgi filmlerden yararlanılabileceğini açıklamıştır. Yaşar-Ekici (2015) de araştırmasında çocuklar üzerinden çizgi filmleri değerlendirmiştir. Araştırma içeriğinde yerli çizgi filmlerde kültürel değerlerin, davranışların, geleneksel yaşayış biçiminin, sözlü anlatıların, gelenek-göreneklerin, kutlamaların, inanışların, kültürel değeri olan karakterlerin yer aldığını açıklamıştır. TRT Çocuk yerli çizgi filmlerinde kültürümüze ait karakterlerin bir senaryo üzerinden çocukla etkileşim kurduğunu söylemiştir. Çizgi filmlerin eğlendirirken eğitici ve öğretici bir araç olabileceğini, yerli çizgi filmlerin kültür aktarımında önemli yerinin olduğunu ifade etmiştir.

Murat ve Bal (2021) araştırmalarında Rafadan Tayfa çizgi filmini eğitim bağlamında incelemişlerdir. Rafadan Tayfa çizgi filminin kök değerleri somut olarak izleyiciye sunduğuna, değerlerin davranış halinde çizgi filmde gösterildiğine, milli değerlerin ve kişilerin çizgi filmde yer aldığına, çizgi filmdeki hikâyelerin mahalle kültüründe işlendiğine araştırma sonucunda ulaşmışlardır. Araştırmacılar çizgi filmlerde kültürün, kültürel ve milli değerlerin yer almasının önemli olduğu ifade etmişlerdir. Akar ve Demir (2025) ise Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filmi üzerinden kök değerleri incelemişlerdir. Araştırmacılar çizgi filmlerin sadece eğlence aracı değil kültürel konuların izleyiciye iletilmesi için de kullanıldığını araştırmada belirtmişlerdir. Araştırılan çizgi filmde dostluk, adalet, öz denetim, dürüstlük, saygı, sevgi, sabır, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik kök değerlerine yer verildiğini tespit etmişlerdir. İncelenen bu çizgi filmde milli kültürün, kültürel miras unsurlarının, kültürel değerlerin işlendiğini belirlemişlerdir. Araştırmacılar araştırma sonunda çizgi filmlerin kültürel değerlerin aktarılmasında, örtük öğrenmelerin gerçekleştirilmesinde, eğitici amaçla kullanılabileceğini açıklamışlardır.

2.7.2 Yurt dışında eğitimde çizgi film kullanımıyla ilgili araştırmalar

Scanlan ve Feinberg (2000) ders kavramlarının öğretilmesinde çizgi filmlerin kullanılmasını araştırmışlardır. Araştırmalarında ders kavramlarını tanıtma ve örneklendirme üzerine derste konuyla ilgili çizgi film kullanmışlardır. Yaptıkları çalışmada çizgi filmlerin gerçek hayattan örnekleri dijital ortama taşıdığını, çeşitli ders konularında ve tartışma konularında kullanılabileceğini açıklamışlardır. Araştırmada kullandıkları çizgi filmlerin farklı bölümlerinin çeşitli konulara örnek olduğunu,

sosyolojik kavramların simgelenerek çizgi karakterlerin toplumdaki davranışları gösterdiğini, öğrencilerin izlediklerini yorumlayabildiklerini ve hayal güçlerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Ayrıca çizgi filmlerin mizah ve hiciv içermesinin öğrencilerin eleştirel düşünmesine de katkı sağladığını söylemektedirler. Buna ek olarak öğrencilerin çizgi filmlerde gördüklerini analiz ederek gerçek yaşamla ilişkilendirdiklerini daha sonra uygulayıcı davranışlar sergilediklerini bu nedenle çizgi filmlerin aktif öğrenme sürecine katkısının olduğunu anlatmışlardır.

Moreno ve Ortegano-Layne (2008) ders içeriğinde çizgi film animasyonlarının ve videolarının kullanılmasını araştırmışlardır. Araştırmalarında ders içeriğinde çizgi film animasyonu ve videolarının kullanımlarının öğrencide ilgi çektiği, öğrenciyi derse motive ettiği ve öğrencinin derse dikkatinin çekildiği sonuçlarına ulaşmışlardır. Yaptıkları bu araştırmayla görsel örneklerin öğrencinin öğrenme üzerindeki olumlu katkısının var olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Derste kullanılan çizgi film animasyonu ve videolarının öğrenci öğrenmelerinde konuyu anlamlandırma ve davranışa dönüştürmede ayırt edici bir katkısının olduğunu fark etmişlerdir. Ayrıca çizgi film animasyonu ve videolarının kullanımlarının öğretime görsel örnekler sunması, öğretim materyallerinde çeşitliliğe katkı sağlaması açılarından da önemli olduğuna vurgu yapmışlardır. Bununla birlikte eğitimcilere öğretimde ders içerisinde animasyon ve video kullanmalarını öneri olarak sunmuşlardır.

Dalacosta vd. (2009) çalışmalarında eğitimde konu kavramlarını öğretmek için çizgi filmlerin derste kullanılmasını araştırmışlardır. Atina'da yapılan bu araştırmada 5. sınıf ders kitapları incelenerek konulara ilişkin öğretimi ve öğrenme desteklemek için hazırlanan çizgi filmler 5. sınıf öğrencilerinin derslerinde kullanılmışlardır. Öğrencilerin çizgi filmlerde günlük yaşamdaki tanıdık durumları gördüklerini, çizgi film yardımıyla ders kavramlarını öğrendiklerini, önceki bilgilerini hatırlamaları ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin doğrulandığını açıklamışlardır. Görsel işitsel ve yazılı anlatı sağlayan çizgi filmlerin öğrenmeye yardımcı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmacılar çizgi filmlerin ders kavramlarının kolaylaştırılması, ön bilgilerin hatırlatılması, öğretilen konuya canlılık ve gerçeklik kazandırılması amaçlarıyla kullanılabileceğini söylemişlerdir. Öğretmenin derslerinde konuyla ilgili çizgi filmleri kullanarak öğrenme öğretme hedeflerinde etkili bir araç olarak kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

Dewi (2013) çizgi filmlerin öğretimde kullanılmasını ve öğrencilerin yazma becerilerinin gelişimine katkısını araştırmıştır. Çizgi filmlerin basit hikâye akışına sahip olduğunu, dersi anlaşılır kıldığını, öğrencilerin çizgi filmde gördüklerini ve duyduklarını daha kolay hatırladıklarını, öğrencilerin derse motive olduğunu açıklamıştır. Araştırmada derste izlenilen çizgi film sonrası yapılan etkinliklerde öğrencilerin küçük tartışma grupları oluşturarak fikirlerini aktif olarak sundukları, yazım dersinde çizgi filmde yer alan hikâyeyi yazarken öğrencilerin kendilerine güven duydukları sonuçlarına ulaşmıştır. Toledo, Yangco ve Espinosa (2014) ise çizgi filmlerle eğitimin öğrenci öğrenmelerine katkısını araştırmışlardır. Çizgi film ve çizgi roman gibi medyada birleştirilmiş materyallerin bilgiyi öğrenciye iletmek için bir araç olduğu gibi öğrencinin de çizgi filmlerden bilgiyi yapılandırarak alabildiği üzerinde durmuşlardır. Görsellik sunan çizgi film materyallerinin anlama, kendini ifade etme, eleştirel düşünme, sorun çözme, keşfetme becerilerine yardımcı olduğunu ve öğrencide motivasyon sağladığını araştırmalarında belirtmişlerdir. Çizgi filmlerin öğrenci merkezli öğrenmeleri meydana getirebileceğini, öğrencilerin çizgi filme verdikleri dikkat sayesinde öğrenmelerinde hatırlamayı kolaylaştıracağını açıklamışlardır. Yaptıkları araştırmada ek olarak bazı öğretmenlerin çizgi filmleri sınıfta öğrenme ortamını oluşturmak, günlük deneyimleri sınıf ortamına taşımak, örnek sunmak, konuyu değerlendirmek amaçlı kullanılabileceğini açıklamışlardır.

Chan (2015) çizgi filmlerin eğitim süreçlerinde kullanılmasını araştırmıştır. Öğretmenlerle yaptığı araştırmasında çizgi film animasyonlarının eğlenerek öğretme işlevinin olduğu, öğretme sürecinde pratiklik sağladığı sonuçlarına ulaşmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler çizgi film animasyonlarının metin okumaktan daha keyifli olduğunu, verilmek istenen mesajın kolaylıkla öğrencilere aktarıldığını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenler derste çizgi film animasyonu kullanımını desteklediklerini, meslektaşlarının da kullanmalarının öğretimde faydalı olacağını düşündüklerini söylemişlerdir. Öğretmenlerin çizgi film animasyonlarının öğrenciye soyut ve karmaşık konuları açıklamada nitelikli, eğlenceli ve ilgi çekici olduğu şeklinde algıladıkları ortaya çıkarılmıştır. Araştırma sonucunda ise derste çizgi film kullanımının dersin kavramlarının somutlaştırılmasına ve görselleştirilmesine destek olduğunu açıklamıştır. Habib ve Soliman (2015) ise araştırmalarında çizgi filmlerin çocuk davranışlarıyla ilişkisini araştırmışlardır. Ses, görsel efektler, iyi yazılmış bir senaryo, dikkat çeken karakterler, karakterlerin giyimi ve davranışları, oluşturulan kurgu,

sahneler, anlatılan hikâye çocuğun çizgi filme ilgisinin çekilmesine ve öğretmenden aldığı bilgiyi özümsemesine yardımcı olduğunu açıklamışlardır. Buna ek olarak araştırmada çizgi filmlerin günümüz medyasında çocukların ilgi odağında yer aldığını ve çocukların ev, okul, yakın çevrede edinemediği deneyimleri gerçekleştirmek için öğretimde kullanılabilecek akademik bir yol olarak tanımlamışlardır.

Anuradha ve Kannan (2016) televizyonda yayımlanan çizgi filmlerin kültürel yapılarıyla ilgili içerik analizi yapmışlardır. Çizgi filmde yer alan animasyon gösteriminin, karmaşık olan konuyu çocuğun önüne basitleştirerek çıkardığını söylemişlerdir. Araştırmacılar çocukların izlediği çizgi film karakterlerinin sergilediği değer, davranış, kuralları rol model aldıklarını ve çizgi filmlerden öğrenebildiklerini açıklamışlardır. Aziza ve Syafei (2018) ise kavram öğretiminde çizgi film serisinin kullanılabilirliğini araştırmışlardır. Çizgi filmlerin eğlenceli ve ilginç bir öğretim sunduğunu, yeni ve farklı bir öğrenme ortamı oluşturduğunu, öğrencileri derse katılmaya motive ettiğini, dersi kolaylaştırdığını açıklamışlardır. Araştırma sonucunda araştırmacılar öğrencilerin izledikleri çizgi film ile öğrendikleri yeni kavramları kolay hatırlayabildiklerini, derse katılım konusunda öğrencilerin istekli olduklarını, derste kullanılan çizgi filmin dersin sıkıcılığını giderdiğini belirlemişlerdir. Melnik ve Kirova (2020) da eğitimde çizgi film kullanımını araştırmışlardır. Çizgi filmlerin kültürel değerleri görselleştirerek öğrencilere aktardığını, öğrencilerin izledikleri çizgi filmde kültürel kavramları tanıdıklarını fark etmişlerdir. Ulusal olan karakterlerin özelliklerini çizgi filmlerin içerdiğini, çizgi filmlerde gerçek insan iletişiminin ve davranışlarının yansıtıldığını, bir problem durumunun mantıksal olarak ifade edildiğini söylemişlerdir. Klinmalee (2022) ise çizgi filmin öğrenme öğretme becerileriyle ilişkisini araştırmıştır. Araştırmada öğrencilerin çizgi film karakterlerini taklit ettiklerini gözlemlemiştir. Öğrencilerin iletişim becerilerinin ve konuşma becerilerinin gelişmesi için eğitimde ve derslerde çizgi filmlerin kullanılabileceğini açıklamıştır.

Rosa (2022) eğitimde çizgi filmlerin kullanılmasını araştırmıştır. Çizgi filmlerde gerçek hayatın, tarihin, kültürel olgunun anlaşılır olarak anlatıldığını söylemiştir. Ayrıca çizgi filmlerde kültürel bakış açılarına yer verildiğini, çizgi filmlerin çocuklara anlatılmak isteneni görselleştirerek sunduğunu, toplumun ortak deneyimlerinin ve duygularının da çizgi filmlerde yer aldığını açıklamıştır. Buna ek olarak çizgi filmlerin çocuklara yaşamadıkları deneyimleri sunduğunu, çizgi filmdeki karakterlerin çocukları bir

yolculuğa çıkardığını ifade etmiştir. Araştırmacı araştırmasında çizgi filmlerin güçlü ve önemli bir medya olduklarını okullarda, ailelerde, çeşitli eğitim kurumlarında, eğitim programlarında eğitim için kullanılabileceğini belirtmiştir. Mirsaidova ve Akhmedova (2025) ise çizgi filmlerin eğitimde kullanılmasını araştırmışlardır. Çizgi filmlerin zengin kültürel içeriğinin eğlenceli yollarla öğrenciyi öğrenmeye motive ettiğini, çizgi film gibi görsel-işitsel materyallerin öğrencinin öğrenme deneyiminde ilgi ve katılımı arttırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca çizgi filmlerin konuşma kalıplarına yer vermesinin kelime öğrenmeye yarar sağladığını açıklamışlardır.

Eğitimde çizgi film kullanımını içeren ilgili araştırmalarda da belirtildiği ve açıklandığı üzere çizgi filmlerin öğrenci öğrenmelerini destekleme, öğrenciyi motive etme, kavramları öğretme, öğrenci ilgisini derse çekme, görselleştirilen gerçek hayatı ve kültürü örnek olarak sunma, karmaşık konuyu basitleştirme, öğrencinin öğretmenden aldığı bilgiyi özümsemesine yardımcı olma, soyut ve karmaşık konuları açıklama, ders konusunu görselleştirme, dersi eğlenceli ve ilgi çekici kılma, gerçek yaşamdaki günlük deneyimleri, insan iletişimini ve davranışlarını sınıf ortamına taşıma özelliklerinin olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu özelliklere bağlı olarak araştırmacılar eğitimde çizgi filmlerin ilgili bölümlerinin ders içeriğinde kullanılabilir olduğunu açıklamışlardır. Bu bağlamda yapılan bu araştırmada da Sosyal Bilgilerde somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde yerli çizgi film kullanılması durumu araştırılmıştır.

2.7.3 Yurt içinde çizgi filmlerin kültür, kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras ilişkisiyle ilgili araştırmalar

Fedekar (2011) araştırmasında Türk mitolojisinin kullanıldığı Cille çizgi filmini incelemiştir. Sözlü kültür üzerine işlenen çizgi filmde kültürel unsurların yer aldığını belirlemiştir. Buna göre mitolojik sembollerin, yöre ağzıyla konuşmanın, ad verme geleneğinin modernleşmiş bilye oyunu üzerinde kurgulandığını açıklamıştır. Araştırmacı mitolojiye yer veren çizgi filmleri "geleneğin güncellenmesi" olarak ifade etmiştir. Buna ek olarak da araştırmacı çizgi filmde Türk mitolojisinin güncellenmiş olmasını kültürel aktarımda başarılı bir örnek olarak değerlendirmiştir. Alicenap (2015) ise çizgi film senaryolarında kültürel mirasın kullanılmasıyla ilgili yaptığı çalışmasında günümüzde kültürel unsurların çizgi filmler yoluyla çocuklara aktarıldığını belirtmiştir. Araştırmada sözlü ve yazılı kültürün yansıması olan çizgi filmlerin çocukların yerel kültürünü öğrenmesi ve yerel kültürün evrensel açıdan da sergilenmesinin önemine değinmiştir.

Araştırmacı araştırmada çizgi filmlerin gelişmiş teknolojiden yararlanarak geleneksel olanı doğrudan işleyebildiği gibi kültürel unsurların kullanıldığı günümüze uyarlanmış çağdaş anlatı ve yorumlamalardan oluşturduğunu açıklamıştır. Araştırmanın sonunda araştırmacı yerli çizgi film çalışmalarının kültürel sürekliliğin sağlanmasında ve kültürel farkındalığın oluşmasında yardımcı olduğunu vurgulamıştır. Özer ve Avcı (2015) da eğitimde kültürel farklılıkların çizgi film üzerinden sunulmasıyla ilgili araştırmalarını yapmışlardır. Pepee isimli yerli çizgi filmi inceleyerek içerisindeki kültürel ögeleri yaptıkları araştırmada açıklamışlardır. Araştırmacılar çizgi filmlerin kültürel aktarımın bir aracısı olduğunu söylemişler ve çizgi filmleri öğrencilere öğretici materyalleri sunan bir araç olarak tanımlamışlardır. Ek olarak araştırmacılar çizgi filmlerle öğrencilerin becerilerini geliştirmenin yanında kültürel unsurları da öğrenerek yaşanılan sosyal çevreyi tanımayı da çizgi filmlerin öneminde anlatmışlardır.

Gelen, Duran ve Ünal (2016) Pepee çizgi film serisini kültürel değerler açısından incelemişlerdir. Araştırmacılar çizgi filmin bölümlerinde geleneksel kıyafetlerin, geleneklerin, kültürel sembollerin, nesnelerin, yerel ağızların, çocuk oyunlarının, halk oyunlarının, kültürel değerlere saygı göstermenin yer aldığı gösterimlerin olduğunu açıklamışlardır. Araştırmada araştırmacılar çizgi filmlerin sadece eğlence aracı olmadığını, kültürel aktarım için de önemli olduğunu belirtmişlerdir. Çevik (2018) ise somut olmayan kültürün korunmasında çizgi film kullanımını araştırmıştır. Çizgi filmlerin geleneksel anlamda halk hikayeleri ve masalların gerçekleştirdiği kültürü aktarma görevini üstlendiğini söylemiştir. Buna ek olarak kültürün güncellenmesi işlevini günümüzde çizgi filmlerin yaptığını, çizgi filmlerin kültürel öğeleri, toplumsal yaşamı, somut olmayan kültürel mirası aktaran araç olduğunu açıklamıştır. Araştırmacı çizgi filmlerin kültürü hem yerele hem de evrensele taşıyabilecek materyaller olduğunu belirtmiştir. Yabancı kültürleri anlatan çizgi filmler yerine yerli kültürü anlatan çizgi filmleri izleyerek tarihini bilen, toplumsal kültürün ve bilincin farkında olan nesillerin yetiştirilmesinin önemine vurgu yapmıştır.

Uçan (2018) yerli çizgi filmlerde kültürel kodlamaları incelemiştir. Çizgi filmlerin izleyicide görsel-işitsel duyulara hitap ettiğini, çizgi filmlerin kültürel ögeleri ve kültürel değerleri aktaran araçlar olduğunu açıklamıştır. Tüm bunları gerçekleştiren çizgi filmlerin eğlenceli bir anlatıma sahip olduğunu da belirtmiştir. Kültürel anlamda oluşturulan çizgi filmde yer alan senaryo kadar, kültürel unsurların nasıl aktarıldığının da önemli olduğunu

araştırmacı araştırmasında vurgulamıştır. Araştırmacı yasal düzenlemelerin çizgi filmlerde kültürel aktarımı teşvik ettiğini söylemiş, yerli çizgi film yapımlarında kültür aktarımın geliştirilmesi için yerli çizgi film yapımlarının desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Üzer ve Çetin (2018) de yaptıkları araştırmada Küçük Hezarfen yerli çizgi filminde yer alan kültürel unsurları milli kültür unsurları adı altında incelemişlerdir. Araştırmacılar çizgi filmin tüm bölümlerini incelemiş, çizgi filmde somut olan ve somut olmayan kültürel unsurlara yer verildiğini belirlemişlerdir. İnceledikleri çizgi film bölümlerinde araştırmacılar somut olmayan kültürel miras unsurlarından meddahlık geleneğinin, karagöz oyununun, geleneksel zanaatkarlık mesleklerinin, geleneksel oyunların, çocuk oyunlarının, ata sporlarının, sözlü anlatımların, bayram geleneklerinin, geleneksel yiyecekler ve içeceklerin yer aldığını açıklamışlardır. Küçük Hezarfen çizgi filminin farklı bölümlerinde yer alan kültürel unsurların kültürümüzü yaşatmaya devam ettiğini vurgulamışlardır. Kültürel unsurların çocuklara aktarılmasında bir kaynak olarak bu çizgi filmden yararlanılabileceğini söylemişlerdir. Yerli çizgi filmlerde kültürümüzü anlatan yapımların arttırılması gerektiğinin önemini de anlatmışlardır.

Karaman ve Yılar (2020) kültürel unsurların Niloya çizgi filminde kullanılmasını araştırmışlardır. Yaptıkları araştırmayla Niloya çizgi filminde halk dansları, yöresel kıyafetler, halk edebiyatı, geleneksel müzik aletleri, halk tiyatrosu, halk, mimarisi, halk inançları, yöresel yemekler, toplumsal kurallar, gelenek ve görenekler unsurlarının yer aldığını ve bu unsurların basit şekilde çocuklara sunulduğunu anlatmışlardır. Araştırmacılar Niloya çizgi filminin kültür aktarımında kullanılmasının önemli olduğuna inandıklarını belirtmişlerdir. Son zamanlarda halk bilimini içeren çizgi filmlerin artmasıyla bu alanda araştırmacıların araştırma yaptıklarının gözlemlendiğine dikkat çekmişlerdir. Ek olarak araştırmalarında kültürel özellikleri içeren çizgi filmlerinin artması gerektiğinin, çizgi filmlerin kültürel aktarımda kullanılmasının, çizgi film senaryolarının kültürel ve bilimsel olarak önemli olduğunu dile getirmişlerdir. Eğitim süreçlerinde kültürel konuların öğretiminde çizgi filmlerden yararlanılabileceğini önermişlerdir.

Talu ve Yüzbaşıoğlu (2020) Rafadan Tayfa çizgi filmi üzerinden geleneksel sokak oyunlarını araştırmışlardır. Geleneksel çocuk oyunlarının yeni kuşaklara aktarılmasının, bu oyunların çizgi filmde yaşatılmasının medyada önemli yere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Rafadan Tayfa çizgi filminin incelenen bölümlerinde yer alan sokakta

oynanan çocuk oyunlarının psikomotor, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimlere yönelik gösterildiğini açıklamışlardır. Bu çizgi filmin çocuklara sokak oyunlarını oynamaya teşvik ve motive ettiğini gözlemlediklerini söylemişlerdir. Yılar ve Kakşa (2020) ise yaptıkları araştırmada Nasreddin Hocayla ilgili yapılan çizgi filmleri karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir. İncelenen çizgi filmlerde Nasreddin Hocanın fıkralarına yer verildiğini açıklamışlardır. Sözlü kültür ürününün medyaya taşınarak görselleştirildiğini, çizgi filmlerde yer alan Nasreddin Hoca'nın tip özelliklerinin karakter halinde sunulduğunu ve fıkralarının çoğunun değiştirilmeden günümüze aktarıldığını belirtmişlerdir. Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu adlı TRT Çocuk kanalında yayımlanan bu yerli çizgi filmdeki Nasreddin Hocanın da kültürel şahsiyet olarak çizgi filmde tanıtıldığını gözlemlemişlerdir. Nasrettin Hocanın bazı fıkralarının çizgi film bölümlerinde yer aldığını da tespit etmişlerdir.

Aslan (2021) çizgi film tarihiyle kültür aktarımı ilişkisini araştırdığı çalışmasında anlatı türlerinin, sözlü aktarımın çizgi filmlerle aktarılmasını "çağdaş folklorik bir anlatı" olarak betimlemiştir. Araştırmacı araştırmasında çizgi filmin folklorik anlatıya dönüşmesinin kültür aktarımında ve disiplinler arası çalışmalarda önemli olduğunu vurgulamıştır. TRT Çocuk kanalının yayın hayatına başlamasıyla Türk kültürü unsurlarının yerli çizgi filmlerde temsil edildiğini açıklamıştır. Güncelde üretilen ve yayımlanan çizgi filmlerin kültür aktarımında yer aldığına dikkat çekmiştir. Demir (2021) de araştırmasında Canım Kardeşim Benim çizgi filminin bir bölümünde kültürel unsurları incelemiştir. Araştırmacının incelediği çizgi film bölümünde yemek kültürünün, mutfak kültürünün, yöresel yemeklerin, geleneklerin-göreneklerin, halk müziğinin, geleneksel çalgıların, halk oyunlarının, halk sporunun, toplumsal uygulamaların, inanışların, ritüellerin ve davranışların yer aldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmacı çizgi filmlerin toplumsal kültürü, kültürel değerleri ve davranışları çocuklara aktaran bir işlevinin olduğu açıklamıştır.

Yener, Yılmaz ve Şen (2021) araştırmalarında TRT Çocuk kanalında yayımlanan yerli çizgi filmleri değerler açısından incelemişlerdir. Maysa ve Bulut çizgi filminde geleneksel kıyafetler, yer sofrası kurma, kültürel mirası koruma gibi kültürel değerlerin bulunduğunu açıklamışlardır. Araştırmada kültürel değerlerimize göre hazırlanan çizgi filmlerin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Yeten (2022) ise kültür aktarımında çizgi filmlerin yerini araştırdığı araştırmasında Keloğlan Masalları, Rafadan Tayfa, Pepee,

Niloya çizgi filmlerinde yer alan kültürel unsurları incelemiştir. Bu çizgi filmlerde somut olmayan kültürel mirasa yönelik yöresel kıyafetlerin, yemeklerin, çocuk oyunlarının yer aldığını ve somut kültürel mirasa yönelik geleneksel mimariyi yansıtan evlerin, dini ve mimari yapıların yer aldığını tespit etmiştir. Araştırmada araştırmacı kültürel kodlarla erken yaşta karşılaşan çocukların toplumsal yaşama kültürel bağlamda uyum sağlamasının kolaylaştığını belirtmiştir.

Güven (2023) somut olmayan kültürel miras ögeleri bağlamında TRT Çocuk kanalında yayımlanan Maysa ve Bulut yerli çizgi filmini incelemiştir. Araştırmacı kültürel olguların, geleneksel hikayelerin, kültürel yaşayışın çizgi filmlerde canlandırılmasının kolay olduğunu açıklamıştır. Çizgi filmlerin topluma özgü olarak üretilmesiyle kültürün aktarılmasına, izleyicilerin sosyal yaşamdaki kültürü anlamasına, farklı kültürleri izleyiciye sunmasına, izleyicilerin kültürel aktarımları keşfetmesine olanak sağladığını belirtmiştir. Araştırmacı Maysa ve Bulut yerli çizgi filminin incelediği bölümlerinde sözlü gelenek ve anlatımlardan olan mitlerin içeriğinden hayat ağacı, rüya, ana kucağı gibi kültürel motiflerin, tekerlemelerin, masalların yer aldığını açıklamıştır. Ek olarak gösteri sanatlarından çocuk oyunlarına, el sanatlarından dokumacılığa, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalardan kültürel inanışlara, halk hekimliğine, halk veterinerliğine, halk mutfağına, tarım ve hayvancılığa yer verildiğini belirlemiştir. Ayrıca araştırmacı incelediği çizgi filmde toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenlere rastlamadığını da söylemiştir. Maysa ve Bulut çizgi filminin kültürel değerleri aktarırken eğlendirici, bilgilendirici olumsuz unsur ve davranışlardan uzak olduğunu açıklamıştır.

Özşan ve Gürel (2023) Maysa ve Bulut yerli çizgi filmini somut olmayan kültürel miras kapsamında incelemişlerdir. Maysa ve Bulut yerli çizgi filminde Dede korkut hikayeleri, halk hikayeleri, deyimler, atasözleri, destanlar, türküler, şiirler, maniler gibi sözlü anlatım ve kültürel unsurların yer aldığını belirlemişlerdir. Geleneksel oyunlardan ve çocuk oyunlarıyla ilgili olarak karagöz, orta oyunu, gölge oyunu, saklambaç, yağ satarım gibi kültürel unsurların çizgi filmde yer aldığını söylemişlerdir. Devamında toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenlerinden de geleneksel kıyafetler, şenlikler, kutlamalar, anma törenlerinin çizgi filmde yer aldığını fark etmişlerdir. Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalarla ilgili olarak da ata sporları, çalgı aletleri, komşuluk ilişkileri, geleneksel yemekler, halk hekimliği, halk meteorolojisi gibi kültürel unsurların çizgi filmde gösterildiğini açıklamışlardır. Son olarak da geleneksel zanaatkarlık ve sanatın yer aldığı

el sanatları geleneği unsurlarıyla ilgili örneklerin çizgi filmde yer aldığını tespit etmişlerdir. Araştırmacılar çalışmalarında somut olmayan kültürel mirasın unutulmaması, öğrenilmesi ve aktarılmasının yerli çizgi filmlerle de gerçekleştiğini ve bu nedenle yerli çizgi filmlerin artması gerektiğini açıklamışlardır. Buna bağlı olarak çocukların somut olmayan kültürel mirası daha kolay öğrendiklerini belirtmişlerdir. Alptekin (2024) ise çizgi filmlerin bir kültür aktarıcısı olarak Türk edebiyatı, Türk dili ve kültürü açısından Kaşgarlı Mahmut'un çizgi filmlerde nasıl yer aldığı incelenmiştir. İncelenen çizgi filmlerde Kaşgarlı Mahmut'un yaşadığı dönemle ilgili bilgilerin, sosyal hayatın, kültürün ve yazdığı Divânı Lugâti't-Türk eserinin yer aldığı tespit edilmiştir. Araştırmacı araştırmasında konuyla ilgili çizgi filmlerin eğitimde kullanılabileceği önerilmiştir.

Alveroğlu ve Halaç (2024) Rafadan Tayfa Dehliz Macerası çizgi filminin kültür aktarımındaki yerini incelemişlerdir. Bu çizgi filmde Türk kültürüne ait kültürel unsurların bulunduğunu, somut olan ve somut olmayan kültürel ögelerin yer aldığını, günlük yaşamda yer alan kültürel kavramların bulunduğunu bildirmişlerdir. Ayrıyeten bu çizgi filmin kültürel miras farkındalığı için önemli olduğunu açıklamışlardır. Rafadan Tayfa Dehliz Macerası çizgi filminde yöresel yemeklerin, çocuk oyunlarının, halk müziğinin, el sanatlarının, sözlü geleneklerin, geleneksel kıyafetlerin, toplumsal uygulamaların, geleneksel mimari anlayışın, tarihi yapıların yer aldığı sonuçlarına da ulaşmışlardır. Öğrencilerin çizgi film deneyimleriyle eğlenerek toplumsal kültürü, kültürel değerleri, kültürel mirası fark edebildiklerini, kültür hakkında bilgi edinebildiklerini ve kültürü öğrenebildiklerini söylemişlerdir. Araştırmacılar Rafadan Tayfa çizgi filminin toplumsal kültürü, kültürel mirası ve değerleri başarıyla günlük yaşam içinde çocuklara aktarabildiğini vurgulamışlardır. Yıldırım (2024) da Akıncı çizgi filmini milli ve kültürel değerler bağlamında incelemişlerdir. Akıncı çizgi filminde gelenekler, geleneksel yemekler ve içecekler, sözlü anlatımlar, ikram kültürü, geleneksel motiflerin bulunduğu kıyafetler gibi kültürel unsurların bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu bilgilere ek olarak misafirperverlik, paylaşma, aile bütünlüğü, milli ögeler gibi kültürel değerlerin de çizgi filmde yer aldığı belirtilmiştir. Araştırmacı Akıncı çizgi filminin tarihi olayların öğrenilmesi, milli ve kültürel bilinç geliştirilmesi amaçlarıyla kullanılabileceğini söylemiştir. Araştırmacı bu çizgi filmin sade ve akıcı üslubunun anlaşılabilirliği sayesinde anlatılan konuyu kolaylaştırdığını da açıklamıştır. Araştırma sonunda araştırmacı yerli çizgi filmlerin kültür aktarımında kullanılabileceğini de belirtmiştir.

2.7.4 Yurt dışında çizgi filmlerin kültür, kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras ilişkisiyle ilgili araştırmalar

Wang ve Zheng (2008) kültürel yaratıcı endüstrinin geliştirilmesini somut olmayan kültürel miras üzerinden araştırmışlardır. Araştırmalarında somut olmayan kültürel miras ile yaratıcı endüstrinin birleştirilerek yaratılan çizgi filmlerin kültürel bir araç olarak kullanabileceklerini anlatmışlardır. Araştırmacılar çizgi filmde karakterlerin, görsel sahnelerin, anlatılan hikâyenin, karakterlerin geleneksel giyim şeklinin, sözlü aktarımın, somut olmayan kültürel mirasın görsel-işitsel ve yaratıcı şekilde izleyiciye aktarılabileceğini açıklamışlardır. Kasai ve Hsu (2012) ise çizgi filmle ilgili yaptıkları araştırmada kültürel bilgilerin çizgi filmlerle aktarılabileceğini, izleyicinin çizgi filmlerdeki kültürel bilgileri algılayabildiğini, çizgi filmlerin günlük yaşamı izleyiciye sunan kültürel bir medya olarak kullanılabileceğini açıklamışlardır.

Sharma (2012) çizgi filmlerin öğrencilerin anlamalarında kolaylaştırıcı bir araç olmasını araştırmıştır. Araştırmacı araştırmasında çizgi filmlerin televizyonda ya da oyun şeklinde çocuğun karşına çıkması durumunda çocuğun kültürle, sosyal kurallarla, yaşadığı çevredeki davranışlarla karşılaştığını belirtmiştir. Araştırmacı öğretmenlere eğlenceli öğrenme için çizgi filmleri öğretim aracı olarak derslerine uyarlayabileceklerini söylemiştir. Abd-Rahim, Halim ve Mamat (2014) da televizyon çizgi filmlerinin öğrenmeyle ilişkisini ahlaki değerleri öğretme üzerine araştırmışlardır. Çizgi filmlerin öğrenme ortamında uyarıcı, eğlenceli, ilgi çekici niteliklerinin olduğunu söylemişlerdir. Çizgi filmlerin görsel yöntemle öğretilmek istenen konuda kolaylaştırma sağladığını, öğrenme için motive edici olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarında ise çizgi filmdeki karakterlerin oluşturduğu hikâyesel anlatımın öğrencilere değerleri aşıladığını, öğrencilerin çizgi film içeriğini anladığını fark etmişlerdir. Öğrencilerin çizgi filmlerde gördüklerini tekrarlayarak etkileşim kurduğunu, çizgi filmlerin öğrenmeye kolaylık sağlayan görsel yöntem sunduğunu açıklamışlardır. Araştırmacılar araştırma sonunda öğretmenlere konuyu öğretmek için ilgili çizgi filmleri dikkatle seçerek derste kullanabileceklerini önermişlerdir. Tipa (2014) ise çizgi filmlerin kültürle ilişkisini araştırmıştır. Çizgi filmlerin eğlenme ve eğitim için kullanılmasının dışında bir bilgi aracı olduğunu, kültürü aktardığını, bilgiyi kolaylaştıran bir iletişim aracı olduğunu söylemiş ve çizgi filmlerin sanatı ve kültürü birleştirdiğini, kültürün kodlanarak iletildiğini ifade etmiştir.

Mandlik (2015) araştırmasında kültürel değerlerin televizyondaki çizgi filmlerle öğretilmesi üzerine çalışmıştır. Geleneksel hikâye anlatıcılığının yerini teknolojinin aldığını, televizyonun çocuğun karşısına çıkan bir hikâye anlatıcısı olduğunu söylemiştir. Televizyonun kültürel değerleri gösterme ve kültürü koruma için bir araç olduğunu, modern teknoloji olan çizgi filmlerin de kültürel değerleri öğretme amacıyla kullanılabileceğini açıklamıştır. Çizgi filmlerin eğitici eğlence olarak değerlendirilebileceğini belirmiştir. Bošković ve Jokanović (2018) de çizgi filmlerle ilgili yaptıkları araştırmada ülkelerin kültürlerine özgü değerleri, unsurları, sembolleri, davranışları görsel olarak çizgi filmlerde yansıttıklarını açıklamışlardır. Yaptıkları araştırmada çizgi filmlerin kültürel değerleri yansıttığını, kültürel unsurlarını sözlü ve davranışsal olarak gösterdiğini, soyut olan kültürel kodları görselleştirdiğini, sanatsal bir iletişim yolu olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca bu özelliklerin çocuklarda sözlü ve davranışsal becerileri geliştirmelerinde rol oynadığını, çizgi filmde yer alan kültürel kıyafet, kutlama, tören, geleneksel yemek, geleneksel müzik, ulusal işaretler, halk dansları, sosyokültürel değerler gibi unsurların bulunduğunu ifade etmişlerdir. Ek olarak eğitimde çizgi filmleri kullanırken yer alan kültürel unsurları, ifadeleri, davranışları, değerleri, sembolleri çizgi filmde unsurlar görsel üzerinden açıklamak gerektiğini vurgulamışlardır. Araştırmanın sonunda çizgi filmlerin kalıcı davranışları öğretebildiğini bu nedenle de eğitim amacıyla derslerde kullanılabileceğini vurgulamışlardır.

Zurcher, Webb ve Robinson (2018) Disney çizgi filmleriyle ilgili yaptıkları çalışmada medyanın aile ortamındaki rolleri, ailenin birbiriyle etkileşimini örneklendirdiğini söylemişlerdir. Öğrencilerin çizgi filmle gerçek yaşamı karşılaştırabildiğini, çocukların parasosyal ilişkiler geliştirmesinde çizgi filmlerin örnekler sunduğunu anlatmışlardır. Buna bağlı olarak öğrencilerin çizgi filmlerde gördükleri geleneksel ve geleneksel olmayan değerleri gerçek yaşamda uygulamaya dönüştürdüklerini açıklamışlardır. Araştırma kapsamında araştırmacılar Amerika'da okul öncesi ve ergenlik öncesi çocukları değerlendirmişler, araştırdıkları Disney çizgi filmlerinin çocuklara kültürel motifleri tanıttığını belirlemişlerdir. Yapılan araştırmaları da değerlendirerek araştırmacılar, çocukların medyada gördüğü aile yaşamını gerçek yaşamla ilişkilendirdiklerini ve karşılaştırdıklarını oradan örnek aldıkları davranışları da güncel olarak sergilediklerini fark etmişlerdir. Araştırmada görsel medyanın çocukların yetiştirilmesinde dolaylı bir deneyim olduğundan ve bu deneyimin çocuklara sosyal normları algılatılarak öğrettiğinden de bahsedilmiştir. Ek olarak araştırmada çizgi

filmlerde anlatılan hikayelerin çocuklar açısından toplum yanlısı davranış örneklerini sergilediği ve öğrenmede yararlı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca araştırmacılar araştırmalarına dayanarak çizgi filmlerin etnik çeşitliliği fark ettirmek, kültürü anlatmak, aile rollerini öğretmek, saygı, sevgi, cesaret gibi değerleri aşılamak, eğiticilik ve öğreticilik açısından öğrencilere izletmenin yararlı olduğunu açıklayarak eğitimcilere çizgi film kullanımını önermişlerdir. Bunlara ek olarak sosyal öğrenme teorisi ile yetiştirme analizi kavramlarına ve çocuk medyası olan çizgi filmlerin önemine vurgu yapmışlardır.

Wijethilaka (2020) çizgi filmlerin derste kullanılma işlevlerini araştırmıştır. Animasyonlu çizgi filmlerin ders içeriğinde kullanılmasını eğlence ve rahatlama işlevleriyle ilişkilendirmiş bununla birlikte çizgi filmlerin eğitici yönünün olabileceğini açıklamıştır. Araştırmacı çizgi filmlerin çocukların yaşadığı toplumu kurgulayarak hayat deneyimini, toplumsal kültürü ve toplumsal değerleri tanımalarına fırsat sunduğunu araştırmada anlatmıştır. Ek olarak da araştırmacı yaptığı araştırmanın dünyadaki farklı yerlerin çizgi film gelişimlerine odaklandığını, bu araştırmayla çocukların çizgi filmlerden çok fazla etkilendiklerini fark ettiğini vurgulamıştır. Araştırmanın bir süre dahilinde gerçekleşmesi nedeniyle araştırmacı dünya genelinde yaptığı bu araştırmanın sınırlı olduğunu bu nedenle ülkelerin yerel çapta çocukların çizgi filmlerden öğrenmesi üzerine farklı araştırmaların yapılmasını önermiştir. Attard ve Cremona (2022) ise çizgi filmlerin eğitim süreçlerinde kullanılmasını araştırmışlardır. Çocukların izledikleri çizgi filmlerde sosyal ve kültürel uygulamaları fark ettiklerini, çizgi film karakterlerini örnek aldıklarını söylemişlerdir. Araştırmacılar mevcut program konularının kolaylaştırılması ve yaratıcılığın öğrencilere öğretilmesinde çizgi filmlerin de kullanılabilir olduğunu açıklamışlardır. Buna bağlı olarak araştırmacılar eğitimde kullanılan çizgi filmlerin öğrenci de eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiğini, öğrencinin derse katılmasına motivasyon sağladığına, program dahilinde konuların öğretilmesini kolaylaştırdığını araştırmalarında belirtmişlerdir. Araştırmanın sonunda araştırmacılar eğitimde çizgi filmlerle ilgili gelecekte yapılacak araştırmaların sosyal kültürel konularda nasıl kullanılacağının araştırılmasını da önermişlerdir.

Otobo ve Tijani (2023) kültürel miras konularında çizgi filmlerin kullanılmasını araştırmışlardır. Araştırmacılar kültürel konularda çizgi filmlerin kullanılmasını değişen neslin doğası, yaşanılan yüzyılın teknoloji gerçeği, artan teknoloji kullanımının sanatsal

eserleri yaratma isteği olarak üç şekilde değerlendirmişlerdir. Öğretmenlerin öğrenci ihtiyaçlarına olanak tanıyarak kültürel konularda derste çizgi film kullanımını gerçekleştirmesini araştırmacılar derste görsel analizi artırma, sınıfta huzuru sağlama, öğrencinin derse uyum sağlamasını kolaylaştırma ve öğrenci başarısının artmasıyla ilişkilendirmişlerdir. Görsel, işitsel, sosyal, kültürel okuryazarlıkların öğrenciye kazandırılmasında çizgi filmlerin kültürel miras konularında ders içeriğinde kullanılmasını gerekli gördüklerini vurgulamışlardır. Palanimurugan (2024) ise yaptığı araştırmada çizgi filmlerin sosyal algılamadaki rolünü incelemiştir. Çizgi filmlerin eğlenceli mizah yoluyla sosyal, kültürel, toplumsal konuları işlediğini ve sosyal, kültürel, toplumsal algıyı şekillendirdiğini belirtmiştir. Ayrıyeten çizgi filmlerin izleyiciye aktarılan konuyu, kültürü karakterlerin davranışlarıyla yansıttığını bunun da sosyal öğrenme teorisiyle ilişkili olduğunu açıklamıştır. Araştırmacı çocukların çizgi filmlerdeki gözlemlerini sosyal yaşamlarına taşıdıklarını, çizgi filmlerdeki karakterlerin davranışlarını da taklit yoluyla öğrendiklerini belirtmiştir. Bundan dolayı araştırmacı araştırmada çizgi filmlerin eğlence unsuru olarak izleyici karşısına çıkmasının yanı sıra sosyal, kültürel algıyı şekillendiren önemli bir medya aracı olduğunu da açıklamıştır.

Sugihartono, Kasiyan ve Adi (2024) çizgi filmlerin kültürle ilişkili olmasını araştırmışlardır. Araştırmacılar araştırmada kültür içerikli hazırlanıp sunulan çizgi filmlerin eğlenerek öğrenme, görsel sunarak yerel kültürel değerleri tanıtma, öğrencilere kültürel mirası gösterme işlevlerinin olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmacılar çizgi filmlerin yerel kültürü aktaran ve koruyan bir eğitim aracı olduğunu söylemişlerdir. Huber (2025) ise çizgi filmlerin ilköğretimde kültürlerarası bir farkındalık aracı olarak kullanılmasını araştırmıştır. Araştırmada öğrencilerin kültürel unsur ve sembolleri, yeni kavramları, kültürel uygulamaları, gelenekleri ve değerleri öğrenip tanıyabildiklerini ve buna bağlı olarak öğrencilerin kültürel anlayışla dil öğrenimi gerçekleştirdiklerini söylemiştir. Araştırma sonuçlarında da çizgi filmlerin eğitimde kültürel kavramları öğretmek, kültürel duyarlılığı artırmak ve kültürel aktarımı sağlamak için araç olarak kullanılabileceğini açıklamıştır. Araştırmacı araştırmadaki analizleriyle çizgi filmlerin disiplinler arası eğitimde kültürel konularda kullanılabileceğini gösterdiğini belirtmiştir.

Çizgi filmlerin kültür, kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras ilişkisini içeren ilgili araştırmalarda da belirtildiği ve açıklandığı üzere çizgi filmlerde kültürel unsurların, kültürel değerlerin yer aldığı araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Buna bağlı olarak

araştırmacılar kültürel aktarımda yerli çizgi filmlerin kullanılabilir olduğunu açıklamışlardır. Çünkü yerli çizgi filmler soyut olan kültürel kodları yaşanılan kültürden örneklerle somutlaştırarak öğrenciye sunmakta, çizgi filmdeki hikâyesel anlatım konuyu kolaylaştırmakta ve öğrencilere değerleri aşılamakta, görsel-işitsel bir anlatım sağlayan çizgi filmler somut olmayan kültürel mirası basitleştirerek sınıf ortamına taşımaktadır. Araştırmacılar incelenen bu araştırmalarda öğrencilerin somut olmayan kültürel mirası tanımasında, bu konuları öğrenirken motive olmasında, eğlenerek öğrenmesinde, öğrendiği bilgilerin yaşamdaki yerini fark etmesinde, sosyo-kültürel ve sosyo-duygusal gelişimlerinde yardımcı olmasında yerli çizgi filmlerin bir alternatif, günümüzdeki kültürel aktarımı sağlayan bir medya aracı olarak yer aldığını açıklamışlardır. Ayrıca araştırmacıların inceledikleri yerli çizgi filmlerde kültürel değerlerin, davranışların ve unsurların yer aldığı belirlenmiş buna bağlı olarak da kültürel aktarımda ve somut olmayan kültürel mirasın öğretilmesinde alternatif bir araç olarak betimlenen yerli çizgi filmlerin ders içeriğinde kullanılabilir olduğu araştırmacılar tarafından belirtilmiştir. Bunlara ek olarak araştırmacıların çizgi filmlerin yerel kültürü aktaran ve koruyan bir eğitim aracı olduğunu söyledikleri, disiplinler arası eğitimde kültürel konularda kullanılabileceğini belirttikleri, eğlence unsuru olarak izleyici karşısına çıkmasının yanı sıra sosyal, kültürel algıyı şekillendiren önemli bir medya aracı olduğunu açıkladıkları, kültürel miras konularında ders içeriğinde kullanılmasını gerekli gördüklerini vurguladıkları, çizgi filmlerle ilgili gelecekte yapılacak araştırmaların sosyal kültürel konularda nasıl kullanılacağının araştırılmasını da önerdikleri görülmüştür. Bu bağlamda disiplinler arası bir ders olan ve kültürel konuların öğretiminde yer alan Sosyal Bilgilerde somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması durumu yapılan bu yeni araştırmayla araştırılmıştır.

2.7.5 Yurt içinde Sosyal Bilgilerde kültür, kültürel miras, somut olmayan kültürel miras eğitimi ve yerli çizgi film kullanımıyla ilgili araştırmalar

Çençen ve Berk (2014) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın 6. ve 7. sınıf kazanımlarında Türk halk kültürü ögelerinin yerini ve önemini araştırmışlardır. Kültürel unsurların 6. ve 7. sınıf kazanımlarında kültürel mirası, tarihi, halk kültürünü öğretme, benimsetme, sevdirme ve koruma bilincini oluşturmak üzerine yer aldığını belirlemişlerdir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde 6. sınıfın "Yeryüzünde Yaşam", "Ülkemiz ve Dünyamız", "İpek Yolunda Türkler" ünitelerinde kültürel

konuların yer aldığını, 7. sınıfın "Türk Tarihinde Yolculuk" ünitesinde kültürel konuların yoğunlukta olduğunu, 7. sınıf "Ekonomi ve Sosyal Hayat" ünitesinde de sınırlı olarak kültürel unsurlara yer verildiğini açıklamışlardır. 6. sınıf "Yeryüzünde Yaşam", "Ülkemiz ve Dünyamız", "İpek Yolunda Türkler" ünitelerinde sözlü anlatım ve geleneklerin, geleneksel el sanatlarının, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve kutlamaların, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar ve halk bilgisinin yer aldığını tespit etmişlerdir. 7. sınıfın "Türk Tarihinde Yolculuk", "Ekonomi ve Sosyal Hayat" ünitelerinde toplumsal uygulamalar, ritüeller ve kutlamalar, geleneksel el sanatları, sözlü anlatım ve gelenekleri, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar ve halk bilgisi, geleneksel oyunlar ve çocuk oyunlarıyla ilgili kültürel unsurların bulunduğunu belirlemişlerdir. Kültür öğreniminde ve aktarımında bireylerin yetiştirilmesinde Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve dersinin yer aldığını belirterek bireylerin kendi kültürlerini tanıması, öğrenmesi ve bu konuda bilinçli olması için kültürel konuların Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda ve dersinde daha fazla yer alması gerektiğini vurgulamışlardır.

Gürel ve Çetin (2017) Sosyal Bilgiler dersi somut olmayan kültürel mirasa ilişkin 7. sınıf öğrencilerinin farkındalıklarını araştırmışlardır. Yaptıkları araştırmada öğrencinin kendi kültürünü tanımasını, anlamasını, farkında olmasını resmi eğitim süreçleriyle ilişkilendirmişlerdir. Buna bağlı olarak resmi eğitim süreçlerinde kültürel konulara yer verilmesiyle öğrencilerin kültürel mirasın korunması farkındalığını kazanabileceğini söylemişlerdir. Araştırmacılar tarafından öğrencilerin geleneksel el sanatlarını somut olmayan kültürel miras içerisinde ifade edemedikleri, geleneksel çocuk oyunlarıyla ilgili öğrencilerin kendi bölgelerinde oynanan geleneksel çocuk oyunlarını oynamadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Araştırmacılar geleneksel çocuk oyunlarıyla ilgili öğrencilerin bilgi ve farkındalıklarının az olduğu, öğrencilerin sözlü geleneklere örnekler veremedikleri ve somut olmayan kültürel mirasa yabancılaşmış oldukları sonuçlarına ulaşmışlardır. UNESCO somut olmayan kültürel miras listesine girmiş somut olmayan kültürel miras unsurlarına "Ülkelerarası Köprüler" ünitesinde yer verilmiş olduğu fakat bu unsurların açıklamalarına ve ayrıntılarına yer verilmediğini araştırmacılar açıklamışlardır. Ayrıca araştırmacılar araştırmada Halk Kültürü seçmeli dersinin somut olan kültürel mirasa yönelik olduğunu somut olmayan kültürel mirasın da derse yansıtılmasını belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki "Kültür ve Miras" öğrenme alanında sözlü somut olmayan kültürel miras ürünlerine daha çok yer verildiğini bu nedenle somut olan ve somut olmayan kültürel mirasın kültürel miras eğitimi

kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde verilebileceğini de öneri olarak sunmuşlardır. Araştırmanın sonuçlarında da öğrencilerin somut olmayan kültürel mirası korumanın gerekli olduğunu ifade ettikleri ve somut olmayan kültürel mirasın ulusal kimliği tanıma açısından önemli olduğunu belirttikleri yer almıştır.

Sağ ve Ünal (2019) Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel mirasa yönelik 4. sınıf öğrencilerinin farkındalıklarını araştırmışlar. Öğrencilerin yaşadıkları yere ait yöresel yemeklerle ilgili az bilgiye sahip oldukları, yaşadıkları yere ait geleneksel meslekleri bilmedikleri araştırma sonucunda anlaşılmıştır. Bunlara ek olarak öğrencilerin yaşadıkları yere ait düğün gelenekleriyle ilgili az bilgiye sahip oldukları ve düğünlerdeki uygulamalarla ilgili bilgiye sahip olmadıkları, sözlü ve yazılı edebi ürünlerle ilgili öğrencilerin örnekler veremedikleri sonuçları da ortaya çıkarılmıştır. Çocukların geleneksel çocuk oyunları hakkında bilgi sahibi olduklarına, geleneksel el sanatları ve yaşadıkları yere ait gelenek görenekler, kutlamalarla ilgili kısmen bilgi sahibi oldukları da sonuçlarda belirlenmiştir. Araştırmada öğrencilerde somut olmayan kültürel mirasa dair farkındalık düzeylerinin bazı öğrencilerde sınırlı olduğunu, bazı öğrencilerde de hiç olmadığını açıklamışlardır. Araştırmacılar somut olmayan kültürel mirasın öğretimine yönelik uygulamalı araştırmaların yapılmasını önermişlerdir. Ek olarak öğrencilerin kültürel miras unsurlarını öğrenmeleri, somut ve somut olmayan kültürel miras ayrımını yapabilmeleri için kültürel çalışmaların ve etkinliklerin yapılmasını önerilerinde sunmuşlardır. Fidan ve Kılıç (2020) da Rafadan Tayfa yerli çizgi filmini Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan değerler bağlamında incelemişlerdir. Araştırmacılar tarafından çizgi filmde geleneksel yemeklerin, geleneksel oyunların, halk oyunlarının, milli unsurların, yöresel kıyafetlerin, halk müziğinin, kültürel değerlerin, geleneklerin, sözlü anlatımların yer aldığı belirlenmiştir. Rafadan Tayfa yerli çizgi filminde Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda olan değerlerin yanında günlük yaşamda karşılaşılan kültürel unsurların da vurgulandığı sonucu tespit edilmiştir. Rafadan Tayfa'nın temel kültürel unsurları çocuklara kazandırmayı amaçladığı araştırmada belirtilmiştir. Araştırmacılar Rafadan Tayfa yerli çizgi filminin Sosyal Bilgiler dersinde ilgili konuların öğretiminde kullanılabileceğini söylemişlerdir.

Kafadar (2021) ortaokul öğrencilerinin kültürel miras farkındalığını ve kültürel mirasa Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda nasıl yer verildiğini araştırmıştır. Yapılan araştırmada sınıf seviyeleri yükseldikçe programda yer alan kültürel miras unsurlarının

azaldığı, çoğunlukla somut kültürel miras unsurlarının yer aldığı belirlenmiştir. Kültürel mirasla ilgili kazanımların Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yetersiz olduğu araştırmacı tarafından belirtilmiştir. Somut olan ve somut olmayan kültürel miras unsurlarının öğretiminde Sosyal Bilgiler dersinin katkılı olacağı anlatılmıştır. Bu nedenle öğrencide kültürel miras farkındalığının oluşabilmesi için Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na kültürel mirasla ilgili daha fazla kazanımın yer alması gerektiği araştırmacı tarafından açıklanmıştır. Araştırma sürecinde öğrencilerin somut kültürel mirasla ilgili tarihi ve mimari yapıları örnek verdiklerini, somut olmayan kültürel mirasla ilgili olarak da gelenek-göreneği, geleneksel yiyecekleri, kültürel değerleri, sözlü geleneği, el sanatlarını ve sahne sanatlarını örnek verdikleri araştırmacı belirlemiştir. Araştırmada ortaokul öğrencilerinin kültürel mirasla ilgili farkındalıklarının olmasının Sosyal Bilgiler dersinde yakından uzağa anlayışıyla öğrencinin çevresini tanıması durumuyla ilişkilendirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin kültürel mirası geçmişle, geçmişten ders almakla ilişkilendirdikleri, bir öğrencininse kültürel mirası kültürü devam ettirmek, kültürel kimliği ve geleceği korumakla ilişkilendirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Şentürk ve Şimşek (2021) Sosyal Bilgiler dersinde çizgi filmlerin bir öğretim materyali olarak kullanılmasını araştırmışlardır. Yaptıkları araştırmayla çizgi filmlerin dersi eğlenceli ve ilgi çekici hale getirdiği, görsel-işitsel öğrenmeyi desteklediği, öğrencilere motivasyon sağladığı, öğrencinin derse ilgisini ve katılımını artırdığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Özbaş ve Çulha-Özbaş (2022) da yaptıkları araştırmada somut olmayan kültürel miras unsurlarının 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında nasıl yer verildiğini incelemişlerdir. Yedi öğrenme alanı içerisinde "Kültür ve Miras" öğrenme alanında kültürel yoğunluğun olduğu, "Kültür ve Miras" öğrenme alanından sonra da "Birey ve Toplum" öğrenme alanında kültürel konuların yer aldığını "Bilim, Teknoloji ve Toplum" ile "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanlarında kültürel konuların yer almadığını diğer öğrenme alanlarında ise sınırlı olarak kültürel unsur örneklerine yer verildiğini bulduklarını açıklamışlardır. Millî Eğitim Bakanlığının yayınladığı ders kitapları incelendiğindeyse kültürel konuların yer aldığı kazanımların 5. sınıfta en çok yer aldığını, 6. ve 7. sınıf kazanımlarında kültürel konuların azaldığını belirlemişlerdir. Bunlara ek olarak ders kitaplarında somut olmayan kültürel unsurlar incelendiğinde el sanatlarının, toplumsal uygulamalar, ritüeller, festivallerin, sözlü anlatımlar ve geleneklerin, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar ve halk bilgisinin, gösteri sanatlarının örneklerinin azalarak yer aldığını araştırmacılar tespit etmişlerdir.

Ayrıca 5. sınıf ders kitabında da UNESCO Dünya Miras Listesinden bahsedildiğini tespit etmişlerdir. Araştırma sonucunda SOKÜM kavramına yer verildiği, somut olan ve somut olmayan kültürel miras olarak kültürel mirasın ayrılmadığı, sınıf düzeyi arttıkça kültürel mirasla ilgili örneklerin ve konunun azaldığı, UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesi hakkında bilginin yer almadığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

Sel (2022) Maysa ve Bulut yerli çizgi filmini Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kapsamında kültürel mirasın aktarımı konusunda incelemiştir. Yaptığı araştırmada Maysa ve Bulut yerli çizgi filminde sözlü kültür ve anlatımların, geleneksel yemeklerin, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve kutlamaların, geleneksel çocuk oyunlarının, gösteri sanatlarının, el sanatlarının, halk hekimliği gibi doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamaların yer aldığını tespit etmiştir. Maysa ve Bulut yerli çizgi filminde kültürel miras unsurlarının yoğun olarak işlendiğini, çizgi filmde yer alan kültürel unsurların Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki kültürel unsurlarla ilişkili olduğunu belirlemiştir. Çizgi filmlerin kültürel mirası çocuklara aktarma ve öğretme açısından işlevsel olduğunu söyleyerek yerli çizgi filmlerin somut olmayan kültürel mirası çocukların öğrenebilmesi için yoğun şekilde işlediklerini açıklamıştır. Ayrıca araştırmacı çalışmasında çizgi filmlerin çocukların ilgi alanına girmesi açısından önemli bir yere sahip olduğunu anlatmıştır. Araştırmacı araştırmada kültürel süreklilik ve kültürel aktarım açısından da çizgi filmlerin önemini vurgulamıştır.

Özkan ve Özer (2024) çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinin tarih konulu ünitelerinde kullanılmasını araştırmışlardır. Yaptıkları araştırmada yerli çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmeyi desteklediğini ve kolaylaştırdığını, öğrencilere farklı öğrenme ortamı sunduğunu, soyut kavramları ve bilgileri somutlaştırdığını açıklamışlardır. Araştırmacılar araştırmalarında öğrencilerin tarihi konularla ilgili derste yerli çizgi film izleyerek öğrenebildikleri, derste yerli çizgi film izleyen öğrencilerin derse olan ilgilerinin ve ders başarılarının arttığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Araştırmacılar hedef davranışları öğrencilere kazandırmak, dersi monotonluktan çıkarmak, öğrencilerin derse ilgilerini çekmek, öğrencileri derste aktif kılmak, soyut konuları somutlaştırmak, farklı materyallerden yararlanmak amaçlarıyla yerli çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabileceğini açıklamışlardır. Bunlara ek olarak araştırmacılar yaptıkları araştırmada Sosyal Bilgiler dersini sevdirmek için yerli çizgi filmlerin ilgili tarih konularında kullanılabileceğini de belirtmişlerdir.

2.7.6 Yurt dışında Sosyal Bilgilerde kültür, kültürel miras, somut olmayan kültürel miras eğitimi ve yerli çizgi film kullanımıyla ilgili araştırmalar

Jones, Pang ve Rodríguez (2001) Sosyal Bilgiler dersinde kültürün önemini açıkladıkları araştırmalarında Sosyal Bilgilerde kültürel konuların ve içeriklerin yer aldığını, Sosyal Bilgiler sınıflarının kültürel birer laboratuvarlara benzediğini söylemişlerdir. Sosyal Bilgiler dersinde işlenen kültürel konularla öğrencilere kültürel bilgileri yaşamda kullanarak yaşadıkları çevreyi anlamalarına yardımcı olduğunu, öğrenciler kültürel anlamda gelişimlerini desteklediğini açıklamışlardır. Srinivasalu (2016) ise çizgi filmlerin 8.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmasını araştırmıştır. Çalışmasında öğrencilerin deneyimsel öğrenmelerini gerçekleştirebilmeleri için "sanatsal materyal" olarak ifade ettiği çizgi filmleri sınıfta kullanmanın önemini belirtmiştir. Çizgi filmlerin öğrencilerin derse ilgisini ve dikkatini çekme, sınıfta eğlenceli bir ortam oluşturma, öğrencinin hayal gücünü geliştirme, öğrenciyi eleştirel düşünmeye teşvik etme, öğrencilerin sorgulama becerilerini, farklı düşünmelerini ve yorumlama yeteneklerini geliştirme, derste görsel örnekler sunma, konuyla ilgili kavram yanılgılarını giderme, kavramların netleşmesini sağlama, öğrencilerin günlük yaşamda karşılaştıkları durumları önlerine sunma gibi pek çok açıdan yararlı olduğunu açıklamıştır. Tartışmalı konulara ve çeşitli materyal kullanımına açık bir ders olduğu için Sosyal Bilgiler dersinde çizgi filmlerin kullanımının önemini Sosyal Bilgiler öğretmenlerine vurgulamıştır. Araştırmacı ders kitabındaki yazılı metinler ve kavramlara karşın öğrencilerin çizgi filmlerdeki sahnelerle, karakterlerin davranışlarıyla, jest, mimikleriyle ders konusunu özdeşleştirerek öğrenmelerinin sağlanmasına ve hatırlamalarının kolaylığından bahsetmiştir. Araştırmacı araştırmasında çizgi filmlerin öğrencilerin merakını uyandırdığı, derse ilgisini çektiği, çizgi filmlerdeki karakterleri örnek aldığını açıklayarak öğrencilerin bilgiyi toplama, sınıflandırma, bir araya getirme gibi sosyal becerilerini geliştirdiğini söylemiştir. Ek olarak çizgi filmlerin sınıf içinde ve sınıf dışında öğrencilerin videoda gördükleriyle ilgili tartışmalı aktif bir ders işleme, soru sorma, grup tartışmalarına katılma, işbirlikli öğrenme, farklı düşünceler geliştirme, öğrencinin derse katılım isteğini artırma gibi olumlu yönlerinin olduğunu da anlatmıştır. Araştırmacı araştırmasında öğrencilerin karakterlerle ilişkilendirdiklerini, kendi içlerinde yorumlayarak bilgiye ulaştıklarını ve davranışa dönüştürebildiklerini de eklemiştir. Ayrıca çizgi film, animasyon videolarının ders içeriğinde kullanılmasıyla öğrenme kaynaklarında çeşitliliğin oluşturulduğu görsel-işitsel kaynakların eğitimin niteliksel yönünü geliştirdiği, öğrencinin merkeze alınarak

aktif öğrenmenin sağlandığını da belirtmiştir. Kenna ve Waters (2017) de coğrafya eğitiminde çizgi film kullanma üzerine araştırmalarını yapmışlardır. Öğrencilerin coğrafya ve Sosyal Bilgiler derslerini sıkıcı olarak nitelendirdiklerini derslerde çizgi film kullanımının dersi eğlenceli hale getirdiğini, öğretici amaca sahip olan çizgi filmleri öğretmenlerin derslerinde kullanabileceğini açıklamışlardır. Araştırmacılar çizgi filmin güçlü bir medya olduğunu, eğitimcilerin ilgi çekici ve yaratıcı olan görsel medyayı eğitimde bir araç olarak kullanmaları gerektiğini vurgulamışlardır.

Sosyal Bilgilerde somut olmayan kültürel miras eğitimi ve yerli çizgi film kullanımını içeren ilgili araştırmalarda da belirtildiği ve açıklandığı üzere kültür aktarımında Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve dersinin yer aldığı belirtilerek bireylerin kendi kültürlerini tanıması, öğrenmesi ve bu konuda bilinçli olması için kültürel konuların Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda ve dersinde daha fazla yer alması gerektiği vurgulanmıştır. Ek olarak araştırmacıların öğrencilerin yaşadıkları kültürel mirası öğrenebilmeleri, somut olan ve somut olmayan kültürel mirası ayırt edebilmeleri için kültürel çalışmaların ve araştırmaların yapılması gerektiğini belirttikleri görülmüştür. Yerli çizgi filmlerde yer alan kültürel unsurları, somut olmayan kültürel mirası ve bunların Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'yla ilişkisini araştıran araştırmacılar da Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan kültürel değerler ve unsurların inceledikleri yerli çizgi filmlerde görsel-işitsel olarak yansıtıldığını açıklamışlardır. Ek olarak araştırmacılar çizgi filmlerin kültürel mirası çocuklara aktarma ve öğretme açısından çeşitli işlevsel niteliğinin olduğunu söylemiş, kültürel süreklilik ve kültürel aktarım açısından çizgi filmlerin önemli bir yerinin olduğunu vurgulamışlardır. Buna bağlı olarak araştırmacılar tarafından somut olan ve somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde Sosyal Bilgiler dersinin katkılı olacağı açıklanarak yerli çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde kullanılabileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda kültürel konuların öğretiminde yer alan içeriğinde çeşitli materyal, teknik, yöntem ve etkinliğin kullanıldığı bir ders olan Sosyal Bilgilerde somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması durumu yapılan bu yeni araştırmayla araştırılmıştır.

3 YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırma deseni, araştırma ortamı, araştırmanın katılımcıları, araştırmacının rolü, verilerin toplanması, veri toplama araçları, verilerin analizi, inandırıcılık, araştırma sürecinde karşılaşılan zorluklar ve bilim etiğine yer verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Nitel araştırmanın sosyal davranışları ve düşünceleri açıklaması insanların gerçek dünya koşullarında, kendilerini doğal ortamlarında doğal bir şekilde ifade etmesiyle araştırmaya katılan katılımcıların fikirlerini, bakış açılarını ortaya çıkan olaylarla araştırmacının açıklayabilmesini sağlar (Glesne, 2013; Yin, 2016). Nitel araştırmalarda araştırma boyunca yorumlayıcı bir paradigma mevcuttur (Creswell, 2013; Miles, Huberman ve Saldaña, 2014). Gerçeklik doğası gereği tekil veya çoğul olabilir, araştırma varsayımlar üzerine ya da araştırmacının bakış açısıyla gözlemler üzerine ilerleyebilir, farklı gerçekliklerin var olduğunun açıklanmaya çalışılması yorumlamayı da beraberinde getirir (Creswell, 2013; Yin, 2016). Yorumlamacı geleneğe göre gerçek sosyal ortamda oluşur, karmaşıktır, sürekli değişir; bu nedenle bir bilgiyi öğrenmenin önemi insanların yaşadıkları dünyayı, nesneleri nasıl algıladıkları, nasıl yorumladıkları, davranışlarının nasıl şekillendiği, olayların nasıl geliştiği ve insanların bunları nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgilidir (Creswell, 2013; Glesne, 2013). Nitel araştırmaların özelliklerinden biri verilerin kendi doğal ortamlarında oluşan olaylara odaklanmalarıdır, bir diğer özelliği de bütünsel olarak karmaşıklığı ortaya çıkarmaya gerçek hayatın neye benzediğini anlamaya çalışmasıdır (Miles, Huberman ve Saldaña, 2014; Yin, 2016). İnsanların yaşam alanlarında gerçekleşen olaylara, davranışlara, süreçlere, deneyimlere yüklenilen anlamları bulmak ve bunları anlamaya çalışmak nitel verilerin temelinde yer alır (Glesne, 2013; Miles, Huberman ve Saldaña, 2014). Nitel araştırma metodolojisi tümevarımsal olarak araştırmacının topladığı verileri analiz etmesiyle deneyimlediği bir yoldur, nitel araştırma süreç boyunca yorumlayıcı bir yönelimle ilerler; araştırmacı, katılımcılar ve okuyucuların kendi yorumları nitel araştırmayı şekillendirir, araştırmacı yorumlamasını alanyazına göre yapar (Creswell, 2013; Yin, 2016).

3.2 Araştırma Deseni

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni benimsenmiştir. Durum çalışması hem bir olguyu hem de var olan bağlamı kapsamaktadır, durumun nasıl ve neden geliştiğini inceler (Yin, 2018). Nitel yöntemde fenomenoloji, etnografya, durum çalışması, eylem araştırması, doküman incelemesi, temellendirilmiş kuram gibi köklü nitel araştırma türlerinden ilerici nitel araştırma türlerine kadar 20'den fazla tür bulunmaktadır (Miles, Huberman ve Saldaña, 2014). Durum çalışması gerçek dünya bağlamında güncel yaşamda insanların kendi ortamlarında bir fenomenin, olgunun nasıl ve neden geliştiğinin derinlemesine incelenmesidir (Glesne, 2013; Yin, 2018). Buna bağlı olarak durum çalışması, program, süreç, olay gibi fenomenlerin derinlemesine ve detaylı tanımlayan disiplinler arası bir yöntem olarak ifade edilmektedir (VanWynsberghe ve Khan, 2007; Yin, 2016). Durum çalışması araştırmacının görsel-işitsel materyaller, gözlemler, görüşmeler, belgeler, günlükler gibi birden çok kaynaktan yararlanması derinlemesine veri toplamasını sağlayarak güncel yaşamdan çoklu veya tekli sınırlı bir durumu ayrıntılı ve derinlemesine araştırması gerçekleşir (Creswell, 2013; Yin, 2016).

Durum çalışması yapmak kolay bir araştırma biçimi olarak kabul görmesine rağmen sosyal bilim araştırmalarının en zorlu olanlarından biridir çünkü bu süreçte araştırmayı titizlikle gerçekleştirmek, araştırma dışında gerçekleşen durumlardan ve araştırma yapılan ortamdaki karışıklıktan kaçınmak, araştırma sürecini dikkatli yönetmek genel zorluk oluşturmaktadır; araştırmadaki amacınız verileri dikkatli ve adil toplayarak analiz etmeyi ve sunmayı gerektirir (Miles, Huberman ve Saldaña, 2014; Vogt vd., 2014; Yin, 2018). Bazı durum çalışmalarının sonucunda bir genellemeye ulaşılsa da bunun dışında bazı durum çalışmalarında ise var olan bir durumu araştırarak bilgiyi açıklamak amaçtır (Creswell, 2013; Yin, 2016). Araştırma sürecinde pek çok değişkenin olması, var olan durumun önüne geçmez çünkü değişkenler değil, var olan durumun kendisi merkezde yer alır (Yin, 2016; Yin, 2018). Durum çalışmaları araştırma sorularına, araştırmanın hangi ortamlarda, kaç durumun olduğuna göre tekli veya çoklu durum çalışmaları olarak ikiye ayrılır. Durum çalışmalarının gömülü ve bütünsel tasarımları bulunmaktadır; durum çalışmaları açıklayıcı, keşifsel ve tanımlayıcı niteliklerde yapılabilmektedir.

Durum çalışmasında var olan durum kendi çevresinde incelenerek merkezde durumun kendisine odaklanılır, durum çalışmaları durumun varlığına göre tekli durum çalışması veya çoklu durum çalışması olarak ayrılır (Vogt vd., 2014; Yin, 2016). Tekli durum çalışmaları durum çalışmalarının arasında en yaygın olanıdır ve kolay görülmektedir; tekli durum çalışmalarının yaygın olmasının nedeni çalışılan durumların derinlemesine incelenmesi gerekliliğidir çünkü tanımı üzerine durumların derinlemesine incelenmesi ve çeşitli bilgi kaynaklarının kanıt olarak kullanılması zaman alıcı bir süreçtir (Vogt vd., 2014; Yin, 2018). Tekli durum çalışmasında var olan durumun kendisinin tanımlanması durum çalışmasının tasarlanması ve yürütülmesinde önemlidir (Creswell, 2013; Yin, 2018). Çoklu durum çalışmalarında araştırılan durumun derinlemesine, ayrıntılı incelenmesi zordur; araştırmacı ne kadar çok durumun araştırmasını yapıyorsa durumlar üzerindeki ayrıntı, derinlemesine veri toplama ve ayrıntılı analiz yapma azalır (Creswell, 2013; Vogt vd., 2014). Çoklu durum çalışmalarının yapılması konu üzerinde genelleştirmeyi kolaylaştırmak ya da karmaşık vakaları açıklamak için kullanılır, tekli durum çalışmalarıysa konunun derinlemesine incelenmesinde ve ayrıntılı veri toplanmasında kullanılır (Creswell, 2013; Yin, 2016). Bu araştırma var olan tek bir durumun araştırılması üzerine gerçekleştirildiği için tekli durum çalışması şeklinde yürütülmüştür.

3.3 Araştırma Ortamı

Araştırma Eskişehir'deki bir özel okulun ortaokulunda 2024-2025 eğitim-öğretim yılının güz dönemi ve bahar dönemlerinde üç aylık bir süreçte yapılmıştır. Araştırmanın verileri 6. sınıf "Kültür ve Miras", 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kazanımlarının işlenildiği derslerde yapılan gözlemlerden, öğrenci günlüklerinden, araştırmacı günlüğünden, araştırmayla ilgili konular bittikten sonra yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerden ve açık uçlu anketten toplanılmıştır. Araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde çizgi film kullanımına yer veren bir Sosyal Bilgiler öğretmeni ile bu öğretmenin derslerine girdiği 6. sınıf öğrencileri araştırmada gönüllü katılımcı olarak yer almıştır. Katılımcılar EK-5'te yer alan Öğretmen İzin Formu, EK-6'da yer alan Öğrenci Gönüllü Katılım Formu ve EK-7'de yer alan Veli Onam Formu ile bilgilendirilmişlerdir. Araştırma süreci 6. sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanı ile 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kazanımlarının işlenildiği ders saatlerinde gerçekleştirilmiştir. Gözlemler, görüşmeler ve açık uçlu anket yüz yüze yapılmıştır.

Araştırma ortamında 6. ve 5. sınıfların sınıflarına girildiğinde kapının tam karşısında cam kenarında öğretmen masası, öğretmen masasının arkasında bir pano yer almaktadır. Panonun hemen yanında akıllı tahta ve beyaz tahta bulunmaktadır. Öğrenci masaları tekli sıralar halinde cam kenarında, cam kenarının yakınında, ortada, duvar kenarına yakın tarafta ve duvar kenarında olmak üzere altı bölümden oluşan her bölümde dörder öğrenci masasının olduğu ve öğrencilerin birbirinin ensesini gördüğü akıllı tahtaya bakan şekilde yer aldığı gözlemlenmiştir. Gözlemlenen sınıflardaki öğrencilerin çoğunun her hafta farklı bölümlerde yer alan masalarda oturduğu görülmüştür. Ders öğretmeninin akıllı tahta, ders kitabı, kaynak kitap ve çeşitli materyaller kullanarak dersini işlediği, ders sırasında ise öğretmenin öğrenci masalarının arasında dolaşarak onlarla iletişim kurduğu, öğretmen masasına sınıf yoklaması ve ödev yoklaması aldığı esnada oturduğu fark edilmiştir. Öğrencilerin fikirlerini rahatlıkla ifade edebildiği, öğretmenin öğrencileri derste aktif kıldığı, öğretmen ve öğrenci iletişiminin güçlü olduğu, öğrencilerin öğretmenlerine güvendiği ve şakalaşabildiği, öğrenciler arasında gerçekleşen bir problemin ders öğretmeni rehberliğinde demokratik bir şekilde çözüldüğü, öğretmenin öğrencilere birey olduklarını vurguladığı bir araştırma ortamının olduğu da görülmüştür. Bunlara ek olarak yarı-yapılandırılmış görüşmeler müsait olma durumlarına göre öğretmenler odasında, müzik sınıfında, boş bir sınıfta ve konferans salonunda gerçekleştirilmiştir.

3.4 Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın katılımcıları Eskişehir'deki bir özel okulun ortaokulunda görev yapan derslerinde çizgi film kullanımına yer veren bir Sosyal Bilgiler öğretmeni ve bu öğretmenin derslerine girdiği 6. sınıfın A ve B şubelerindeki araştırmaya katılan dokuz gönüllü öğrencilerden oluşmaktadır. Derslerinde yerli çizgi filmlerin kullanıldığı 6. sınıf öğrencileri araştırmaya gönüllü katılım sağlamışlardır. Tablo 3.1'de katılımcı bilgileri yer almaktadır.

Tablo 3.1

Katılımcı Bilgileri

Katılımcı Adı	Mesleği	Cinsiyet	Sınıf
Güneş	Öğretmen	Kadın	
Ege	Öğrenci	Erkek	6-B
Yaprak	Öğrenci	Kadın	6-B
Ekim	Öğrenci	Kadın	6-B
Yaz	Öğrenci	Kadın	6-B
Bilge	Öğrenci	Kadın	6-B
Eylül	Öğrenci	Kadın	6-B
Doğa	Öğrenci	Kadın	6-A
Çağla	Öğrenci	Kadın	6-A
Defne	Öğrenci	Kadın	6-A

Yukarıda verilen Tablo 3.1'de yer alan katılımcı bilgilerine göre 6. sınıfın B şubesinden altı öğrencinin, A şubesinden ise 3 öğrencinin araştırmaya gönüllü katılım sağladığı görülmektedir.

3.5 Verilerin Toplanması

Birden fazla kanıt kaynağı kullanmak, çeşitleme yapmak, durum çalışmasının veri tabanını oluşturmak, kaynaklardan elde edilen kanıtlar zincirini korumak, kaynaklar içerisinde sosyal medya yer alıyorsa buradan gelen verileri dikkatli kullanmak durum çalışmasında veri toplamanın önemli ilkeleridir (Creswell, 2013; Yin, 2018). Durum çalışmasında veri toplama meselesi mekanik bir şekilde verilerin kaydedilmesinden ibaret değildir, toplanan verilerin yorumlanabilmesi için toplanan kanıtların birbiriyle uyuşup uyuşmadığı detaylı olarak incelenmelidir; tekli durum çalışmasında var olan durumun kendisini tanımlamak araştırma sürecinde önemli bir adımdır (Yin, 2016; Yin, 2018).

Kültür çoğunlukla nitel çalışmalarda araştırılır, kültür gibi gerçek dünyada var olan fenomenler ölçülemediği için davranışlar gözlemlenir ve insanlarla görüşmeler yapılarak çıkarımlar elde edilir (Glesne, 2013; Yin, 2016). Durum çalışmasında çeşitli kaynaklardan yararlanmak birbirini tamamlayıcı niteliktedir, çeşitli kaynakların kullanılması bir kanıt zincirini oluşturur, elde edilen bir çıkarıma çeşitleme yoluyla farklı kaynaklardan bakılır ve araştırmada yapılan bir çıkarım çeşitli bilgi kaynaklarıyla desteklendiğinde önemli içgörüler elde edilebilir (Creswell, 2013; Yin, 2018). Araştırma yapılan ortamda katılımcıların davranışlarını ve söylediklerini anlamlandırmak durum

çalışmasının derinlemesine incelenmesini sağlar; bu nedenle derinlemesine araştırma yapmak için tek kaynak yeterli değildir, çeşitli kaynaklardan veriler toplanır ve kanıtlara göre veriler çeşitlenir (Creswell, 2013; Yin, 2018). Toplanan verilerden elde edilen bir çıkarım araştırmadaki diğer kaynaklarla desteklenmelidir; veriler toplanırken eş zamanlı analiz edilmeye başlanmalı veri kaynaklarının birbiriyle uyumlu ilerleyip ilerlemediği incelenmelidir (Glesne, 2013; Yin, 2018).

Araştırma verileri toplanırken araştırmaya katılan öğretmenin derslerine girdiği 6. ve 5. sınıf öğrencilerinin dersleri incelenmiştir. Güneş öğretmen 6. sınıfların "Kültür ve Miras" öğrenme alanını işlerken veri toplama süreci başlamıştır. 5. sınıfların "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı konularının işlenmesi öğretim programına dayalı olarak 6. sınıfların "Kültür ve Miras" öğrenme alanı bittikten sonra gerçekleşmiştir. Bu nedenle önce 6. sınıflarda veri toplanmış daha sonra 5. sınıflarda veri toplanmaya başlanılmıştır. Veri toplama sürecinde 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarına göre 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde "Kültür ve Miras" öğrenme alanı işlenirken derste kullanılan materyallerden biri olan yerli çizgi filmler de kullanılmıştır. Fakat 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kazanımları işlenirken derste konuyla ilgili animasyonlardan yararlanılmış, yerli çizgi filmler kullanılmamıştır. 5. sınıfların derslerinde yerli çizgi filmler kullanılmadığı için araştırmanın bu kısmı gözlem ve araştırmacı günlüğü ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca veri toplama sürecinde 5. sınıflarda 2024 yılında yürürlüğe giren 2024 Türkiye Yüzyılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'yla karşılaşılmış, bu durumun da somut olmayan kültürel miras öğretimiyle ilgili bir farklılık ortaya çıkardığı görülmüştür. Yapılan bu araştırmada var olan durum üzerine öğretmen ve öğrenci deneyimlerinin araştırılması ve bu araştırmanın bir durum çalışması olması nedeniyle de araştırma konusuyla ilgili olan karşılaşılan somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde program değişikliği durumu göz ardı edilememiş, bu sebeple araştırmanın bulguları 6. sınıf ve 5. sınıf olarak ayrı ele alınarak yazılmıştır.

3.6 Veri Toplama Araçları

Durum çalışmalarında bilgi kaynağı için farklı veri toplama araçlarından birden fazlası genellikle gözlemlerden, görüşmelerden, görsel ve işitsel materyallerden, günlüklerden, belgelerden yararlanılır (Creswell, 2013; Yin, 2018). Durum çalışmaları doğrudan gözlemlerin yanında katılımcıların kendilerini ifade ettikleri duygu, düşünce ve

davranışlarını gösteren kaynaklardan da yararlanır (Glesne, 2013; Yin, 2016). Bu araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşme, gözlem, öğrenci günlükleri, araştırmacı günlüğü ve açık uçlu soru formu veri toplama araçlarından yararlanılmıştır.

3.6.1 Yarı-yapılandırılmış görüşme

Görüşmeler durum çalışması kaynaklarının en önemli kanıtlarından birini oluşturmaktadır (Yin, 2016; Yin, 2018). Görüşmeler olayların katılımcıların kendi bakışlarıyla ve deneyimleriyle açıklanmasını sağlar. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerde sorulan sorularla benzer konulara değinme, konuyla ilgili ayrıntılı bilgi sağlama, görüşme sürecinde soruların sırasını değiştirme, soruları güncelleme özellikleri bulunmaktadır (Creswell, 2013; Glesne, 2013). Aynı katılımcıyla yapılan üç ayrı görüşmede ilk görüşme katılımcıya güven vermeyi, katılımcının kendi yaşantısını anlatmayı içerir; ikinci ve üçüncü görüşmeler araştırma konusunda derinleşerek katılımcının olaylara karşı deneyimlerini ve düşüncelerini açıklaması üzerine gelişir (Glesne, 2013; Yin, 2016).

Araştırma konusunun derinlemesine ve detaylı araştırılabilmesi, önceden hazırlanmış soruların görüşme süresince anlaşılır olabilmesi, yeniden düzenlenmesi için her katılımcıyla üç görüşme yapılarak araştırma konusunun ayrıntılı yürütülmesi planlanmıştır. Ancak araştırmanın veri toplama sürecinde katılımcılarla iki görüşme yapılabilmiştir. Görüşmede soru-cevap ve sonda soruları şeklinde ilerleyen süreçte öğrencinin katılım isteğinin azaldığı görülmüştür, rutin ilerleyen okul ve ders sürecinin yoğun geçmesi de katılımcılarla iki görüşme yapılmasında etkili olmuştur. Bu nedenlerle yarı-yapılandırılmış görüşme katılımcılarla iki görüşme olarak tamamlanmıştır. Bu süreçte katılımcıların gönüllülük esasına bağlı olarak tek görüşme yapılan katılımcı ve yarı-yapılandırılmış görüşmeye katılmayıp açık uçlu ankete katılan katılımcı da olmuştur. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler Sosyal Bilgiler dersinde yerli çizgi film kullanımı yapılan 6. sınıf öğrencilerinin gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Görüşme soruları, EK-8'de ve EK-9'da Öğretmenle Yapılan Yarı-yapılandırılmış Görüşme Soruları ile Öğrenciyle Yapılan Yarı-yapılandırılmış Görüşme Soruları başlığı altında gösterilmiştir. Tablo 3.2'de yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve süreleri yer almaktadır.

Tablo 3.2

Yarı-Yapılandırılmış Görüşmeler ve Süreleri

Katılımcılar	Görüşme Tarihi	Görüşme Yeri	Görüşme Süresi
Güneş Öğretmen	8.01.2025	Öğretmenler Odası	15’54’’
	6.02.2025	Müzik Sınıfı	6’11’’
Ege	26.12.2024	Boş Bir Sınıf	15’44’’
	8.01.2025	Konferans Salonu	2’37’’
Yaprak	26.12.2024	Boş Bir Sınıf	7’32’’
	8.01.2025	Konferans Salonu	2’10’’
Ekim	26.12.2024	Boş Bir Sınıf	12’31’’
	8.01.2025	Konferans Salonu	3’38’’
Yaz	26.12.2024	Boş Bir Sınıf	9’18’’
	8.01.2025	Konferans Salonu	2’24’’
Bilge	8.01.2025	Konferans Salonu	9’43’’
Eylül	27.12.2024	Kantin	7’14’’
	8.01.2025	Konferans Salonu	2’11’’
Doğa	26.12.2024	Kantin	15’30’’
	8.01.2025	Kantin	4’58’’
Çağla	26.12.2024	Kantin	11’15’’
	8.01.2025	Kantin	2’51’’
Defne			

Tablo 3.2’de yer aldığı üzere bir öğretmen ve sekiz öğrenci ile yarı-yapılandırılmış görülmeler yapılmıştır. Gönüllülük esası olduğu için bir öğrenci yarı-yapılandırılmış görüşmeye katılmamış fakat ders günlüğü vermiş ve açık uçlu soru formuna katılmıştır.

3.6.2 Gözlem

Durum çalışmasının en önemli kanıtlarını oluşturan kaynaklardan bir diğerini de gözlemler oluşturmaktadır. Bir ortamda davranışları ayrıntılı, sürece dayalı, kapsamlı tanımlamak için gözlemden yararlanılır (Glesne, 2013; Creswell, 2013). Gözlemler toplanan çeşitli verilerin birbiriyle ilişkisini kontrol ederek kanıtlar oluşturur (Glesne, 2013; Yin, 2018). Durum çalışmasında sürece bütüncül bir şekilde bakılır, çevre ayrıntılı gözlemlerle incelenir (Meyer, 2001; Yin, 2018). Araştırma sürecinde yapılan gözlemler araştırmanın amacına ve araştırma sorularına göre yapılır; gözlem yapılırken katılımcıların konuşmaları, davranışları, fiziksel ortam, kişilerarasındaki iletişim ve etkileşim, ortamda gerçekleştirilen etkinlikler, kullanılan materyaller duyularla algılanarak izlenir (Creswell, 2013; Yin, 2016).

Araştırma sürecinde gözlemler araştırmacı günlüğüne ve gözlem formuna kaydedilerek, gözlemler somut olmayan kültürel miras konularının işlenildiği derslerde yüz yüze yapılmıştır. Araştırmacı katılımcı olmayan gözlemci rolünde bulunarak gözlemlerini kaydetmiştir. Katılımcı olmayan gözlemci rolünde bulunan araştırmacı gözlem sürecinde incelenen grubun dışında kalarak olaylara müdahale etmemiştir. Katılımcı olmayan araştırmacı incelenen grubun dışında yer alarak insanların ve olayların doğal ortamlarına karışmadan var olanı not alarak gözlemlerini gerçekleştirir (Creswell, 2013). Araştırmacının katılımcı olmayan gözlemci rolünde bulunmasının nedeni incelenen grubun davranışlarına etkide bulunmamak olmuştur. Bu durumla ilgili olarak veri toplama sürecinde öğrencilerin araştırmacıyı sınıfa dışarıdan gelen biri olarak gördükleri için davranışlarını değiştirdiğini ifade edilen öğrencilerle karşılaşılmıştır.

Veri toplama sürecinde 5. ve 6. sınıflar gözlemlenmiştir. 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na göre dersleri işlenen 6. sınıf öğrencilerinin dersleri "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kapsamında gözlemlenmiştir. 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na göre dersleri işlenen 5. sınıf öğrencilerinin dersleri "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kapsamında gözlemlenmiştir. Öğrenme alanına ilişkin derste işlenen üniteler bittiğinde gözlem süreci de tamamlanmıştır. Gözlem formu EK-10'da verilmiştir. Tablo 3.3'te gözlemlenen sınıflar ve gözlem süresi yer almaktadır.

Tablo 3.3

Gözlemlenen Sınıflar ve Gözlem Süresi

Ders	Sınıf	Gözlem Süresi	Başlama-Bitiş Tarihleri
Sosyal Bilgiler	6	4 hafta 28 ders saati	7.11.2024-12.12.2024
Sosyal Bilgiler	5	7 hafta 54 ders saati	16.12.2024-19.02.2025

Tablo 3.3'te belirtildiği üzere veri toplama sürecinde 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı "Kültür ve Miras" öğrenme alanı işlenirken 6. sınıfların iki şubesi gözlemlenmiş ve gözlem süreci dört hafta 28 ders saati sürmüştür. 5. sınıflarda ise 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı işlenirken beş şube gözlemlenmiş ve gözlem süreci yedi hafta 54 ders saati sürmüştür.

3.6.3 Öğrenci ve araştırmacı günlükleri

Öğrenci ders günlükleri öğrencilerin derste dahil oldukları durumu kendi ifadeleriyle nasıl yansıttıklarını incelemek, veri çeşitlemesini sağlamak, yapılan gözlemlere kanıt oluşturmak için kullanılmıştır. Araştırmacı günlüğü gözlemler ve görüşmelerle ilgili notlar tutmak için kullanılmıştır. Öğrenci günlüğü sorularına EK-11'de yer verilmiştir. Tablo 3.4'te günlüklerini veren öğrencilerin tablosu, Tablo 3.5'te araştırmacı günlüğü tablosu yer almaktadır.

Tablo 3.4

Günlüklerini Veren Öğrencilerin Tablosu

Öğrenci Ders Günlükleri		
Öğrenci Adı	**Sınıfı**	**Yazdığı Günlük Sayısı**
Ege	6-B	2
Yaprak	6-B	3
Ekim	6-B	4
Yaz	6-B	4
Bilge	6-B	
Eylül	6-B	
Doğa	6-A	
Çağla	6-A	1
Defne	6-A	1

Tablo 3.4'te günlüklerini veren öğrenciler ve öğrencilerin verdikleri ders günlüğü sayısı belirtilmiştir. Araştırmaya gönüllü katılım sağlayan 6. sınıfa giden dokuz öğrenciden altısı öğrenci ders günlüğü vermiştir. Öğrencilerin yazmış oldukları bu öğrenci ders günlükleri verilerin çeşitlenmesi ve verilerin birbirini desteklemesi için kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde öğrenci ders günlüğü yazan fakat yazdığı ders günlüğünü vermek istemeyen öğrenciler de olmuştur. Bu nedenle yazdığı öğrenci ders günlüğünü vermeye gönüllü olan altı öğrenciden öğrenci ders günlüğü alınabilmiştir.

Tablo 3.5

Araştırmacı Günlüğü Tablosu

Araştırmacı Günlüğü		
Tarih	**Sınıflar**	**Günlük İçeriği**
7.11.2024	6-A, 6-B	Gözlem
21.11.2024	6-A, 6-B	Gözlem
28.11.2024	6-A, 6-B	Gözlem
12.12.2024	6-A, 6-B	Gözlem
16.12.2024	5-A, 5-B, 5-C, 5-D, 5-E	Gözlem
18.12.2024	5-B, 5-E	Gözlem
23.12.2024	5-A, 5-C, 5-D	Gözlem
25.12.2024	5-A, 5-B, 5-C, 5-D, 5-E	Gözlem
26.12.2024	6-A, 6-B	Görüşme
27.12.2024	5-B, 5-D	Gözlem
	6-A, 6-B	Görüşme
6.01.2025	5-A, 5-D, 5-E	Gözlem
8.01.2025	5-A, 5-B, 5-C, 5-E	Gözlem
	6-A, 6-B	Görüşme
13.01.2025	5-A, 5-B, 5-C, 5-D, 5-E	Gözlem
15.01.2025	5-A, 5-B, 5-C, 5-D, 5-E	Gözlem
3.02.2025	5-A, 5-C, 5-D, 5-E	Gözlem
5.02.2025	5-A, 5-B, 5-C, 5-D, 5-E	Gözlem
6.02.2025	6-A, 6-B	Açık Uçlu Soru Formu
		Görüşme
12.02.2025	5-A, 5-B, 5-C, 5-E	Gözlem
19.02.2025	5-B, 5-C, 5-E	Gözlem

Tablo 3.5'te araştırmacının veri toplama sürecinde yazmış olduğu araştırmacı günlüğü yer almaktadır. Araştırmacı günlüğünde araştırmacının gözlem, görüşme ve açık uçlu soru formunu gerçekleştirirken öğrencilerle yaşadığı durumlar, gözlem sürecinde karşılaştıkları durumlar ve öğretmenin somut olmayan kültürel mirasın çizgi filmlerle öğretilmesiyle ilgili paylaştığı deneyimleri not alınmıştır.

3.6.4 Açık uçlu soru formu

Araştırma sürecinde gerçekleştirilen gözlemler, yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve öğrenci ders günlükleri sonrasında öğrencilere araştırma konusu dahilinde ek sorular sorulma ihtiyacı duyulmuştur. Çünkü öğrencilerin düzenli öğrenci ders günlüğü yazmamış, ders günlüğü yazan bazı öğrenciler de araştırmaya katılmak istemedikleri için yazdıkları ders günlüğünü vermemişlerdir. Ek olarak öğrencilerin yaşlarının küçük olması, öğrencilerin görüşme sırasında heyecanlanması durumlarından öğrencilerle yapılan görüşmeler de kısa sürmüştür. Bundan dolayı veri toplama sürecinde bir eksiklik yaşanmaması için görüşme, gözlem ve öğrenci ders günlüklerinin desteklenmesine ihtiyaç duyulmuş ve açık uçlu soru formu uygulanmıştır. Bu sebeple görüşmelere katılan sekiz öğrenci ve görüşmelere katılmayan fakat öğrenci ders günlüğünü veren bir öğrenciye on sorudan oluşan açık uçlu soru formu dağıtılmıştır. Katılımcılara sunulan açık uçlu soru formları görüşme, gözlem ve öğrenci ders günlüklerinin desteklenmesini sağlamıştır. Açık uçlu soru formuna EK-12'de yer verilmiştir. Tablo 3.6'da açık uçlu soru formuna katılım tablosu yer almaktadır.

Tablo 3.6

Açık Uçlu Soru Formuna Katılım Tablosu

Açık Uçlu Soru Formuna Öğrenci Katılımı	
Öğrenci Adı	**Sınıfı**
Ege	6-B
Yaprak	6-B
Ekim	6-B
Yaz	6-B
Bilge	6-B
Eylül	6-B
Doğa	6-A
Çağla	6-A
Defne	6-A

Tablo 3.6'da açık uçlu soru formuna katılan öğrencilerin isimleri ve şubeleri yer almaktadır. Açık uçlu soru formuna 6. sınıfın B şubesinden altı öğrenci, A şubesinden ise üç öğrenci katılım sağlamıştır.

3.7 Araştırmacının Rolü

Araştırmacının rolü araştırma ortamında bilgiyi toplamak, topladığı bilgileri analiz etmek ve veriyi topladığı kaynaklara uygun şekilde yorumlayarak yazmaktır (Fisher ve Anushko, 2008). Araştırmacı katılımcı olmayan gözlemci rolünde bulunarak gözlemlerini kaydetmiş, veri topladığı günle ilgili notlarını araştırmacı günlüğüne yazmıştır. Katılımcı olmayan gözlemci rolündeki araştırmacı, gözlem sürecinde incelenen grubun dışında kalarak olaylara herhangi bir şekilde müdahale etmeden gerçekleşen durumları olduğu şekilde gözlem notlarına kaydetmiştir. Araştırmacının katılımcı olmayan gözlemci rolünde bulunmasının nedenleri sınıf ortamındaki katılımcıların araştırmacının etkisinde kalmadan kendi doğal ortamlarında, kendilerini oldukları gibi ifade ederek var olan durumun olduğu gibi ortaya çıkarılmak istenmesidir.

Araştırmacı, araştırmanın gerçekleştirilmesine yönelik herhangi bir problem veya sakınca bulunmadığına dair gerekli izinlerini Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan ve Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından almıştır. Araştırmacı, araştırma katılımcılarının öğretmen ve öğrencilerden oluştuğunu EK-2'de yer alan Milli Eğitim Araştırma Uygulama İzni Başvurusunda belirtmiştir. Alınan bu izin belgeleri Etik Kurul Araştırma Onayı Belgesi EK-1'de, Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma Uygulama İzin Belgesi EK-3'te ve Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı İzin Belgesi ise EK-4'te gösterilmiştir. Araştırma sürecinin başında araştırmacı, katılımcıları araştırma süreciyle ilgili bilgilendirmiş, gönüllü katılımcıları öğrenci günlüğü yazma ve görüşme yapma süreçlerinde de sık sık bilgilendirilmiştir. Öğrenci günlüklerinin yazılması hususunda araştırmacı, gönüllü olan katılımcıların öğrenci ders günlüklerini inceleyerek onlara öğrenci ders günlüğü hakkında dönüt sağlamıştır. Bunlara ek olarak araştırmacı yarı-yapılandırılmış görüşme, gözlem ve açık uçlu soru formu hakkında da ayrıca öğrencileri bilgilendirmiş, konuyla ilgili öğrenci sorularını da cevaplandırmıştır. Araştırmacı gözlemlere başlamadan önce araştırma yapacağı sınıflarla tanışmış, öğrencileri araştırma hakkında bilgilendirmiştir. Sonrasında ise gözlemler, görüşmeler ve açık uçlu soru formları sırasıyla gerçekleştirilmiştir.

Öğrencinin araştırma katılımına gönüllü olmasına göre öğrenciden öğrenci ders günlüğü alınmış, öğrenci ile görüşme yapılmış, öğrenci açık uçlu soru formunu cevaplamıştır. Verilerin birbirini desteklemesi açısından öğrencilerin hem ders günlüğü vermesine hem görüşmeye hem de açık uçlu forma katılmasına dikkat edilmiştir. Ders günlüğü verme, görüşme ve açık uçlu soru formuna katılma öğrencilerin gönüllülük durumuna bağlı olduğu için veri toplama sürecinde ders günlüğü vermese de görüşmeye katılan öğrenci, görüşmeye katılmasa da ders günlüğü veren ve açık uçlu soru formunu cevaplayan öğrenci olmuştur. Araştırmacı bu süreçte öğrenci kararlarına saygı duymuştur.

3.8 Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri tümevarımsal analiz yoluyla analiz edilmiştir. Tümevarımsal analiz, nitel araştırmanın ne kadar geniş bir yönünün olduğunu göstermeye yardımcı olur (Glesne, 2013; Yin, 2016). Nitel araştırmada veri analizi kelimelerle yapılır, kelimeler birbiriyle birleştirilebilir, bölümlere ya da alt kümelere ayrılabilir; araştırmacı tüm bunların yeni kalıplar oluşturmasına müsaade ederek yeniden düzenler (Miles, Huberman ve Saldaña, 2014). Verilerin analizi kodlardan temalara, temalardan kavramsal modellere kadar katmanlanabilir; buradaki veriler doğrudan gözlemleri, kısmen katılımcıların bakış açılarını, kısmen de araştırmacının yorumunu içererek sunuma hazır hale getirilmiştir (Creswell, 2013). Analiz yapılırken Nvivo 14 programından yararlanılmıştır. Gözlemler, görüşmeler, öğrenci ders günlükleri, araştırmacı günlüğü ve açık uçlu soru formları Nvivo 14 programında satır satır kodlanarak, kodlardan temalara ulaşılmıştır. Kodlar ve temalar düzenlenerek bulgular yazılmıştır. Şekil 1.1'de veri analizi yer almaktadır.

Şekil 3.1

Veri Analizi

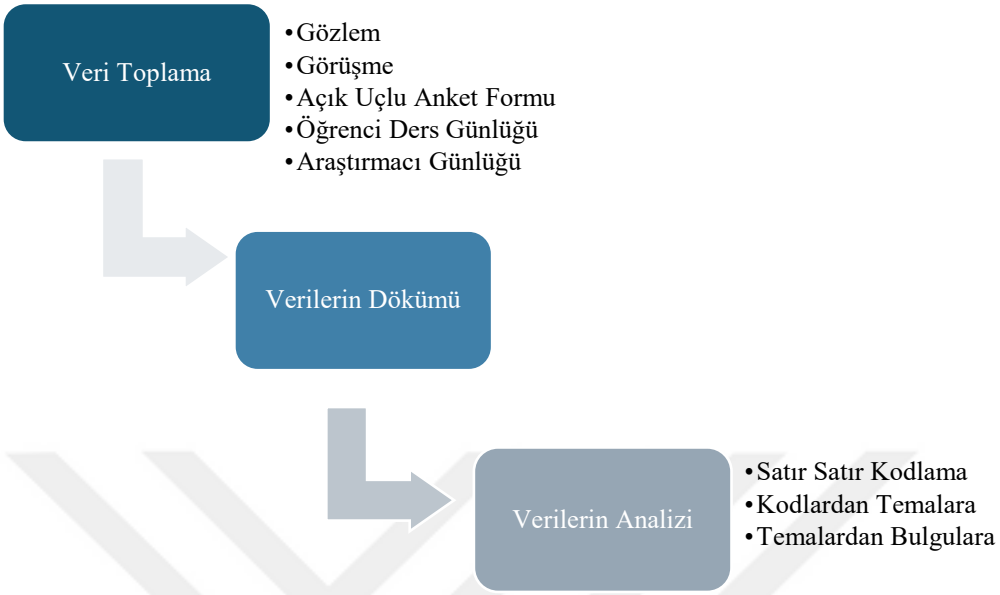

Şekil 1.1'de gösterildiği üzere veri toplama sürecinde yararlanılan gözlemlerden, yarı-yapılandırılmış görüşmelerden, açık uçlu anket formundan, öğrenci ders günlüğünden ve araştırmacı günlüğünden elde edilen veriler döküme geçirilmiştir. Döküme geçirilen veriler Nvivo 14 programında satır satır kodlanmış, kodlardan temalara ulaşılmış ve temalar bulgularda açıklanmıştır.

3.9 İnandırıcılık

Birden fazla kaynağın kanıt olarak kullanılması, veri toplarken kanıtların birbirini tamamlaması, bir kanıt zincirinin oluşturulması, elde edilen raporların bilgi kaynakları tarafından gözden geçirilmesi durum çalışmalarında yapı geçerliğini artırmaktadır (Glesne, 2013; Yin, 2018). Araştırmanın inandırıcılığının sağlanmasında çoklu veri toplama yöntemini içeren çeşitleme yapılmış ve uzman görüşü alınmıştır. Katılımcı düşüncelerinin doğru bir şekilde dökümde ifade edilmesini sağlamak için görüşme sırsında katılımcı onayı alınmıştır. Veri toplama sürecinde gözlemler, görüşmeler, öğrenci ders günlükleri, araştırmacı günlüğü ve açık uçlu soru formları verilerin birbirini desteklemesi için kullanılan araştırmadaki veri toplama araçları olmuştur. Veri toplama sürecinde sürekli gözlemler ve ayrıntılı betimlemeler yapılmıştır. Araştırmacı katılımcı olmayan gözlemci rolünde bulunarak katılımcıların doğal ortamlarının etkilenmeden incelenmesi için araştırma ortamında katılımcı davranışlarına müdahale etmemiştir. Tablo 3.7'de veri toplama sürecini gösteren tablo yer almaktadır.

Tablo 3.7

Veri Toplama Sürecini Gösteren Tablo

Veri Toplanan Kaynaklar				
Katılımcılar		**Öğrenci Ders Günlüğü**	**Görüşme**	**Açık Uçlu Soru Formu**
Güneş Öğretmen			+	
Ege	6-B	+	+	+
Yaprak	6-B	+	+	+
Ekim	6-B	+	+	+
Yaz	6-B	+	+	+
Bilge	6-B		+	+
Eylül	6-B		+	+
Doğa	6-A		+	+
Çağla	6-A	+	+	+
Defne	6-A	+		+

Araştırmacı Günlüğü ve Gözlemler			
Araştırmacı Günlüğü		**Gözlemler**	
Başlama Tarihi	Bitiş Tarihi	Başlama-Bitiş Tarihleri	Gözlemlenen Sınıflar
7.11.2024	19.02.2025	7.11.2024-19.02.2025	6-A, 6-B, 5-A, 5-B, 5-C, 5-D, 5-E

Yukarıdaki Tablo 3.7'de veri toplama sürecinde yararlanılan veri toplama araçları ve katılımcılardan elde edilen veriler yer almaktadır. Araştırmaya gönüllü katılım sağlayan toplamda dokuz 6. sınıf öğrencisi olmuştur. Bu öğrencilerden beş tanesi hem öğrenci ders günlüğü vermiş hem yarı-yapılandırılmış görüşmeye katılmış hem de açık uçlu anket sorularını yanıtlamıştır. Araştırma sürecinde elde edilen verilerin birbirini desteklemesi için öğrencilerin ders günlüğü vermesi, yarı-yapılandırılmış görüşmeye katılması ve açık uçlu soru formunu cevaplaması önemli ve gerekli görülmüştür. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayandığı için veri toplama sürecinde öğrenci ders günlüğü vermeyen, yarı-yapılandırılmış görüşmeye ve açık uçlu anket sorularına katılan öğrenci olduğu gibi ders günlüğü veren, yarı-yapılandırılmış görüşmeye katılmayan ve açık uçlu anket sorularını cevaplayan öğrenci de olmuştur. Araştırmacı ders saati süresinde dersle ilgili gözlemlerini not almış, ders saati bittikten sonra öğretmenin yaşadığı deneyimleri ve araştırmacının veri toplama sürecinde öğrencilerle yaşadığı durumları araştırmacı günlüğüne not almıştır.

3.10 Karşılaşılan Güçlükler

Araştırmacı veri toplarken durum çalışması gerçekleştirilen ortamda araştırmacı farkında olmadan araştırma süreci ve araştırma ortamı kendiliğinden değişebilir, beklenmedik olaylar gerçekleşebilir, süreçteki olayların eşzamanlı gelişmesi araştırmacının veri toplamasını güçleştirebilir (Yin, 2018). Olayların eşzamanlı gerçekleşmesi bir sahnedeki karışıklığın ve değişkenlerin artması sırasında araştırmacı o anda olup biten her şeyi anlık kaydedemez, burada araştırmacının gözlemleri bakış açısına göre ilerler, orada bir seçicilik ortaya çıkar (Yin, 2016). Bu nedenle durum çalışmalarının diğer desenlerden bir farkı da net bir bitiş noktasının olmamasıdır (Yin, 2016).

Veri toplama sürecinde öğrencilerin düzenli olarak ders günlükleri yazmaması, bazı ders günlükleri yazan öğrencilerin de günlüklerini vermek istememesi karşılaşılan güçlüklerden biri olmuştur. Çünkü toplanan verilerin veri analizi sürecinde birbirini desteklemesi için öğrenci ders günlükleri önemli görülmüştür. Görüşmeye katılan öğrencilerin ikinci görüşmeye isteksiz oldukları da görülmüştür. Bu nedenle üç aşamada yapılması planlanan görüşmeler iki aşamada bazen de bir aşamada tamamlanmıştır. Görüşme sırasında öğrencilerin bazı soruların cevaplarını net ifade edememesi, genel geçer cevaplar vermesi, verdikleri bazı cevapları detaylı açıklamaması verilerin açık ve net şekilde bulgulara yazılmasını zorlaştırmıştır. Bu nedenle bulgular açıklanırken araştırmacı günlüğü ve ders gözlemleri temel alınmıştır. Ek olarak yapılan bu araştırma için veri toplama sürecinde 5. ve 6. sınıflar gözlemlenirken yerli çizgi filmlerin 5. sınıfta kullanılmamasından dolayı 5. sınıfı içeren veriler ders gözlemleri ve araştırmacı günlüğüyle sınırlı olmak durumunda kalmıştır. 5. sınıfları içeren verilerin araştırmadan çıkarılmamasının sebebi de 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanının araştırma konuyla ilgili olması ve veri toplama sürecinde 2024 yılında yapılan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı değişikliği nedeniyle araştırma konusunu etkileyen bir durumun ortaya çıkmış olmasından kaynaklanmaktadır.

3.11 Araştırma Etiği

Araştırmacı araştırmanın tüm aşamalarında araştırma etiğine dikkat ederek çalışmasını sürdürmelidir (Creswell, 2013). Fisher ve Anushko (2008) bilimsel bir araştırma yaparken uyulması gereken etik ilkeleri açıklamışlardır. Bu ilkeler;

- Araştırma katılımcıları gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmalıdır.

- Katılımcı kimlikleri gizlenmeli, katılımcılara anonim isimler verilmelidir.
- Araştırmacı, araştırma katılımcıları, kamu arasında güven ilişkileri kurulmalıdır.
- Katılımcılar araştırma öncesinde ve sürecinde araştırma hakkında bilgilendirilmelidir.
- Katılımcılara istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri bilgisi verilmelidir.
- Araştırmacı ve katılımcılar arasında mesleki, kişisel, kurumsal, mali, hukuki herhangi bir çıkar ilişkisi olmamalıdır.
- Araştırmanın verileri, veri analizi ve analiz yorumları toplanan veri kaynaklarına uygun olmalıdır.
- Verilerin sonuçları bulguları doğru şekilde temsil etmelidir.
- Araştırmacı ön yargılarından arınmalı, dürüst olmalı ve sorumluluklarını yerine getirmelidir (Yin, 2018).
- Araştırmacı araştırmada şeffaf, metoda uygun ve kanıtlara dayalı davranmalıdır (Yin, 2016).

Araştırmacı yukarıda yer alan etik ilkelere uygun davranmıştır. Araştırma sürecinde katılımcılar gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmışlardır, katılımcılara istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri açıklanmıştır. Buna göre araştırmada yer alan veri toplama araçlarından bazılarına gönüllü katılım sağlamayan katılımcıların kararlarına saygı duyulmuştur. Katılımcılar araştırma öncesinde ve sürecinde araştırma hakkında sık sık bilgilendirilmiş, katılımcıların veri toplama süreciyle ilgili soruları cevaplandırılmıştır. Bununla birlikte araştırmacı, topladığı bilgileri ve katılımcı isimlerini gizli tutacağına dair araştırma katılımcılarına güven vermiş; katılımcı kimlikleri gizlenerek katılımcılara anonim isimler verilmiştir. Araştırmacı ve katılımcılar arasında herhangi bir çıkar ilişkisi olmamış; araştırmacı şeffaf, metoda uygun, kanıtlara dayalı davranarak ve ön yargılarından arınarak sorumluluklarını yerine getirmiştir. Son olarak araştırmacı araştırma verileriyle ilgili dürüst olarak veri analizini ve analiz yorumlarını toplanan veri kaynaklarına uygun yapmış, verilerin sonuçlarını bulgularda aktarmıştır.

4 BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacı, alt amaç soruları ve araştırmanın uygulama süreci temel alınarak araştırma verilerinin analiz edilmesiyle ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılmasında öğretmenin ve öğrencilerin deneyimleriyle ilgili mevcut durumun derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır. Verilerin analizinde 12 temaya ulaşılmış, ulaşılan temalardan iki tanesi araştırma konusuyla ilgili olduğu için bulgularda açıklanmıştır. Araştırma bulguları genel olarak araştırma amaçlarına yönelik olan ders süreci, öğretmen ve öğrenci deneyimlerinin yer aldığı "Derste Kullanılan Materyaller" teması başlığı altında "Çizgi Filmin Ders Sürecinde Kullanılması Durumu" ile "Kültür ve Miras" ünitesi teması başlığı altında, "Kültür ve Miras Öğrenme Alanında Yerli Çizgi Filmlerin Kullanılmasının Öğrenme-Öğretme Süreci ile İlişkisi" ve "Kültürel Miras Konuların Öğretiminde Karşılaşılan Durumlar" başlıkları olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarına göre 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde "Kültür ve Miras" öğrenme alanı işlenirken derste kullanılan materyallerden biri olan yerli çizgi filmler kullanılmıştır. 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kazanımları işlenirken derste konuyla ilgili animasyonlardan yararlanılmış fakat yerli çizgi filmler kullanılmamıştır. Bu nedenle araştırma bulguları 6. sınıf ve 5. sınıf olarak ayrı ele alınmıştır. Araştırmada veri toplama sürecinde yapılan sınıf içi gözlemler, yarı-yapılandırılmış görüşmeler, öğrenci ve araştırmacı günlükleri, açık uçlu soru formu analiz edilmiştir. Tümevarımsal analiz sonucunda Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi film kullanımının öğrenci ve öğretmen deneyimleriyle ilgili 3 alt temaya ve 61 koda ulaşılmıştır. "Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanımında öğretmenin deneyimleri nasıldır?" ile "Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanımında öğrencilerin deneyimleri nasıldır?" araştırma sorularına ilişkin bulgular bütün olarak, "Sosyal Bilgiler dersinde hangi yerli çizgi filmler, nasıl kullanılmaktadır?" araştırma sorusuna ilişkin bulgular da öğretmen ve öğrenci deneyimleri doğrultusunda bulgularda açıklanmıştır.

4.1 Çizgi Filmin Ders Sürecinde Kullanılması Durumu

Ders süreci somut olmayan kültürel miras konularının doğrudan öğretimine ilişkin olarak değil kazanımlarda yer alan konuların öğretimine ilişkin olarak gerçekleştiği için dersin işlenilme sürecinde çeşitli materyaller kullanılmıştır. Bu bağlamda 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarına göre 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde "Kültür ve Miras" öğrenme alanı işlenirken derste kullanılan materyallerden biri de yerli çizgi filmler olmuştur. 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kazanımları işlenirken derste konuyla ilgili animasyonlardan yararlanılmış fakat yerli çizgi filmler kullanılmamıştır. Bu nedenle araştırma bulguları 6. sınıf ve 5. sınıf olarak ayrı ele alınmış, bulguların bu kısmında Sosyal Bilgiler dersinde yerli çizgi film kullanılan 6. sınıfların ders süreci açıklanmıştır. Derste kullanılan çeşitli materyaller Şekil 4.1'de gösterilmiştir.

Şekil 4.1

Derste Kullanılan Çeşitli Materyaller

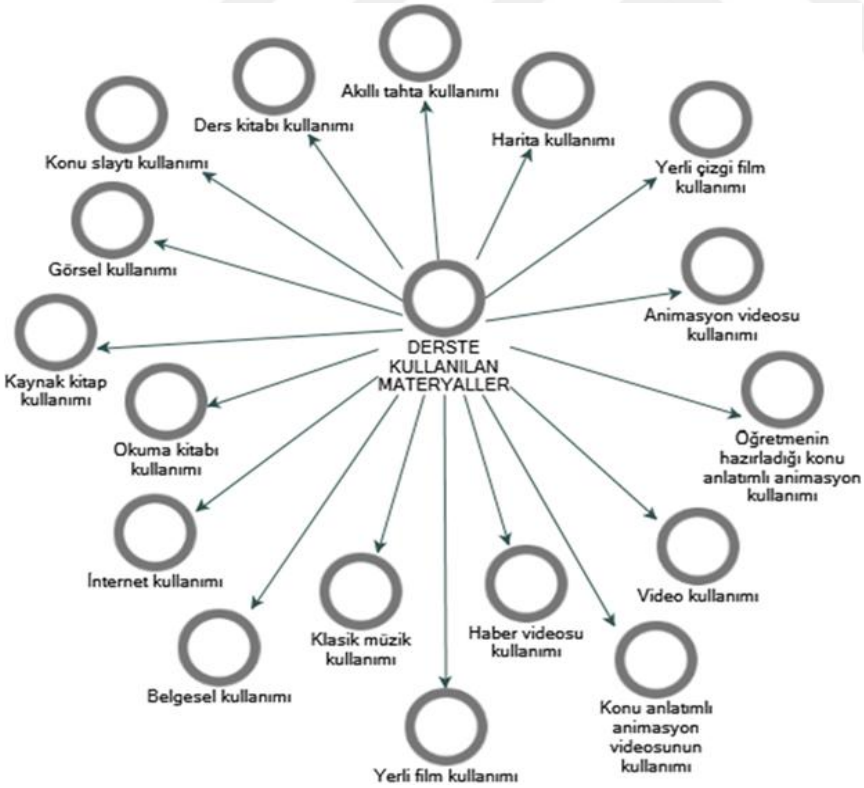

Şekil 4.1'de gösterilen ders sürecinde kullanılan bu materyallerin yerli çizgi filmlerle birlikte aynı ders saatinde kullanıldığı ve kullanılmadığı ders süreçleri gözlemlenmiştir.

Şekil 4.2

Yerli Çizgi Filmlerin Ders Sürecinde Kullanılması

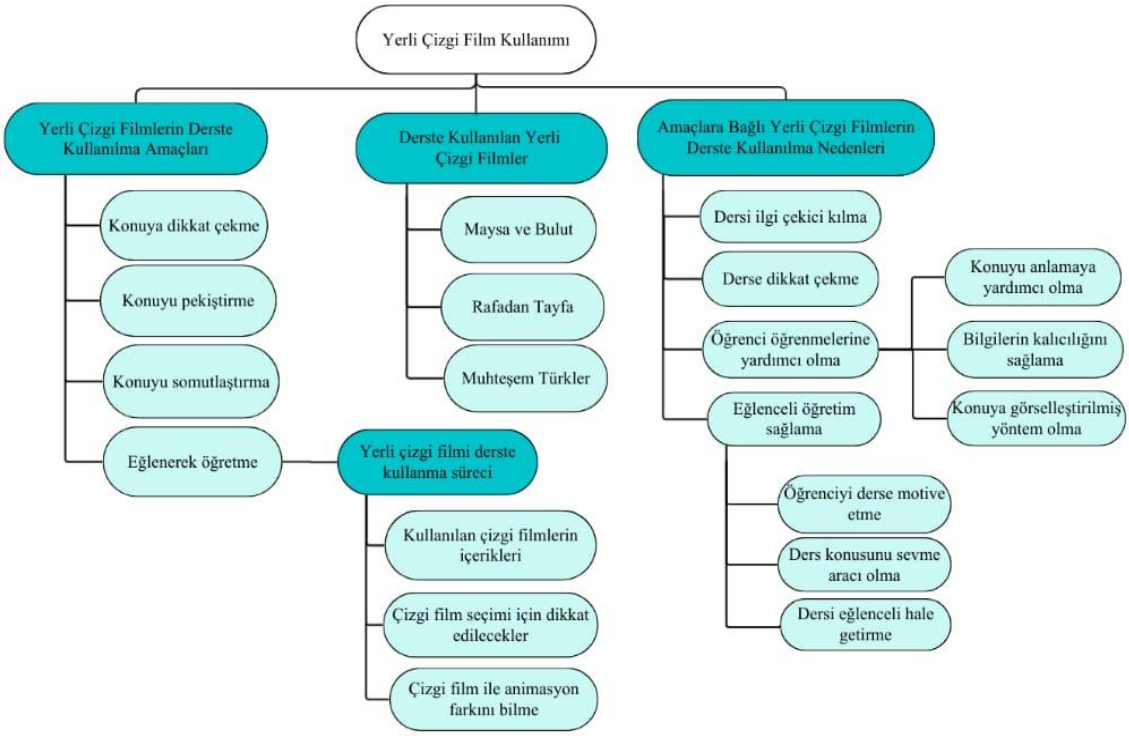

Şekil 4.2'de yerli çizgi filmlerin ders sürecinde kullanılmasıyla ilgili şekil yer almaktadır. Yukarıda verilen şekilde açıklandığı üzere "Sosyal Bilgiler dersinde hangi yerli çizgi filmler, nasıl kullanılmaktadır?" araştırma sorusuna ilişkin olarak bu araştırmanın bulgularından birisi Sosyal Bilgiler dersinde materyal olarak kullanılan yerli çizgi filmlerin derste kullanılma amacıyla ilgili olmuştur. Bu araştırmada yerli çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılma amaçları çeşitlidir; konuya dikkat çekme, konuyu pekiştirme, konuyu somutlaştırma, eğlenerek öğretme araştırmanın bulgularından birisidir. Bu bağlamda yerli çizgi filmler Orta Asya Türk Devletleri, İlk Türk İslam Devletleri konuları işlenildikten sonra Türkiye Tarihi konusu bir şubede konu işlenirken diğer bir şubede ise konuya başlamadan önce kullanılmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde yerli çizgi filmlerin nasıl kullanıldığıyla ilgili olarak katılımcılar deneyimledikleri ders sürecini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Güneş öğretmen, ders sürecinde çizgi filmlerin kullanılma amacıyla ilgili olarak şunları söylemiştir: "Dikkat çekme bölümünde kullandığım da oluyor ve dersin konu anlatımı tamamlandıktan sonra öğrencilerin bilgilerini aktarabilecekleri şekilde izleyecekleri bir noktada da izleyebiliyoruz." Bilge, çizgi filmlerin ders sürecinde kullanılmasına ilişkin

“Konuyu işledikten sonra pekişmesi için kullanıldı.” diyerek çizgi filmin pekiştirme amaçlı kullanıldığına işaret etmiş, Ekim ise “Biz şahsen konuyu işlerken pekişmesi için izledik.” diyerek Bilge’yi desteklemiştir. Ege, çizgi filmin derste kullanılma amacıyla ilgili olarak “Konuya başlamadan, aklımıza ilk önce bir tahmin oluşsun diye yani konudan önce kullanıldı.” demiştir. Yaz ve Defne “Konuya başlamadan kullanıldı.” diyerek Ege’nin söylediklerini desteklemişlerdir. Doğa ile Çağla ise yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasıyla ilgili olarak “Konuyu işlerken kullanıldı.” diyerek deneyimlerini paylaşmışlardır. Güneş öğretmen, ders sürecinde çizgi filmlerin kullanmasıyla ilgili olarak şunları da eklemiştir: “Merak uyandırma noktasında kullanıyorum diyebilirim özellikle. Konuya giriş yaptıktan sonra hafif bir girişin ardından onların hem ön bilgi hem de benim o girişimle birleştirebilecekleri noktada kullanıyorum. Yani dersin 15-20. dakika aralığı yani ortasına denk gelen bir bölüm diyebiliriz.”

Katılımcıların deneyimlerini tanımlama şekilleriyle derste gözlemlenen süreç birbiriyle tutarlı olduğu söylenebilir. Gözlemlenen süreçte yerli çizgi filmlerin konu hakkında merak uyandırılması, öğrencilerde konu öncesi bir tahmin oluşması yani konuya dikkat çekme ile konuyu işledikten sonra konunun pekiştirilmesi için konuya başlamadan önce, konuya giriş yapıldıktan sonra ve konu anlatımı tamamlandıktan sonra kullanıldığı görülmüştür. Ek olarak öğrenciler yerli çizgi filmlerin ders sürecinde kullanımına ilişkin şu açıklamalarda bulunmuşlardır:

Doğa, yerli çizgi filmlerin derste kullanılma amacıyla ilgili düşüncelerini “Hem öğretmek hem pekiştirmek hem de görsel olarak da hafızada daha iyi kalması” olarak ifade etmiştir. Sözlerinin devamında “Aslında konuyu anlatmak zaten etkili oluyor, onun üzerine bir çizgi film izlenince görsel olarak da etkili oluyor o yüzden.” diyerek çizgi filmlerin derste konuyu öğretmek ve konuyu pekiştirmek için kullanabileceğini söylemiştir. Doğa söyledikleriyle derste işledikleri konuyla ilgili izledikleri yerli çizgi filmin konuya görsellik sunmasını konunun akılda kalıcı olmasıyla da ilişkilendirmiştir. Ege, yerli çizgi filmlerin derste kullanılma amacıyla ilgili olarak “Konuya dikkat çekmek bence. Aynen çünkü az önce dediğim gibi çizgi filmler çocukların sevdiği şeyler olduğu için daha çok dikkat çekebilir, konudan daha çok” diyerek çizgi filmlerin dikkat çekme özelliğini çocukların çizgi filmleri sevmesiyle ilişkilendirmiş, yerli çizgi filmin konuya dikkat çekmek için kullanılmasına vurgu yapmıştır. Ekim ise yerli çizgi filmlerin derste kullanılma amacıyla ilgili “Bence pekiştirilmesi amacıyla ilk önce konuyu öğrenmemiz

gerekiyor sonrasında pekiştirmek amaçlı çizgi film" sözleriyle önce konuyu öğrenmeleri gerektiğini konuyu öğrendikten sonra çizgi filmleri izleyerek konuyu pekiştirebileceklerini ifade etmiş, yerli çizgi filmin derste pekiştirme amacıyla kullanıldığını vurgulamıştır. Yaz da benzer olarak yerli çizgi filmlerin derste kullanılma amacıyla ilgili "Bence konuya dikkat çekilmesi çünkü konuyu sevdiğin zaman çalışma isteğin daha fazla oluyor." cümlesiyle yerli çizgi filmlerin derste konuya dikkat çekmek amacıyla kullanılabileceğini söylemiş, konuyu sevmenin ders çalışma isteğini artırdığını buna bağlı olarak da yerli çizgi filmlerin de öğrenciler için konuyu sevdirme aracı olarak kullanılabileceğini de ifade etmiştir. Ege ile Yaz'ın yerli çizgi filmlerin dikkat çekme unsuru olmasıyla ilgili söylediklerini Yaprak da destekleyerek yerli çizgi filmlerin dikkat çektiğini "Konunun dikkat çekmesi olabilir çünkü çizgi filmler daha çok dikkat çekiyor yani daha çok akılda kalıyor genelde." diyerek söylemiştir.

Yaprak'ın yerli çizgi filmlerin dikkat çektiğini söylerken yerli çizgi filmlerin dikkat çekiciliğini akılda kalıcılıkla ilişkilendirdiği ve akılda kalıcılığı "Yani daha çok akılda kalıyor." diyerek genellediği görülmektedir. Buradan katılımcının yerli çizgi filmlerin dikkat çekiciliğinin akılda kalıcılığı sağladığını düşündüğü çıkarılabilmektedir. Eylül ise yerli çizgi filmlerin konuyu anlatmak ve konunun anlatılırken pekişmesini sağlamak amaçlarıyla kullanılabileceğini "…Ama bence en mantıklısı öğretmen konuyu ilk başta anlatır sonra çizgi film. Yani dersin ortasında, öğretmen konuyu anlattıktan sonra izlemek. Bence konuyu anlatmak ve konuyu daha pekiştirmek" sözleriyle ifade etmiştir. Benzer şekilde Defne de yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasıyla ilgili olarak "Bence konuyu işlerken kullanılmalı çünkü yerli çizgi film ile daha iyi pekiştiririz." demiştir. Buradan Eylül ile Defne'nin yerli çizgi filmlerin konuyu pekiştirmek için kullanılabileceğini söyledikleri görülmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde yerli çizgi filmlerin derste kullanılma amaçlarıyla ilgili katılımcıların düşünceleri farklılık göstermiştir. Katılımcılar derste kullanılan çizgi filmlerle ilgili olarak çizgi filmlerin konuya başlamadan önce konuya dikkat çekilmesi, konuyla ilgili öğrencilere ön bilgi sağlaması, konuyu işlerken ve işledikten sonra da konuyu pekiştirmek amaçlarıyla ders içeriğinde kullanılabileceğini söylemişlerdir. Katılımcıların bu konudaki düşünceleri şu şekildedir:

Eylül, yerli çizgi filmlerin derste kullanılma amaçlarıyla ilgili "Bence konuya başlamadan önce kullanılmalı çünkü konuyu dinlerken aklınızda bir ön fikir bulunmuş oluyor."

diyerek derste yerli çizgi filmin konuya ön fikir oluşturması için kullanılmasına dair fikrini beyan etmiştir. Ege de Eylül ile benzer şekilde yerli çizgi filmin konudan önce konuyla ilgili ön fikir oluşması için kullanılmasını "Bence konudan önce kullanılmalı önce akılda bir tahmin oluşuyor…" diyerek sözlerinin devamında "…Şöyle bence dersin başında çizgi filmleri izlemek daha mantıklı. Çünkü dersin başında çizgi filmleri izlediğimizde hem çizgi film çocuklara, bizlere, mutluluk getirdiği için bütün ders boyunca o mutluluk sürebilir o yüzden başında olması önemli." şeklinde açıklamıştır. Ege çizgi filmlerin çocuklara mutluluk getirdiğini belirterek öğrencinin dersin başında bu mutluluğu alarak ders boyunca o mutluluğun sürebileceğini ve bunun önemli olduğunu sözlerinde belirtmiştir. Ege, çizgi filmlerin derste kullanılmasıyla ilgili olarak da "… konudan önce daha iyi olur çünkü hem çizgi film hakkında önceden bir konunun taslağı oluşur kafamızda. O yüzden bence önce daha mantıklı" sözleriyle çizgi filmlerin konuyla ilgili bir ön tahmin oluşturması için konudan önce kullanılmasını vurgulamıştır.

Yaprak, yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasıyla ilgili olarak "Çizgi filmlerin genelde konu anlatımından ya da konuyu öğrendikten sonra dersin sonlarına doğru izlenmesini isterim. Mesela art arda iki ders varsa ikinci dersin başında olabilir. Çünkü konuyu öğrenmeden izlersek bilmiyorum daha bilinçsiz izlediğimiz için aklımızda kalmayabilir." diyerek yerli çizgi filmlerin konudan sonra kullanılmasını istediğini söyleyerek konuyu öğrendikten sonra konuyla ilgili izlenen çizgi filmi daha bilinçli izleyeceği için yerli çizgi filmin akılda kalıcı olabileceğini açıklamıştır. Çağla da yerli çizgi filmlerin derste kullanılma amacıyla ilgili düşüncesini "Bence konu anlatımında kullanılmalı. Çizgi filmlerin akılda kalıcı olduğunu düşünüyorum bu nedenle konu için iyi bir taban oluşturabilir." şeklinde belirterek yerli çizgi filmlerin konu anlatımında kullanılmasını akılda kalıcılıkla ilişkilendirmiş, çizgi filmlerin konuyu öğrenmede bir taban oluşturabileceğini ifade etmiştir.

Yerli çizgi filmlerin derste pekiştirme amacıyla kullanılması hakkında öğrencilerin düşünceleri şu şekildedir:

Yaz, derste yerli çizgi filmlerin pekiştirme amacıyla kullanılmasıyla ilgili olarak "Bence konuyu işledikten sonra çünkü ders anlatımından sonra bilgilerimiz tazelenmiş oluyor." derken, Defne, "Bence konuyu işlerken kullanılmalı çünkü yerli çizgi film ile daha iyi pekiştiririz." demiştir. Ekim de bu konudaki düşüncesini "Bence ya ders sonunda ya da dersin ortasında olması gerekiyor çünkü ilk konu anlatımı ve sonra ona yönelik içerik.

Yani ilk önce konu anlatılmalı, konu anlanmalı, çocuk konuyu anlamalı sonra çizgi film izletildiğinde pekişmeli. Öyle düşünüyorum." diyerek açıklamıştır. Bilge ise pekiştirme amacıyla yerli çizgi filmlerin kullanılması hakkında "Bence dersin sonunda konuyu işledikten sonra izleyince daha çok pekiştirmiş oluyoruz." demiştir. Katılımcılar söyledikleriyle yerli çizgi filmlerin derste pekiştirme amacıyla kullanılması hakkında ders anlatımından yani konuyu işledikten sonra kullanılmasının gerektiğini açıklamışlardır.

Sosyal Bilgiler dersinde hangi yerli çizgi filmlerin kullanıldığına ilişkin olarak araştırma sürecinde derse çeşitlilik sağlayan materyallerden biri olarak kullanılan yerli çizgi filmlerin şunlar olduğu gözlemlenmiştir: Sosyal Bilgiler dersinde 6. sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanı konuları işlenirken Rafadan Tayfa, Maysa ve Bulut, Muhteşem Türkler yerli çizgi filmleri derste kullanılmıştır. Orta Asya Türk devletleri konusu bitirildikten sonra göçebe yaşamı anlatan Maysa ve Bulut çizgi filmi, İlk Türk İslam devletleri konusu bitirildikten sonra Divan-ü Lugat-it-Türk'ü anlatan Muhteşem Türkler çizgi filmi, Türkiye Selçukluları konusu işlenirken Malazgirt savaşını anlatan Rafadan Tayfa çizgi filmi derste kullanılmıştır. Buna yönelik katılımcılar derste yerli çizgi film kullanımıyla ve derste kullanılan çizgi filmlerle ilgili şunları söylemişlerdir:

Yaprak, derste kullanılan çizgi filmlerle ilgili "Derste izlediğimiz yerli çizgi filmler 'Rafadan Tayfa' ve 'Maysa ve Bulut' idi." diyerek teyit etmiştir. Katılımcıların derste kullanılan yerli çizgi filmleri yeterli bulmasıyla ilgili Bilge "Ben şu an izlediğimiz çizgi filmleri gayet yeterli bulunmaktayım." demiştir. Ekim de "Bence derste işlediğimiz konuya yönelik olarak izlediğimiz çizgi filmler gayet iyiydi." diyerek Bilge'nin söylediğini desteklemiştir. Ekim de derste yerli çizgi film kullanımıyla ilgili "Bence çok iyi bir şey ama çok fazla da kullanılmamalı bu sefer öğrenciler alışıyor. Mesela biz ayda bir izleriz ve bu da bence çok yeterli bir nokta, yeterli bir zaman çünkü ayda iki ayda üçe çıktığımızda o zaman sürekli çizgi film izlemek istiyoruz ve hani konuyu anlatmak için alıştırma yapmak için zaman kalmıyor." demiştir. Yaz ise derste yerli çizgi film kullanımıyla ilgili düşüncesini "Nasrettin Hoca ve Zaman Yolcusu diye bir çizgi film var. Bu çizgi filmde Nasrettin Hoca ile ilgili bilgi veriyor ve eski zamanlar ile ilgili bu çizgi filmi izlemek isterdim." şeklinde ifade etmiştir. Buradan öğrencilerin konuyla ilgili arada bir yerli çizgi film izlemeyi "yeterli" buldukları çıkarımı yapılabilmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde hangi yerli çizgi filmlerin, nasıl kullanıldığına ilişkin olarak ders süreci incelenirken ders sürecinde 6. sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kazanım

konuları işlenirken çeşitli materyallerin kullanıldığı, her derse girişte öğrencilere ısınma oyunu yaptırıldığı, derslerde konuyla ilgili çeşitli animasyon, video, çizgi film türlerinin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Katılımcılar Sosyal Bilgiler dersinde "Kültür ve Miras" öğrenme alanı konuları işlenirken ders sürecini ve derste kullanılan yerli çizgi filmlerle ilgili deneyimledikleri mevcut durumu şu şekilde açıklamışlardır:

Yaz, gözlemlenen bu ders süreçlerini "Genelde öğretmenimiz bizi eğlendirmeye çalışıyor. Isınma yaptırıyor, videolar izletiyor. Videolar mesela çizgi filmde Rafadan Tayfa çizgi filmini izlemiştik. Maysa ve Bulut'u izlemiştik." şeklinde açıklamıştır. Yaz'ın bu açıklamasında videolar genellemesini yaparken derste izledikleri Rafadan Tayfa yerli çizgi filmini örnek olarak sunduğu görülmüştür. Buna bağlı olarak bazı öğrencilerin video kavramını animasyon, belgesel, çizgi film olarak alt kategorilere ayırmadan genel bir ifade olarak kullandığı anlaşılmaktadır. Katılımcı sözlerinin devamında ise bahsettiği videolar genellemesini verdiği yerli çizgi film adıyla açıklamada bulunmuştur. Yaz, ders sürecinde materyal olarak çizgi filmlerin kullanılmasını ise "Diğerlerini bilmiyorum ama bence ders çizgi filmlerle işlenmeli çünkü benim daha çok aklımda kalıyor… Çizgi film kullanılmazsa bence kötü olur. Çünkü hem derste daha çok eğleniyoruz hem de böyle daha iyi öğreniyoruz." diyerek düşüncesini dile getirmiştir. Yaz yerli çizgi film kullanılarak işlenen dersin aklında daha kalıcı olduğunu belirtmiş, derste yerli çizgi film kullanımının dersi eğlenceli hale getirdiğini söyleyerek konuyu daha iyi öğrendiklerini yani yerli çizgi filmin öğrenmeye destek olduğunu genel bir ifade üzerinden açıklamıştır. Katılımcının ifadesine göre yerli çizgi filmlerin ders içeriğinde kullanılmasının eğlenerek öğrenme sağladığı çıkarımı yapılabilmektedir.

Doğa, ders süreciyle ilgili olarak "Güneş öğretmen dersi genellikle daha eğlenceli hale getirmeye çalışıyor ve genellikle bu konuda da çok başarılı oluyor. Sosyal Bilgiler dersinde biz bazen oyunlar oynuyoruz, bazen çizgi film izliyoruz. Bazen konu tekrarı, bazen öğretmen bize konuyu anlattırabiliyor… Yani onun haricinde gayet ilgi duyduğum ve sevdiğim bir ders." demiştir. Doğa Sosyal Bilgiler dersi sürecinde yaptıklarını bu şekilde anlatmış, derste bazen yerli çizgi film izlediklerini söylemiştir. Doğa, sözlerinin devamında yerli çizgi filmlerin ders sürecinde kullanılmasını "Görsel olarak iyi bir yöntem" sözleriyle de ifade etmiştir. Yaprak ise ders sürecinde kullanılan materyallerle ilgili olarak "Bence görselli anlatım olmalı yani animasyon şeklinde çünkü bence çoğu kişi böyle anlıyor. Konuyla alakalı okumalar da olmalı çizgi filmler de olmalı." demiştir.

Yaprak'ın animasyon şeklinde görselli anlatımın olması gerektiğini söyledikten sonra derste çizgi filmlerin olması gerektiğini söylediği görülmüştür. Bu ifadesiyle Yaprak'ın öğrencilerin çoğunun dersi görselli anlatım üzerinden anladıklarını genellediği fark edilmektedir. Bununla birlikte Yaprak'ın görselli anlatımın derste kullanılmasını belirttiği görselli anlatımı detaylı açıklamasa da sözlerinin devamında çizgi filmi söylediği görülmüştür. Söz konusu olarak Yaprak'ın söylediklerine göre öğrencilerin çoğunun çizgi filmlerden dersi anladıkları çıkarımı yapılabilmektedir.

Öğrencilerin söylediklerine ek olarak Güneş öğretmen de derste kullandığı materyalleri "…Yine benzer materyaller oluyor. Çizgi filmler, animasyonlar ya da oyunlar… akıllı tahta merkezde" sözleriyle anlatmıştır. Güneş öğretmen, derste çeşitli materyallerin yanında yerli çizgi filmleri işlevsel olarak kullandığını da şu sözleriyle ifade etmiştir:

> Sosyal Bilgiler dersi günlük hayata oldukça yakın bununla ilgili az çizgi film kaynağına ulaşılabiliyor olmasına rağmen öğrencilerin kafalarında somutlaştırmaları oldukça önemli. İzledikleri çizgi filmle öğrendikleri konuyu pekiştirmeleri yine oldukça önemli ama genel anlamda çizgi filmlerden gidilmesinin temel sebebi orada eğlence unsurlarının, renklerin, olayların dikkat çekici olması

Güneş öğretmen günlük hayata yakın olan Sosyal Bilgiler dersine uyarlayabildiği az çizgi film kaynağının olduğunu vurgulamıştır. Buna rağmen de öğrencilerin konuyu somutlaştırmaları ve pekiştirmeleri için çizgi filmleri derslerinde kullandığını ifade etmiştir. Ayrıca derste yerli çizgi film kullanmasının temel sebebi olarak da çizgi filmlerin eğlence unsuru olduğunu, çizgi filmlerdeki renklerin ve olayların dikkat çekici olduğunu açıklamıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde hangi yerli çizgi filmlerin nasıl kullanıldığı incelenirken "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kazanımları işlenirken derste kullanılan yerli çizgi filmlerin konuyla ilgili olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcılar derste izledikleri yerli çizgi filmlerin ders konusuyla ilgili olduğunu, derste izlenilen çizgi filmleri yeterli bulduklarını, çizgi filmlerin rutin ilerleyen ders sürecini eğlenceli ve öğretici hale getirdiğini, çizgi filmin ilgi çekici olmasının derse dikkat çektiğini, yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasının derse uyum sağlamaya yardımcı olduğunu, öğrenilen bilgilerin akılda kalıcılığı sağladığını, çizgi filmlerin görsel bir yöntem olarak konuyu anlamaya yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bu konudaki düşünceleri şöyledir:

Ege, dersle ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

> Konumuzla alakalı olmayan videolar yerine hem öğretici hem de eğitici videolar Maysa ile Bulut ya da Rafadan Tayfa'nın bazı videoları bilgilendirici oluyor. Genelde onlar bizim öğrenmemizde daha iyi oluyor, bizde daha iyi bir öğrenim sağlıyor. Bence çizgi filmler akılda daha iyi kalıyor çünkü eğlenceli şeyler akılda daha iyi kalır. Kısacası bence kullanılmaya devam edilmeli

Katılımcı açıklamasını yaparken derste videolar ve eğitici videolar sözleriyle genel bir ifade kullanmış, açıklamasının devamında video, eğitici video ifadelerini derste izledikleri yerli çizgi filmler ve bu çizgi filmlerin isimleriyle açıklamıştır. Yerli çizgi filmlerin derste işledikleri konuyla ilgili olduğunu belirten Ege, bu çizgi filmlerin öğrenmeye yardımcı olduğunu "…bizde daha iyi bir öğrenim sağlıyor…" şeklinde vurgulayarak söylemiş, yerli çizgi filmlerin eğlenceli olmasını da akılda kalıcılıkla ilişkilendirmiştir. Ayrıca çizgi filmlerin derste kullanılmasıyla ilgili olarak yerli çizgi filmlerin derste kullanılmaya devam edilmesini de vurguladığı görülmüştür. Ege, öğrenci günlüğünde derste izlediği yerli çizgi film sayesinde dersin akılda kalıcı olmasıyla ilgili de şunları yazmıştır:

"Asya Hun Devletini işledik. Derste Orta Asya hakkında olan bir çizgi film izledik. İsmi Maysa ile Bulut. Ders eğlenceliydi aklımda daha kalıcı olacağını düşünüyorum." (14.11.2024 tarihli öğrenci günlüğünden)

Ege'nin yazdığı günlüğün orijinaline Görsel 4.1'de yer verilmiştir:

Görsel 4.1

Ege'nin Yazdığı Günlüğün Orijinali

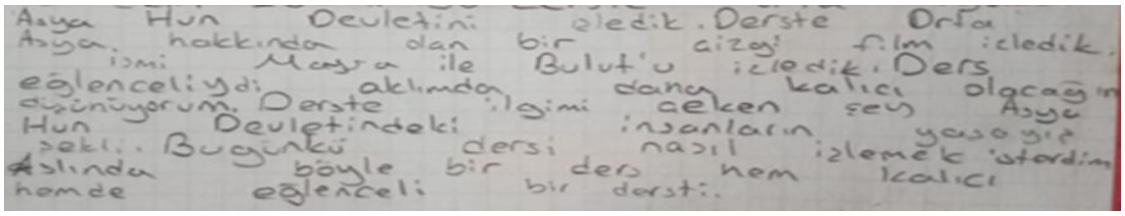

Eylül, yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasını "Bence gayet mantıklı çünkü dersi eğlenceli hale getiriyor." sözleriyle değerlendirmiştir. Katılımcı yerli çizgi filmlerin dersi eğlenceli hale getirdiğini de "Öğretmenin öyle anlatmasından ziyade ilk önce çizgi filmi izleyip ondan sonra anlatması çok daha eğlenceli" sözleriyle vurgulamıştır. Katılımcı burada ders sürecinde öğretmenin konuyu doğrudan anlatmasından ziyade konuyla ilgili yerli çizgi film izlenip sonra konunun anlatılmasını daha eğlenceli bulduğunu ifade

etmiştir. Yaprak da yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasıyla ilgili olarak "Bence hem öğrenmek hem de eğlenmek için çizgi filmleri derste kullanmak yararlı. Daha akılda kalıcı ve anlaşılır oluyor." diyerek yerli çizgi filmlerin eğlenme ve öğrenme için kullanılabileceğini söylemiş, yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasını öğrenme açısından akılda kalıcı ve anlaşılır olarak değerlendirmiştir. Yaprak, konuyla ilgili derste izledikleri yerli çizgi filmden eğlenerek öğrendiğini öğrenci günlüğünde şu şekilde yazmıştır:

"Bugün derste en çok ilgimi çeken şeyler izlediğimiz videolar ve okuduklarımız oldu. Dersi çoğunlukla video izleyerek ve konuşarak geçirdik. Ders tam anlayacağım şekilde geçti. İzlediğimiz video "Maysa ve Bulut" çizgi filmiydi. İzlerken hem eğlendim hem de öğrendim." (14.11.2024 tarihli öğrenci günlüğünden)

Yaprak'ın yazdığı günlüğün orijinaline Görsel 4.2'de yer verilmiştir:

Görsel 4.2

Yaprak'ın Yazdığı Günlüğün Orijinali

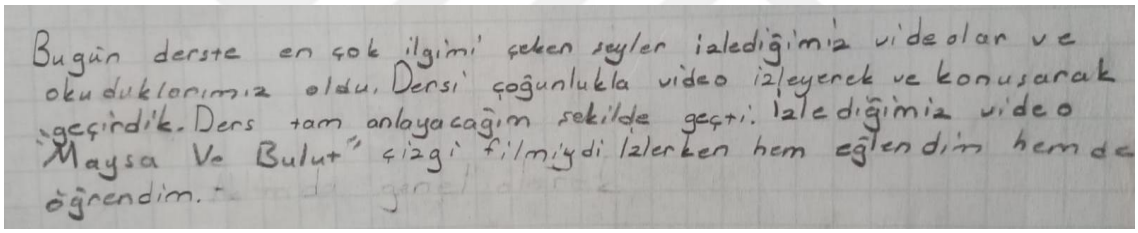

Bilge, ders sürecindeki deneyimlerini anlatarak yerli çizgi filmlerin kullanılmasını "Sosyal Bilgiler dersinde derslerin başında genellikle ısınma yaparak başlıyoruz ve genelde konuların sonunda veya ortasında çizgi film izliyoruz. Derste yerli çizgi filmler kullanılması bence çok iyi çünkü bazı yerlerde çok sıkılabiliyoruz ama çizgi filmler renkli ve canlı olduğu için hiç sıkıcı gelmiyor." şeklinde değerlendirmiştir. Katılımcı derste sıkılabildikleri zamanların olduğunu söylemiş, çizgi filmlerin renkli ve canlı olmasından dolayı dersin sıkıcı gelmediğini ifade etmiştir. Bilge derste izledikleri yerli çizgi filmlerin ders konusuyla bağlantılı olduğunu da "Maysa ve Bulut'u izlemiştik. Genellikle izlediğimiz konuyla bağlantılı oluyor, eski dönemler hakkındaydı, göçebe hayat hakkındaydı." sözleriyle açıklamıştır.

Ekim ise "Bence derste yerli çizgi filmlerin kullanılması öğrencinin derse daha hızlı ve iyi bir şekilde adapte olmasını sağlıyor. Yani o konuyla ilgili daha ayrıntılı öğreniyorum çünkü oraya daha çok dikkatimi veriyorum, izlememiz gerektiği için ve ilgimizi çektiği için daha çok dikkatimi veriyorum." sözleriyle katılımcı derste konuyla ilgili yerli çizgi

film izlediğinde derse hızlı uyum sağladığını, konuyu çizgi filmden ayrıntılı öğrenebildiğini söyleyerek yerli çizgi filmlerin ilgi çekici yönünün konuya dikkat çektiğini belirtmiştir. Ekim derste izlediği yerli çizgi filmle dersi daha iyi anladığını öğrenci günlüğüne şöyle yazmıştır:

"İzlediğimiz çizgi film, dersi daha iyi anlamamı sağladı…" (14.11.2024 tarihli öğrenci günlüğünden)

Ekim'in yazdığı günlüğün orijinaline Görsel 4.3'te yer verilmiştir:

Görsel 4.3

Ekim'in Yazdığı Günlüğün Orijinali

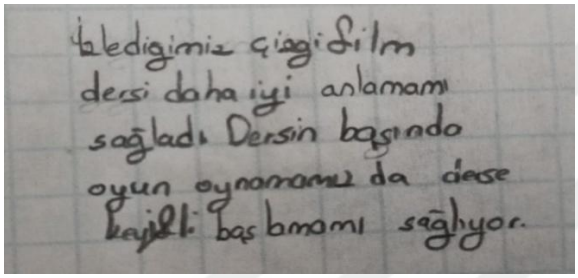

Öğrencilerin çizgi film ve animasyon farkındalığına ilişkin de veri toplama sürecinde katılımcıların derste kullanılan yerli çizgi filmleri animasyon ve video olarak genel bir ifadeyle kullandıkları görülmüştür. Örneğin Yaprak, öğrenci günlüğüne "İzlediğimiz video Maysa ve Bulut çizgi filmiydi." yazmıştır. Katılımcıların derste izledikleri çizgi film ile animasyon arasındaki farkı ayırt edebildiklerine görüşme sorularının derste yerli çizgi film izleme üzerine sorulması ve öğrencinin bunun üzerine cevap vermesinden anlaşılmaktadır. Ayrıca öğrencilerin animasyon ile yerli çizgi filmi ayırt edebildikleri şu sözleriyle de fark edilmiştir:

Çağla, "Yerli çizgi filmler çok akılda kalıcıyken monoton sesle konuşulan animasyonlar daha az akılda kalıyor." diyerek derste izledikleri animasyonlarla yerli çizgi filmleri karşılaştırmıştır. Bunun yanında Ege, öğretmenin hazırladığı animasyonlu video şeklindeki konu slaytını "Maysa ile Bulut'u izledik. Rafadan Tayfa'nın bir bölümünü izledik. Hocanın kendi yaptığı bir video, aslında o çok çizgi film sayılmaz ama…" sözleriyle ayırt ettiğini ifade ettiği görülmüştür. Ayrıca Yaprak "Maysa ve Bulut, Rafadan Tayfa ve öğretmenin açtığı çizgi film olmayan normal iki kişinin konuştuğu animasyonlar" sözleriyle ifade ettiği ve ders günlüğüne yazdığı "İzlediğimiz video 'Maysa ve Bulut' çizgi filmiydi." açıklamasıyla izledikleri yerli çizgi filmler ile

animasyonları ayırt edebildiğini belirtmiştir. Güneş öğretmenin yerli çizgi filmleri ve çeşitli animasyon videolarını çeşitli materyallerden ikisi olarak dersinde kullanması öğrencilerin animasyon ile çizgi filmi ayırt edebilmelerinin önemini ortaya çıkarmaktadır. Çünkü bu araştırma yerli çizgi filmler üzerine yapıldığı için animasyon videolarının kullanımı araştırma genelinde ve veri toplama sürecinde araştırma konusu dahilinde incelenmemiş ve değerlendirilmemiştir. Güneş öğretmen çeşitli videoları, animasyonları ve çizgi filmleri Sosyal Bilgiler dersinde hem aynı ders saati içeriğinde hem de farklı ders saatlerinde kullanmıştır. Bu nedenle öğrencilerin araştırma dahilinde olan yerli çizgi filmleri animasyonlardan ayırt edebiliyor olmaları araştırma için önem arz etmektedir.

Derste kullanılan yerli çizgi filmlerin içeriğiyle ilgili olarak ise katılımcılardan Bilge, Yaprak ile Yaz, Maysa ve Bulut çizgi filminin ilk Türklerin göçebe hayatını ve geleneklerini yerli çizgi filmde yer alan bir ailenin maceraları üzerinden anlattığını, Rafadan Tayfa'nın Malazgirt savaşını detaylı bir şekilde anlattığını yani derste izledikleri yerli çizgi filmlerin içeriklerinin Sosyal Bilgiler dersinde öğrendikleri savaşlar, medeniyetler ve eski yaşamlar hakkında olduğunu açıklamışlardır. Benzer olarak Ege de "Maysa ve Bulut ilk Türk devletlerinin göçebe hayatını anlatıyor." demiştir. Eylül ise derste izledikleri çizgi filmlerin içeriklerini "Maysa ve Bulut Asya Hun zamanında yaşayan iki kuzeni, Rafadan Tayfa ise Türk devletlerinin girdiği savaşları anlatıyor." şeklinde söyleyerek sözlerine ek olarak "Maysa ve Bulut daha çok eski Türkleri… Asya'yı yani göçebe bir hayat süren bir ailenin kızını ve onun maceralarını anlatıyordu. Rafadan Tayfa ise 1990'lı ya da 1980'li yıllarda geçen mahalledeki bir arkadaş grubunun yaşadığı maceraları anlatıyordu." diyerek arkadaşlarının dediklerini desteklemiştir. Ekim de izledikleri yerli çizgi filmlerin içerikleriyle ilgili "...Eski Türk tarihini anlatıyorlardı. Örneğin Maysa ve Bulut'ta eski kültürümüzden bahsettiler... Yerli çizgi filmler bize atalarımızın verdiği savaşları, eski kültürümüzü ve bu vatan için katlanılan zorlukları anlatıyor." demiş fakat eski kültürümüz ifadesini kullanılırken detaya girmemiştir.

Doğa da derste izlenen yerli çizgi filmlerin içerikleriyle ilgili olarak "Maysa ve Bulut, Rafadan Tayfa çizgi filmlerinde Orta Asya, tarih, Malazgirt zaferi bazı gelenekler ve bir-iki tane savaş taktiği vardı." demiştir. Doğa derste izlediği çizgi filmlerde gördüklerini "…Mesela Dandanakan Savaşı, Malazgirt Savaşı ve onların tarihleri. Malazgirt'in 1071'de olduğu çizgi filmden çok iyi aklımda kaldı. Rafadan Tayfa ile daha bir pekişti bende. Orada hilal taktiğini gösteriyordu... Maysa ve Bulut'ta, hayvanlara çok değer

verildiğini öğrendim o zaman." sözleriyle derste izlediği çizgi filmlerle bilgilerin aklında kaldığını ve bu sayede sahip olduğu bilgilerin pekiştiğini anlatmıştır. Çağla ise "Rafadan Tayfa maceralara atılan arkadaşları konu alıyor, bana kalırsa iyi bir animasyona, akılda kalıcı bir dile sahip, izlemenin fazlasıyla eğlenceli olduğunu düşünüyorum." diyerek derste izledikleri yerli çizgi filmlerin akılda kalıcı bir animasyona sahip olduğunu ve yerli çizgi filmleri izlemenin eğlenceli olduğunu düşündüğünü söylemiştir. Bunlara bağlı olarak ders sürecinde kullanılan yerli çizgi filmlerin ders konusuyla ilişkili olarak derste kullanıldığı gözlemlenmiş ve öğrencilerin söyledikleriyle de gözlemlenen ders sürecinin tutarlı olduğu saptanmıştır.

Derste kullanılacak yerli çizgi filmlerin seçiminde dikkat edilmesi gerekenlerle ilgili Güneş öğretmen, derste kullanacağı yerli çizgi filmleri seçerken konu bağdaşıklığına, çizgi filmin konuyu görselleştirmesine, olumsuz içerik bulundurmamasına dikkat ettiğini şu sözleriyle açıklamıştır: "Konu bağdaşıklığına dikkat ediyorum özellikle, görselleştirilmelerine ve içeriğinde öğrencilerle ilgili herhangi bir olumsuz içerik bulunmamasına dikkat ediyorum. Konu bağdaşımı daha önemli." Güneş öğretmen bu sözlerinde ders için seçtiği yerli çizgi filmin özellikle konuyla ilgili olmasına dikkat ettiğini vurgulamıştır. Ek olarak Eylül de derste yerli çizgi film kullanımıyla ilgili olarak "Gayet mantıklı ama yani doğru çizgi filmin bulunması daha önemli bence. O ölçüyü doğru tuttukça bence çizgi filmlerin kullanılması gayet mantıklı ve eğlenceli yani hem dersi sevdiren hem de öğrenmeye yardım eden bir şey" sözleriyle derste çizgi film kullanımını mantıklı bulduğunu söylemiş, çizgi filmin arada kullanılmasını "doğru ölçü" olarak ifade ederek çizgi film kullanımının öğrenmeye yardımcı olduğunu, dersi sevdirdiğini söylemiş, çizgi filmin derste kullanılmasını ise "mantıklı ve eğlenceli" bulduğunu ifade etmiştir.

4.2 "Kültür ve Miras" Öğrenme Alanında Yerli Çizgi Filmlerin Kullanılmasının Öğrenme-Öğretme Süreci ile İlişkisi

Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanımında öğretmenin ve öğrencilerin deneyimleri 6. sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanı konuları işlenirken incelenmiştir. Bu bağlamda yerli çizgi filmin öğrenme-öğretme ilişkisiyle ilgili bir bulgu ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak araştırmanın bulgularından bir diğeri de kültürel konuların kazanımlarda yer alması durumuyla ilgili olmuştur. Çünkü araştırma sürecinde 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin ders işleme süreçleri

incelenirken 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin farklı Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına göre öğrenme-öğretme süreçlerini devam ettirdikleri bir durumla karşılaşılmıştır. Burada 6. sınıf öğrencilerinin 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'yla öğrenme-öğretme süreçlerini gerçekleştirirken 5. sınıf öğrencilerinin 2024 Türkiye Yüzyılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na göre öğrenme-öğretme süreçlerini gerçekleştirdikleri görülmüştür. Karşılaşılan bu durumla ilgili olarak iki programın kazanımları arasında somut olmayan kültürel miras ile ilgili bir değişikliğin olduğu da gözlemlenmiştir.

Şekil 4.3

Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Yerli Çizgi Film Kullanımı

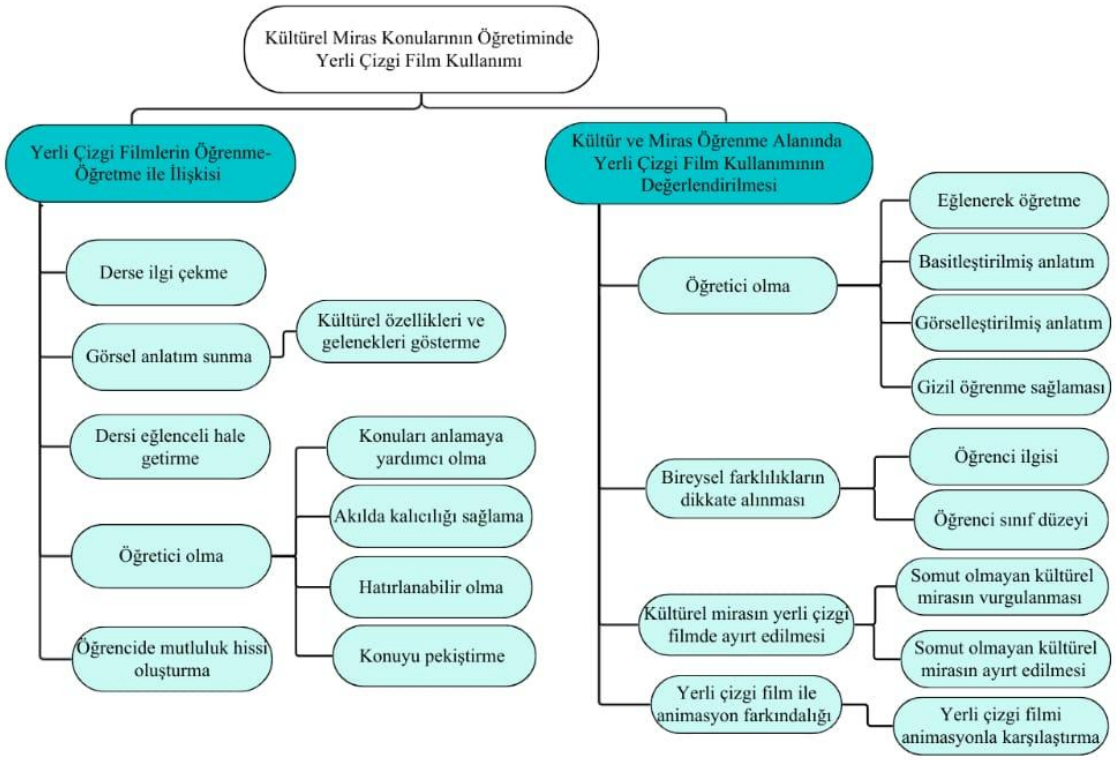

Yukarıda verilen Şekil 4.3'te kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi film kullanımını açıklayan şekil yer almaktadır. Bu araştırmanın bulgularından birisi de Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yerli çizgi filmlerin öğrenme-öğretme süreci ile ilişkisidir. Bu bağlamda katılımcılar "Kültür ve Miras" öğrenme alanında kullanılan yerli çizgi filmlerin öğrenmeyle ilişkisini kurarken çizgi filmin görsel anlatım sunduğunu, ortaokul öğrencileri için çizgi filmlerin mutluluk hissi oluşturan bir araç olduğunu, derse ilgi çekmeyi sağladığını ve bu nedenlerle çizgi filmlerin kitaptaki konuları anlamayı ve konuların akılda kalıcılığını sağladığını belirtmişlerdir.

6. sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanında yer alan konular işlenirken kullanılan yerli çizgi filmlerin öğrenme ile ilgili ilişkisi hakkında katılımcı düşünceleri şöyledir:

Ege, çizgi filmlerin öğrenme-öğretme süreci ile ilişkisini kurarken önceki sene kitap üzerinden işledikleri dersle karşılaştırma yaparak düşüncesini açıklamıştır:

> Aslında şöyle ben 5. sınıftayken yine aynı Güneş öğretmenimiz vardı. Bize derse giriyordu ama o zaman böyle bu kadar video değil sadece kitap üzerinden gidiyorduk bazı bilgiler aklımda kalıcı olmuyordu, bu yüzden sınavlarda birkaç yanlış yapabiliyordum. Ama bu çizgi filmlerle dediğim gibi hem akılda kalmasını sağlıyor hem de -yani daha 11-12 yaşındaki çocuklarız daha büyük bile değiliz o yüzden- çizgi filmleri herkes izlemek istiyor bizim yaşlarımızdaki ve hem çizgi film izlerken mutlu olunca da bir yandan da öğrenme isteğimiz de artıyor.

Katılımcı derste öğrendikleri bilgilerin derste izledikleri çizgi filmlerle akılda kalıcı olduğunu anlatmış, çocuk yaşta olduklarına vurgu yaparak ayrıca çizgi film izlemenin yaşlarına uygun bir etkinlik olduğunu ve derste çizgi film izlemenin öğrencilerde mutluluk hissi uyandırdığını söyleyerek bu hissin öğrenmenin etkisini arttırdığına inandığını ifade etmiştir. Buna ek olarak Ege, çizgi filmlerde yer alan masalsı anlatımın öğüt verdiğini belirterek bunu konuyu anlamlandırma açısından değerlendirmiştir:

> Genelde çizgi filmlerin böyle masal gibi. Masal, yani olağan dışı değil de masal gibi sonunda illa bize ders verecek anlatımı olur, o yüzden çizgi filmler hem o ders verme açısından hem de konuları kavrama açısından bence iyi. Kitaplardaki konuları daha iyi anlamamızı sağlıyor daha akılda kalıcı oluyor. Çünkü bizler daha çocuğuz, çocuklar çizgi filmlerden hoşlanır.

Yaprak, çizgi filmleri görsel anlamda, pekiştirme ve kalıcılık açısından değerlendirmiştir. Bununla birlikte yerli çizgi filmleri ders kitabına ve derste izledikleri diğer konu anlatım animasyonuyla karşılaştırarak düşüncesini şöyle ifade etmiştir: "Mesela çizgi filmleri normal kitaptaki okumalardan daha iyi anlıyorum çünkü görselde daha çok kafamda oturuyor genelde. Bazen normal insan animasyonu yerine mesela çizgi filmdeki haritadaki animasyonlardan anlamama yardımcı oluyor…" Katılımcı çizgi filmde izlediklerini derste yaptıkları ders kitabı okumalarına göre daha iyi anladığını çizgi filmde yer alan görsellikle ilişkilendirmiştir. Derste izledikleri konu animasyonlarını "normal insan animasyonları" şeklinde betimleyerek yerli çizgi filmlerin öğrencinin ifadesiyle normal insan animasyonlarına göre anlamaya yardımcı olduğunu söylemiştir. Yaprak'ın normal insan animasyonları olarak ifade ettiği animasyonlar derste kullanılan konu anlatımlı animasyonlar olarak araştırma sürecinde gözlemlenmiştir. Buna ek olarak

Yaprak, yerli çizgi filmlerin öğreticiliğinden bahsetmiş, pekiştirme ve akılda kalıcılık açısından yararlı olduğunu şu sözleriyle söylemiştir: "…Derste işlediğimiz savaşları, uygarlıkları ve medeniyetleri öğretiyor. Bence pekiştirme ve akılda kalıcılık ile ilgili yararlı örnek oluyor. Benim aklımda da daha iyi kaldı." Katılımcı ders konusuyla ilgili bilgileri izlediği çizgi filmde karakterlerin canlandırmasını da şu sözleriyle anlatmıştır:

> …Rafadan Tayfa'da özellikle mesela çizgi filmin bir bölümünde eski haritayı göstermişlerdi yani Asya Hunları gibi. Onun üzerinde mesela o şuradan şuraya gidiyor savaşlarda şu şekilde kullanılıyor diye gösterilince daha iyi aklımda kalmıştı, daha çok hatırlıyorum yani Rafadan Tayfa'nın o şekilde kullanılması…

Derste kullanılan bu konu anlatımlı animasyonlarda çeşitli karakterler ve bu karakterlerin yaşadığı olay örgüsü değil, anlatıcı ve dinleyicinin olduğu anlatıcının konuyu anlattığı görsel ve işitsel yöntemin olduğu görülmüştür. Katılımcının açıkladığı derste izlenen yerli çizgi filmlerde ise çeşitli karakterlerin olduğu ve senaryonun birbirine bağlı hikayelerle birbiri ardınca gelişen olay örgüsü içerisinde karakterlerin canlandırdıklarıyla ilerleyen görsel-işitsel bir yöntem olduğu yapılan gözlemlerde fark edilmiştir. Buna bağlı olarak öğrencinin konu anlatımlı animasyonlarla yerli çizgi filmleri karakter, işlenen olay örgüsü, canlandırma, senaryodaki hareketlilik gibi unsurların derste işlenen konuyu öğrenciye nasıl aktardığını karşılaştırdığı için yerli çizgi filmde işlenen konunun öğrenci aklında daha kalıcı olduğu çıkarılmaktadır. Derste izlediği yerli çizgi filmlerdeki konunun akılda kalıcı olduğuğuyla ilgili olarak Yaprak, öğrenci günlüğüne de şunları yazmıştır:

"…Rafadan Tayfayı izledik ve bu konuyu kavramamda ve aklımda kalmasında yardımcı oldu." (12.12.2024 öğrenci günlüklerinden)

Yaprak'ın yazdığı günlüğün orijinaline Görsel 4.4'te yer verilmiştir:

Görsel 4.4

Yaprak'ın Yazdığı Günlüğün Orijinali

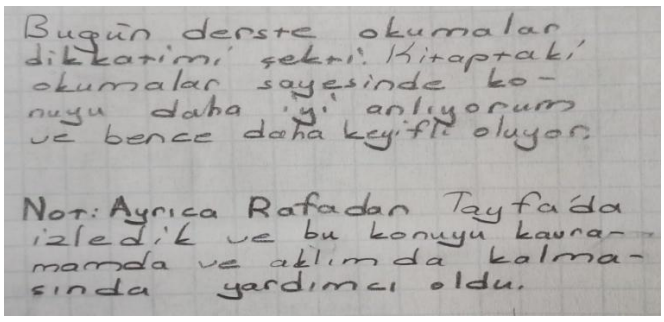

Eylül, Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan çeşitli materyallerin ve yerli çizgi filmlerin dersi ilgi çekici ve eğlenceli hale getirdiğini ifade etmiştir. Buna ek olarak Eylül, konu anlatılmadan izlenen çizgi filmin onlara konuyla ilgili ön bilgi verdiğini, izledikleri yerli çizgi filmdeki terimleri öğrenerek daha sonra derste bu terimleri hatırladığını ve pekiştirdiğini şu sözleriyle söylemiştir:

> Ders sürecinde izlerken yani eğer konuya yeni başladığımız, öğretmenimizin daha anlatmadığı bir konuyu izlerken hiç değilse böyle bir önden fikir oluyor ya da mesela oradaki bazı terimleri oradan öğrenip ondan sonra derste hatırlamak ya da işte pekiştirmek daha kolay oluyor.

Eylül, yerli çizgi filmleri video olarak genel bir ifadeyle anlatmış, Sosyal Bilgiler dersine ilgi çekilmesini ifade ederek dersin eğlenceli olmasını da şu şekilde vurgulamıştır:

> Sosyal Bilgiler puan değeri daha düşük olan bir ders olduğu için çok ilgi çekmiyor. Ama böyle ısınma oyunlarıyla veya videolarla daha eğlenceli oluyor. Yani hiç değilse derse başlarken işte yaşasın ısınma oyunu ya da işte yaşasın şimdi video izleyeceğiz oluyor. Videoların isimlerini bilmiyorum ama bir tanesinde mesela öğretmeniniz Rafadan Tayfa'nın özel bölümlerinden birini açmıştı.

Eylül Sosyal Bilgiler dersinin puanı düşük bir ders olduğundan dolayı ilgi çekici bir ders olmadığını söylemiş, bu cümlesiyle ilgili detay bir bilgi vermemiştir. Katılımcının Sosyal Bilgiler dersinin puanının düşük olmasından dolayı ilgi çekmediği yorumuna ilişkin ise veri toplama sürecinde belli aralıklarla yapılan deneme sınavı ve öğrencilerin hazırlanıyor olduğu liseye geçiş sınavı çalışmalarıyla karşılaşılmıştır, bu sınavlarda Sosyal Bilgiler dersinin puan değeri düşük olduğu çıkarımı Eylül'ün söylediklerinden ve gözlem sürecinden yapılabilmektedir. Bahsedilen bu durumu örneklendirir nitelikte dersin öğretmeniyle yaşanan bir olay şöyle gerçekleşmiştir:

> Bugün Güneş öğretmenin yanına gittiğimde öğretmenler odasında bulunan öğretmenler… deneme sınavı yapılacağıyla ilgili konuşuyorlardı. Deneme sınavı yapılacakmış, Güneş öğretmen konuları incelediğinde deneme sınavı konularının işlediği konulardan daha ileride olduğunu görmüş. Öğretmenler birbirlerine soruyorlardı "yapılacak sınavın konularını incelediniz mi, hangi konudasınız, konulara yetiştiniz mi" diyorlardı. Güneş Öğretmen "dersi çok yavaş anlatıyormuşum konuda geri kalmışım" diye söyledi. Daha önce yapılan deneme sınavında Güneş öğretmenin girdiği şubelerin Sosyal Bilgiler ortalamasının son sıralarda olduğunu söyledi. Bu konuda mutsuz görünüyordu. "Benim dersi işleyiş şeklim öğrencilerin sınavda yüksek almasına yardımcı olmuyor herhâlde" diye söyledi, "bende mi düz anlatsam" diyordu. Oysaki Güneş öğretmen çeşitli

> materyallerle öğrencileri derse katarak dersini işliyordu. Sosyal Bilgiler denemesinde tam net çıkaran öğrenciler olsa da genel ortalamanın diğer şubelere göre düşük olması öğretmenimizi üzmüştü. Yapılan deneme sınavı sorularını ve öğrenci sıralamalarını öğretmenimiz bana da gösterdi. Soruları incelediğimde dört sorunun direkt şıklarını okuyarak, soruyu bile okumadan çözülebildiğini fark ettiğimi söyledim. Güneş öğretmen deneme sınavı sorularının kolay ve okuduğunu anlamaya dayalı olduğunu söyledi. Bazı öğrencilerin soruda geçen kavrama bakarak "öğretmenim siz bu konuyu anlatmadınız" diyerek soruları dikkatli okumadığını, aslında konuyu bilmeden de soruyu okuyarak anlam sorusu gibi çözülebildiğini öğretmenimiz anlatıyordu. Bu esnada Din Kültürü öğretmeni de kendi alanındaki soruların artık bilgiyle değil okuduğunu anlamaya yönelik olduğunu söyleyerek Güneş öğretmenin söylediklerini desteklemişti. (07.11.2024 tarihli gözlem notlarından)

Bu örnek olaydan da anlaşıldığı üzere öğrencilerde sınav olma ve puan alma odaklı bir ilerleyiş mevcut olduğu için öğrenci davranışlarının buna göre şekillendiği, okuduğunu yorumlama üzerine gerçekleşen sınavda dahi öğrencilerin kelimeye takılarak öğrenmediğini düşünmesi üzerine soruyu dikkatli okumadığı, dersin öğretmeninin "Benim dersi işleyiş şeklim öğrencilerin sınavda yüksek almasına yardımcı olmuyor herhâlde, bende mi düz anlatsam" şeklindeki sözlerinden de sınav ve puan odaklı bir ders işleyişinin var olduğu çıkarımı yapılmaktadır. Sözün özü ise ders sürecinde öğrencilerin izledikleri yerli çizgi filmlerin dersi ilgi çekici ve eğlenceli hale getirmesinin öğrencide dersi dinleme, derse uyum sağlama, derste aktif olma isteği kazandırdığı çıkarımı yapılabilmektedir, bu durum katılımcıların söylediklerinden ve gözlem sürecinden anlaşılmaktadır. Yaz ise yerli çizgi filmin öğrenme ile ilişkisini açıklarken kendisinin yerli çizgi filmlerle öğrenebildiğini, yerli çizgi filmlerin tekrar izlenebilir olduğunu söylemiş ve yerli çizgi filmleri akılda kalıcılıkla "Ben çizgi film izleyerek daha iyi öğrendiğimi düşünüyorum. Hem bir daha izleme şansım var hem de çok fazla akılda kalıyor." diyerek ilişkilendirmiştir. Ayrıca katılımcı izledikleri yerli çizgi filmin dersi eğlenceli hale getirdiğini ve katılımcının ders performansını arttırdığını "Dersi videolar izleyerek ve eğlenerek işliyoruz bence bu, derste performansı artırıyor. Mesela derste Maysa ve Bulut'u izledik. Bu çizgi film Asya Hun Devleti'ni anlatıyordu ve çadırda yaşıyorlardı. Bu dersteki performansımı arttırdı…" sözleriyle 14.11.2024 tarihli öğrenci ders günlüğüne yazmıştır.

Yaz'ın yazdığı günlüğün orijinaline Görsel 4.5'te yer verilmiştir:

Görsel 4.5

Yaz'ın Yazdığı Günlüğün Orijinali

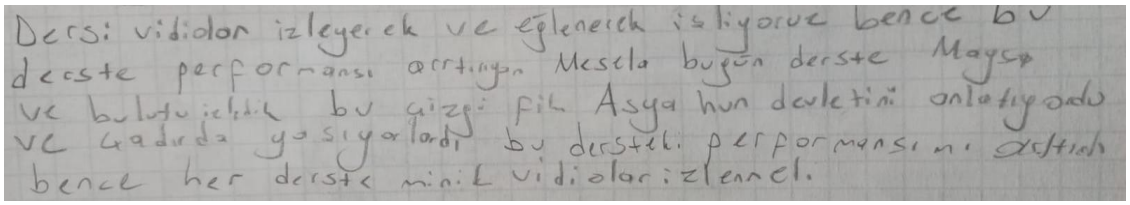

Bunlara ek olarak Yaz, yerli çizgi filmlerle öğrenme ilişkisini "Bence güzel bir uygulama çünkü akılda kalmasını ve eğlenmemizi sağlıyor. Mesela Rafadan Tayfa çizgi filminde böyle atı evcilleştirdiklerini öğrenmiştim eski Türklerin, başka böyle çok fazla savaşlar olduğunu ..." sözleriyle akılda kalıcılık ve eğlenceyle açıklamıştır. Yerli çizgi filmlerin eğlenceli olması ve öğrenmeye katkı sağlamasıyla ilgili de Yaz, öğrenci günlüğüne şunları yazmıştır:

"Bugün derste Rafadan Tayfa çizgi filmini izledik. Çok eğlenceliydi ve öğrenmeme çok katkı sağladı. Bence çizgi filmler öğrenmeye katkı sağlıyor." (12.12.2024 öğrenci günlüklerinden)

Yaz'ın yazdığı günlüğün orijinaline Görsel 4.6'da yer verilmiştir:

Görsel 4.6

Yaz'ın Yazdığı Günlüğün Orijinali

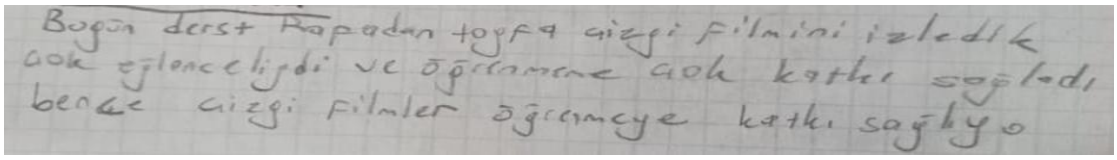

Doğa, derste izledikleri yerli çizgi filmlerden öğrendiklerini anlatarak çizgi filmlerin öğrenme ile ilişkisini ise şu şekilde açıklamıştır:

> Neler öğreniyorum? Mesela Maysa ve Bulut'u izleyerek Orta Asya'da yaşamanın biraz zorlu bir süreç olduğunu öğrendim. O zamanlar hayvanlara çok önem verildiğini öğrendim. İnsanların boylar halinde yaşadığı, aileler halinde yaşadığı çok iyi aklımda kaldı. Onun haricinde aileler gerçekten o zaman birbirine yardım ediyorlar ve bunu da açıkçası öğrendim. Onun dışında bazı gelenek görenekleri de gördüm. Rafadan Tayfayı izlerken Malazgirt ile ilgili tarihini falan söyledi mesela o şekilde.

Doğa izlediği yerli çizgi filmde gelenek ve görenekleri de gördüğünü belirtmiş fakat detay bir açıklama yapamamıştır. Bilge ise "Bence ben Sosyal Bilgiler dersinden memnunum. Sosyal Bilgiler dersi genellikle çizgi film veya oyun eşliğinde öğretilmeli." diyerek derste çizgi filmlerin kullanılmasını rutin ders işlemeye göre daha eğlenceli olduğunu vurgulayarak dersin akılda kalıcı olduğunu, derste izlediği çizgi film ile ders konusunu öğrendiğini şöyle açıklamıştır:

> Çizgi filmler rutin ders işlemeye göre daha eğlenceli olduğu için aklımda daha çok kalıyor. Bana özellikle Rafadan Tayfa anlamadığım Malazgirt Savaşı'nı anlamamda yardımcı oldu. Çizgi filmlerde genellikle konuyla alakalı şeyler öğreniyoruz aslında konuyla bağdaşmayan hiçbir şey öğrenmedik, hep konuyla alakalıydı. Malazgirt Savaşı'nı öyle aklımda tuttum. Rafadan Tayfa çizgi filmi, Malazgirt konusunu çok anlamamışken öğretmen çizgi film izlettiği zaman konuyu öğrenmiş olmuştum.

Ekim, yerli çizgi filmlerin öğrenmeyle ilişkisini açıklarken derste izlenen yerli çizgi filmin ders konusunu akılda kalıcı hale getirdiğini "Yani bence çizgi filmler işlediğimiz konunun aklımızda daha fazla kalmasını sağlıyor." şeklinde ifade etmiştir. Defne, çizgi film izlerken dikkatini çeken yerleri not alarak dersin aklında daha iyi kaldığını "Ben yerli çizgi film izleyerek konuyu daha iyi anladığımı düşünüyorum. Yerli çizgi film izlerken dikkatimi çeken yerleri not alırım böylece daha iyi aklımda kalır." sözleriyle açıklamıştır. Çağla ise yerli çizgi filmlerin öğrenmeyle ilişkisini açıklarken yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasını "Yani genel olarak çocuklar için dersi daha eğlenceli hale getirmek için yapılmış bir şey muhtemelen… Derste yerli çizgi filmlerin kullanılmasının günümüzde çocukların konuyu daha iyi anlamasına yardımcı olduklarını düşünüyorum." diyerek düşüncesini belirtmiştir. Çağla, yerli çizgi filmlerin konuyu hikayeleştirerek öğrenciye aktardığını da "Genelde hepsi konuyu hikayeleştirme amacıyla yazılmış bölümler oluyor. Hepsi konuyu birinin başından geçen bir hikâye haline getiriyor." sözleriyle anlatmıştır.

Veri toplama sürecinde "Kültür ve Miras" öğrenme alanında yerli çizgi filmlerin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Katılımcılar "Kültür ve Miras" öğrenme alanı süresince işledikleri konularda izledikleri yerli çizgi filmlerle ilgili deneyimlerini şu şekilde anlatmışlardır.

“Kültür ve Miras” ünitesinde dersi işleme süreçlerini Ege, şu şekilde anlatmıştır:

> …bizim sınıfımızda işte “Kültür ve Miras” ünitesinde Güneş öğretmenimiz bize mesela Karahanlılar ve Gazneliler öğreniyorsak ilk önce -akıllı defterimiz var- akıllı defterimizden bir sayfayı okuyoruz, özet geçiyoruz. Sonrasında hocanın bulduğu iki video var. Birincisi bir animasyondan oluşuyor, işte konuşuyorlar oradan da az çok öğreniyoruz. Diğeri ise işte Orta Asya’daki Türk milletleri için Maysa ile Bulut’u izlemiştik. Öğretmen bir bölümünü seçip, izlemiştik. Diğerinde işte Türkiye Selçuklu Devleti’nde ise Rafadan Tayfa’nın bir bölümü vardı, onu izledik. Genelde izleyerek ve özetleyerek geçiyor dersimiz.

Ege, “Kültür ve Miras” öğrenme alanında dersi nasıl işlediklerini açıklarken izledikleri animasyon için “az çok oradan da öğreniyoruz” demiştir. Öğrenci detaylı bir açıklama yapmamıştır, öğrencinin kurduğu bu cümleden animasyon videolarının çizgi filme göre öğrenci tarafından ilgi görmediğini bunun nedeninin öğrencilerin animasyonları monoton, normal insan animasyonu olarak ifade etmesinden ve ders gözlemleri sırasındaki öğrenci tepkilerinden çıkarılmaktadır. Ege, ders sürecini anlattıktan sonra derste eğlenerek öğrenmeden bahsetmiş, izlenilen çizgi filmleri yeterli bulduğunu söylemiştir:

> …Bana göre de derste hem eğlenilmeli hem de öğrenilmeli. Yani bu ya çizgi film, animasyon gibi videolardan olur ya da oyunlardan olur. Böyle akılda daha iyi kalır bu bilgiler. Bu sayede hem sınavlarda hem de zaten Sosyal Bilgiler genel kültür demek o yüzden, genel kültür açısından ve sınavlar açısından dersin böyle işlenilmesi iyi. Güneş öğretmenimizin yaptığı gibi böyle orta seviyede birkaç derse birkaç çizgi film yeter.

Ege, derste yerli çizgi film izlenilmesini “sınavlar açısından dersin böyle işlenilmesi iyi” olarak değerlendirmiştir. Ege, ders sürecinde yerli çizgi filmi izleyerek yaşadığı deneyimi de şu şekilde anlatmıştır: “…şöyle oluyor mesela Rafadan Tayfa’da o çizgi filmi izlerken kendini oraya koyuyorsun. Rafadan Tayfa’nın işte Kâmil, Mert falan kendi karakteri değil de kostümle beraber gelince kostümle gösterilince çizgi film biraz daha etkileyici oluyor aklımda. Yani canlandırma yaptıkları için.” Katılımcının söylediklerine ve gözlem sürecine göre derste işlenilen konuyu yerli çizgi film karakterlerinin o dönemin giyimiyle canlandırarak anlatmasını ilgi çekicilik ve akılda kalıcılıkla ilişkilendirdiği çıkarımı yapılmaktadır.

Ekim de çizgi filmlerden hoşlandıklarını ve çizgi filmlerin ilgilerini çektiğini açıklamış, kültürel miras konularını bilgi içerikli çizgi filmlerden öğrenebildiğini şu sözleriyle söylemiştir:

> …video izlemek bizi rahatlatıyor yani dersin o ciddi havadan çıkmamızı sağlıyor. Yani biz daha çok çizgi filmlerden hoşlanıyoruz. Bilgi içerikli olan… mesela Rafadan Tayfa vb. Küçükken izlediğimiz, onların bu şekilde bölümleri, videoları olduğu zaman daha çok ilgimizi çekiyor. Bir nostalji olmuş oluyor hem de öğrenmiş oluyoruz.

Eylül ise kültürel miras konularını öğrenmesiyle ilgili şunları söylemiştir: "O ısınma oyunu derse başlamadan önce öğrenmemde yardımcı oluyor ya da o çizgi filmler bayağı hoşuma gitti. En çok öğretmenimizin aramızda top gezdirerek o yaptığımız üniteyle ilgili verdiğimiz cevaplar" Eylül bu sözleriyle ders sürecinde deneyimlediklerini anlatmış, yerli çizgi filmleri beğendiğini detaya girmeden ifade etmiştir. Ek olarak derste yerli çizgi film izlenirken bir öğrencinin çizgi filmde geçen olayları taklit ettiği de görülmüştür. "…Kemal Rafadan Tayfa çizgi filmini izlerken çizgi filmde at binişini gördüğünde ata biniyormuş gibi ok atanları gördüğünde eliyle ok atıyormuş gibi davranarak çizgi filmi taklit etmeye başladı..." (21.11.2024 gözlem notlarından)

Ege'nin, Ekim'in, Eylül'ün söyledikleri ve bir öğrencinin yerli çizgi filmi izlerken orada gördüklerini taklit etmesi, öğrencilerin yerli çizgi filmde yer alan karakterlerle ve yerli çizgi filmle, geçmişle ve günümüzle bağlantı kurması da bazı öğrencilerin yerli çizgi filmlerle parasosyal ilişkiler kurduğunu fark ettirmektedir. Çünkü derste kullanılan yerli çizgi filmdeki karakterlerin dönemsel kostümleri, karakterlerin ders konusunu canlandırmaları, yerli çizgi filmlerin gerçek yaşamı ve tarihi olayları görsel-işitsel bir yöntem şeklinde öğrencilere sunması öğrencilerin yerli çizgi filmle bağ kurduğunu göstermektedir. Bu durumda öğrencilerde kültürel mirasın ve somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde sosyo-duygusal farkındalık kazanmasında yerli çizgi filmlerin yer alabileceği yorumu da çıkarılmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması bağlamında "Kültür ve Miras" öğrenme alanı konuları işlenirken derste kullanılan çizgi filmleri öğretmenin ve öğrencilerin deneyimlerine göre katılımcılar şöyle değerlendirmişlerdir:

Doğa, kültürel miras konularını öğrenirken çizgi filmlerin izlenilmesini şu sözleriyle ilişkilendirmiştir:

> …çizgi filmler işe yarıyor bende. Çizgi filmlerde konuyla alakalı bazı şeyler dikkatimi çekiyor, öğreniyorum ama bazı konular sanırım sınavda çıkmadığı için de olabilir… Bazı konular çok önemli gelmeyince çizgi filme çok fazla ilgi duymayabiliyorum. Konunun önemli gelmesi çizgi filmde o konuya yönelmemi daha da kolaylaştırıyor.

Katılımcı derste işledikleri konuyla ilgili izledikleri yerli çizgi filmleri, ders konularının sınavda çıkması ve önemli gelmesiyle ilişkilendirerek izlediği çizgi filmlerde bazı konuların ilgisini çekerek öğrendiğini söylemiştir. Fakat katılımcının söylediklerileyle ilgili detaylı bir açıklama yapması istenildiğinde katılımcı söylediklerini detaylı olarak açıklayamamıştır. Buradan da katılımcının ders konusunun önemli görülmesini sınavda çıkma ihtimaliyle ilişkilendirdiği çıkarımı yapılabilmektedir. Çünkü katılımcıya göre konunun önemli olması, sınavda çıkma ihtimalinin olması derste izletilen yerli çizgi filme ve yerli çizgi filmde yer alan konuya odaklanmasını kolaylaştırdığı çıkarımına ulaşılmıştır.

Bilge, kültürel miras konularını öğrenirken derste yerli çizgi filmlerin kullanılmasını "Bence derste çizgi filmler kullanılmalı çünkü öğrenciler çizgi film izlerken daha çok eğlenip öğreniyorlar." sözleriyle "eğlenerek öğrenme" olarak betimlemiştir. Yaprak, kültürel miras konularını öğrenirken derste kullanılan diğer animasyonlara göre çizgi filmlerden daha iyi anladığını şöyle belirtmiştir: "İnsan anlatımlı animasyonlar değil de mesela kitaptaki resimler, okumalar ve o çizgi filmlerdeki animasyonlarla daha iyi anladığımı düşünüyorum konuları." Çağla ise bazı çizgi filmlerin içeriğinde kültürel ögeleri taşıdığını ve bu çizgi filmlerin olumlu davranışlar aşılayabileceğini "Bazı çizgi filmler kültürel öğelerinizi taşımakta ve çoğunluğu çocuklara iyi huylar aşılayacak dersler içermekte" sözleriyle anlatmıştır. Defne de çizgi filmlerle ilgili "O kültürün özelliklerini öğretiyor." demiştir. Fakat Defne söylediklerini detaylı açıklamamıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılmasında öğretmenin ve öğrencilerin deneyimleri incelenirken katılımcılar "Kültür ve Miras" öğrenme alanı konularında yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasını sınıf düzeyiyle ilişkilendirirken kendi deneyimlerini değerlendirerek açıklamışlardır. Güneş öğretmen, derste yerli çizgi film kullanımını şöyle değerlendirmiştir:

> 5. sınıf öğrencileri henüz ilkokuldan yeni kopmuş oldukları için bunu çok daha ilgiyle çok daha severek izliyorlar. 6. sınıf öğrencilerinin biraz daha çizgi filmi birden artık bıraktık gibi düşünceleri var. Bu yüzden yaş düzeyine uygun seçilmiş olması oldukça önemli. Yani 5. sınıfta izlettiğiniz bir animasyonlu çizgi filmi 6. sınıf öğrencisine -zaten konu bağlantısı yok ama- izletmeniz pek mümkün olmuyor, bu yüzden 6. sınıf öğrencileri birden bir terk ediş durumu, artık biz böyle şeyleri izlemiyoruz gibi bir süreçleri var. Orada daha ayırt edici bir şeyle hareket etmeniz gerekiyor çok daha fazla belki ilgilerini çekmesi gerekiyor ya da onların bu ergenlik süreciyle ilgili ilgilendikleri çizgi filmlerden belki animasyonlardan olması gerekiyor yoksa izleme noktasında geri kalabiliyorlar.

Güneş öğretmen 5. sınıf öğrencilerinin çizgi filmlere daha çok ilgiyle yaklaştığını, 6. sınıf öğrencilerinin derslerinde çizgi filmi kullanmak için ayırt edici ve öğrencilerin takip ettikleri çizgi filmleri kullanmaya dikkat etmenin gerekli olduğunu açıklamıştır. Bununla ilgili olarak derste yerli çizgi film izlenmeden hemen önce Güneş öğretmenin sınıfa uyarısı şu şekilde olmuştur:

> …Güneş Öğretmen "Orta Asya yaşamını, bozkır kültürünü işlemiştik. Diğer şube bana bir çizgi film önermişti, ben de bu derse getirdim. Bu çizgi filmi sadece çizgi film izler gibi izlemeyeceğiz. İzlerken duyduğunuz cümleleri, gördüklerimizi 32. sayfaya not olarak izleyeceğiz." diye söyledi. …Güneş öğretmen "Çizgi film izler gibi değil, konumuzla ilgili olduğu için konumuzdaki yerlere dikkat ederek izleyeceğiz" diye tekrarladı… (14.11.2024 tarihli gözlem notlarından)

Güneş öğretmen, 7. sınıf öğrencilerinin derste çizgi film kullanımına dalga geçme unsuruyla tepki verdiklerini, 7. sınıfların animasyon izlemeyi sevdiklerini, çizgi filmde yer alan kültürel unsurlara değil de oradaki karaktere ya da objeye odaklanarak diyalog kurduklarını deneyimleri üzerinden şu şekilde anlatmıştır:

> 7. sınıf öğrencilerinde evet animasyon izlemeyi seviyorlar ancak artık 8. sınıfa çok yaklaştıkları için çizgi film biraz komedi ve dalga geçme unsuru olarak karşımıza çıkıyor. Geçtiğimiz yıllarda bunu deneyimlemiştim 7. sınıflarda bu gibi durumları. Onlar çok sempatik bakmıyorlar yani gerçekçi unsurlar istiyorlar ve çizgi filmle ilgili kısımlar orada bulunan önemli noktalara kültürel unsurları değil de oradaki bir müzeye oradaki bir objeye oradaki bir karaktere odaklanıp onun üzerinden diyalog kuruyorlar.

Güneş öğretmen, yerli çizgi filmlerin sınıf düzeylerinde kullanılmasıyla ilgili deneyimleri sonucunda bu şekilde düşünürken 6. sınıf öğrencileri yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasıyla ilgili şunları söylemişlerdir:

Ege, kültürel miras konularında yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasını sınıf düzeyiyle şu şekilde ilişkilendirmiştir: "…5 ve 6'da tam. 6. sınıf tam çizgi filmlerin uygun olduğu herkesin izlemeyi sevdiği bir video ya da animasyon olduğu için en iyi çizgi filmlerin ders işleme opsiyonu bence 5. ve 6. sınıflarda 7'ler biraz daha büyük olduğu için çok eğleneceklerini düşünmüyorum." Katılımcı derste yerli çizgi film kullanımını 5. ve 6. sınıflarda kullanılmasını uygun olarak bulduğunu belirtmiş, 7. sınıfların derste çizgi film izleme açısından büyük olduklarını söylemiştir. Ege'nin sınıf düzeyi açısından derste yerli çizgi film kullanımını değerlendirirken derste eğlenme unsuruyla açıkladığı görülmüştür. Yaprak da yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasını konuyu anlama, akılda kalıcılık açısından 5. ve 6. sınıflarda uygun olabileceğini söylemiş, çizgi filmlerin ergenlik çağına giren 7. sınıflarda kullanılamayacağını düşündüğünü şöyle anlatmıştır:

> …5. ve 6. sınıflarda çizgi filmler bence iyi olabilir yani konuyu anlamaları konusunda ama 7. ya da sonraki sınıflarda pek olacağını düşünmüyorum yani çünkü onlar çok yani tam ergenlikte büyüme çağına girdikleri için çok anlanabildiğini düşünmüyorum. Ama 5 ve 6'da kullanılması iyi olabilir, daha çok akılda kalabilir.

Doğa, "Çizgi filmlerin derste kullanılması hakkında yani sevenler için eğlenceli oluyor, sevmeyenler için sıkıcı gelebiliyor sonra konuya ilgi duyanlar için iyi oluyor, ilgi duymayanlar için yine sıkıcı oluyor bu şekilde." sözleriyle derste yerli çizgi filmlerin kullanılmasını öğrencinin yerli çizgi filme veya konuya ilgi duymasıyla ilişkilendirmiştir. Doğa'nın bu sözlerinden bireysel farklılıklara, ilgiye ya da öğrencilerin işlenilen konuya ilgi duymasına göre derste kullanılan yerli çizgi filmi izlemeye açık olabileceği çıkarımına varılmıştır. Çağla da çizgi filmlerin basit konulara ve animasyonlara sahip olduğunu belirterek, çizgi filmlerin çocuklar için olduğunu şöyle ifade etmiştir:

> …5 ve 6'da bir sakınca yok ama 7'de sanki daha olgun yöntemler kullanılmalı. Yani daha çok yazma direkt, anılar, daha çok basitleştirilmemiş yöntemler. Çizgi filmler daha çocukların zevk alabilmesi ve üzerinde düşünerek kendilerini yormaması için daha basit konulara ve animasyona sahip şeyler. Çizgi filmler çocuklara konuları daha basitleştirerek anlatıyor. Çizgi filmler de doğal olarak çocuklar için yapılmış şeyler ve belirli bir yere kadar gereken şeyi öğretebilirler gibi geliyor…

Çağla derste yerli çizgi film kullanımını 5. ve 6. sınıflar için uygun bulmuş, çizgi filmlerin konuyu basitleştirerek öğrenciye aktardığını söylemiş, çizgi filmlerin çocuklar için yapılmış olduğunu vurgulayarak çizgi filmlerin basitleştirilmiş belirli konuları öğretebileceği düşüncesinde olduğunu açıklamıştır. Bilge ise "Bence 7 gibi büyük sınıflar bunu çocuksu bulur ama 5 ve 6 gibi minik sınıflar çizgi filmi sever." sözleriyle 5. ve 6. sınıfların derste yerli çizgi film kullanımını seveceğini söylemiştir.

Güneş öğretmen kendi deneyimleri üzerine 5. sınıf öğrencilerinin yerli çizgi filmlere daha çok ilgiyle yaklaştığını söylemiş, 6. sınıf öğrencilerinin derslerinde yerli çizgi filmi kullanmak için ayırt ediciliğe, öğrencilerin takip ettikleri yerli çizgi filmleri kullanmaya dikkat etmenin gerekli olduğunu açıklamıştır. Güneş öğretmen önceki deneyimlerinde 7. sınıf öğrencilerinin derste çizgi film kullanımına dalga geçme davranışıyla tepki verdiklerini, 7. sınıfların animasyon izlemeyi sevdiklerini gözlemlediğini, çizgi filmle ilgili olarak da derste izlenen çizgi filmde yer alan kültürel unsurlara değil de oradaki karaktere ya da objeye odaklanarak diyalog kurduklarını anlatmıştır. Güneş öğretmen ayrıca 5. sınıf öğrencilerinin derste izlenen çizgi filmleri severek ve ilgiyle takip ettiklerini, 6. sınıfların çizgi filmi bıraktık gibi düşüncelerinin olduğunu sözlerine eklemiştir. Bu noktada araştırmaya katılımcı olan 6. sınıf öğrencileri ise 5. sınıf ve 6. sınıf da çizgi film kullanımını uygun buldukları, 7. sınıf öğrencilerinin çizgi film izlemek için büyük oldukları şeklindeki düşüncelerini söylemişlerdir. 6. sınıfta olan katılımcıların 6. sınıfta yerli çizgi film kullanımını kendi açılarından olumlu değerlendirdikleri ve izlemek istedikleri düşünceleriyle karşılaşılmıştır. Öğretmen ve öğrenci görüşlerinin arasındaki bu farklılıkla ilgili olarak öğrenci ilgi ve isteklerinin değişebileceği ile bireysel farklılıklar çıkarılabilmektedir.

6. sınıf öğrencilerinin derste konuyla ilgili yerli çizgi film izleme istekleriyle ilgili gözlem notlarından birisi şöyledir:

> B şubesinde öğretmenimiz konu tekrarı yaparken öğrenciler ağız birliğiyle TRT Çocuk kanalındaki Maysa ve Bulut çizgi filminin konuyla ilgili olduğunu söylüyorlardı. Güneş öğretmen internetten Maysa ve Bulut'un bölümlerini buldu, öğrencilere "Hangi bölüm" diye sorduğunda öğrenciler aynı anda "Tüm bölümler ilgili herhangi bir bölümü açalım izleyelim" diye söylediler. Öğrenciler Maysa ve Bulut'un tüm bölümlerinin Türklerin göç etmesi, yerleşik yaşamda olmamasıyla ilgili olduğunu aynı anda konuşarak öğretmenimize anlatmaya çalışıyorlardı. Güneş öğretmen de "Ben evde bölümleri bir inceleyeyim, haftaya derste izleyelim" diye söylerken erkek öğrencilerden biri "Bari birinci bölümü izleseydik,

> bu bölüm çok güzeldi" diyordu. Ders bitmişti, öğrenciler teneffüse çıktı, bizde Güneş öğretmenle birlikte sınıftan çıktıktan sonra Güneş öğretmen "Öğrenciler derste çizgi filmden bahsettiler, bu tür çizgi filmlerle ilgilendiklerini bilmiyordum diye söyledi. (7.11.2024 tarihli gözlem notlarından)

Bu örnekten öğrencilerin sevdikleri ve ilgilendikleri çizgi filmleri derste izleme isteklerinin olduğu anlaşılmaktadır. Derste yerli çizgi film kullanımında öğrencilerin yerli çizgi film izleme istekleriyle ilgili 6-A şubesinde yaşanan bir durum da şöyle olmuştur:

> Güneş öğretmen sınıfın yarısı derse gelene kadar TRT Çocuk kanalında yayımlanmış olan "Muhteşem Türkler" isimli çizgi filmin Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ü Lugat-it-Türk eserini anlatan bölümünü açarken Murat isimli öğrenci "Hocam niye Rafadan Tayfa yok" diye soruyordu. Güneş öğretmen çizgi filmi başlattı… Çizgi filmde yaşlı bir kadının aileden kalma eski bir kitabı olan Divan-ü Lugat-it-Türk eserini bir sahafa satmasını anlatıyordu. Tüm öğrenciler sınıfa geldiğinde öğretmenimiz çizgi filmi durdurdu "Devamını daha sonra izleyeceğiz, en önemli yerinde kaldık" diye söyledi. Su isimli öğrenci çizgi filmde geçen olayın geçmişte yaşanan bir olay mı olduğunu yoksa modern zamanda mı yaşandığını öğretmenimize sordu. Güneş öğretmen "Geçmişte yaşanan bir olay değil günümüzde yaşanan bir olayı anlatıyor." diye söyledi, derse bir önceki derste kalınan yerden devam edildi. (A şubesi 28.11.2024 tarihli gözlem notlarından)

Güneş öğretmen, kültürel miras konularının öğretiminde kullandığı çizgi filmleri öğrencilerin izlemesinden sonra analiz edilmesi gerektiğini şu sözleriyle belirtmiştir:

> Yaş düzeyi gereği öğretmen merkezli öğrenmede öğrenciler sıkıntı yaşayabiliyorlar özellikle konu sadece çizgi film izletmek de değil, izledikleri çizgi film üzerine konuşmak da oldukça önemli bir noktada duruyor. Öğrenirken izlerken öğrendiklerini pekiştirmeleri ya da ön bilgi oluşturmaları konunun temellenmesinde ve daha eğlenceli öğrenmesinde oldukça önemli.

Derste kullanılan yerli çizgi filmler kültürel miras konuları işlenirken ve işlendikten sonra analiz edilmiş, öğrenciler izledikleri yerli çizgi filmlerde gördüklerini anlatmışlardır. Ders sürecinde Maysa ve Bulut çizgi filmi izletildikten sonra öğrencilerin izlediklerini analiz etmesi üzerine gözlem örneklerinden biri şu şekildedir:

> Güneş öğretmen "Çizgi filmde neler gördük, değerlendirelim" diye söyledi. Öğrenciler parmak kaldırarak çizgi filmde gördüklerini söylemeye başladılar…
>
> Eylül "Çok farklı gelenekleri vardı, çadırda yaşıyorlardı, hayatları doğada geçiyordu"
>
> Atakan "Kuraktı"

Yaz “Atı evcilleştirmişler”

Ege “Kıyafetleri farklı”

Işık “Köstek kesmek gibi farklı adetleri var” dedi.

(B şubesi 14.11.2024 tarihli gözlem notlarından)

Ders sürecinde Maysa ve Bulut çizgi filmi izletildikten sonra 6-A sınıfındaki öğrencilerin izlediklerini analiz etmesi üzerine gözlem notu örneklerinden bir diğeri şu şekildedir:

> Güneş öğretmen “Orta Asya yaşamını, bozkır kültürünü işlemiştik. Diğer şube bana bir çizgi film önermişti, ben de bu derse getirdim. Bu çizgi filmi sadece çizgi film izler gibi izlemeyeceğiz. İzlerken duyduğunuz cümleleri, gördüklerimizi not alarak izleyeceğiz.” diye söyledi. Öğretmenimiz Maysa ve Bulut çizgi filmini akıllı tahtadan açarken “Çizgi film izler gibi değil, konumuzla ilgili olduğu için konumuzdaki yerlere dikkat ederek izleyeceğiz” diye tekrarladı… Öğrenciler çizgi filmi izlediler, çizgi film bittikten sonra öğretmenimiz “Orta Asya yaşamıyla ilgili neler öğrendiniz?” diye sordu.
>
> Defne “Kurak düzlükleri var”
>
> Oğuz “Büyük ihtimal boy şeklinde göçmüşler”
>
> Su “Farklı gelenekleri”
>
> Doğa “Hayvanlar orada çok seviliyor, hayvancılık var”
>
> Çağla “O tek boy çok iyi anlaşıyor”
>
> Alp “Sazlıklarda yaşıyorlardı, müzikleri var”
>
> Nur “Köstek bağlıyorlardı, farklı gelenekleri var”
>
> Berkay “Çadır”
>
> İnci “Otağ”
>
> Bora “Hayvanlarla birlikte iç içe yaşıyorlar” cevabını verdi.
>
> Umay “Köstekleri var” dedi
>
> Nehir “Farklı gelenekleri var…” diye söyledi.
>
> (A şubesi 14.11.2024 tarihli gözlem notlarından)

Öğrencilerin izledikleri yerli çizgi filmde yer alan somut olmayan kültürel miras unsurlarını söyledikleri de gözlemlenmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplara göre farklı geleneklerin olması, köstek kesmek adeti, yerli çizgi filmdeki karakterlerin yöresel kıyafetleri giyiyor olmaları, müzikleri, çadır-otağ yaşamı Maysa ve Bulut çizgi filminde gördükleri somut olmayan kültürel miras unsurlarındandır. Fakat öğrencilerin izledikleri çizgi filmde gördükleri kültürel unsurları söyledikleri, somut olan ya da somut olmayan

kültürel miras unsurlarını bilinçli olarak ifade etmedikleri durumuyla karşılaşılmıştır. Çünkü ders süreci kültürel mirasın ve somut olmayan kültürel mirasın öğretimine ilişkin olarak değil kazanımlarda yer alan konuların işlenilmesine yönelik gerçekleşmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde "Kültür ve Miras" öğrenme alanı konuları kapsamında somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılmasıyla ilgili olarak öğretmen ve öğrenci deneyimleri bağlamında Güneş öğretmen somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde çizgi filmlerin kullanılmasının görselleştirici yönünün olmasıyla ilgili şunları söylemiştir:

> Çizgi filmlerin somut olmayan kültürel miras konularının öğreniminde kullanılması… Öğrencilerin gitme olasılığı olmayan ya da görme ya da yaşama olasılığı-fırsatı olmayan somut olmayan kültürel miras ögelerini bu eğlenceli metotla tanıyor olmaları yine oldukça önemli. Görselleştirilmiş olması da oldukça önemli.

Güneş öğretmen öğrencilerin görme ya da yaşama fırsatı bulamadığı somut olmayan kültürel miras konularını yerli çizgi filmlerle tanıyabileceklerini, yerli çizgi filmlerin somut olmayan kültürel mirası görselleştirdiğini söylemiş, yerli çizgi film için "eğlenceli metot" ifadesini kullanmıştır.

Öğrencilerin yerli çizgi filmleri izlerken oradaki somut olmayan kültürel miras unsurlarını görmesiyle ilgili Güneş öğretmen:

> İzlerken fark etmiyorlar elbette özellikle vurgulamak ve ayırt etmek gerekiyor. Çizgi film süresince zaten çizgi filmlerin birçok noktası gizil öğrenme, gizil öğrenmeye hizmet ettiği için orada temel olarak onu izlemiyorlar aslında kahramanları ve karakterleri izliyorlar. Ancak diğer unsurları somut olmayan kültürel miras ögelerini unsurlarını da hatırlamış oluyorlar. Temelde evet o noktaya bakmıyorlar aslında.

Güneş öğretmen bu sözleriyle yerli çizgi film izlerken öğrencilerin doğrudan somut olmayan kültürel mirası fark etmediklerini, çizgi filmlerin gizil öğrenme sağladığını, öğrencilerin oradaki karakterleri izlediğini, öğrencilerin somut olmayan kültürel mirası fark edebilmesi için de özellikle ayırt edilmesinin ve vurgulanmasının gerektiğini söylemiştir. Buradan yerli çizgi filmlerin somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde "kısmen" yararlı olduğu çıkarımı yapılmıştır. Ek olarak Güneş öğretmen, somut olmayan kültürel miras unsurlarıyla ilgili kazanımın bu sene 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'yla kazanımlara eklendiğini,

öğrencilerin somut olan ve somut olmayan kültürel miras arasındaki farklılıkları bilmelerinin gerekli olduğunu buna bağlı olarak da somut olmayan kültürel miras unsurların öğretiminin zamanla gelişeceğini şöyle açıklamıştır:

> …Bu oldukça önemli çünkü müfredata bu yıl girmiş bir kazanım bu. İlk etapta bunu gözlemledim, şeyi bilmeleri gerekiyor ikisi arasındaki farklılıkları bilmeleri gerekiyor kavramaları açısından. Maalesef sürece daha yeni dahil olduğu için bu kazanım, benim de bu yöntem özelinde geliştirdiğim herhangi bir fikir oluşmadı. Biraz zaman içerisinde oluşuyor…

2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'yla yenilenen kazanımlar araştırma sürecinde farklı bir durumu da açığa çıkarmıştır. Bu durum "Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Karşılaşılan Durumlar" başlığı altında ele alınmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması araştırılırken öğrencilere izledikleri yerli çizgi filmlerde gördükleri kültürel unsurlar-ögeler ve somut olmayan kültürel miras unsurları sorulmuştur. Bu bağlamda da öğrencilerin yerli çizgi film izlerken somut olan kültürel miras ile somut olmayan kültürel mirası ayırt edip edemedikleriyle ilgili kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Bununla ilgili olarak öğrencilere derste izledikleri yerli çizgi filmlerde gördükleri, fark ettikleri kültürel miras ögelerinin neler olduğu sorulduğunda öğrencilerin soruya hemen cevap veremediği görülmüştür. Ege, kültürel ögeler kavramını duyduğunda "Kültürel ögeler derken nasıl yani?" diyerek açıklama istemiştir. Yaprak, kültürel miras kavramını duyduğunda "Nasıl bir kültürel miras?" sorusunu sormuştur. Bilge, kültürel ögeler kavramını duyduğunda "Kültürel ögeler ne demek?" diye sormuştur. Buradan öğrencilerin kültürel miras, kültürel ögeler kavramlarını bilmedikleri çıkarımı yapılabilmektedir.

Öğrencilere derste işledikleri "Kültür ve Miras" ünitesini düşünerek soruya cevap verebilecekleri açıklandıktan sonra öğrenciler cevap verebilmişlerdir. Öğrencilerin izledikleri yerli çizgi filmlerde yer alan kültürel ögeleri içeren sorulara da net cevaplar veremedikleri veri toplama sürecinde görülmüştür. Bu durumla ilgili olarak da öğrencilerin derste yerli çizgi film izlerken kültürel ögelerin nasıl yer aldığına, bu konuların çizgi filmde nasıl işlendiğine dikkat etmediği çıkarımı yapılabilmektedir. Yukarıda Güneş öğretmenin de söylediği gibi öğrencilerin yerli çizgi filmi izlerken somut olmayan kültürel miras unsurlarını vurgulamak, ayırt etmek gerektiği anlaşılmıştır. Ek

olarak veri toplanırken ders sürecinde öğretim programında yer alan kazanımlarda ve ders kitaplarında yer alan konular içerisinde kültürel ögelere detaylı yer verilmediği de fark edilmiştir. Bu durum ders süreci incelenirken öğretmenin ders kitabını akıllı tahtadan açması, öğrencilerin ders kitaplarındaki bilgileri sesli olarak okuması, öğretmenin somut olmayan kültürel mirasla ilgili kazanımın yeni olduğunu açıklaması üzerinden çıkarılmıştır.

"Kültür ve Miras" öğrenme alanı konuları işlenirken öğrencilerin izledikleri yerli çizgi filmlerde gördükleri kültürel miras unsurlarını ayırt edip edemedikleri konusunda kendilerini değerlendirmeleri istenildiğinde de öğrenciler somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirasın ayrımı hakkında şunları söylemişlerdir:

Bilge, yerli çizgi filmleri izlerken gördüğü kültürel unsurlar hakkında "Maysa ve Bulut'ta ilk kez yürümeye başlayan kardeşleri için bir kutlama yapıyorlardı. Maysa ve Bulut'u izlerken eski yaşayış tarzlarına ve geleneklerine bakmıştık. Göçebe hayat, bebekler ilk yürüdüğü zaman çeşitli şenlikler veya tatlılar yapılması" şeklinde izlediği yerli çizgi filmde gördüğü kültürel unsurları söylemiştir. Öğrencinin söylediği kültürel unsurlar somut olmayan kültürel miras unsurlarına ait kültürel özelliklerdendir. Öğrenci somut olmayan kültürel mirasın ne olduğunun fakında olmadan cevap vermiştir. Öğrenciye somut olmayan kültürel miras unsurlarını ayırt edip edemediği sorulduğunda ise Bilge, "Sanırım hala ayırt edemiyorum." cevabını vermiştir. Yaprak ise izlediği yerli çizgi filmlerde geçen kültürel unsurlarla ilgili olarak "…Maysa ve Bulut'taki eşyaları, evleri hatırlıyorum. Eski çağ eşyaları ve kıyafetleriydi." demiştir. Öğrenci izlediği çizgi filmlerdeki somut olan ve somut olmayan kültürel mirası ayırt edebilmesiyle ilgili olarak "Kendimi bu konuda pek iyi görmüyorum. Mesela Maysa ve Bulut çizgi filmini izlerken de pek dikkat verememiştim." açıklamasını yapmıştır. Buna göre öğrencinin somut olan ve somut olmayan kültürel miras unsurlarını ayırt edemediği çıkarımı yapılabilmektedir.

Ege, izlediği yerli çizgi filmlerde yer alan kültürel unsurlarla ilgili şunları söylemiştir:

> Maysa ve Bulut'ta mesela çadırda yaşıyorlardı, halılar vardı yani halılar dediğim dokumacılık yaygındı biraz. O da büyük ihtimal ipek yolu sayesindedir. Başka Rafadan Tayfa'da silah, tabanca yerine kılıç ya da kalkan vardı, bir de at kullanılıyordu. Çizgi filmlerde eserler, komutanların sözleri ve savaş eşyaları vardı.

Katılımcı izlediği yerli çizgi filmlerde somut olan ve somut olmayan kültürel miras sınıflandırmasına ilişkin "Mesela Rafadan Tayfa'da somut olan şeyleri gösteriyorlar ama soyut olan şeyleri ya söylüyorlar ya da fikir balonuna yazıyorlar." şeklinde ifade etmiştir. Ege derste izlediği yerli çizgi filmlerde kültürel mirasla ilgili gördüklerini somut kültürel mirasta somutluk içeren, somut olmayan kültürel mirasta da soyutluk içeren anlama göre ifade etmiştir. Buradan öğrencinin somut olan ve somut olmayan kültürel mirası ayırt edemediği çıkarılmaktadır. Doğa ise derste izledikleri çizgi filmlerdeki kültürel unsurlarla ilgili olarak şunları söylemiştir: "…Orta Asya'da yaşamın çadırlarla olduğunu, boylar halinde yaşandığı aklımda kaldı. Konar göçer oldukları daha iyi aklımda kaldı görsel olarak. Çadırların üstü biraz kubbe gibiydi sonra kenarları duvar gibiydi, yuvarlak bir alandı, genişti…" Doğa izlediği yerli çizgi filmde somut olan ve somut olmayan kültürel miras sınıflandırmasıyla ilgili olarak da "Maysa ve Bulut'taki eski gelenekler somuttur, Maysa'nın dedesinin anlattığı hikâye soyuttur." şeklinde ifade etmiştir. Öğrencinin gelenekleri somut olarak ifade etmesi somut olmayan kültürel mirası ayırt edemediğini göstermektedir. Ek olarak öğrencinin çizgi filmde anlatılan hikâyeyi soyut olarak değerlendirmesi de Ege gibi Doğa'nın da somut olmayan kültürel mirası soyutluk içeren anlama göre ifade ettiği şeklindedir.

Yaz da derste izledikleri yerli çizgi filmlerdeki kültürel unsurlarla ilgili olarak şunları demiştir:

> Rafadan Tayfa çizgi filminde bir saray vardı. Maysa ve Bulut'ta ise çömlek kaşık gibi tarihi eserler ve şarkılar vardı… Maysa ve Bulut çizgi filminde ilk başta ata biniyorlardı, çadırda kalıyorlardı. Yerleşik yaşama geçmediklerinin kanıtı. Çadırda halı benzeri bir şey vardı yerde, toprak olmaması amaçlı ve duvarda böyle çömlekler falan vardı. Rafadan Tayfa'da böyle nişancılıkta ustalaşmışlardı.

Yaz, somut olan ve somut olmayan kültürel miras unsurlarını izledikleri çizgi filmde ayırt edebilmesiyle ilgili olarak "Maysa ve Bulut çizgi filminde şarkılar ve şiirler vardı ve ayrıca çömlek kaşık ve benzeri tarihi eserler de vardı ben bunları ayırt edebildim." demiştir. Yaz, somut olan ve somut olmayan kültürel mirası ayrı olarak açıklamadan genel olarak açıklama yapmıştır. Yaz'ın derste izlediği yerli çizgi filmlerden verdiği kültürel unsur örneklerinin hangilerinin somut olan kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras unsurlarından olduğu hakkında detaylı bilgi veremediği görülmüştür. Buna bağlı olarak öğrencinin somut olmayan kültürel mirası ayırt edemediği çıkarımı yapılabilmektedir. Ekim ise somut olan ve somut olmayan kültürel mirası ayırt edip

edemediğiyle ilgili olarak "Mesela Rafadan Tayfa'da atalarımızın hissettiği gururdan da bahsediliyor. Ayrıca savaş vs. de somut olarak aklıma geliyor." demiştir. Yerli çizgi filmde gördüğü somut olmayan kültürel unsurlarla ilgili olarak "Yani çok net bir şey olmayacak ama insanların daha böyle normal hayata göre samimi olduğunu düşünüyorum. Yani hem gerçek insan olmamaları yani gerçekte yoklar ve konuşturuldukları, gerçekten olmadıkları için daha rahat bir hava var." şeklinde bir ilişkilendirme yapmış, açıklamasının devamında "Yani… Yakınlar, birbirlerine rahat konuşuyorlar o yüzden samimi geldi. Onun dışında aile gibiler. Öyle diyeyim." demiştir. Öğrencinin somut olmayan kültürel mirasla ilgili detaylı bilgi veremediği görülmüştür. Eylül'ün de derste izledikleri yerli çizgi filmlerde somut olan ve somut olmayan kültürel mirası ayırt edip edemediğiyle ilgili olarak "Ayırt edebildiklerim genelde Maysa ve Bulut'taki soyut olan kültürel miraslar" cümlesini kurmuştur. Öğrenci "Somut olanlar: çadır ve halılar; Soyut olanlar: gelenekleri (kışın pekmez kaynatma vb.)" şeklinde somut olan ve somut olmayan kültürel mirası algıladığı şekilde ayırmıştır. Buradan öğrencinin izlediği yerli çizgi filmlerde somut olan ve somut olmayan kültürel mirası doğru ayıramadığı çıkarımı yapılmaktadır. Diğer öğrencilere göre ise somut olmayan kültürel mirasa ilişkin doğru bir örnek verdiği de görülmektedir.

Çağla, derste izlediği çizgi filmlerde kültürel miras ögelerini ayırt edemediğini "Bence kültürel miras ögelerini yeterince iyi ayırt edemedim." diye belirterek "Maysa ve Bulut'ta daha çok kültürel miras ögesi olduğunu düşünüyorum. Maysa ile Bulut filminde geleneksel bir halı bulunuyordu." şeklinde izlediği yerli çizgi filmde gördüğü kültürel unsuru söylemiş, "Maysa ve Bulut'ta şeyi hatırlıyorum herkes çok birlikteydi sürekli olarak birbirine yardım ediyordu." demiştir. Defne ise izlediği yerli çizgi filmlerde gördüğü kültürel miras unsurlarını sınıflandırarak ayırt edebilmesiyle ilgili "Mesela Maysa ve Bulut çizgi filminde daha çok somut olan öğeler var ben bunu iyi anladığımı düşünüyorum." demiştir. Fakat öğrenci somut olan ve somut olmayan kültürel miras ögelerinden hangilerini ayırt edebildiğini detaylı açıklayamamıştır.

Öğrencilerin derste izledikleri yerli çizgi filmlerde kültürel unsurları gördükleri fakat gördükleri kültürel unsurları somut olan ve somut olmayan kültürel miras olarak ayırt edemedikleri çıkarımına varılmıştır. Çünkü öğrencilerin somut olmayan kültürel mirası soyut olarak düşündükleri için soyut anlam özelliği taşıyan unsurları örnek olarak ifade ettikleri görülmüştür. Somut olmayan kültürel mirasla somut olan kültürel mirası ayırt

edebildiğini düşünen öğrencilerin de somut olan ve somut olmayan kültürel mirası karıştırdıkları, verdikleri örnekler üzerinden anlaşılmıştır. Bununla birlikte sadece bir öğrencinin izledikleri yerli çizgi filmlerden somut olmayan kültürel mirasa doğru örnek verebildiği görülmüş, hatta bu öğrencinin de somut olan ve somut olmayan kültürel mirası ayırt edemediği fark edilmiştir. Buradan somut olmayan kültürel mirasa ilişkin öğrencilerin farkındalığının "sınırlı" olduğu söylenebilir. Bu durumla ilişkili olarak araştırmanın veri toplama sürecinde 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarında kültürel miras konusuna somut olan ve somut olmayan kültürel miras şeklinde ayrı yer verilmemesinin ortaya çıkardığı bir durumun varlığıyla karşılaşılmıştır. Ayrıca Güneş öğretmenin de söylediği gibi öğrencilerin yerli çizgi filmi izlerken doğrudan somut olan ve somut olmayan kültürel miras unsurlarını fark etmedikleri görülmüş, yerli çizgi filmlerin gizil öğrenme sağladığı, somut olmayan kültürel mirasın vurgulanması ve ayırt edilmesi gerektiği bir kez daha fark edilmiştir. Çünkü 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı dahilinde "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kapsamındaki kültürel konular somut olmayan kültürel mirasın öğretimi üzerine gerçekleşmemekte, "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kapsamındaki konularda somut olmayan kültürel mirasla ilgili bir bilgi bulunmamakta ve konu anlatımı esnasında ayrıca vurgulanmamaktadır. Bu durum da öğrencilerin izledikleri yerli çizgi filmde somut olan ve somut olmayan kültürel mirası doğrudan fark edememesinin ve ayırt edememesinin bir nedeni olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Bu çıkarıma veri toplama sürecinde gözlemlenen akıllı tahtaya yansıtılan ve öğrencilerin sesli olarak derste okuduğu ders kitabından, ders kitabının ünite girişinde yer alan öğretim programı kazanımlarından, öğretmen ve öğrenci ile yapılan görüşmelerden ve öğrencilerin doldurduğu açık uçlu soru formundan varılmaktadır.

Derste kullanılan yerli çizgi filmlerin içeriğinde yer alan somut olmayan kültürel miras unsurlarına Tablo 4.1'de yer verilmiştir.

Tablo 4.1

Derste Kullanılan Yerli Çizgi Filmlerde Yer Alan Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları

Derste Kullanılan Yerli Çizgi Filmlerde Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları					
Yerli Çizgi Filmin ve Bölümün Adı	**Sözlü Gelenek ve Anlatımlar**	**Gösteri Sanatları**	**Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Kutlamalar**	**Doğa ve Evrenle ilgili Bilgi ve Uygulamalar**	**Geleneksel El Sanatları**
Maysa ve Bulut (İlk Adım Bölümü)	Deyim, tekerleme, hikâye anlatıcılığı		Kutlamalar, inanışlar, gelenekler, adetler, yöresel giyim-kuşam, yaşayış şekli	Geleneksel yiyecek ve içecek	Dokuma, geleneksel zanaatkarlık
Rafadan Tayfa (Malazgirt Zaferi Bölümü)	Deyim,	Geleneksel sporlar, geleneksel çocuk oyunları	Kutlamalar, geleneksel giyim-kuşam, gelenekler, anlayışlar,	Geleneksel yiyecek ve içecek	Dikiş-nakış,
Muhteşem Türkler (Kaşgarlı Mahmut Bölümü)	Deyim, hikâye anlatıcılığı	Geleneksel spor	Geleneksel giyim-kuşam, yaşayış şekli	Mimari anlayış,	El yazması eser,

Yukarıda verilen Tablo 4.1'de derste kullanılan Maysa ve Bulut, Rafadan Tayfa, Muhteşem Türkler yerli çizgi filmlerinin ders konusuyla ilgili kullanılan bölümlerinin içeriğinde yer alan somut olmayan kültürel miras unsurları belirtilmiştir. Maysa ve Bulut yerli çizgi filminin ders içeriğinde kullanılan İlk Adım bölümünde sözlü gelenek ve anlatımlardan deyimlere, tekerlemeye ve hikâye anlatıcılığına; toplumsal uygulamalar, ritüeller ve kutlamalardan çeşitli kutlamalara, inanışlara, geleneklere, adetlere, yöresel giyim-kuşama ve geleneksel yaşayış şekline; doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalardan geleneksel yiyeceklere ve içeceklere; geleneksel el sanatlarından ise dokuma ve çeşitli geleneksel zanaatkarlığı içeren unsurlara yer verildiği belirlenmiştir. Maysa ve Bulut yerli çizgi filminin İlk Adım bölümünde gösteri sanatlarından bir kültürel unsura rastlanılmamıştır.

Rafadan Tayfa yerli çizgi filminin ders içeriğinde kullanılan Malazgirt Zaferi bölümünde sözlü gelenek ve anlatımlardan deyimlere; gösteri sanatlarından geleneksel sporlara ve geleneksel çocuk oyunlarına; toplumsal uygulamalar, ritüeller ve kutlamalardan kutlamalara, geleneksel giyim-kuşama, geleneklere ve geleneksel anlayışlara; doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalardan geleneksel yiyeceklere ve içeceklere; geleneksel el sanatlarından ise dikiş-nakışa yer verildiği belirlenmiştir. Muhteşem Türkler yerli çizgi filminin ders içeriğinde kullanılan Kaşgarlı Mahmut bölümünde sözlü gelenek ve anlatımlardan deyime ve hikâye anlatıcılığına; gösteri sanatlarından geleneksel spora; toplumsal uygulamalar, ritüeller ve kutlamalardan geleneksel giyim-kuşama ve yaşayış şekline; doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalardan mimari anlayışa; geleneksel el sanatlarından ise el yazması esere yer verildiği belirlenmiştir.

4.3 Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Karşılaşılan Durumlar

2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kazanımları işlenirken derste konuyla ilgili animasyonlardan yararlanılmış fakat yerli çizgi filmler kullanılmamıştır. Bu durumun da Güneş öğretmenin 6. sınıfların derslerinde yerli çizgi filmleri konu bağlamında konuyla doğrudan ilişkili olan yerli çizgi filmleri ve animasyonları materyal olarak kullandığının gözlemlenmesine bağlanmıştır. 5. sınıfların derslerinde görsel-işitsel materyal kullanmak için öğretmenin konunun ismini internet ortamında aratarak ilgili yerli çizgi ve animasyona ulaştığı görülmüş, bundan ötürü ders konusuyla ilgili doğrudan yerli çizgi film bulamamasından dolayı yerli çizgi filme yer verilmediği fark edilmiştir. Çünkü Güneş öğretmenin konuyla doğrudan ilgili olan animasyonu ders içeriğinde kullandığı görülmüştür. Bu nedenle araştırma bulguları 6. sınıf ve 5. sınıf olarak ayrı ele alınmış, bulguların bu kısmında dersinde somut olan ve somut olmayan kültürel miras unsularını ayrı şekilde öğrenen 5. sınıf ve somut olmayan kültürel miras ayrımının yapılmadığı programa yönelik 6. sınıfların farklı olan öğretim programına ilişkin gerçekleşen ders süreci açıklanmıştır.

Şekil 4.4

Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Karşılaşılan Durumlar

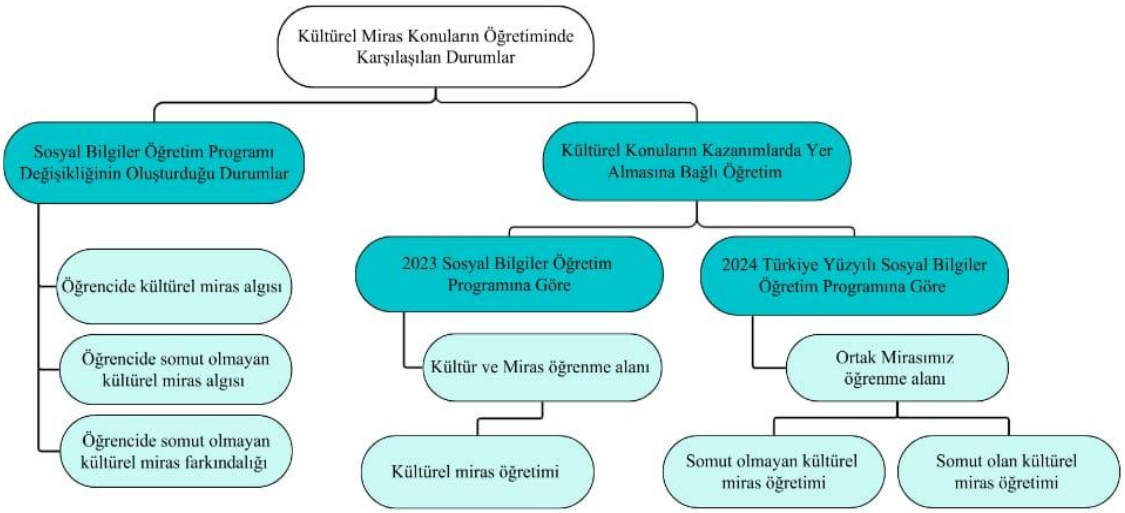

Yukarıda verilen Şekil 4.4'te kültürel miras konularının öğretiminde karşılaşılan durumları açıklayan şekil yer almaktadır. Buna bağlı olarak araştırmanın bulgularından bir diğeri de kültürel konuların kazanımlarda yer alması durumuyla ilgili olmuştur. 6. sınıf "Kültür ve Miras" ünitesinde siyasal süreç ağırlıklı giden ünite içerisinde kültürel konulara nasıl yer verildiği ve kültürel konulara farkındalık hakkında konu içeriğinde yer alan bölümle ilgili olarak Güneş öğretmen, şöyle demiştir:

> …bu farkındalık için şöyle küçücük bir bölümümüz var. Sosyal yaşamla ilgili. Kurultayda Hakan'ın yanında Hatun'un oturuyor olması. Bu ilk Türk devletlerinde kadına verilen değerdir diye küçücük bir bölüm geçiyor mesela sosyal hayatlarıyla ilgili ama bu da yani yine aslında söylediğiniz gibi siyasal süreç…

Güneş öğretmen, sözlerine ek olarak kültürel miras konusuyla ilgili "Oldukça az değiniliyor çocukların kavramaları gerçekten az önce de söylediğim gibi tarihsel kronolojiyi, o siyasal süreçleri, savaşları kavramaları yönünde, sosyal yaşam ya da o dönemden bize bugün miras kalmış önemli noktalardan bahsedilmiyor diyebilirim bende" demiştir. Ayrıca Güneş öğretmen, "Kültür ve Miras" ünitesinin konu yoğunluğunu da "6. sınıf 'Kültür ve Miras' ünitesi oldukça yoğun bir ünite" sözleriyle vurgulamıştır.

Araştırmada kültürel miras konularının kazanımlarda yer alması durumuyla ilgili olarak, işlenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki değişiklik nedeniyle 6. sınıf ve 5. sınıf öğrencilerinde somut olmayan kültürel mirasın farkındalığı hakkında bir farklılık olduğu karşımıza çıkmıştır. Araştırmaya katılımcı olan 6. sınıf öğrencileriyle yapılan

görüşmelerde öğrencilerin kültürel miras unsurları ve somut olmayan kültürel miras unsurlarıyla ilgili algılarıyla karşılaşılmıştır. Kültürel mirasla ilgili olarak öğrenciler algılarına göre somut olan kültürel mirası veya somut olmayan kültürel mirası ifadelerinde kullanmışlardır.

Ege, kültürel miras unsurları denildiğinde "Tarih geliyor en başta zaten, eski Türk milli devletleri, Osmanlı İmparatorluğu, başka imparatorluklar ya da devletler geliyor aklıma ilk." demiştir. Ege'nin söyledikleriyle ilgili ayrıntılı bilgi vermesi istenildiğinde "Şöyle Köktürk devletlerinde Orhun kitabeleri var, eserler var, kalıcı eserler zaten kültür ve mirasta, miras kalıcı eser olduğu için işte Divan-ü Lugat-it-Türk … Şu Karahanlılar döneminde Divan-ü Lugat-it-Türk, Atabetü'l-Hakayık, Divan-ı Hikmet ve onun gibi kitaplar geliyor aklıma ilk." sözlerini söylemiştir. Kültürel mirası kalıcı bir eser olarak tanımlamıştır. Yaprak ise kültürel miras unsurlarıyla ilgili olarak "Yani ülkemizin geçmişi ya da yapıları olabilir ya da eskiden kalma insanların" şeklinde cevap vermiştir. Ekim, "Kültürel miras denince aklıma öğrendiklerim geliyor. Bu ünitede mesela tarihimiz, devletlerimiz, uygarlıklarımız, mimari eserlerimiz ve yapılan savaşlar" cümlesini söylemiştir. Yaz, "Kültürel miras denince benim aklıma mimari eserler geliyor." demiştir. Öğrencilerin söylediklerine göre kültürel miras unsurları denildiğinde kalıcı ve mimari eserleri yansıtan ifadeler söyledikleri görülmüştür. Buna ek olarak kültürel miras unsurları denildiğinde öğrencilerin bir kısmının da somut olan ve somut olmayan kültürel unsurları ifade eden cümleler kurdukları görülmüştür. Kültürel miras unsurlarıyla ilgili Doğa, "Miras denince atalarımızın bize bıraktığı her türlü hazine, bilgi birikimi, kültürel ögeler, kültürel unsurlar, kıyafetler yani eski çağlardaki insanların kültürlerini ve bilgilerini içeren her şey aklıma geliyor." şeklinde açıklama yapmıştır. Doğa kültürel mirasın somut olan ve somut olmayan yönünü içeren bu sözleri söylemiştir. Çağla ise "Danslar, kıyafetler, gelenek-görenekler bu tip şeyler geliyor." demiştir. Kültürel mirasın somut olan ve somut olmayan yönünü ifade etmiştir. Eylül de "Kültürel miras deyince aklıma böyle bir milletin… mesela atasözleri, deyimleri yani bir milletin yeni nesillere bıraktığı varlıklar ya da sözler gibi şeyler" cümlesini kurmuştur. Kültürel mirasla ilgili olarak somut olmayan kültürel miras unsurlarını da söylemiştir. Bilge ise "Kültürel miras deyince dilimiz, bayrağımız, paramız geliyor. Onlar mıydı, bilmiyorum ki. Ben hep onları karıştırıyorum." diyerek kültürel mirası karıştırdığını belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması araştırılırken katılımcıların somut olmayan kültürel miras algısı da ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda katılımcılara somut olmayan kültürel miras sorulduğunda katılımcıların net cevaplar veremediği, somut olmayan kültürel mirası soyut olarak düşündükleri için soyut olan ifadelere yer verdikleri, somut olmayan kültürel mirası içeren cevaplar veren katılımcıların da söylediklerini detaylı açıklayamadıkları görülmüştür.

Ege, somut olmayan kültürel mirasla ilgili olarak somut olmayanı soyut olarak düşündüğü açıklamasını şu şekilde yapmıştır:

> Somut olmayan kültürel miras yani soyut… Şöyle somut olmayan yani alfabe olabilir, önceden kullanılan alfabeler ya da işte Mevlana'nın fikirleri onlar da somut değil ya da önemli Türk insanlarının sözleri, buluşları, buluşları çok soyuta girmez ama o insanların kendisi açıkçası ve dünya tarihinde değiştirdikleri şeyler onlar geliyor aklıma.

Yaprak, "Çok bir şey gelmiyor aslında aklıma yine ülkemizin geçmişi geliyor." cevabını vermiş, detaylı açıklayamamıştır. Ekim ise "Yani nasıl diyeyim bir hikâye sayılır mı? Somut olmayan savaşlar var, mimari eserler var sayılırsa… Anlatılan yani destanlar var ama. Türeyiş destanı… şiirler var, çok sayılır mı bilmiyorum ama düşünürlerimizin düşündükleri var. Örnek olarak Mevlâna… Çok orayı şey yapamıyorum." sözleriyle emin olmadığını belirterek somut olmayan kültürel mirasla ilgili örnekler vermiştir. Katılımcının somut olmayan kültürel mirası net olarak bilmediği, somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası karıştırdığı ve emin olamadan cevap verdiği görülmüştür. Yaz da somut olmayan kültürel miras unsurları sorusuna "Şiirler falan mı?" sorusunu sorarak karşılık vermiştir. Doğa, "Nasıl yani? destanlar gibi mi?" sorusunu sorarak aklına geldiklerini şu şekilde sıralamış "…Aklıma destanlar geliyor, onun haricinde çok fazla somut olmayan kültürel miras bilmiyorum. Yani Oğuz Kağan destanı, Ergenekon destanı, Göç ve Türeyiş destanı geliyor." diyerek somut olmayan kültürel mirası bilmediğini belirtmiştir. Eylül, somut olmayan kültürel mirasla ilgili kalıp yargıların aklına geldiğini söyleyerek kalıp yargıları şu şekilde açıklamıştır: "Kalıp yargılar. Mesela bayramda işte büyükleri ziyaret etmek ya da mesela böyle özel günlerde insanlara hediyeler falan vermek ya da böyle daha çok yazılı olmayan kurallar gibi. Mesela büyüklerin elini öpmek. O şekilde." Eylül'ün diğer katılımcılara göre kendinden emin bir şekilde somut olmayan kültürel mirasa yönelik aklına gelenleri söylediği

görülmüştür. Bilge'nin ise somut olmayan kültürel miras denildiğinde "Şiirler sanırım veya türküler" cevabını, verdiği cevaptan emin olamayarak söylediği fark edilmiştir. Çağla, "Somut olmayan kültürel miras… Davranışlar geliyor. Genel olarak ülkenin veya ülkenin bulunduğu yöre geliyor. Başka hiçbir şey gelmiyor." sözlerini söyleyerek bu söylediklerinin açıklamasını şu şekilde yapmıştır:

> Bir yerde yaşayan kişiler genelde etrafındaki kişilerden çok etkileniyorlar bu yüzden genelde böyle nereden bileyim. Bu Türkiye'de yaşayanlar şöyledir gibi bir algı oluyor, somut olmayan deyince aklıma direkt o geldi. O da yine insanlardan çok bulunduğumuz çevre, doğa, kişi gibi şeylerin bizi etkilediğini söylemeyi denedim.

Katılımcıların verdikleri bu cevaplara göre somut olmayan kültürel miras kavramını ya bilmedikleri ya da sınırlı bildikleri çıkarımına varılmıştır. Bunun da 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarında somut olmayan kültürel mirası içeren kazanımının yer almaması durumundan kaynaklandığı ile karşılaşılmıştır. 2024 yılında öğretim programıyla ilgili bir değişikliğin yaşanması 6. sınıf öğrencileri ile 5. sınıf öğrencilerinin arasında karşılaşılan farklı bir durumu da ortaya çıkarmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması araştırılırken Sosyal Bilgiler Öğretim Programları'nda somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde farklı bir durumla karşılaşılmıştır. Buna ilişkin veri toplama sürecinde 6. sınıf öğrencileriyle görüşme yapılırken öğrencilerin "Somut olmayan kültürel miras denince aklınıza neler geliyor?" sorusunda takıldıkları fark edilmiştir. 6. sınıf öğrencileriyle görüşme yapılacağı hafta 5. sınıfların dersi gözlemlenirken 5. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasla ilgili derste örnek verebildikleri ve somut olmayan kültürel mirası tanımlayabildikleri gözlemlenmiştir. Fakat görüşme sırasında 6. sınıfların somut olmayan kültürel miras kavramını açıklamada zorlandıkları fark edilince bu durumun nedeni ders öğretmenine sorulduğunda program değişikliğiyle ilgili bir durum olduğu anlaşılmıştır. Bununla ilgili olarak veri toplama sürecinde yaşanan bir durum şöyle olmuştur:

> …Araştırmaya katılım için izin formlarını imzalı olarak getirip ders günlüklerini veren dört öğrenci ile görüşme yaptık, öğrencilerin zorlandığı soru "somut olmayan kültürel miras denildiğinde aklına neler geliyor" sorusu oldu. Öğretmenimiz görüşmelerin nasıl gittiğini sorduğunda görüşme yaptığım 6. sınıf öğrencilerinin aynı soruda zorlandığını söyledim. Öğrencilerin somut olmayan kültürel miras denildiğinde akıllarına nelerin geldiğini sorduğumda zorlandıklarını

> oysaki dün 5. sınıfların dersinde UNESCO ve somut olmayan kültürel mirasla ilgili bir bölümün geçtiğini söylediğimde… Öğretmenimiz geçen sene 5. sınıflarda somut olmayan kültürel miras kavramının geçmediğini 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda böyle bir kazanımın olmadığını, bu sene çıkan Maarif Modeli'nde böyle bir kazanımın olduğunu bu nedenle geçen sene 5. sınıf olan şu anki 6. sınıfların somut olmayan kültürel mirası bilmediklerini, bu senenin 5. sınıflarının somut olmayan kültürel mirası bildiklerini ve bunun programdaki değişiklikle ilgili olduğunu açıkladı. (26.12.2024 tarihli araştırmacı günlüğünden)

Bu duruma bağlı olarak veri toplama sürecinde 5. sınıf ve 6. sınıf gözlemlenirken öğretim programı değişikliği nedeniyle kültürel miras konularının öğretiminde farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Şu an 6. sınıf olan öğrenciler 5. sınıfı okurken 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kazanımlarına göre dersi işlemişlerdir. Bu programda somut olan ve somut olmayan kültürel miras unsurları kazanım içerisinde ayrı kavramlar halinde yer almamaktadır. Bundan dolayı 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na göre kazanımlar işlenirken öğretmen ve öğrenciler somut olan ve somut olmayan kültürel mirası ayırmadan derslerini işlemişlerdir. Bu nedenle 6. sınıf öğrencileriyle görüşme yapılırken öğrencilerin "Kültürel miras nedir, somut olmayan kültürel miras derken ne demek istediniz, örnek verir misiniz…" gibi sözleriyle karşılaşılmıştır. Bununla ilgili olarak veri toplama sürecinde yaşanan bir başka durum ise şöyle olmuştur:

> …6-B ve 6-A sınıflarında araştırmaya katılan öğrencilere açık uçlu anket sorularını dağıttım. B şubesinde öğrenciler anketi doldurmaya başladılar... Soruları cevaplarken üç öğrenci (Yaz, Yaprak, Eylül) kültürel unsur, somut olan ve somut olmayan kültürel unsur kavramlarında takıldılar. Yaz, kültürel unsurla ilgili bir örnek vermemi rica etti. Eylül, kültürel unsurların ne olduğunu sordu. Kültürel mirasın somut olan ve somut olmayan olarak ikiye ayrıldığını, bunu düşünürken kültürel miras ünitesinde işlediklerini düşünebileceklerini söyledim. Yaprak, somut olan ve somut olmayan kültürel miras derken ne demek istediğimi sordu. Bu iki kavramı düşündüklerinde akıllarına ne geliyorsa onu yazmalarını eğer bu iki kavram kafalarını karıştırıyorsa bu durumu yazdıkları cevaplarda belirtmelerini söyledim. (6.02.2025 tarihli araştırmacı günlüğünden)

Buna ilişkin olarak araştırmaya katılan 6. sınıf öğrencilerinin 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarında somut olmayan kültürel mirasla ilgili bir kazanımın olmamasından dolayı somut olmayan kültürel mirası bilmedikleri anlaşılsa da öğrencilerin kültürel miras kavramını da net olarak bilmedikleri fark edilmiştir.

Yerli çizgi filmler 5. sınıf ders sürecinde kullanılmamış olsa da 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na göre işlenen 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kazanımlarında somut olan kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras kavramları kazanımda ayrı olarak yer aldığı için dersler bu durum üzerine işlenilmiştir. 5. sınıfların "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı konuları derste işlenirken Güneş öğretmen kültürel miras konusunu anlatırken somut olmayan kültürel miras konusunu da anlatmıştır. Bu durumla ilgili olarak:

> …Öğle arasına çıktığımızda Güneş öğretmen önceki programda somut olan ve somut olmayan şeklinde kazanımın konuyu ayırmadığını bu nedenle önceden somut olan ve somut olmayan kültürel miras şeklinde konunun anlatılmadığını, 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda bu sene somut olan ve somut olmayan kültürel miras şeklinde konunun ayrıldığını söyledi. Hatta önceki programda somut olan kültürel miras ögeleri derste işlenirken öğrencilerin soyut olan yok mu diye sorduklarını da ekledi... (6.01.2025 araştırmacı günlüğünden)

2024-2025 eğitim-öğretim yılında 5. sınıflarda uygulanmaya başlanan 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan somut olmayan kültürel miras konusunun yer aldığı kazanım ile 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanında somut olan ve somut olmayan kültürel miras unsurlarının ayrımına varıldığı ve derste bu şekilde anlatıldığı görülmüştür. Bununla birlikte ders sürecinde de bunun vurgulandığı ve 5. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel miras unsurları konusu işlenildikten sonra somut olmayan kültürel miras unsurlarına örnekler verebildiği, somut olmayan kültürel mirası tanımlayabildiği ve somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası ayırt edebildiği durumu gözlemlenmiştir. Bununla ilgili 5. sınıf ders gözlemlerinde yaşanan durumlardan biri şu şekilde olmuştur:

> …Öğrenciler kaynak kitaplarında çözdükleri soruların cevaplarını verirken doğru yanlış sorularından biri olan Utku'nun okuduğu 4. soruda "Ülkemizde sadece somut kültürel miras listesinden eserler vardır" şeklinde bir ifade geçiyordu, Utku bunun yanlış olduğunu söyledi. Güneş öğretmen, "Peki somut olmayan kültürel miras ögelerinden bana bir tane örnek verebilir misiniz" diye sorduğunda öğrenciler cevap vermeye başladılar:
>
> Asya "Kuşdili"
>
> Demir "Bazı festivaller"

Yasemin “Zeytin yetiştiriciliğinde yöntemler yazıyor” derken öğretmenimiz “ve orada yaptıkları şenlikler” diye ekledi.

Utku “Şu kuş dili var ya benim babam Samsunlu o yüzden orada ıslık çalar, seramik gibi bir şey var kuş dili gibi ses çıkarıyor”

Metin “Zeytin toplayıcılığında muşamba seriyorlar, o var”

Güneş öğretmen “Başka? Daha vardı”

Çiçek “Manas destanı olabilir mi”

Alp “Pehlivanlık kültürü”

Kemal “Zeytin yetiştirme”

Ela “Camide ahşap boyama”

Eren “Zeytin yetiştiriciliğinde yöntemler” (27.12.2024 tarihli araştırmacı gözlemlerinden D şubesi)

5. sınıf ders gözlemleri sırasında öğrencilerin somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası ayırt edebildiklerini gösteren yaşanan bir diğer durum şu şekildedir:

…Akıllı defterlerindeki 89-90. sayfalardaki örnek yazılı soruları başlığı altındaki soruları cevaplandırırken doğru yanlış sorularında yer alan “ülkemizde sadece somut kültürel miras listesinden eserler vardır” ifadesini Esin okurken doğru diye söyledi. Elçin ile Atacan “Öğretmenim yanlış” diye söylediler.

Atacan “Kuş dili de var” diyordu

Leyla “Efsaneler de var” diyordu (27.12.2024 tarihli araştırmacı gözlemlerinden B şubesi)

5. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirası ayırt edebildiklerini ve tanımlayabildiklerini gösteren bir diğer ders süreci ise şu şekilde gerçekleşmiştir:

…Somut olmayan kültürel miras unsurlarını anlatan video bittikten sonra öğretmenimiz “…somut olanla somut olmayan kültürel mirası sizce neye göre ayırdılar” diye sordu.

Gökçe “Gerçekliğe göre”

Utku “Somut olanlar daha çok bina, yapı, eşya gibi somut olmayan insan yaptığı, konuşma gibi geleneksel insan hareketleriyle yapılan şeyler”

Asya “Bence somut olan beş duyu organıyla algılayabildiğimiz şeyler ıslık dilini duyabiliyoruz ama tüm duyu organlarıyla algıladığımız bir şey değil”

Metin “Mesela somut olanlarda daha çok insanların yaptığı yapılar, binalar eskiden kalan ama bunda insanların durduğu değil mesela halk dansları, insanların yaptığı şeyler”

Bahar “Somut olanlarda duyu organlarımızla algılayabiliyoruz soyut olanda öyle olmuyor”

Çetin “Mesela soyut olan daha çok konuşularak diğerleri gibi gözle görülemeyen sözler olabilir”

Demet “Soyutta galiba şey kişilerin yaptığı konuştuğu şeyler somut kişilerin yaptığı mekanlar, eserler”

Asya “Somut olanı soyut olanı gözle ayırmıştık mesela ıslık dili, Türk kahvesi bunlar yapı değil soyut olmayanlar, somut olanlar hiçbir şeyi değişmeyen duran”

Güneş öğretmen somut olmayanların yaşayış biçimiyle ilgili olduğunu anlatıyordu. Örnek olarak İngiliz kahvaltısı ile Türk kahvaltısını gösterdi. “Bu konuya değinmek istedim çünkü hem müfredatta var hem de kaynak kitabınızda bunları ayırmanızı istiyor” diye söyledi. (6.01.2025 tarihli araştırmacı gözlemlerinden D şubesi)

5. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirası ayırt edebildiklerini, tanımlayabildiklerini ve örnekler verebildiklerini gösteren bir ders süreci de şu şekilde olmuştur:

…Video bittikten sonra Güneş öğretmen “Somut olan kültürel miras ögeleriyle somut olmayan kültürel miras ögelerini birbirinden nasıl ayırırsınız, aralarındaki fark nedir” sorusunu sordu.

Atakan “Bence somut olan kültürel miras öğeleri köprü, tarihi eser, tarihi varlıklar içerisinde yer almakta fakat somut olmayan tarihi miras öğeleri kuş dili”

Bengü “Ben de Atakan’a katılarak şöyle diyeceğim tarihi mekanlar, tarihi eserler somuta giriyor kuş dili gibi mekân olmayan, sanat olmayan şeylerde somut olmayana giriyor”

Güneş öğretmen “Peki o zaman oturup hepsini ezberlememiz mi gerekiyor, aradaki temel fark ne, bir fark olmalı ki anlayalım”

Bengü “Aradaki temel fark bence bir yapı olup olmamaları”

Esin “Somut tarihi mekanları gezebiliriz tarihi eserleri görebiliriz ama soyut olanları göremeyiz beş duyumuzla mesela kuş dilini elimizle algılayamayız”

Tekin “Somut olanlara ellerimize dokunabilirsiniz görebiliriz ama soyut olanlar sadece gelenektir kültürdür”

Duygu “Somut olan kültürel miras ögelerini 5 duyu organımızla algılayabiliriz görebiliriz dokunabiliriz ama somut olmayan miras ögelerine dokunamayız onları göremeyiz”

Güneş öğretmen “Berkay sen bu konuda ne düşünüyorsun” diye sordu. Berkay “Bence gelenek görenek anlamında bu” dedi. Güneş öğretmen “Somut olan kültürel miras ögeleriyle somut olmayan kültürel miras ögelerini birbirinden nasıl ayırırız” diye yeniden sordu. Berkay “Gelenekler falan bir daha yapılabilir şeyler” şeklinde yanıtladı. Güneş öğretmen “Çok önemli bir şey söyledin bir daha tekrar et” diye söylediğinde Berkay “Bir daha yapılabilir şeyler gelenek ve görenekler bir kahve içiyoruz bunu görebiliyoruz, tadabiliyoruz, bir daha yapabiliyoruz…” dedi. Güneş öğretmen “Ebru da yapabiliyoruz çini de yapabiliyoruz” diye ekledi. Berkay “Evet, bazı şeyler bir daha yapılamaz ama yine de bazı anlamlarda soyut denilebilir” dedi. Güneş öğretmen “Çok farklı bir yerden baktın Berkay, böyle düşünmemiştim gerçekten, harikasın teşekkür ediyorum sunduğun katkı için” diye söyledi. Öğrenciler somut olmayan kültürel mirasla ilgili düşüncelerini paylaşmaya devam ettiler.

Nehir “somut olmayanlar bence kuş dili değil de benzer şeyler, bir hikâye üzerinden mesela Hacivat ile Karagöz”

Açelya “Aslında Nehir deyince aklıma geldi benim de soyut olanları kuş dili deyince aklımıza benzer bir görsel geliyor ama somut olanlarda tarihi eser deyince aklımıza tarihi eser geliyor, öbürlerinde benzetme yaparız”

Bengü “Ben şöyle düşünüyorum somut olan deyince tarihi eser deyince direkt aklımıza sadece o geliyor aklımıza başka bir şey gelmiyor”

Açelya “Ben de öyle demek istedim”

Bengü “Mesela kuş dili deyince aklımıza toplu bir şey gelmiyor”

Güneş öğretmen “Genellenebilir bir şey gelmiyor demek istedin”

Bengü “Evet”

Emre “Somutları görebiliyoruz hissedebiliyoruz ama soyutları göremiyoruz hissedemiyoruz”

Güneş öğretmen “Ama az önce somut olmayan kültürel miras ögelerinde meddahlığı söyledi ya da keşkeği söyledi, keşkeği yiyebiliyorum, koklayabiliyorum, görebiliyorum”

Berkay “Bir daha yapabiliyorsunuz”

Ayla “Bazı gelenek görenekler aynı somut gibi oluyor düşünebiliyoruz çünkü mesela nasıl desem”

Güneş öğretmen “Bizim yaşam biçimimizi şekillendiren yani günümüzde de sürdürdüğümüz yaptığımız şeyler aslında somut olmayan kültürel miras ögesi arasına girebilecek şeyler” diyerek öğrencilerin söylediklerini toparlayarak somut olmayan kültürel miras ögelerini anlatıyordu.

Güneş öğretmen “Mesela taziye ziyareti ne demek Can”

Berkay “Tekrar yapılabilir bir şey”

Can “Büyüklerimizi ziyaret etmek”

Öğretmenimiz “Taziye ziyareti büyüklerimizi ziyaret etmek miydi” diye sordu

Berkay “Cenaze ziyareti”

Eray “Yakınınızdan cenazesi olan birine başsağlığına gitmek”

Berkay “Fark ettim de her somut olmayan tekrarlanabilir, günlük yaşamda tekrar yapabiliriz”

Güneş öğretmen “Evet sen bunu fark ettin bu ders çok güzel bir bakış açısı oldu” diye söyledi. (6.01.2025 tarihli araştırmacı gözlemlerinden E şubesi)

5. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirası ayırt edebildiklerini, tanımlayabildiklerini ve örnekler verebildiklerini gösteren bir diğer ders süreci de şu şekildedir:

…Güneş öğretmen “sevgili arkadaşlar sorumuz şu somut olan kültürel miras ögeleriyle somut olmayan kültürel miras ögelerini birbirinden nasıl ayırırız”

Enes “Bir yapı olmadıklarından mesela ıslık dili üfleyerek yapılır, gözle göremediğimiz, görebildiysek de yapı olmayan, yenilebilir bir şey, önemli olan”

Dünya “Hocam şey olmaz mı yerlerinden başka yerlere taşıyamadıklarımız”

Güneş öğretmen “Tarihi nesne ama”

Aylin “Somut olmayanlar tarihi mekân, tarihi eser, tarihi nesne değil ama somut olanlar tarihi mekân, tarihi eser, tarihi nesne"

Selen “Somut olanlar genellikle maddi olanlar somut olmayanlar manevi”

Murat “Yemek sanat gibi yapılabilir şeyler somut olmayanlar, somut olanlar tarihi eser, tarihi nesne gibi”

Orhun “Bazıları gözle görülemeyen bazıları…” derken Güneş öğretmen “Ama Türk kahvesini görüyorum” diye söyledi. Orhun “Bazıları hocam” dedi. Güneş öğretmen “İkisini nasıl ayıralım” diye sordu.

Orhun “Söyleyebiliyoruz kuş dili mesela”

> Damla “Kendi yaptıklarımız soyut kendi yapmadıklarımız önceden var olan önceki nesillerin yaptığı somut” diye söyledi. Güneş öğretmen “Tekrar edebilir misin” dedi. Damla “Kendi yaptıklarımız kahve gibi soyut kendi yapamadıklarımız daha önceki nesillerin yaptıkları somut”
>
> Selen “Başka nesillerden kalan tarihi eserler somut hâlâ kullanabildiğimiz şeyler soyut”
>
> Tunç “Gelenekler görenekler aynı şekilde olanlar soyut fakat yapılar tarihi eserler somut”
>
> Şeyma “Eskiden yapılan 1000 yıl önce yapılanlar somut şimdi yaptıklarımız mesela ben yazarken sevgili günlük diye başlarken soyut, örnek veriyorum ben bir Türk kahvesi yaptım o soyuta giriyor” dedi. Güneş öğretmen “Neden” diye sorduğunda Şeyma “Neden çünkü hala yapabiliyoruz” diye cevapladı.
>
> İrem “Bugün yapılabilen her şey soyut ama tarihi mekân yeniden yapılamıyor somut”
>
> Güneş öğretmen somut olan ve somut olmayan kültürel mirası açıklıyordu. (6.01.2025 tarihli araştırmacı gözlemlerinden A şubesi)

5. sınıf öğrencilerinin 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı dahilinde somut olmayan kültürel mirası öğrendikleri, tanımlayabildikleri ve somut olmayan kültürel mirasa örnekler verdikleri gözlemlenmiştir. Fakat 5. sınıf öğrencilerinin derslerinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi film kullanımıyla ilgili bir veriye rastlanılamamıştır. Güneş öğretmenin derslerinde kullanmak için konunun ismini internet ortamında aratarak ilgili yerli çizgi filme veya animasyona ulaştığı görülmüş, ders konusuyla ilgili doğrudan yerli çizgi film bulamamasından dolayı yerli çizgi filme yer verilmediği çıkarımı yapılmıştır. Çünkü Güneş öğretmenin 5. sınıfların derslerinde konuyla doğrudan ilgili olan animasyonu, 6. sınıfların derslerinde konuyla doğrudan ilişkili olan yerli çizgi filmleri ders içeriğinde kullandığı görülmüştür. Buna bağlı olarak Güneş öğretmenin derslerinde yerli çizgi filmleri konu bağlamında konuyla doğrudan ilişkili olan yerli çizgi filmleri ve animasyonları materyal olarak kullandığı çıkarımı yapılmıştır. Güneş öğretmenin görüşme sırasında ders konusuyla ilgili az çizgi film kaynağına ulaşılabiliyor olduğunu belirttiği de görülmüştür. 5. sınıfların derslerinde yerli çizgi filmlerin kullanılmaması nedeniyle bulguların bu kısmı 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı değişikliğine göre derste somut olmayan kültürel mirasın öğretilmesi ile sınırlı kalmıştır.

5 SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulguları doğrultusunda ulaşılan sonuçlara, ulaşılan sonuçlara ilişkin alanyazınla desteklenen tartışma bölümüne ve araştırmanın bulgularına dayalı olarak varılan sonuçların doğrultusunda oluşturulan önerilere yer verilmiştir.

5.1 Sonuç

Sosyal Bilgiler ders sürecinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretimine ilişkin gerçekleşen bir öğretim süreci değil siyasi tarih ağırlıklı konuların işlenildiği Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanım ve konularının öğretimine ilişkin gerçekleşen bir öğretim yer almaktadır. Bu nedenle araştırma sürecinde 6. sınıflarda "Kültür ve Miras" ünitesi işlenirken öğretmenin ders içeriğinde kullandığı yerli çizgi filmler, öğretmenin deneyimleri ve öğrencilerin izledikleri çizgi filmlerle işledikleri ders deneyimleri üç başlık altında ele alınmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan çeşitli materyallerden biri olan yerli çizgi filmlerin somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde öğretmen ve öğrenci deneyimleri incelenerek derste hangi yerli çizgi filmlerin nasıl kullanıldığı araştırılmıştır. Buna bağlı olarak oluşturulan başlıklar aşağıda açıklanmıştır.

5.1.1 Sosyal Bilgiler dersinde yerli çizgi filmlerin kullanılmasıyla ilgili sonuçlar

Sosyal Bilgiler dersinde yerli çizgi filmlerin nasıl kullanıldığıyla ilgili olarak yerli çizgi filmlerin ders içeriğinde ders konularına dikkat çekme, konuyu pekiştirme, konuyu somutlaştırma, eğlenerek öğretme amaçlarıyla kullanıldığı görülmüştür. Bu süreçte Sosyal Bilgiler dersinde 6. sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanı konuları işlenirken kullanılan yerli çizgi filmlerin Orta Asya Türk Devletleri, İlk Türk İslam Devletleri konuları işlenildikten sonra Türkiye Tarihi konusu bir şubede konu işlenirken diğer bir şubede ise konuya başlamadan önce kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Katılımcıların deneyimleri ile derste gözlemlenen süreç birbiriyle tutarlı olmuştur. Buna bağlı olarak öğretmen ve öğrenci deneyimleri incelenerek veri toplama sürecinde konuya başlamadan önce, konuya giriş yapıldıktan sonra ve konu anlatımı tamamlandıktan sonra konu hakkında merak uyandırılması, öğrencilerde konu öncesi bir tahmin oluşması yani konuya dikkat çekme ile konuyu işledikten sonra konunun pekiştirilmesi amaçlarıyla yerli çizgi filmlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca öğrenciler yerli çizgi filmlerin ders konusuna dikkat çekilmesi, konunun öğretilmesi, konunun pekiştirilmesi amaçlarıyla da ders sürecinde kullanılabileceğini açıklamışlardır. Yerli çizgi filmlerin derste nasıl

kullanıldığıyla ilgili olarak öğrencilerin deneyimlerinden ders konusuna görselleştirilmiş anlatım sunma, ders konusuna dikkat çekme, ders konusunu pekiştirme, ders konusunu sevme aracı olarak kullanma, akılda kalıcılığı sağlama, dersi eğlenceli hale getirme, öğrenci öğrenmelerine yardımcı olma derste eğlenerek öğrenme şeklinde destek sağlama amaçlarıyla kullanılabilir olduğu anlaşılmıştır.

Öğretmenin deneyimlerine göre yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasının amacı konuya merak uyandırma, öğrenci ön bilgilerini ders konusuyla ilişkilendirebilme, konuyu somutlaştırma, eğlence unsuru işlevlerinin olduğu çıkarımlarına ulaşılmıştır. Dersin öğretmeni Sosyal Bilgiler dersinin günlük hayata yakın olduğu vurgusunu yaparak "Kültür ve Miras" öğrenme alanında ders konusuyla ilgili az çizgi film kaynağına ulaşılabiliyor olduğunu belirtmiştir. Buna rağmen öğretmen, ders konusuyla ilgili yerli çizgi filmleri kullanmasını öğrencilerin konuyu somutlaştırmaları için eğlence unsuru olan yerli çizgi filmlerde renklerin ve olayların dikkat çekici anlatılmasını temel sebep olarak göstermiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde yerli çizgi filmler nasıl kullanıldığına ilişkin olarak öğrenciler deneyimlerine göre 6. sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanında yer alan konular işlenirken kullanılan yerli çizgi filmlerin öğrenme ile ilgili ilişkisini kurarken çizgi filmin görsel anlatım sunduğunu, çizgi filmlerin kitaptaki konuları anlamayı ve akılda kalıcılığı sağladığını, ortaokul öğrencileri için çizgi filmlerin mutluluk hissi oluşturan bir araç olduğunu, derse ilgi çekme amacıyla kullanıldığını açıklamışlardır. Öğrencilerin derste yerli çizgi film kullanımının konuyla ilgili ön bilgi oluşturduğu, konu terimlerini hatırlamayı ve pekiştirmeyi kolaylaştırdığı yönünde değerlendirmişlerdir.

6. sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kazanım ve konularının işlenmesinde konuyla ilgili Maysa ve Bulut, Rafadan Tayfa, Muhteşem Türkler isimli yerli çizgi filmlerinin kullanıldığı görülmüştür. Derste izlenen bu çizgi filmlerin Orta Asya Türk Devletleri, İlk Türk İslam Devletleri, Türkiye Selçukluları, (Türkiye Tarihi) konularıyla ilgili olarak derste kullanıldığı, derste izlenen çizgi filmlerin içeriklerinin ders konusuyla ilgili olduğu gözlemlenmiş, katılımcılar tarafından da teyit edilmiştir. Orta Asya Türk devletleri konusu bitirildikten sonra göçebe yaşamı anlatan Maysa ve Bulut çizgi filminin, İlk Türk İslam devletleri konusu bitirildikten sonra Divan-ü Lugat-it-Türk'ü anlatan Muhteşem Türkler çizgi filminin, Türkiye Selçukluları konusu işlenirken Malazgirt savaşını anlatan Rafadan Tayfa çizgi filminin derste kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin

deneyimlerine göre ders konusuyla ilgili arada bir yerli çizgi film izlemeyi yeterli buldukları çıkarımı da yapılmıştır. Öğrencilerin deneyimlerine göre derste izlenilen yerli çizgi filmlerin rutin ilerleyen ders sürecini eğlenceli ve öğretici hale getirdiği, çizgi filmin ilgi çekici olmasının derse dikkat çektiği, yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasının derse uyum sağlamaya yardımcı olduğu, akılda kalıcılığı sağladığı, çizgi filmlerin görsel yöntem olduğu ve konuyu anlamaya yardımcı olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler yerli çizgi filmlerin eğlenme ve öğrenme aracı olduğunu açıklamış, derste izledikleri yerli çizgi filmleri yeterli bulduklarını ve yerli çizgi filmlerin kullanılmaya devam etmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğrenci ifadesine göre öğrencilerin derste izledikleri konu animasyonlarını "normal insan animasyonları" olarak betimlemesi, yerli çizgi filmlerle öğrencinin ifadesiyle "normal insan animasyonlarını" karşılaştırmış yerli çizgi filmlerin anlamaya yardımcı olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerin çizgi filmlerle karşılaştırdığı veri toplama sürecinde derste kullanılan bu konu anlatımlı animasyonlarda çeşitli karakterler ve bu karakterlerin yaşadığı olay örgüsünün değil, anlatıcı ve dinleyicinin olduğu görülmüş, anlatıcının konuyu anlattığı görsel-işitsel bir yöntemin olduğu fark edilmiştir. Öğrencilerin açıkladığı derste izlenen yerli çizgi filmlerde çeşitli karakterlerin olduğu ve senaryonun birbirine bağlı hikayelerle birbiri ardınca gelişen olay örgüsü içerisinde geliştiği görülmüş, yerli çizgi filmlerde karakterlerin canlandırdıklarıyla ilerleyen görsel-işitsel bir yöntemin gösterildiği yapılan gözlemlerde tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak öğrencilerin konu anlatımlı animasyonlarla yerli çizgi filmleri karakter, işlenen olay örgüsü, canlandırma, senaryodaki hareketlilik gibi unsurların derste işlenen konuyu öğrenciye nasıl aktardığını karşılaştırdıkları için tekrar izlenebilir olan yerli çizgi filmde işlenen konunun öğrenci aklında daha kalıcı olduğu çıkarılmıştır.

Öğretmenin deneyimlerine göre derste kullanılacak yerli çizgi filmler seçilirken çizgi filmlerin konu içeriğiyle ilgili olması, konuyu görselleştirmesi, çizgi filmin içeriğinde olumsuz içerik bulunmaması detaylarına dikkat edildiği belirlenmiştir. Derste kullanılan çeşitli materyallerin arasında kullanılan animasyon ve çizgi film arasındaki farkın öğrenciler tarafından ayırt edilebilirliği hakkında öğrencilerin animasyonu monoton olarak belirttikleri çizgi filmi daha akılda kalıcı olarak karşılaştırdıkları belirlenmiştir.

Ders öğretmeni yerli çizgi filmleri ve çeşitli animasyon videolarını materyaller olarak dersinde kullandığı için öğrencilerin animasyonla çizgi filmi ayırt edebilmelerinin önemi

ortaya çıkmıştır. Çünkü bu araştırma yerli çizgi filmler üzerine yapıldığı için araştırma genelinde ve veri toplama sürecinde animasyon videolarının kullanımı araştırma konusu dahilinde incelenmemiş ve değerlendirilmemiştir. Sadece derste kullanılan yerli çizgi filmler verilerin toplanılmasında ve analiz edilmesinde değerlendirilmiştir. Ders öğretmeninin çeşitli animasyonları, videoları ve yerli çizgi filmleri Sosyal Bilgiler dersinde hem aynı ders saati içeriğinde hem de farklı ders saatleri içeriğinde kullanmış olması nedeniyle öğrencilerin araştırma dahilinde olan yerli çizgi filmleri animasyonlardan ayırt edebiliyor olmaları araştırma için önemli olmuştur. Çünkü araştırma öğrencilerin derste yerli çizgi film kullanımını değerlendirmesi üzerine gerçekleşmiştir. Öğretmenin derste yerli çizgi film kullanımı deneyimlerine göre yerli çizgi filmleri derste kullanmak için derste kullanılmak istenen yerli çizgi filmlerin ders konuyla ilgili olması ve ayırt edici özelliğinin olmasına dikkat edildiği belirlenmiştir.

5.1.2 "Kültür ve Miras" ünitesi işlenirken kullanılan yerli çizgi filmlerle öğretmen ve öğrenci deneyimlerine dair sonuçlar

Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılmasında öğretmenin ve öğrencilerin deneyimleri 6. sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanı konuları işlenirken incelenmiştir. Bu bağlamda öğrenci deneyimlerine göre yerli çizgi filmlerin öğrenmeye destek verdiği, öğrencileri mutlu ettiği sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Öğrencilerin deneyimleri yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasının konuya görsel bir yöntem olmasına, ders konusunu pekiştirmesine, dersi eğlenceli kılmasına, konunun akılda kalıcılığını sağlamasına, ders konusunu anlaşılır kılmasına, derste sıkıcılığı gidermesine, derse uyum sağlamaya ve derse katılmaya öğrenciyi motive etmesine, öğrenci ilgisini derse çekmesine, öğrencinin konuyla ilgili terimleri öğrenmesine yardımcı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğrenciler deneyimleriyle yerli çizgi filmlerin ders sürecinde konuya dikkat çekme, konu hakkında ön bilgi oluşturma, konuyu görselleştirme ve pekiştirme, konuda akılda kalıcılığı sağlama amaçlarıyla kullanılabileceğini de açıklamışlardır. Ayrıca derste kullanılan görsel-işitsel bir yöntem sunan yerli çizgi filmlerle ve çizgi filmlerde yer alan karakterlerle bazı öğrencilerin bağlantı kurması da öğrencilerin izledikleri yerli çizgi filmlerle parasosyal ilişkiler kurduğu şeklinde yorumlanmıştır. Buna bağlı olarak da öğrencilerde kültürel mirasın ve somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde sosyo-duygusal farkındalık kazanmasında yerli çizgi filmlerin yer alabileceği düşüncesi ortaya çıkarılmıştır.

Öğrenci deneyimlerine göre "Kültür ve Miras" öğrenme alanında kullanılan yerli çizgi filmlerin derste konu öğretiminde kullanılarak öğrenciyi mutlu ettiği, görsel yöntemiyle akılda kalıcılığı sağladığı, öğrenci ögrenmesine destek verdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ek olarak yerli çizgi filmlerin konuyu hikayeleştirerek öğrenciye aktardığı çıkarımına da ulaşılmıştır. Sosyal Bilgiler dersinin puanının düşük olmasından dolayı dersin ilgi çekmediği yorumu da ortaya çıkarılmıştır. Buna ilişkin veri toplama sürecinde belli aralıklarla yapılan deneme sınavı ve öğrencilerin hazırlanıyor olduğu liseye geçiş sınavı çalışmalarıyla karşılaşılmıştır. Bu sınavlarda Sosyal Bilgiler dersinin puan değeri düşük olduğu çıkarımı öğrencilerin söylediklerinden ve veri toplama sürecinde karşılaşılan durumlardan yapılmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması araştırılırken öğretmen deneyimleriyle 5. sınıf öğrencilerinin çizgi filmlere daha ilgili olduğunu, 6. sınıfların çizgi filmlere karşı bir terk ediş yaşadıklarını belirtmiştir. Derslerinde yerli çizgi film kullanılan 6. sınıf öğrencilerinin ders deneyimlerine göre ise 6. sınıf öğrencilerinin çizgi filmleri sevdiklerini belirlenmiştir. Bu konuda araştırmaya katılımcı olan 6. sınıf öğrencileri 5. sınıf ve 6. sınıf da çizgi film kullanımını uygun buldukları, 7. sınıf öğrencilerinin çizgi film izlemek için büyük oldukları şeklindeki düşüncelerini söylemişlerdir. 6. sınıfta olan katılımcı öğrencilerin 6. sınıfta yerli çizgi film kullanımını kendi açılarından olumlu değerlendirdikleri ve derste konuyla ilgili yerli çizgi film izlemek istedikleri düşünceleriyle karşılaşılmıştır. Öğretmen ve öğrenci görüşlerinin arasındaki bu farklılıkla ilgili olarak öğrenci ilgi ve isteklerinin değişebileceğini, bireysel farklılıkların olduğu çıkarılabilmektedir. Bundan dolayı öğrencilerin bireysel farklılıklarına ve ilgilerine göre derste kullanılan yerli çizgi filmi izlemeye açık olabileceği çıkarımına da varılmıştır. Buna göre öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önüne alınarak yerli çizgi filmleri seven ve sevmeyen öğrencilerin olduğu, ders içeriğinde kullanılan yerli çizgi filmlerin ders konusunun öğrenci ilgisini çekme, ders konusunun öğrenci tarafından önemli görülmesi, ders konusuyla ilgili derste izlenilecek olan çizgi filmi öğrencinin sevmesi, ders konusunu öğrencinin sevmesi, ders konusunun ve çizgi filmin öğrencinin ilgisini çekmesine göre izlenebilir olduğu çıkarımı yapılmıştır. Ek olarak yerli çizgi filmlerin basit konulara ve animasyonlara sahip olduğunu belirten katılımcılar da olmuştur. Sonuç olarak katılımcıların deneyimlerine göre çizgi filmlerin 5. ve 6. sınıfta kullanılmasının daha uygun olduğu çıkarımına ulaşılmıştır.

Öğrencilerin deneyimlerine göre derste izlenen yerli çizgi filmlerin kültürel unsurları taşıdığı sonucu belirlenmiştir. Öğrencilerin somut olmayan kültürel miras unsurlarına ilişkin yaşayış tarzı, gelenek görenek, yardımseverlik, aile bağları, kullanılan eşyalar… gibi unsurları derste izlediklerine yerli çizgi filmlerde gördüklerine fakat öğrencilerin somut olan ve somut olmayan kültürel mirası ayırt edemedikleri için somut olmayan kültürel miras unsurlarını fark edemedikleri çıkarımı yapılmıştır. 6. sınıf öğrencilerinin yerli çizgi filmi izlerken oradaki kültürel unsurlardan somut olmayan kültürel miras unsurlarını fark edememesinin nedeni olarak da öğretim programı değişikliğinin oluşturduğu bir durum ortaya çıkmıştır. Bununla ilgili olarak şu anki 5. sınıf öğrencilerinin 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı somut olan ve somut olmayan kültürel mirası birbirinden ayıran kazanımlara göre ders konularını işledikleri tespit edilmiştir. Şu anki 6. sınıf öğrencileri ise 5. sınıf öğrencisiyken 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarına göre ders konularını işledikleri için "Kültür ve Miras" öğrenme alanında somut olan ve somut olmayan kültürel mirasın ayrı kavramlar olarak yer almamasından dolayı konuları bu şekilde işlemedikleri belirlenmiştir. Bundan dolayı da 6. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasın ne olduğunu bilmedikleri çıkarımı elde edilmiştir.

Konuyla ilgili derste kullanılan yerli çizgi film izlenildikten sonra öğrencilerle birlikte izlenilen yerli çizgi filmin üzerine konuşulmasının ve analiz edilmesinin kültürel miras unsurlarını ve somut olmayan kültürel mirası öğrencilerin yerli çizgi filmle öğrenilebileceği çıkarımına varılmıştır. Öğretmenin deneyimlerine ilişkin kullanılan çizgi filmler kültürel miras konularının öğretiminde eğlenceli bir metot olarak yer almakta, somut olmayan kültürel miras unsurlarını 6. sınıf öğrencilerinin yerli çizgi filmi izlerken, çizgi filmler gizil ögrenme sağladığı için direkt bir öğrenim değil de öğretmenin somut olmayan kültürel mirası vurgulayarak öğrenmenin gerçekleştirildiği çıkarımı yapılmıştır.

Ders sürecinde öğrencilerin izledikleri yerli çizgi filmlerde kültürel miras unsurlarını ve somut olmayan kültürel miras unsurlarını gördükleri fakat öğrencilerin gördükleri kültürel unsurları somut olan kültürel miras unsurları ve somut olmayan kültürel miras unsurları olarak ayırt edemedikleri araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. Öğrencilerin somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası ayırt edememesinin nedeninin de öğretilen ders konularına ilişkin olarak değişen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve

kazanımlarında kültürel mirasa somut olan kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras şeklinde yer verilip verilmemesinin oluşturduğu durumdan kaynaklı olduğuyla karşılaşılmıştır. Buradan da yerli çizgi filmlerin somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde kısmen yararlı olduğu çıkarımı elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan 6. sınıf öğrencileriyle yapılan görüşmelerde öğrencilerin kültürel miras unsurları ve somut olmayan kültürel miras unsurlarıyla ilgili algılarıyla da karşılaşılmıştır. Öğrencilerin kültürel mirasla ilgili algılarına göre kültürel miras unsurları denildiğinde akıllarına somut olan ve somut olmayan kültürel mirası içeren ifadeler geldikleri fark edilmiştir. Buna bağlı olarak öğrencilerin kültürel miras unsurları denildiğinde genelde kalıcı ve mimari eserleri yansıtan ifadeler söyledikleri görülmüştür. Öğrencilerin bir kısmının da kültürel miras unsurları denildiğinde somut olan ve somut olmayan kültürel mirası içeren cümleler kurdukları da görülmüştür. Bunlara ek olarak kültürel mirası karıştırdığını belirten katılımcı da olmuştur.

Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması araştırılırken katılımcıların somut olmayan kültürel miras algısı da ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda katılımcılara somut olmayan kültürel miras sorulduğunda katılımcıların net cevaplar veremediği, somut olmayan kültürel mirası soyut olarak düşündükleri için soyut olan ifadelere yer verdikleri fark edilmiştir. Somut olmayan kültürel mirası içeren cevaplar veren katılımcıların da söylediklerini detaylı açıklayamadıkları görülmüştür. Verilen cevaplara bağlı olarak katılımcıların somut olmayan kültürel miras kavramını ya bilmedikleri ya da sınırlı bildikleri çıkarımına varılmıştır.

5.1.3 Sosyal Bilgiler öğretim programı değişikliğiyle ilgili karşılaşılan durumların oluşturduğu sonuçlar

Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması araştırılırken veri toplama sürecinde somut olmayan kültürel miras konusunun kazanımlara 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. Sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanında girdiği durumuna rastlanılmıştır. Ders sürecinde 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. Sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kazanımları işlenirken derste konuyla ilgili animasyonlardan yararlanılmış fakat yerli çizgi filmler kullanılmamıştır. Bu nedenle araştırma bulguları 6. sınıf ve 5. sınıf olarak ayrı ele alınmıştır çünkü dersinde somut olan

ve somut olmayan kültürel miras unsularını ayrı şekilde öğrenen 5. sınıf ve somut olmayan kültürel miras ayrımının yapılmadığı programa yönelik 6. sınıfların farklı olan öğretim programına ilişkin ders sürecinin gerçekleştiği anlaşılmıştır. 5. sınıfların derslerinde yerli çizgi filmlerin kullanılmaması nedeniyle sonuçların bu kısmı 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı değişikliğine göre derste somut olmayan kültürel mirasın öğretilmesini içeren sonuçlarla sınırlı kalmıştır.

Araştırma sürecindeki 5. sınıf ve 6. sınıf öğrencilerinin kendi dönemlerindeki eğitim-öğretim sürecinde yürürlükte olan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda somut olmayan kültürel mirasa yer verilmesi durumuna bağlı olarak 2024-2025 eğitim-öğretim yılında 5. sınıf ve 6. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirası öğrenmesi arasındaki farklılık ortaya çıkmıştır. 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarına göre işlenen konuları öğrenen araştırmaya katılan 6. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasın 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda belirtilmemesi, kültürel miras şeklinde genel bir ifadenin yer alması nedeniyle somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası derste ayrı ifadeler şeklinde ögrenmedikleri durumuna rastlanılmıştır. Bununla birlikte 2024-2025 eğitim-öğretim yılında 5. sınıf öğrencilerinin yenilenen öğretim programı 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kazanımında yer alan somut olmayan kültürel mirası derste kültürel miras başlığında somut olan ve somut olmayan kültürel miras şeklinde işledikleri için somut olmayan kültürel mirası öğrendikleri durumuyla karşılaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması incelenirken katılımcıların kültürel miras algılarıyla karşılaşılmıştır. Bununla ilgili öğrencilerin kültürel öğeler, kültürel miras ve özellikle somut olmayan kültürel miras kavramlarının onları zorladığı görülmüştür. Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması araştırılırken veri toplama sürecinde 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda somut olan somut olmayan kültürel miras ayrımı olmadığından konuyu bu şekilde öğrenmedikleri için 6. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa örnek, net bilgi ve detay vermeye zorlandıkları, somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası ayıramadıkları ve somut olmayan kültürel mirası soyut olarak algıladıkları yapılan araştırmada fark edilmiştir. Ek olarak 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal

Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kazanımında yer alan somut olmayan kültürel mirası 5. sınıfların derslerinde işledikleri buna ilişkin olarak da öğrencilerin somut olmayan kültürel miras unsurlarına örnekler verebildiği, somut olmayan kültürel mirası tanımlayabildiği ve somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası ayırt edebildiği görülmüştür.

5.2 Tartışma

Cole vd. (1978) Vygotsky'ye göre insan gelişiminin ve davranışlarının kültürel süreçlerde gerçekleştiğini söyleyerek insandaki kültürel davranışların sosyal ve bireysel şekillerde öğrenmeyle oluştuğunu açıklamışlardır. Buna ilişkin olarak Jones, Pang ve Rodríguez (2001) Sosyal Bilgiler dersinde kültürün, kültürel kimliğin öğrenilmesini sosyokültürel bağlam teorisiyle ilişkilendirmişlerdir. Öğrencilerin kültüre duyarlı öğretim içerisinde gelişimlerini sağlayabilmesi için öğretmenlerin öğrenci merkezli kültürel öğretimi gerçekleştirmesi gerektiğini de açıklamışlardır. Ayrıca öğretmenin sunduğu öğrenci merkezli kültürel öğretimde öğrencinin geçmişle gelecek arasında bağlantı kurmasına yardımcı olarak kültürel kimliği anlamasına yardımcı olduğunu söylemişlerdir. Buna bağlı olarak da kültürel öğretim sürecinde öğretmenin günlük yaşamı ve deneyimleri öğretim programı dahilinde çeşitli etkinlik ve materyallerle sınıfa taşıdığını belirtirler (Jones, Pang ve Rodríguez, 2001). Benzer olarak Pandurić (2023) ise somut olmayan kültürel mirasın öğretilmesinde tek kaynağın ders kitabı olmaması gerektiğini, eğitim hedeflerine ulaşmak için dijital kaynaklardan da derste yararlanılması gerektiğini söyleyerek Sosyal Bilgilerin yerinin önemli olduğunu belirtir. Bununla birlikte öğretim süreçlerinde kullanılan materyallerin seçiminin öğretmenlere özel olduğunu vurgular. Somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde öğretmenlerin ders kitabı kaynağının yanında dijital kaynakların da kullanılmasını önerir. Yapılan bu durum çalışmasında da araştırmada yer alan öğretmenin öğretim sürecinde kullandığı dijital kaynaklardan biri olan yerli çizgi filmin Sosyal Bilgilerde somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde kullanılması incelenmiştir.

Williams ve Burden (1997'den akt. Mandal ve Bairagya, 2021) sosyokültürel teorinin birey için öğrenme deneyimlerini anlamlı kılan becerilerin ve yöntemlerin kullanılmasıyla bireyde öğrenmeyi öğrenme deneyimi üzerinde durur. Buna bağlı olarak Mandal ve Bairagya (2021) sosyokültürel teori bağlamında çizgi filmlerin de aynı işlevi yerine getirdiğini açıklamış, kültür öğretiminde kullanılabileceğini belirtmiştir. Yapılan

bu araştırma sonucunda da Sosyal Bilgilerde kültürel mirası içeren konularda yerli çizgi filmlerin kullanılabilir olduğu görülmüştür. Haddad (2016) ise öğrencilerin kültürel mirası öğrenirken deneyimlediklerini davranışa dönüştürdüklerini ve 21.yy'da dijital kaynakların eğlenceli eğitimde bir deneyim aracı olduklarını açıklar. Buna bağlı olarak Zhang (2020) da çizgi filmlerin gerçek dünyanın resimli bir hali gibi olduğunu söyleyerek, doğru şekilde eğitimde kullanılan çizgi filmlerin öğrenciye bilgiyi öğretme, öğrenciyi mutlu etme açılarından yararlı bir deneyim sağladığını açıklamıştır. Yapılan bu araştırma kapsamında da Sosyal Bilgilerde somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılma durumları öğretmen ve öğrenci deneyimleri üzerinden araştırılmıştır. Benzer olarak araştırma sonucunda derste kullanılan yerli çizgi filmlerin öğrenci ön bilgilerini ders konusuyla ilişkilendirebilme, konuyu somutlaştırma ve eğlence unsuru işlevlerinin olduğu çıkarımlarına ulaşılmıştır.

Kutlu (2009) John Dewey'in "Okul hayatın kopyası değil, bizzat kendisi olmalıdır" sözünü örnek göstererek güncel yaşamla öğretim süreçlerinin birbirini destekler nitelikte olması gerektiğini açıklamıştır. Buna bağlı olarak da öğrencinin yaşama dönük şekilde günlük yaşamında yaşadığı kültürünü öğrenebileceğini ve somut olmayan kültürel mirasın da farkında olabileceğini söylemiştir. Bunun yanında bu araştırmada yer alan Sosyal Bilgiler öğretmeni de Sosyal Bilgiler dersinin günlük yaşama yakın olduğu vurgusunu yaparak "Kültür ve Miras" öğrenme alanında ders konusuyla ilgili az çizgi film kaynağına ulaşılabiliyor olduğunu belirtmiştir. Az çizgi film kaynağına ulaşılabiliyor olmasına rağmen öğrencilerin konuyu somutlaştırmaları ve pekiştirmeleri için çizgi filmleri derslerinde kullandığını da ifade etmiştir.

Oğuz (2013) SOKÜM Sözleşmesi ile açıklanan somut olmayan kültürel mirasın müzeye koyulmuş bir objeden, kilim, oya gibi yapılan bir nesnenin korunmasından ibaret olmadığını, yapıları üreten, yaşatan, devamlılığını sağlayan, kuşaktan kuşağa aktaran kültürel gelenekleri korumayı hedeflediğini açıklamıştır. Buna bağlı olarak somut olmayan kültürel mirası kültürel nesneyle birlikte "toplumda toplumla beraber yaşatma ve koruma" yaklaşımını benimsediğini vurgulamıştır. Ghani (2015) ise çizgi filmlerin kültürün önemini eğlenceli eğitimle anlatan bir sanat biçimi olarak tanımlamış, çizgi filmin toplumsal kültürü ve kimliği izleyiciye aktardığını açıklamıştır. Buna göre bu araştırmada da "Kültür ve Miras" öğrenme alanında kullanılan yerli çizgi filmlerin derste konu öğretiminde kullanılarak öğrenciyi mutlu ettiği, görsel yöntemiyle akılda kalıcılığı

sağladığı, öğrenci ögrenmesine destek verdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Buna bağlı olarak da yerli çizgi filmlerin de kültürel unsurları taşıdığı ve izleyiciye yansıttığı fark edilmiş, kültürel mirasın ve somut olmayan kültürel mirasın yerli çizgi filmlerle öğrenilebileceği çıkarımına varılmıştır. Somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde yerli çizgi filmler kullanılırken somut olmayan kültürel mirasın ayırt edilmesinin ve vurgulanmasının önemli olduğu da anlaşılmıştır. Somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde kullanılan yerli çizgi filmlerin "toplumda toplumla beraber yaşatma ve koruma" yaklaşımıyla ilişkili olduğu çıkarımı da yapılabilmektedir.

Zurcher, Webb ve Robinson (2018) öğrencilerin izledikleri çizgi filmlerle gerçek yaşamı karşılaştırabildiğini ve çizgi filmlerin öğrencilerde parasosyal ilişkiler geliştirmesinde örnekler sunduğunu söylemişlerdir. Kansızoğlu ve Zeren-Akbulut (2025) ise somut olmayan kültürel mirasın yaşamla ilişkisinin kurulması, günlük yaşamdan örnekler verilmesi, uygulamalar yapılması, deneyimler kazanılması, görsel-işitsel ve sosyo-duygusal farkındalık kazanılması için eğitimde çeşitli materyallerin kullanılması gerektiğini açıklamışlardır. Bunlara ek olarak Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin %14'lük oranla diğer derslerden daha fazla somut olmayan kültürel miras unsurlarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Buna bağlı olarak yapılan bu araştırmada da derste izlenen yerli çizgi filmlerin yaşayış tarzı, gelenek-görenek, yardımseverlik, aile bağları, kullanılan eşyalar gibi kültürel unsurları taşıdığı ve izleyiciye aktardığı için günlük yaşamdan kültürel örnekleri öğrenciye sınıf ortamında sunabilen görsel-işitsel bir materyal olan yerli çizgi filmlerin derste konuyla ilişkili olarak kullanılabildiği görülmüştür. Öğrencilerin izledikleri çizgi filmlerle parasosyal ilişkiler kurduğu ve öğrencilerin sosyo-duygusal farkındalık kazanmasında çizgi filmlerin rolünün olmasıyla ilgili doğrudan bulgulara ulaşılamamıştır. Fakat derste kullanılan yerli çizgi filmlerin öğrencilere görsel-işitsel bir yöntem sunması, yerli çizgi filmlerde yer alan karakterlerle öğrencilerin gerçek yaşamla bağlantı kurması da bazı öğrencilerin izledikleri yerli çizgi filmlerle parasosyal ilişkiler kurduğunu göstermektedir. Buna bağlı olarak da kültürel mirasın ve somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde öğrencilerin sosyo-duygusal farkındalık kazanmasında yerli çizgi filmlerin derste kullanılabileceği düşüncesi ortaya çıkarılmıştır. Nitekim yerli çizgi filmler derste öğrencilere gerçek yaşamdan örnekleri sunma, ders konusunu somutlaştırma gibi işlevlere sahip olmakla birlikte somut olmayan kültürel mirası da içermektedir. Bu nedenle de somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde kullanılan yerli çizgi filmler somut olmayan kültürel mirasa farkındalık

oluşturmak ve öğrenciye bu konuda davranış kazandırmak için sosyo-duygusal anlamda kullanılabilir bir özelliğe sahip görünmektedir. Çünkü yerli çizgi filmlerin sosyokültürel yapıyı yansıttığı düşünüldüğünde öğrencilerin yerli çizgi filmleri izleyerek orada somut olmayan kültürel mirasa dair örnekler görebileceği ve öğrencilerin günlük yaşamda da karşılaşabildikleri bu örneklerin sosyo-duygusal gelişimlerine de katkı da bulunabileceği düşünülmektedir.

Alveroğlu ve Halaç (2024) çocukların çizgi film gibi görsel medya araçlarıyla kültürlerini tanıma fırsatı bulduklarını, çizgi filmlerin ilgi çekici ve eğlenceli görsellerle kültürü aktarma rollerinin olduğunu, öğrencilerin çizgi filmle toplumsal kültürü ve kültürel değerleri öğrenebildiğini bu nedenle kültürel miras aktarımında çizgi film kullanımının önemli olduğunu söylemişlerdir. Yousaf vd. (2015) ise yaptıkları durum çalışmasında öğrencilerin çizgi filmleri diğer etkinliklere göre tek eğlence kaynağı olarak gördüklerini açıklamışlar, öğrencilerin çizgi filmleri izleyerek öğrenme sağladıklarını belirlemişlerdir. Yapılan bu araştırma kapsamında da benzer olarak çizgi filmlerin öğrencilere öğrenme sağladığı ve katılımcıların yerli çizgi filmleri eğlenerek öğrenme aracı olarak tanımladıkları tespit edilmiştir. Farklı olarak ise bu araştırmada yerli çizgi filmlerin tek eğlence kaynağı olmasıyla ilgili katılımcıların bir beyanı olmamıştır.

Mandlik (2015) zaman geçtikçe eğitim-öğretim süreçlerinde yeni yöntem ve materyallerin kullanılmaya başlandığını bu nedenle çizgi film programlarının eğitimde kullanılabileceğini, çocukların kültürü ve kültürel değerleri televizyonda yayımlanan çizgi film programlarından öğrenebileceğini söylemiş ve kültürü öğretme amaçlı eğitimde çizgi filmlerin kullanılmasını eğitici eğlence olarak değerlendirmiştir. Bošković ve Jokanović (2018) ise çizgi filmleri eğitimde kullanırken orada yer alan kültürel unsurları, değerleri, ifadeleri, davranışları, sembolleri görsel unsurlar üzerinden açıklamak gerektiğini söylemişlerdir. Kültürel, görsel, işitsel unsurların çizgi filmlerde bir arada izleyicinin net olarak algılayabileceği şekilde yer aldığını, çizgi filmlerin basitlik ve netlik içerdiğini açıklamışlardır. Bu araştırma kapsamında da katılımcıların deneyimlerine göre çizgi filmler gizil öğrenme sağladığı için somut olmayan kültürel unsurların vurgulanması gerektiği anlaşılmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde konuyla ilgili kullanılan çizgi filmin izlenildikten sonra öğrencilerle birlikte üzerine konuşulmasıyla kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras unsurlarını öğrencilerin yerli çizgi filmle öğrenilebileceği çıkarımı yapılmıştır. Buna bağlı olarak da “Kültür ve Miras” öğrenme

alanında kullanılan yerli çizgi filmlerin öğrencilerin yaşadıkları kültürü görsel-işitsel, günlük yaşamdan ilişki kurarak gördükleri eğlenceli bir metot olduğu katılımcılar tarafından değerlendirilmiştir. Ayrıca yerli çizgi filmlerin basit konulara ve animasyonlara sahip olduğu da katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Ek olarak Bošković ve Jokanović (2018) öğrencilerin çizgi filmlerde izlediklerini kalıcı davranışlara dönüştürdüğünü, çizgi filmlerin öğrencilerin hayal dünyasını zenginleştirdiğini, ahlaki ve kültürel değerleri yansıttığını açıklamıştır. Bu araştırmada da benzer olarak yerli çizgi filmlerin kültürel değerleri öğrenciye yansıttığı görülmüştür. Farklı olarak ise bu araştırmada yerli çizgi filmlerin öğrencilere kalıcı davranışlar oluşturduğu, öğrencilerin hayal dünyasını zenginleştirdiği sonuçlarına ve çıkarımlarına ulaşılmamıştır.

Klinger (2001) de çocukların izlediği çizgi film programlarındaki gösterilenleri kodlayarak davranışa dönüştürdüğü sonucuna ulaştığını açıklamıştır. Çizgi film araştırmalarının yapılarak çocukların çizgi film ve oradaki karakterlerden aldığı sosyal mesajların araştırılabileceğini söylemiştir. Bu araştırmadaki bulgular ise yerli çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmasının öğrenciyi derse uyum sağlamaya yönelttiği, öğrenci ilgisini derse ve konuya çektiği, konuya görselleştirilmiş anlatım sunduğu, ders konusunun akılda kalıcı ve anlaşılır olduğu, konunun pekiştirildiği, öğrencinin konuyla ilgili terimleri öğrendiği ve aklında kaldığı belirlenmiştir. Çizgi filmde gösterilenleri öğrencinin kodlayarak davranışa dönüştürme eğiliminde olduklarına dair bir bulguya rastlanmamıştır. Fakat derste yerli çizgi film izlerken öğrencinin izlediği yerli çizgi filmdeki davranışları sınıf ortamında taklit ettiği de görülmüştür. Bu durum da somut olmayan kültürel mirası yansıtan yerli çizgi filmlerin, öğrencilerin somut olmayan kültürel mirası öğrenmesi açısından sosyo-duygusal gelişimlerinde katkı sağlayabileceği çıkarımı da yapılabilmektedir. Oruç ve Teymuroğlu (2011) ise yaptıkları araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde materyal olarak kullanılan çizgi filmlerin dersin monotonlaşmasını engellediğini belirtmişlerdir. Benzer olarak durum çalışması sonucunda araştırmaya katılımcı olan öğrencilerin derste kullanılan çizgi filmlerin rutin halindeki Sosyal Bilgiler dersine bir alternatif oluşturduğunu, dersin daha eğlenceli olduğunu, öğrencilerin derse katılım isteklerinin oluştuğunu, öğrenci tanımıyla monoton olan animasyonlara göre çizgi filmlerin daha iyi olduğunu belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Dalacosta vd. (2009) ön bilginin hatırlatılmasını sağlamak, kavramları öğretmek, öğrenci öğrenmelerini desteklemek, konu kavramlarına canlılık ve gerçeklik yani somutluk kazandırmak amaçlarıyla günlük yaşamı tasvir eden çizgi filmleri modern eğitimde okulların kullanabileceği öğretici bir eğitim aracı olarak açıklamışlardır. Özkan ve Özer (2024) de çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmeyi desteklediği, öğrencilere farklı öğrenme ortamı sunduğunu, soyut kavramları ve bilgileri somutlaştırdığını, öğrenmede kolaylık sağladığını söylemişlerdir. Araştırmacılar ek olarak yerli çizgi filmlerin derste farklı materyallerden yararlanmak, Sosyal Bilgiler dersini sevdirmek, hedef davranışları kazandırmak, öğrencilerin derste aktif olmasına motive etmek, soyut olan konuları somutlaştırmak amaçlarıyla kullanılabileceğini de açıklamışlardır. Bunlara ek olarak Abuzahra, Farrah ve Zalloum (2016) ise çizgi filmlerin soyut olan ders konularını mizahi bir yolla açıklayan eğitim aracı olduğunu söylemişlerdir. Çizgi filmlerin günlük yaşamı temsil ettiğini vurgulayarak öğrencilerin çizgi filmlerde gördüklerini kendi yaşamlarıyla karşılaştırabildiklerini açıklamışlardır. Benzer olarak katılımcı deneyimlerine göre de "Kültür ve Miras" öğrenme alanında kültürel unsurları taşıyan yerli çizgi filmlerin derste konu öğretiminde kullanılarak öğrenciyi mutlu ettiği, görsel yöntemiyle akılda kalıcılığı sağladığı öğrenci ögrenmesine destek verdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğrenciler deneyimleri sonucunda yerli çizgi filmlerin dersi eğlenceli hale getirme, ders konusunu sevme aracı olarak kullanma, ders konusuna görselleştirilmiş anlatım sunma, ders sürecinde konuya dikkat çekme, konu hakkında ön bilgi oluşturma, konuyu pekiştirme, konuda akılda kalıcılığı sağlama amaçlarıyla-işlevleriyle derste kullanıldığını ve kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

Liu ve Elms (2019) de öğrenme öğretme sürecinde kullanılan çizgi filmlerin öğrenme sürecinde öğrenci ilgisini çekmede, karmaşık kavramların öğretiminde kullanmada görsel ipuçları ve sesli mesajlarla çizgi filmlerin pedagojik bir araç olduğunu söylemişlerdir. Yapılan durum çalışmasında katılımcıların deneyimleri sonucunda "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kazanım konuları işlenirken derste kullanılan yerli çizgi filmlerin ders sürecinde konuya dikkat çekme, konu hakkında ön bilgi oluşturma, konuyu görselleştirme, konuyu pekiştirme, konuda akılda kalıcılığı sağlama, konuyu somutlaştırma amaçlarıyla kullanıldığı ve kullanılabileceği anlaşılmıştır. Farklı olarak ise yapılan araştırmada yerli çizgi filmlerin karmaşık kavramların öğretiminde kullanılmasıyla ilgili bir bulguya rastlanmamıştır.

Kenna ve Waters (2017) çizgi filmlerin yaratıcılık, tartışma, sorgulama, konuya görsel oluşturma amaçlarıyla kullanılabileceğini belirtmişler; eğitimcilerin güçlü bir medya olan çizgi filmi öğretim amacıyla Coğrafya ve Sosyal Bilgiler derslerinde kullanabileceklerini açıklamışlardır. Katılımcıların deneyimleri sonucunda yerli çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersi sürecinde konuya dikkat çekme, konu hakkında ön bilgi oluşturma, konuyu görselleştirme, konuyu pekiştirme, konuda akılda kalıcılığı sağlama amaçlarıyla-işlevleriyle de kullanılabileceği bulgusu bulunmasına rağmen çizgi filmlerin yaratıcılık, tartışma ve sorgulama becerisini geliştirmesine yönelik bir bulguya rastlanmamıştır. Wilson (2008) da öğrencilerin eğitim üzerine izledikleri sevdikleri televizyon programlarından daha fazla öğrendiklerini araştırmasında açıklamıştır. Yapılan bu araştırmada da benzer olarak katılımcıların deneyimlerine göre Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yerli çizgi filmlerin öğrenmeye destek verdiği, dersin eğlenceli geçtiği ve öğrencileri mutlu ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kwangmuang vd. (2024) ise eğitim ortamlarında bireysel ilgi ve ihtiyaçlara yer vermenin önemini belirterek çalışmasında çizgi filmlerin öğrencilerde analitik düşünmeyi geliştirme potansiyelini araştırmışlardır. Bu bağlamda çizgi filmlerin öğrencilerin akademik ve kişisel gelişimlerinde eğlenceli bir araç olarak kullanılabileceğini ayrıca çizgi filmlerin eğitimde yenilikçi ve ilgi çekici bir kaynak olarak kullanılabileceğini anlatmışlardır. Araştırmacılar çalışmanın sonucunda çizgi filmlerin öğrenciyi derse aktif katılımına teşvik ettiğine, analitik düşünmesinde, sınıflandırma yapmasında ayırt edici olarak rol oynadığını açıklamışlardır. Öğrenme etkinliklerinde tamamlayıcı materyaller olarak çizgi filmlerin kullanılabileceğini de söylemişlerdir. Yapılan bu araştırmada ders kavramlarının öğrenilmesinde ve pekiştirilmesinde yerli çizgi filmlerin öğrenciye yardımcı olduğu tespit edilmiş fakat araştırmalardan farklı olarak bu çalışmada derste kullanılan yerli çizgi filmlerin öğrencilerin analitik düşünmesine, akademik ve kişisel gelişimlerine katkısıyla ilgili bir bulguya ulaşılmamıştır. Bunun dışında katılımcıların deneyimleri sonucunda yerli çizgi filmlerin derste kullanılmasının konuya görsel bir yöntem olduğu, ders konusunu pekiştirdiği, dersi eğlenceli kıldığı, konunun akılda kalıcılığını sağladığı, ders konusunu anlaşılır kıldığı, derste sıkıcılığı giderdiği, derse uyum sağlamaya ve derse katılmaya öğrenciyi motive ettiği, öğrenci ilgisini derse çektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ek olarak öğrencilerin ders sürecinde puan ve sınav odaklı oldukları görülmüş bu nedenle de derste kullanılan yerli çizgi filmleri derse ilgi çekilmesi için öğrencilerin bir alternatif olarak gördükleri değerlendirmesi de yapılmıştır.

Valencia-Arnica vd. (2023) somut olmayan kültürel miras eğitiminde sınırlı bir öğretim olduğunu, yeni öğrenme yollarının eğitimde kullanılmasını, somut olmayan kültürel mirasın öğretiminde çizgi film gibi farklı dijital kaynakların kullanılabileceğini belirtirler. Ek olarak kültürel miras bilincini oluşturma, kültürel farkındalığa sahip vatandaş yetiştirme, kültürel kimliği anlama için resmi programların somut olmayan kültürel miras eğitimini kapsamalı ele alınmasının da önemini açıklarlar. Resmi programlarla ilgili olarak bu araştırma sonucunda da öğrencilerin derste izledikleri yerli çizgi filmlerde kültürel miras unsurlarını ve somut olmayan kültürel miras unsurlarını gördükleri fakat öğrencilerin gördükleri kültürel unsurları somut olan ve somut olmayan kültürel miras unsurları olarak ayırt edemedikleri tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak da öğrencilerin somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası ayırt edememesinin nedeninin 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarında somut olan ve somut olmayan kültürel mirasın ayrı kavramlar şeklinde öğretilmemesinden kaynaklı bir durum olduğu anlaşılmıştır. Bu duruma göre de yerli çizgi filmlerin somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde kısmen yararlı olduğu çıkarımı elde edilmiştir.

Teke (2013) örgün ve yaygın eğitim süreçlerinde somut olmayan kültürel mirasın öğretilebileceğini, öğretim programlarının yaygın eğitimde neyi, nasıl öğreteceğini planlayarak sunduğunu anlatır. Bunun üzerine somut olmayan kültürel mirasın korunması, belgelenmesi, aktarılması, geliştirilmesi ve uygulanması için eğitim süreçlerinde yararlanılan öğretim programlarına göre düzenlenen kültürel miras öğretiminin önemini ve gerekliliğini açıklar. Ayrıca Teke (2013) eğitimin SOKÜM Sözleşmesi'nde somut olmayan kültürel mirası koruma yollarından biri olarak yer aldığını, okul içi ve okul dışı eğitim süreçleriyle kültürel mirasın nesilden nesle aktarılmasının önemini yaşayan miras olarak tanımlar. Somut olmayan kültürel mirasın eğitici ve bilgilendirici çeşitli sınıf içi ve dışı etkinlikleri, kitle iletişim araçlarındaki programların düzenlenmesini önererek sözleşmeye göre öğretim programlarına somut olmayan kültürel mirasa yönelik eklemeler yapılarak eğitim-öğretim programlarının yenilenmesini belirtmiştir. Yapılan durum çalışmasında da derslerinde yerli çizgi film kullanılmayan 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı 5. sınıf öğrencilerinin dersleri gözlemlenirken program değişikliğinin oluşturduğu bir değişiklikle karşılaşılmıştır. 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarına göre dersini işleyen 5. sınıf öğrencilerinin derste somut olmayan kültürel miras unsurlarına örnekler verebildiği,

somut olmayan kültürel mirası tanımlayabildiği ve somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası ayırt edebildiği görülmüştür. Derslerinde yerli çizgi film kullanılan 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarına göre işlenen konuları öğrenen 6. sınıf öğrencilerininse "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kazanımları kapsamında somut olmayan kültürel mirası ayrı öğrenemedikleri için öğrencilerin izledikleri yerli çizgi filmlerde kültürel unsurları gördükleri ancak izledikleri yerli çizgi filmlerde somut olmayan kültürel mirası ayırt etmede zorlandıkları durumuyla karşılaşılmıştır. Buna bağlı olarak öğretim programlarında somut olmayan kültürel mirasın ayrı kavramlar olarak yer almasının ve somut olmayan kültürel miras öğretiminde derste kullanılan gizil öğrenme sağlayan yerli çizgi filmler izlenirken öğretmenin somut olmayan kültürel mirası vurgulayarak ve izlenen yerli çizgi film sonrasında analiz yapılarak öğrenci öğrenmelerinin gerçekleştirildiği çıkarımlarına da ulaşılmıştır.

Gürel ve Çetin (2017) yaptıkları araştırmada 7. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasla ilgili yanlış örnekler verdiğini, öğrencilerin somut olmayan kültürel mirası kavrayamadıklarını, öğrencilerin geleneksel el sanatlarını somut kültürel miras olarak ifade ettiklerini, somut ve somut olmayan kültürel mirası ayırt edemediklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde bu araştırmada da 6. sınıf öğrencilerinin somut olan ve somut olmayan kültürel mirası ayırt edemedikleri, somut olmayan kültürel mirası soyutluk anlamı şeklinde algıladıkları anlaşılmıştır. Kültürel konular anlatılırken çizgi filmler kullanılmış olsa da araştırmaya katılan öğrencilerin kültürel öğeler, kültürel miras ve özellikle somut olmayan kültürel miras kavramlarını ifade etmekte zorlandıkları görülmüştür. Öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa örnek verme, net bilgi ve detay vermeye zorlandıkları görülmüş, somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası ayıramadıkları ve somut olmayan kültürel mirası soyut olarak algıladıkları için soyut anlamlarla ifade etmeye çalıştıkları fark edilmiştir. Öğrencilerin somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası ayırt edememesinin nedeni olarak öğretilen ders konularına ilişkin olarak değişen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve kazanımlarında somut olan ve somut olmayan kültürel miras kavramlarına yer verilip verilmemesinin oluşturduğu değişikliğin yer aldığı belirlenmiştir. Bu durumun şu anki 6. sınıf öğrencilerinin 5. sınıfı okurken 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarında somut olan ve somut olmayan kültürel mirası kazanımda ayrı konular halinde değil kültürel miras konusunun öğretilmesi üzerine gerçekleştiği anlaşılmıştır. Buna bağlı olarak somut olan ve somut olmayan kültürel miras belirtilmeden genel ifade olan kültürel

mirasın öğretildiği bu nedenle de öğrencilerin kültürel mirası genel kavram üzerinden öğrendiği yani somut olan kültürel miras ile somut olmayan kültürel miras şeklinde ayrı olarak öğrenmedikleriyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Caingcoy (2023) ise kültürel konuların öğretiminde öğretmenlerin bireysel farklılıkları olan öğrenciler için sınıfta çeşitli araçları kullanmaya dikkat edilmesini belirtir. Bu araştırmada da öğrencilerin bireysel farklılıklarının olduğu bu nedenle yerli çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılma durumlarının öğrenci ilgilerine ve bireysel farklılıklarına göre değişiklik gösterdiği çıkarımına varılmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önüne alınarak yerli çizgi filmleri seven ve sevmeyen öğrencilerin olduğu, ders içeriğinde kullanılan yerli çizgi filmlerin ders konusunun öğrenci ilgisini çekme, ders konusunun öğrenci tarafından önemli görülmesi (öğrencilerin bunu sınavla ilişkilendirdikleri görülmüştür), ders konusuyla ilgili derste izlenilecek olan çizgi filmi öğrencinin sevmesi, ders konusunu öğrencinin sevmesi, ders konusunun ve çizgi filmin öğrencinin ilgisini çekmesine göre izlenebilir olduğu çıkarımları yapılmıştır. Çünkü katılımcıların deneyimleri doğrultusunda öğrenci ilgi ve isteklerinin değişebileceği, bireysel farklılıkların olduğu belirlenmiştir.

Singer (2019) öğrenci yaş düzeyine uygun, ilgi çekici, bilgilendirici, kültürel geleneği içeren çizgi filmlerin öğrencilere eğitim sürecinde kültürel bilgileri sunduğunu açıklamıştır. Katılımcıların deneyimlerine göre çizgi filmlerin 5. ve 6. sınıfta kullanılmasının daha uygun olduğu çıkarımına ulaşılmıştır. Bunlara ek olarak 6. sınıfta olan katılımcı öğrencileri konuyla ilgili derste yerli çizgi film kullanılmasını kendi açılarından kullanılabilir olarak değerlendirmişler ve derste konuyla ilgili yerli çizgi film izlemek istediklerini ifade etmişlerdir. Dewi (2013) ise çizgi filmlerin görsel ve işitsel duyuya aynı anda hitap ederek hatırlamayı kolaylaştırdığını söylemiş, çizgi filmlerin dersi net ve anlaşılır kıldığını ve öğrencilere davranış kazandırmak için kullanılabileceğini de açıklamalarına eklemiştir. Yapılan bu araştırmada da benzer olarak katılımcıların deneyimlerinden çizgi filmlerin ders konusuna görsel anlatım sunduğuna, çizgi filmlerin ders kitabındaki konuları anlamayı ve akılda kalıcılığı sağladığına ulaşılmıştır. Bu araştırma kapsamında öğrencilerin yerli çizgi filmde yer alan kültürel unsurları hatırlayabildikleri çıkarımı da yapılmıştır.

Selanik-Ay (2025) Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılacak olan çizgi filmlerin öğrencilerde iş birliğine, problem çözmeye, sosyal değerleri içselleştirmeye katkı sağlayabileceğinin ve çizgi filmlerde istenmeyen davranışların bulunmasına ilişkin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılacak çizgi filmin dikkatle seçilmesi gerektiğinin önemini belirtir. Bu araştırmadan farklı olarak yapılan durum çalışması kapsamında yerli çizgi filmlerin öğrencilerde iş birliğine, problem çözmeye, sosyal değerleri içselleştirmeye katkı sağlayabileceği ile ilgili bulgular elde edilmemiştir. Benzer olarak ise araştırma bulgularında derste kullanılacak yerli çizgi filmlerin öğrenci seviyesine, konu içeriğine, çizgi filmin içeriğinde olumsuz içerik bulundurmamasına dikkat edilmesinin önemli olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmada öğretmenin derste kullanacağı yerli çizgi filmleri seçerken konu içeriğiyle ilgili olma, konuyu görselleştirme, çizgi film içeriğinde olumsuz içerik bulundurmama detaylarına dikkat edildiği belirlenmiştir. Öğretmenin deneyimlerine göre yerli çizgi filmleri derste kullanmak için çizgi filmlerin ders konuyla ilgili olması ve ayırt edici olmasına dikkat edildiği de belirlenmiştir. Dursun ve Yurt (2017) ise Maysa ve Bulut yerli çizgi filminin kültürel ve geleneksel değerleri izleyiciye aktardığı için kültürel mirasın koruması açısından bu çizgi filmin önemli olduğu sonucuna varıldığını açıklamışlardır. Bu araştırma sürecinde de 6. sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kazanım ve konularının işlenmesinde konuyla ilgili Maysa ve Bulut, Rafadan Tayfa, Muhteşem Türkler isimli yerli çizgi filmlerin bölümlerinin ilgili ders konularında kullanıldığı görülmüştür. Fakat farklı olarak bu çizgi filmlerin kültürel açıdan ayrıntılı incelemesi yapılmamıştır.

Hollins (2015) göre kültürel bilgilerin, değerlerin ve uygulamaların nesiller arasında aktarılması için kültür eğitim programlarının amaçları arasında yer alır. Okullarda verilen kültürel eğitimde kültürel bilgileri aktarma, kültürel değerleri öğretme, kültürel uygulamaları gösterme toplumsal kültürün devamlılığını sağlamak için eğitim programlarının, mevcut müfredatın yeniden düzenlenmesi gerektiğini açıklar. Bununla ilgili olarak yapılan bu araştırmada yürürlükte olan 2023 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programları arasındaki bir değişiklikle karşılaşılmıştır. Öğretim programı değişikliğiyle ilgili araştırmaya katılan şu anki 6. sınıf öğrencilerinin 5. sınıf öğrencisiyken 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarına göre ders konularını işledikleri için "Kültür ve Miras" öğrenme alanında somut olan ve somut olmayan kültürel mirasın ayrı ifadeler olarak yer almamasından dolayı bu konuları ayrı şekilde işlemedikleri kültürel miras ifadesi şeklinde genel olarak işledikleri fark edilmiştir. Şu anki 5. sınıf öğrencilerinin ise

değişen 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanındaki kazanımı somut olan ve somut olmayan kültürel miras şeklinde birbirinden ayıran ifadelere göre ayrı şekillerde öğrendikleri tespit edilmiştir. Bundan dolayı da şu anki 5. sınıfların 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kazanımında yer alan somut olmayan kültürel mirası derslerinde işledikleri için somut olmayan kültürel mirasa örnekler verebildiği, somut olmayan kültürel mirası tanımlayabildiği ve somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası ayırt edebildiği görülmüştür. Fakat şu anki 6. sınıfların 5. sınıftayken 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kazanımlarında kültürel mirası genel ifade üzerinden öğrenmesi nedeniyle somut olmayan kültürel mirasa örnekler vermekte, somut olmayan kültürel mirası tanımlamakta, somut olan ve somut olmayan kültürel mirası ayırt etmekte zorlandıkları tespit edilmiştir. Bu durumun da 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kültürel mirasla ilgili kazanımın 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kazanımında somut olan kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras şeklinde detaylı verilmesiyle ilgili olduğu anlaşılmıştır.

Sağ ve Ünal (2019) somut olmayan kültürel miras farkındalığıyla ilgili Sosyal Bilgiler dersinde yaptıkları araştırmada genel olarak 4. sınıf öğrencilerinde somut olmayan kültürel mirasa dair farkındalık düzeylerinin olmadığını bazı öğrencilerde de sınırlı olduğunu açıklamışlardır. Kafadar (2021) ise yaptığı çalışmada Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın 5. sınıftan 7. sınıfa kadar kültürel miras unsurlarının azalarak yer aldığını ve çoğunlukla somut olan kültürel miras unsurlarının yer aldığını belirtmişlerdir. Buna bağlı olarak da aldıkları eğitimlere ve çevrelerine göre ortaokul öğrencilerinin somut olan kültürel mirasa çoğunlukla tarihi yapıları, somut olmayan kültürel mirasa da çoğunlukla gelenek göreneği, geleneksel yiyecekleri, sözlü anlatımları, gösteri sanatlarını, el sanatlarını ve kültürel değerleri örnek verdikleri sonuçlarına ulaşmıştır. Bu araştırmanın sonucuyla benzer olarak yapılan durum çalışmasında da 5. sınıf öğrencilerinin 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan somut olan ve somut olmayan kültürel miras konularını işledikleri için ders içeriğinde somut olmayan kültürel mirası açıklayabilmişler ve örnekler verebilmişlerdir. Bu araştırmalardan farklı olarak ise somut olmayan kültürel miras konusunun kazanımlara 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanında girdiği

durumuna rastlanılmıştır. Araştırma sürecindeki 5. sınıf ve 6. sınıf öğrencilerinin kendi dönemlerindeki eğitim-öğretim sürecinde yürürlükte olan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda somut olmayan kültürel mirasa yer verilmesi durumuna bağlı olarak 2024-2025 eğitim-öğretim yılında 5. sınıf ve 6. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirası öğrenmeleri arasındaki farklılık durumu ortaya çıkmıştır. 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarına göre işlenen konuları öğrenen araştırmaya katılımcı olan 6. sınıf öğrencilerin somut olmayan kültürel miras konularının 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda olmaması nedeniyle somut olan kültürel mirasla somut olmayan kültürel mirası derste ayrı olarak ögrenmedikleri durumuna rastlanılmıştır. Bununla birlikte 2024-2025 eğitim-öğretim yılında 5. sınıf öğrencilerinin yenilenen öğretim programı ile yani 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı kazanımında yer alan somut olmayan kültürel miras konusunu derste işledikleri için somut olmayan kültürel mirası öğrendikleri durumuyla da karşılaşılmıştır.

Dewey (2001) resmi öğretim materyallerinin okullarda yaşam deneyimi kazandırma olanağıyla sosyal yaşamda bilinçli olmayı sağladığını söyleyerek kültürün yeniden canlandırılmasının öğrenci zihni için önemini vurgular ve somut olmayan kültürel unsurların, kültürü açıklayan materyallerle, edebi ve sanatsal ürünler gibi kültürel ürünlerle öğretilebileceğini de açıklar. Bu duruma karşılık ise yapılan araştırmada kullanılan yerli çizgi filmlerin kültürü yeniden canlandırarak izleyiciye sunan bir materyal ve kültürel ürünleri yansıtan bir program olduğu ifade edilebilir. Çünkü yerli çizgi filmler toplumsal yaşamı yansıttığı için kültürel mirasın ve somut olmayan kültürel mirasın sınıfa taşınmış hali olarak düşünülebilir. Ayrıca resmi program kazanımlarının yoğun olması ve konu yetiştirmek için ders süresi sıkıntısının yaşanması da sınıfta etkinlik çeşitliliğinin artırılmasında zorluklar meydana getirebilmektedir. Buna bağlı olarak da yerli çizgi filmler sosyal yaşamı içermesi, görsel-işitsel olması, kültürel konuları işlemesi nedenleriyle kültürel mirası sınıfa taşıyan birer alternatif olabilir.

5.3 Öneriler

- Somut olmayan kültürel mirası öğrencilerin yerli çizgi filmlerde fark edebilmesi için konuyla ilgili derste izlenilen yerli çizgi filmin öğrencilerle birlikte izlenildikten sonra üzerine konuşulması yani çizgi filmin analiz edilmesi ve yerli çizgi filmde yer alan somut olmayan kültürel miras unsurlarının vurgulanması önemli görülmektedir.
- Araştırma sürecinde kullanılmış olan Maysa ve Bulut, Rafadan Tayfa, Muhteşem Türkler çizgi filmlerinin somut olmayan kültürel miras unsurlarını somutlaştırma, görselleştirme, gerçek yaşamdan örnekler sunma, dersi eğlenceli ve kalıcı hale getirme amaçlarıyla kullanılabileceği düşünülmektedir.
- Sosyal Bilgiler dersinin kültürel konularında ve somut olmayan kültürel mirasın görselleştirilmesi için yerli çizgi filmler kullanılmalıdır.
- Derste kullanılacak yerli çizgi filmlerin seçilirken konu içeriğiyle ilgili olması, konuyu görselleştirmesi, çizgi film içeriğinde olumsuz içerik bulundurmaması detaylarına dikkat edilmesi gerekir.
- Farklı sınıf düzeylerinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanılması araştırılabilir.
- 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. sınıf "Ortak Mirasımız" öğrenme alanı somut olmayan kültürel miras kazanımı konusunda ve diğer öğrenme alanlarının içerisindeki somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmler kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

Abd-Rahim, N., Halim, H. A., & Mamat, R. (2014). Learning via television cartoon [Televizyon çizgi film yoluyla öğrenme]. *Asian Social Science, 10*(15), 8. http://dx.doi.org/10.5539/ass.v10n15p8

Abuzahra, N., Farrah, M., & Zalloum, S. (2016). Using cartoon in language classroom from a constructivist point of view [Yapılandırmacı bir bakış açısıyla dil sınıfında çizgi film kullanımı]. *Arab World English Journal (AWEJ),* (3), 229-245.

Aikawa, N. (2004). An historical overview of the preparation of the UNESCO International convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage [Somut olmayan kültürel mirasın korunması için UNESCO Uluslararası Sözleşmesi'nin hazırlanmasına dair tarihsel bir bakış]. *Museum International, 56*(1-2), 137-149. https://doi.org/10.1111/j.1350-0775.2004.00468.x

Akar, C., & Demir, S. (2025). Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde kök değerler. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, 9*(1), 58-69.

Akhan, N.E. & Çiçek, S. (2021). Sosyal Bilgiler alanının ilkokul programındaki yeri ve tarihçesi. V. Aktepe, M. Gündüz, N. Kurtdede Fidan & E. Yalçınkaya (Editörler), *Kuramdan uygulamaya Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Alıcı, B. (2021). Türkiye'de animasyon sineması çalışmaları üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 19*(37), 53-78.

Alicenap, Ç. T. (2015). Kültürel mirasın çizgi film senaryolarında kullanılması. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi,* (37), 11-26.

Alptekin, T. (2024). Animasyon ve çizgi filmlerde bir kültür aktarıcısı: Kaşgarlı Mahmud. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21*(Divanı Lügati't Türk'ün 950. Yıl Dönümü), 11-19.

Al-Rabaani, A. H., & Al-AAmri, I. H. (2017). The effect of using cartoons on developing Omani grade 4 students' awareness of water issues and their attitudes towards using them in teaching Social Studies [Umman 4. sınıf öğrencilerinin su konularına ilişkin farkındalıklarının geliştirilmesinde çizgi film kullanımının etkisi ve Sosyal Bilgiler öğretiminde çizgi film kullanımına yönelik tutumları]. *Journal of Social Studies Education Research, 8*(1), 35-46.

Alveroğlu, İ., & Halaç, H. H. (2024). Çocuklara Türk kültürünün aktarılmasında animasyonların yeri: Rafadan Tayfa Dehliz Macerası örneği. C. Gürşen (Editör), *Çocuk Gelişimi Araştırmaları* (s. 147-163). Ankara: İksad Yayınevi.

Amatu, C. (2015). Are cartoons beneficial to teenagers? Lion King viewers'perception of the benefits of animated cartoon programmes [Çizgi filmler gençler için faydalı mı? aslan kralı izleyicilerinin animasyon çizgi film programlarının faydalarına ilişkin algıları]. *Global Journal of Applied, Management and Social Sciences 9*, 1-8.

Anuradha, M., & Kannan, S. (2016). Cultural constructs in popular television cartoon programs: A content analysis [Popüler televizyon çizgi roman programlarındaki kültürel yapılar: Bir içerik analizi]. *International Journal of Research in Engineering and Social Sciences, 6*(5), 35-49.

Arıoğlu, İ. E., & Aydoğdu-Atasoy, Ö. (2015). Somut olmayan kültürel miras kapsamında geleneksel el sanatları ve Kültür ve Turizm Bakanlığı. *Electronic Turkish Studies, 10*(16), 109-126. http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9058

Arizpe, L. (2004). Intangible cultural heritage, diversity and coherence [Somut olmayan kültürel miras, çeşitlilik ve tutarlılık]. *Museum International, 56*(1-2), 130-136. https://doi.org/10.1111/j.1350-0775.2004.00467.x

Aslan, E. (2021). Animasyon (çizgi film) tarihine kültür aktarımı açısından bir bakış. *Folklor/Edebiyat Dergisi, 27*(108), 1059-1074.

Aslan, E. (2016). Geçmişten günümüze Sosyal Bilgiler. D. Dilek (Editör), *Sosyal Bilgiler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Atan, U. (2024). Sanat, çizgi film-animasyon ve çocuk. *ERKİN Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Uluslararası Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi, 2*(1), 23-38.

Attard, R., & Cremona, G. (2022). The influence of animated cartoons on primary children's views of social reality: An ethnographic study in a Maltese primary school [Animasyon çizgi filmlerin ilkokul çocuklarının sosyal gerçeklik görüşleri üzerindeki etkisi: Malta'da bir ilkokulda etnografik bir çalışma]. *Education 3-13, 50*(3), 329-347. https://doi.org/10.1080/03004279.2020.1850827

Avrami, E., Mason, R. & De-la-Torre, M. (2013). *Values and heritage conservation* [Değerler ve mirasın korunması]. Los Angeles: The Getty Conservation Institute. https://doi.org/10.1179/2159032X13Z.00000000011

Ayvacı, H., & Gülcan, B. (2017). Türkiye'de turizm animasyonlarında somut olmayan kültürel miras (Soküm) ulusal unsurlarına bakış. *Journal of Recreation and Tourism Research, 4*(Special Issue 1), 207-223.

Aziza, W., & Syafei, A. F. R. (2018). Using cartoon film series "Shawn The Train" as media in teaching vocabulary to young learners [Genç öğrencilere kelime öğretiminde medya olarak 'Shawn The Train' çizgi film serisini kullanma]. *Journal of English Language Teaching, 7*(1), 112-122.

Ballard, L. M. (2008). Curating intangible cultural heritage [Somut olmayan kültürel mirasın küratörlüğü]. Anthropological *Journal of European Cultures, 17*(1), 74-95. https://doi.org/10.3167/ajec.2008.01701005

Bayraktar, Z. (2021). Şehircilik ve kimlik bağlamında somut olmayan kültürel mirasın yeri ve önemi. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (27), 57-68.

Bektaş, Ö. (2019). Sosyal bilimler ve Sosyal Bilgiler. R. Turan, & T. Yıldırım (Editörler). *Sosyal Bilgilerin temelleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Betlej, A. (2021). Creative spaces where cultures meet: Between theory and practice [Kültürlerin buluştuğu yaratıcı alanlar: Teori ve pratik arasında]. *Politeja-Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, 18*(74), 145-162. https://doi.org/10.12797/Politeja.18.2021.74.09

Bilgili, A. S. (2019). *Sosyal Bilgilerin temelleri* (9.baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Blake, J. (2000). On defining the cultural heritage [Kültürel mirası tanımlamak üzere]. *International & Comparative Law Quarterly, 49*(1), 61-85.

Bortolotto, C. (2007). From objects to processes: Unesco's 'intangible cultural heritage' [Nesnelerden süreçlere: UNESCO'nun 'somut olmayan kültürel mirası']. *Journal of Museum Ethnograph* (19), 21-33.

Bošković, I., & Jokanović, M. (2018). Cartoon translation: Representation for the other [Çizgi film çevirisi: Diğerinin temsili]. *International Journal of Translation, 30*(2), 49-65.

Bradshaw, E., Bryant, K., Cohen, T., Brereton, D., Kim, J., Gillespie, K., & Lilley, I. (2011). Why cultural heritage matters: A resource guide for integrating cultural heritage management into communities work at Rio Tinto [Neden kültürel miras önemlidir? Rio Tinto'daki topluluk çalışmasına kültürel miras yönetimini entegre etmek için bir kaynak rehberi], *Rio Tinto*, 1-131. 8.05.2025 tarihinde researchgate.net adresinden ulaşıldı.

Brown, M. F. (2005). Heritage trouble: Recent work on the protection of intangible cultural property [Kültürel miras sorunu: Somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin son çalışmalar]. *International Journal of Cultural Property, 12*(1), 40-61. https://doi.org/10.1017/S0940739105050010

Burroughs, S., Groce, E., & Webeck, M. L. (2005). Social Studies education in the age of testing and accountability [Sınav ve hesap verebilirlik çağında Sosyal Bilgiler eğitimi]. *Educational Measurement: Issues and Practice, 24*(3), 13-20. https://doi.org/10.1111/j.1745-3992.2005.00015.x

Caingcoy, M. (2023). Culturally responsive pedagogy: A systematic overview [Kültürel olarak duyarlı pedagojik yaklaşım: Sistematik bir genel bakış]. *Diversitas Journal, 8*(4), 3203-3212. https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4842773

Chan, C. K. (2015). Use of animation in engaging teachers and students in assessment in Hong Kong higher education [Hong Kong yükseköğretiminde öğretmen ve öğrencileri değerlendirmeye dahil etmek için animasyon kullanımı]. *Innovations in Education and Teaching International, 52*(5), 474-484. https://doi.org/10.1080/14703297.2013.847795

Chen, S., Liu, X., Bakhir, N. M., & Yu, Y. (2024). A study of the effects of different animations on germane cognitive load during intangible cultural heritage instruction [Somut olmayan kültürel miras öğretimi sırasında farklı animasyonların ilgili bilişsel yük üzerindeki etkilerinin incelenmesi]. *Education and Information Technologies, 29*(14), 19163-19196. https://doi.org/10.1007/s10639-024-12567-5

Cole, M., John-Steiner, V., Scribner, S., & Souberman, E. (1978). *Mind in society the development of higher psychological processes* [Toplumda zihnin gelişimi ve yüksek psikolojik süreçler]. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry & research design choosing among five approaches* [Beş yaklaşım arasından seçim yapan niteliksel araştırma ve araştırma deseni] (Third Edition). (N. Üniversitesi, Düzenleyen.) Lincoln, United States of America: SAGE Publications.

Çatak, M. (2020). Programlara göre Sosyal Bilgilerin tarihi gelişimi. S. Şimşek (Editör), *Sosyal Bilgiler öğretimi* (Genişletilmiş 2.baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Çençen, N., & Berk, N. A. (2014). İlköğretim 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programlarında Türk halk kültürü ögelerinin yeri ve önemi. *E-Kafkas Journal of Educational Research, 1*(3), 13-25.

Çengelci, T. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25*(1), 185-203.

Çengelci, T. (2013). Sosyal Bilgiler dersinde yararlanılan toplumsal ve kültürel kaynakların belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(43), 219-236.

Çevik, İ. F. (2018). Somut olmayan kültürel anlatıların korunmasında canlandırma film kullanımı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6*(83), 608-618. 16.03.2024 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/329596345 adresinden ulaşıldı.

Dalacosta, K., Kamariotaki-Paparrigopoulou, M., Palyvos, J. A., & Spyrellis, N. (2009). Multimedia application with animated cartoons for teaching science in elementary education [İlköğretimde fen öğretimi için animasyonlu çizgi filmler içeren multimedya uygulaması]. *Computers & Education, 52*(4), 741-748. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2008.11.018

Deacon, H. (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage* [Somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin sözleşme]. Unesco.

Dedehayır, H. (2008). Geleceğe taşınan yazılar Yerel Kimlik Dergisi inceleme yazıları: Somut olmayan kültürel mirası korumak ve yaşatmak. Yayıma Hazırlayan ÇEKÜL Vakfı, *Tarihi Ketler Birliği Dergisi* (16), 18-25. 09.05.2025 tarihinde http://www.tarihikentlerbirligi.org/ adresinden ulaşıldı.

Dewey, J. (2001). *Democracy and education* [Demokrasi ve eğitim]. The Pennsylvania State University: A Penn State Electronic Classics Series Publication.

Dewi, V. K. (2013). The use of cartoon films to improve students'skill in writing narrative texts [Çizgi film kullanımının öğrencilerin anlatım metinleri yazma becerisini geliştirmedeki rolü]. *English Education, 2*(1), 34-43.

Dursun, Z., & Yurt, S. U. (2017). Popüler kültür karşısında yerelliğin sunumu: "Maysa ve Bulut" örneği. *EKEV Akademi Dergisi,* (69), 117-129.

Ekici, M. (2018). UNESCO SOKÜM temsili listesinde Türkiye'nin çok uluslu dosyaları. *Millî Folklor Dergisi, 30*(120), 81-89.

Evcin, E. (2013). Türk halk kültürü araştırmaları için önemli bir kaynak: Halk kültürü bilgi ve belge merkezi. *Millî Folklor Dergisi, 25*(100), 225-248.

Fallace, T. (2017). The intellectual history of the Social Studies [Sosyal Bilgilerin entelektüel tarihi]. *The Wiley Handbook of Social Studies Research,* 42-67. https://doi.org/10.1002/9781118768747.ch3

Fang, Y. (2024). Current situation, problems and countermeasures of intangible cultural heritage inheritance and protection in college education [Üniversite eğitiminde somut olmayan kültürel mirasın aktarımı ve korunmasına ilişkin mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri]. *Academic Journal of Humanities & Social Sciences, 7*(8), 227-236. https://dx.doi.org/10.25236/AJHSS.2024.070835

Feary, S., Brown, S., Marshall, D., Lilley, I., McKinnon, R., Verschuuren, B., & Wild, R. (2015). Earth's cultural heritage. G. Worboys, M. Lockwood, A. Kothari, S. Feary, & I. Pulsford (eds), *Protected Area Governance and Management [Korunan Alan Yönetimi ve Yönetişimi]*, (pp.81-116). Austrilia: ANU Press.

Fedekar, P. (2011). Çizgiyi aşanlar: Cille Türk mitolojisinin çizgi filmde kullanılması ve çizgi filmle aktarılması. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 11*(1), 107-119.

Fidan, N. K., & Kılıç, F. (2020). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerler açısından çizgi film inceleme: Rafadan Tayfa örneği. *Journal of Academic Social Science Studies, 13*(81), 49-63. http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.44068

Fisher, C., & Anushko, A. (2008). Research ethics in social science [Sosyal bilimlerde araştırma etiği]. P. Alasuutari, L. Bickman, & J. Brannen (eds), *The SAGE handbook of social research methods* (pp.95-109). SAGE Publications.

Gelen, İ., Duran, V., & Ünal, A. (2016). Değerler açısından Pepee çizgi film serisinin analizi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi, 6*(11), 39-54.

Ghani, D. B. A. (2015). Upin & Ipin: Promoting Malaysian culture values through animation [Upin & Ipin: Animasyon yoluyla Malezya kültür değerlerini tanıtmak]. *Historia y Comunicación Social, 20*(1), 241-258.

Giovannini, E. C., Lo-Turco, M., & Tomalini, A. (2021). Digital practices to enhance intangible cultural heritage [Somut olmayan kültürel mirası geliştirmek için dijital uygulamalar]. The International Archives of the Photogrammetry, *Remote Sensing and Spatial Information Sciences,* 46, 273-278. https://doi.org/10.5194/isprs-archives-XLVI-M-1-2021-273-2021

Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş* (2 baskı). (A. Ersoy, & P. Yalçınoğlu, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.

Güler-Bıyıklı, S., & Aslan, C. C. (2013). A review of cultural heritage education in Turkish schools [Türk okullarında kültürel miras eğitiminin gözden geçirilmesi] (1962–2011). *Public Archaeology, 12*(4), 255-270. https://doi.org/10.1179/1465518714Z.00000000047

Gürçayır, S. (2011). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi üzerine eleştirel bir okuma. *Milli Folklor Dergisi, 23*(92), 5-12.

Gürel, D., & Çetin, T. (2017). An investigation of secondary school 7th grade students' awareness for intangible cultural heritage [Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel miras konusundaki farkındalıklarının araştırılması]. *Online Submission, 8*(27), 75-84.

Güven, K. (2023). “Maysa ve Bulut” animasyon dizisinin somut olmayan kültürel miras ögeleri bağlamında incelenmesi. *Türk Dünyası ve Türkçe Öğretimi Dergisi, 2*(2), 187-204.

Habib, K., & Soliman, T. (2015). Cartoons’ effect in changing children mental response and behavior [Çizgi filmlerin çocukların zihinsel tepkilerini ve davranışlarını değiştirmedeki etkisi]. *Open Journal of Social Sciences, 3*(9), 248. http://dx.doi.org/10.4236/jss.2015.39033

Haddad, N. (2016). Multimedia and cultural heritage: A discussion for the community involved in children’s edutainment and serious games in the 21stcentury [Multimedya ve kültürel miras: 21. yüzyılda çocukların eğitsel eğlencesi ve ciddi oyunlarla ilgilenen topluluk için bir tartışma]. *Virtual Archaeology Review, 7*(14), 61–73. http://dx.doi.org/10.4995/var.2016.4191

Hall, S. (1997). The spectacle of the other [Diğerinin gösterişi]. *Representation: Cultural representations and signifying practices, 7*, 223-290.

Haviland, W. A. H., Prins, H. E. L., Walrath, D., & McBride, B. (2008). *Kültürel Antropoloji*, Çeviren, İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

He, Y., Ma, Y. H., & Zhang, X. R. (2017). “Digital Heritage” theory and innovative practice [“Dijital Miras” teorisi ve yenilikçi uygulamalar]. *The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences, 42*, 335-342. https://doi.org/10.5194/isprs-archives-XLII-2-W5-335-2017

Hollins, E. R. (2015). *Culture in school learning: Revealing the deep meaning* [Okul öğreniminde kültür: Derin anlamın ortaya çıkarılması] (3rd edition). Routledge.

Huber, L. (2025). Interdisciplinary approach in primary education: Animated films as a tool for cross-cultural awareness [İlköğretimde disiplinler arası yaklaşım: Kültürlerarası farkındalık için bir araç olarak animasyon filmleri]. *Journal of Elementary Education, 18*(2), 219–234. https://doi.org/10.18690/rei.4806

Hünerli, S. (2002). Türkiye’de animasyonun gelişimi. *Selçuk İletişim Dergisi, 2*(3), 30-34.

Hünerli, S. (2012). Canlandırma yöntemleri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2*(12), 935-943.

İbili, E., & Şahin, S. (2016). The use of cartoons in elementary classrooms: An analysis of teachers behavioral intention in terms of gender [İlkokul sınıflarında karikatürlerin kullanımı: Cinsiyet açısından öğretmenlerin davranışsal niyetlerinin analizi]. *Educational Research and Reviews, 11*(8), 508-516.

Jones, E. B., Pang, V. O., & Rodríguez, J. L. (2001). Social Studies in the elementary classroom: Culture matters [İlkokul sınıfında sosyal bilgiler: Kültür önemlidir]. *Theory into Practice, 40*(1), 35-41. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4001_6

Kaba, F. (2014). Çizgi filmlerde grafik ifade ve konu açısından kültürel etkiler: Türk çizgi film örnekleri. *Selçuk İletişim Dergisi, 8*(3), 163-181.

Kafadar, T. (2021). Cultural heritage in Social Studies Curriculum and cultural heritage awareness of middle school students [Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda kültürel miras ve ortaokul öğrencilerinin kültürel miras bilinci]. *International Journal of Progressive Education, 17*(2), 260-274.

Kansızoğlu, A. & Zeren-Akbulut, M. G. (2025). The effects of teaching and learning with and about intangible cultural heritage on supportive learning outcomes [Somut olmayan kültürel mirasla ve somut olmayan kültürel miras hakkında öğretim ve öğrenmenin destekleyici öğrenme çıktıları üzerindeki etkileri]. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE). 56*, 207-245. https://doi.org/10.32003/igge.1697146

Kara, O., & Altunbay, M. (2020). İlköğretim öğrencilerinin çizgi film izleme durumları üzerine bir inceleme. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks, 12*(2), 155-168.

Karaman, H., & Yılar, Ö. (2020). The use of folklore elements in cartoons: Example of Niloya [Çizgi filmlerde folklor unsurlarının kullanımı: Niloya örneği]. Journal of Education, *Theory and Practical Research, 6*(2), 149-165.

Kasai, Y., & Hsu, Y. C. (2012). Cartoon animation involvement and destination image [Çizgi film animasyonu katılımı ve hedef imajı]. *Journal of Information and Optimization Sciences, 33*(2-3), 427-446. https://doi.org/10.1080/02522667.2012.10700154

Kasapoğlu-Akyol, P. (2016). Somut olmayan kültürel mirasın örgün eğitime uygulanması: Ağ araştırması (webquest) örneği. *Millî Folklor Dergisi*, (111), 125-146.

Keloğlu-İşler, E. İ. (2013). Kültürel ekme kuramı bağlamında Türkiye üretimi çizgi filmler ve çocuk bilincinin inşası. *İletişim ve Diplomasi Dergisi,* (2), 65-80.

Kenna, J. L., & Waters, S. (2017). Teaching geography through an animated lens [Animasyonlu bir bakış açısıyla coğrafya öğretimi]. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas, 90*(4), 147-151. https://doi.org/10.1080/00098655.2017.1328203

Keskin, Y. (2020). Sosyal Bilgiler programı tarihi ve güncel gelişmeler. T. Çelikkaya, Ç.Ö. Demirbaş, T. Yıldırım & H. Yakar (Editörler), *Yeni Program ve Ders İçeriklerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi I* (2.baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Kılıçoğlu, G. (2014). Sosyal Bilgiler tanımı, dünyamızda ve ülkemizde gelişimi ve önemi. M. Safran (Editör), *Sosyal Bilgiler öğretimi* (4.baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Kılınç, M. (2019). Sosyal Bilgilere evrensel ve ulusal düzeyde genel bakış: sosyal bilimler ve Sosyal Bilgiler ilişkisi. Kara, C. (Ed.). *Sosyal Bilgilerin temelleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Kirshenblatt-Gimblett, B. (2014). Intangible heritage as metacultural production [Metakültürel üretim olarak somut olmayan miras]. *Museum International, 66*(1-4), 163-174.

Klinger, L. J. (2006). *What are your children watching? A dpics-ıı analysıs of parentchild interactions in television cartoons* [Çocuklarınız ne izliyor? Televizyon çizgi filmlerinde ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin dpics-ıı analizi] (Doctoral dissertation), Auburn University in Partial Fulfillment of the Requirements, Alabama). 18.08.2025 tarihinde http://hdl.handle.net/10415/509 adresinden ulaşıldı.

Klinmalee, R. (2022). A phenomenographic study of teaching and learning ability through cartoon movies animation [Çizgi film animasyonları aracılığıyla öğretme ve öğrenme yeteneğinin fenomenografik bir incelemesi]. *Journal of Positive School Psychology*, 3907-3916. 27.11.2024 tarihinde http://journalppw.com/ adresinden ulaşıldı.

Kurin, R. (2004). Safeguarding intangible cultural heritage in the 2003 UNESCO convention: A critical appraisal [2003 UNESCO sözleşmesinde somut olmayan kültürel mirasın korunması: Eleştirel bir değerlendirme]. *Museum international, 56*(1-2), 66-77. https://doi.org/10.1111/j.1350-0775.2004.00459.x

Kutlu, M. M. (2009). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında eğitime yönelik ilk adım: Halk kültürü dersi. *Milli Folklor Dergisi*, *21*(82).

Kwangmuang, P., Jarutkamolpong, S., Duangngern, P., Gessala, N., & Sarakan, P. (2024). Promoting analytical thinking skills development in elementary school students through animated cartoons [Animasyonlu çizgi filmler aracılığıyla ilkokul öğrencilerinde analitik düşünme becerilerinin gelişimini teşvik etmek]. *Computers in Human Behavior Reports, 15*, 1-11. https://doi.org/10.1016/j.chbr.2024.100467

Lenzerini, F. (2011). Intangible cultural heritage: The living culture of peoples [Somut olmayan kültürel miras: Halkların yaşayan kültürü]. *European Journal of International Law, 22*(1), 101-120. https://doi.org/10.1093/ejil/chr006

Lenzerini, F. (2014). Protecting the tangible, safeguarding the intangible: A same conventional model for different needs [Somut olanı korumak, somut olmayanı güvence altına almak: Farklı ihtiyaçlar için aynı geleneksel model]. U S. von Schorlemer i S. Maus (eds.), *Climate Change as a Threat to Peace: Impacts on Cultural Heritage and Cultural Diversity*, Frankfurt am Main: PL Academic Research, 141–160.

Liu, C., & Elms, P. (2019). Animating student engagement: The impacts of cartoon instructional videos on learning experience [Öğrenci katılımını canlandırmak: Çizgi film eğitim videolarının öğrenme deneyimi üzerindeki etkileri]. *Research in Learning Technology, 27*, 1-31. https://doi.org/10.25304/rlt.v27.2124

Logan, W. (2016). Cultural diversity, cultural heritage and human rights: Towards heritage management as human rights-based cultural practice [Kültürel çeşitlilik, kültürel miras ve insan hakları: İnsan haklarına dayalı kültürel uygulama olarak miras yönetimine doğru]. *In World heritage management and human rights*. In Ekern, S., Logan, W., Sauge, B. & Sinding-Larsen, A. (eds.), (1st edition, pp. 19-32). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315735108

Loulanski, T. (2007). Cultural heritage and sustainable development: Exploring a common ground [Kültürel miras ve sürdürülebilir kalkınma: Ortak bir zemin arayışı]. *The Journal of International Media, Communication, and Tourism Studies, 5*, 37-58.

Luo, J. (2022). The characteristics and paths of the dissemination of intangible cultural heritage in the form of animation in the new media environment [Yeni medya ortamında animasyon biçiminde somut olmayan kültürel mirasın yayılmasının özellikleri ve yolları]. *Journal of Environmental and Public Health*, 1-9.

Mandal, M. S., & Bairagya, S. (2021). Animated cartoon programmes as an inter-cultural source in second language classroom [İkinci dil sınıfında kültürler arası bir kaynak olarak animasyon çizgi film programları]. *Shodh Sarita an İnternational Bilingual Peer Reviewed Refereed Research Journal. 29*(8), 91-95. 17.02.2025 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/352791644 adresinden ulaşıldı.

Mandlik, R. (2015). Teaching of cultural values through the cartoon films [Çizgi filmler aracılığıyla kültürel değerlerin öğretilmesi]. *GARI International Journal of Multidisciplinary Research. 1*(2), 1-5.

MEB. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu. 12*(14574). 29.09.2025 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf adresinden ulaşıldı.

MEB. (2023). *Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4,5,6 ve 7. sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB (2024). *Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı (4,5,6 ve 7. sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Melnik, Y.A., & Kirova, A.V. (2020). The Flying Ship cartoon for Russian as a foreign language class as a source of problem-based situations [Yabancı dil olarak Rusça dersleri için problem tabanlı durumların kaynağı olarak Flying Ship çizgi filmi]. Bulletin of Perm National Research Polytechnic University. *Issues of Linguistics and Pedagogy*, (2), 202-210.

Metin-Basat, E. (2013). Somut ve somut olmayan kültürel mirası birlikte koruyabilmek. *Milli Folklor Dergisi, 25*(100), 61-71.

Meyer, C. (2001). A case in case study methodology [Durum çalışması metodolojisinde bir durum]. *Field methods*, 13(4), 329-352.

Miles, M., Huberman, A., & Saldaña, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook* [Nitel veri analizi: Yöntemler kaynak kitabı] (Third edition). (A. S. University, Düzenleyen) Arizona State, the United States of America: SAGE Publications.

Mirsaidova, G., & Akhmedova, M. (2025). The most effective way to learn English through movies and cartoons [Filmler ve çizgi filmler aracılığıyla İngilizce öğrenmenin en etkili yolu]. *Science and Technology in the Modern World, 4*(7), 60-67. https://doi.org/10.5281/zenodo.15201042

Moreno, R., & Ortegano-Layne, L. (2008). Do classroom exemplars promote the application of principles in teacher education? A comparisonof videos, animations and narratives [Sınıf örnekleri öğretmen eğitiminde ilkelerin uygulanmasını teşvik ediyor mu? Videolar, animasyonlar ve anlatımların karşılaştırılması]. *Educational Technology Research and Development, 56*, 449-465. https://doi.org/10.1007/s11423-006-9027-0

Munjeri, D. (2004). Tangible and intangible heritage: From difference to convergence [Somut olan ve somut olmayan miras: Farklılıktan yakınsamaya]. *Museum international, 56*(1-2), 12-20.

Murat, M., & Bal, P. N. (2021). Eğitim açısından Rafadan Tayfa çizgi film animasyonunda değerler ve özgecilik anlayışının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 10*(3), 60-71.

Mushtaq, S., & Fatima, H. (2024). Effects of cartoon series on learning attitude [Çizgi dizi dizilerinin öğrenme tutumuna etkileri]. *UCP Journal of Mass Communication, 2*(2), 52-64. https://doi.org/10.24312/ucp-jmc.02.02.448

Ningsih, N. P., Astawan, I. G., & Rati, N. W. (2022). Animated video media with contextual approach on Social Science subject in fourth grade elementary school [Dördüncü sınıf ilkokulda sosyal bilimler konusuna bağlamsal yaklaşımla hazırlanan animasyonlu video medyası]. *International Journal of Elementary Education, 6*(3), 412-421.

Oğuz-Haçat, S. (2019). Sosyal Bilgiler ve kültür. B.Ü. İbret & S. Kaymakçı (Editörler), *Sosyal Bilgiler ve toplum*. Ankara: Pegem Akademi.

Oğuz, M. Ö. (2009). Somut olmayan kültürel miras ve kültürel ifade çeşitliliği. *Milli Folklor Dergisi, 11*(82), 6-12.

Oğuz, M. Ö. (2013). Terim olarak somut olmayan kültürel miras. *Milli Folklor Dergisi, 25*(100), 5-13.

Oğuz, M. Ö. (2017). Onuncu yılında somut olmayan kültürel miras listeleri: görünürlük, değerlilik ve güvenirlik. *Millî Folklor Dergisi, 29*(116), 5-17.

Ortiz, S. L., & de Madariaga, C. J. (2022). The UNESCO Convention for the Safeguarding of the İntangible Cultural Heritage: A critical analysis [UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi: Eleştirel bir analiz]. *International journal of cultural policy, 28*(3), 327-341. https://doi.org/10.1080/10286632.2021.1941914

Oruç, Ş., & Teymuroğlu, B. (2011). The effects of using cartoon in teaching social sciences on attitudes of students against to social science course [Sosyal Bilgiler öğretiminde çizgi film kullanımının öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumları üzerindeki etkileri]. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 15*, 3211-3215. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.04.273

Otobo, A. O. A., & Tijani, A. I. (2023). Folklore cartoon proposition for sustainable cultural heritage among secondary school pupils [Ortaokul öğrencilerinde sürdürülebilir kültürel miras için folklorik karikatür önerisi]. *Ife Social Sciences Review, 31*(1), 98-107.

Ott, M., Dagnino, F. M., & Pozzi, F. (2015). Intangible cultural heritage: Towards collaborative planning of educational interventions [Somut olmayan kültürel miras: Eğitim müdahalelerinin işbirliğine dayalı planlamasına doğru]. *Computers in Human Behavior, 51*, 1314-1319. https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.11.039

Öcal, O. (2007). UNESCO, kültür ve Türkiye. *Milli Folklor Dergisi, 73*, 5-11.

Özbaş, M., & Çulha-Özbaş, B. (2022). Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na ve ders kitaplarına yansıyan somut olmayan kültürel miras unsurları. *Diyalektolog-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,* (31), 75-98. 29.08.2025 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/366939367 adresinden ulaşıldı.

Özer, D., & Avcı, İ. B. (2015). Cartoons as educational tools and the presentation of cultural differences via cartoons [Eğitim aracı olarak çizgi filmler ve çizgi filmler aracılığıyla kültürel farklılıkların sunumu]. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 191*, 418-423. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.355

Özkan, S., & Özer, S. (2024). Sosyal Bilgiler dersi tarih ünitelerinin öğretiminde çizgi filmlerin kullanımının akademik başarıya etkisi. *Cappadocia Journal of History and Social Sciences, 9*, 483-492. http://dx.doi.org/10.18299/cahij.170

Özmen, C. (2015). Dünyada ve ülkemizde Sosyal Bilgiler. C. Dönmez, & K. Yazıcı (Editörler), *Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Özşan, T. M., & Gürel, D. (2023). Somut olmayan kültürel miras ögelerinin çizgi filmlerde temsili: Maysa ve Bulut örneği. *Ege 8th Internatıonal Conference On Socıal Scıences*. 452-463. 16.03.2024 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/373523625 adresinden ulaşıldı.

Öztürk, C. (2020). *Farklı ülkelerin Sosyal Bilgiler öğretim programları* (3.baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Pandurić, M. (2023). UNESCO and intangible cultural heritage in Science and Social Studies textbooks for the fourth grade of elementary school [UNESCO ve ilkokul dördüncü sınıf Fen ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan somut olmayan kültürel miras]. *Pannoniana, 7*(1), 57-75. https://doi.org/10.32903/p.7.1.3

Palanimurugan, P. (2024). The role of cartoons in shaping societal perceptions: A comprehensive review [Toplumsal algıların şekillenmesinde karikatürlerin rolü: Kapsamlı bir inceleme]. *International Journal of Multidisciplinary Educational Research, 13*(10), 94-100.

Perales-Palacios, F. J., & Vílchez-González, J. M. (2005). The teaching of physics and cartoons: Can they be interrelated in secondary education? [Fizik öğretimi ve çizgi filmler: Ortaöğretimde birbirleriyle ilişkili olabilirler mi?]. *International Journal of Science Education, 27*(14), 1647-1670. https://doi.org/10.1080/09500690500206366

Piaget, J. (1973). *To understand is to invent: The future of education* [Anlamak, icat etmektir: Eğitimin geleceği]. The Viking Press.

Pietrobruno, S. (2009). *Cultural research and intangible heritage* [Kültürel araştırma ve somut olmayan miras]. *Culture Unbound, 1*(1), 227-247. https://doi.org/10.3384/cu.2000.1525.09113227

Polat, S. (2020). Sosyal Bilgilerde kültürel miras konularının öğretimi. T. Çelikkaya, Ç. Öztürk Demirbaş, T. Yıldırım, & H. Yakar (Editörler), *Yeni Program ve Ders İçeriklerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi II* (s. 367-377). Ankara: Pegem Akademi.

Rosa, A. (2022). Cartoons and education: A world told through the animated films [Çizgi filmler ve eğitim: Animasyon filmleriyle anlatılan bir dünya]. *DigitCult-Scientific Journal on Digital Cultures, 7*(1), 25-36.

Ruggles, D. F., & Silverman, H. (2009). *From tangible to intangible heritage* [Somut mirastan somut olmayan mirasa]. New York: Springer Science and Business Media.

Rzayeva, S. (2020). Küreselleşmenin kültürel akışları ve somut olmayan kültürel miras üzerindeki etkiler. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 13*(29), 33-52.

Sağ, Ç., & Ünal, F. (2019). İlkokul Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitimine yönelik etkinlik temelli bir eylem araştırması. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 425-468.

Scanlan, S. J., & Feinberg, S. L. (2000). The cartoon society: Using "the Simpsons" to teach and learn sociology [Çizgi film toplumu: Sosyoloji öğretmek ve öğrenmek için "Simpsons"ı kullanmak]. *Teaching Sociology*, 127-139. https://doi.org/10.2307/1319260

Sel, B. (2022). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kapsamında kültürel mirasın animasyon çizgi dizilerle aktarımı: Bir yörük hikâyesi Maysa ve Bulut. *Milli Eğitim Dergisi, 51*(236), 2969-3000. https://doi.org/10.37669/milliegitim.1052307

Sel, B. (2023). Sosyal Bilgiler dersinin tarihsel gelişimi. N. Dağ & A. Taneri (Editör), *Sosyal Bilgiler öğretimi, kavramlar, değerler ve beceriler*. Ankara: Pegem Akademi.

Selanik-Ay, T. (2025). The heroes that middle school students want to know in Social Studies course. *Pegem Journal of Education and Instruction, 15*(4), 1138-1188.

Selby, A. (2013). *Animation* [Animasyon]. Laurence King Publishing.

Sharma, S. (2012). Cartoon shows: A tool to facilitate comprehension in young learners [Çizgi film gösterileri: Genç öğrencilerin anlamalarını kolaylaştırmak için bir araç]. *Language and Language Teaching, 1*(2), 21-25.

Singer, N. (2019). The relationship between watching animated cartoon and information processing speed and level for sample children in age group (5–6) years [5-6 yaş grubundaki örnek çocuklarda çizgi film izleme ile bilgi işleme hızı ve düzeyi arasındaki ilişki]. *Humanities & Social Sciences Reviews, 7*(5), 1321-1337. https://doi.org/10.18510/hssr.2019.75171

Smith, L., & Campbell, G. (2017). The tautology of "intangible values" and the misrecognition of intangible cultural heritage. *Heritage & Society, 10*(1), 26-44. https://doi.org/10.1080/2159032X.2017.1423225

Srinivasalu, G. (2016). Using cartoons as effective tools in teaching learning process of social science ["Maddi olmayan değerler"in totolojisi ve maddi olmayan kültürel mirasın yanlış tanınması]. *Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies, 3*(23), 1898-1905.

Sugihartono, R.A., Kasiyan & Adi, S. P. (2024). Children's animation films: The cultural advancement perspective [Çocuk animasyon filmleri: Kültürel ilerleme perspektifi]. *Journal of Urban Culture Research, 28*, 45-62.

Şenler, F. (2005). Animasyon tarihi, teknikleri ve Türkiye'deki yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (HÜTAD),* (3), 99-114.

Şentürk, M., & Şimşek, U. (2021). Educational comics and educational cartoons as teaching material in the social studies course. *African Educational Research Journal, 9*(2), 515–525.

Talu, E., & Yüzbaşıoğlu, F. (2020). Geleneksel sokak oyunlarının çocuk gelişimine katkılarının "Rafadan Tayfa" çizgi filmi üzerinden incelenmesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi, 4*(2), 148-162. https://doi.org/10.32960/uead.769012

Testa, A. (2016). From folklore to intangible cultural heritage. Observations about a problematic filiation [Halkbilimden somut olmayan kültürel mirasa. Sorunlu bir soy hakkında gözlemler]. *Österreichische Zeitschrift für Volkskunde, 119*(3-4), 183-204.

Teke, S. G. (2013). Geleneksel tarzlar, modern modeller: Resmî, resmî olmayan eğitim ve somut olmayan kültürel miras. *Millî Folklor Dergisi, 25*(100), 31-39.

Teke, S. G. (2018). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi listelerinde yaşayan miraslar ve sabitlenen gelenekler. *Milli Folklor Dergisi, 30*(120), 19-31.

Tipa, V. (2014). The animation film, a field of culture interference [Kültür etkileşiminin bir alanı olan animasyon filmi]. *International Journal of Communication Research, 4*(4) 338-342.

Toledo, M., Yangco, R., & Espinosa, A. (2014). Media cartoons: Effects on issue resolution in environmental education [Medya karikatürleri: Çevre eğitiminde sorunların çözümüne etkileri]. *International Electronic Journal of Environmental Education, 4*(1), 19-51.

Turan, R., & Ulusoy, K. (Editörler.). (2018). Sosyal bilgilerin temelleri (5.baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Tzima, S., Styliaras, G., Bassounas, A., & Tzima, M. (2020). Harnessing the potential of storytelling and mobile technology in intangible cultural heritage: A case study in early childhood education in sustainability [Somut olmayan kültürel mirasta hikaye anlatıcılığı ve mobil teknolojinin potansiyelinden yararlanma: Sürdürülebilirlik konusunda erken çocukluk eğitiminde bir durum çalışması]. *Sustainability, 12*(22), 9416. https://doi.org/10.3390/su12229416

Uçan, B. (2018). Türk çizgi filmlerinde kültürel kodlamalar. *Journal of International Social Research, 11*(55), 1134-1144. http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185537283

Üzer, M., & Çetin, Ş. (2018). ‘’Küçük Hezarfen’’ çizgi filminde yer alan millî kültür unsurlarının incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7*(3), 2049-2079. https://doi.org/10.15869/itobiad.439514

Valencia-Arnica, Y. K., Ccasani-Rodriguez, J. L., Rucano-Paucar, F.H. & Talavera-Mendoz, R. (2023). The status of didactic models for heritage education: A systematic review [Miras eğitimi için didaktik modellerin durumu: Sistematik bir inceleme]. *Heritage 6*, 7611–7623. https://doi.org/10.3390/heritage6120400

VanWynsberghe, R., & Khan, S. (2007). Redefining case study [Durum çalışmasını yeniden tanımlamak]. *International journal of qualitative methods*, 6(2), 80-94. 10.04.2024 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/237480469_Redefining_Case_Study adresinden ulaşıldı.

Van-Zanten, W. (2004). Constructing new terminology for intangible cultural heritage [Somut olmayan kültürel miras için yeni terminoloji oluşturmak]. *Museum International, 56*(1-2), 36-44. https://doi.org/10.1111/j.1350-0775.2004.00456.x

Vecco, M. (2010). A definition of cultural heritage: From the tangible to the intangible [Kültürel mirasın tanımı: Somut olandan somut olmayan olana]. *Journal of Cultural Heritage, 11*(3), 321-324. https://doi.org/10.1016/j.culher.2010.01.006

Vogt, W., Vogt, E., Gardner, D., & Haeffele, L. (2014). *Selecting the right analyses for your data quantitative, qualitative, and mixed methods* [Verileriniz için doğru analizleri seçmek: nicel, nitel ve karma yöntemler]. New York, the United States of America: The Guilford Press.

Wang, Y., & Zheng, L. (2008). Development research of cultural creative industry based on the intangible cultural heritage in Hangzhou [Hangzhou'daki somut olmayan kültürel mirasa dayalı kültürel yaratıcı endüstrinin geliştirilmesi araştırması]. *In 2008 9th International Conference on Computer-Aided Industrial Design and Conceptual Design,* 1293-1297. https://doi.org/10.1109/CAIDCD.2008.4730802

Warren, W. J. (2005). The Social Studies wars: What should we teach the children? [Sosyal Bilgiler Savaşları: Çocuklara ne öğretmeliyiz?]. *Society for History Education, 38*(3), 408-409.

Wells, P. (1998). *Understanding animation* [Animasyonu anlamak]. (1st Edition) Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315004044

Wijethilaka, T. S. (2020). Effect of cartoons on children [Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkisi]. Jurnal ilmiah. *Srilanka. University of Moartuwa*, 04.07.2025 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/345066689 adresinden ulaşıldı.

Wilson, B. J. (2008). Media and children's aggression, fear, and altruism [Medya ve çocukların saldırganlığı, korkusu ve fedakarlığı]. *The future of children, 18*(1), 87-118. 29.08.2025 tarihinde http://www.jstor.org/stable/20053121 adresinden ulaşıldı.

Yağlı, A. (2013). Çocuğun eğitiminde ve sosyal gelişiminde çizgi filmlerin rolü: Caıllou ve Pepee örneği. *Electronic Turkish Studies, 8*(10), 707-719.

Yaşar-Ekici, F. (2015). Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin çok boyutlu bir değerlendirme. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2*(5), 70-84. http://dx.doi.org/10.16989/TIDSAD.96

Yener, Y., Yılmaz, M., & Şen, M. (2021). Çizgi filmlerde değer eğitimi: TRT Çocuk örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research, 7*(2), 114-128. https://doi.org/10.24289/ijsser.846419

Yeten, G. (2022). Çocuklara Türk kültürünün aktarılmasında çizgi filmlerin yeri ve önemi. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi, 4*(2), 71-79. https://doi.org/10.54990/okufed.1133866

Yılar, Ö., & Kakşa, M. H. (2020). Geçmişten günümüze Nasreddin Hoca çizgi filmleri üzerinde karşılaştırmalı bir inceleme. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6*(2), 513-538. https://doi.org/10.31463/aicusbed.757250

Yıldırım, T. (2024). Milli değerler ve kültürel öğeler bağlamında çizgi dizilerin incelenmesi: Akıncı. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR), 11*(114), 2503-2514.

Yin, R. K. (2016). *Qualitative research from start to finish* [Baştan sona nitel araştırma] (Second Edition). New York, United States of America: The Guilford Press.

Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* [Durum çalışması araştırması ve uygulamaları: Desen ve yöntemler] (sixth edition). Los Angeles, United States of America: SAGE Publications.

Yolcu, P., & Çiftçi, H. (2023). The use of cartoons ın the transfering historical places to children: The example of Istanbul Guards. *Erciyes İletişim Dergisi, 10*(1), 105-122. https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1173544

Yoshida, K. (2004). The museum and the intangible cultural heritage [Müze ve somut olmayan kültürel miras]. *Museum International, 56*(1-2), 108-112. https://doi.org/10.1111/j.1350-0775.2004.00464.x

Yousaf, Z., Shehzad, M., & Hassan, S. A. (2015). Effects of Cartoon Network on the behavior of school going children (A Case study of gujrat city) [Cartoon Network'ün okula giden çocukların davranışları üzerindeki etkileri (Gujrat şehrinde bir durum çalışması)]. *International Research Journal of Interdisciplinary & Multidisciplinary Studies (IRJIMS), 1*(1), 73-179.

Zhang, X. (2020). The influence of cartoon on senior pupils and its countermeasures [Çizgi filmlerin lise öğrencilerine etkisi ve buna karşı alınabilecek önlemler]. *Frontiers in Educational Research, 3*(13), 106-114.

Zurcher, J. D., Webb, S. M., & Robinson, T. (2018). The portrayal of families across generations in Disney animated films [Disney animasyon filmlerinde nesiller boyu ailelerin tasviri]. *Social Sciences, 7*(3), 47. https://doi.org/10.3390/socsci7030047

EKLER

EK-1. Etik Kurul Araştırma Onayı Belgesi

Evrak Kayıt Tarihi: 14.05.2024	Protokol No: 733222	Tarih: 28.05.2024

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Sosyal Bilgilerde Somut Olmayan Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Yerli Çizgi Filmlerin Kullanılması Durumu
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Elvan GÜNEL
TEZ YAZARI:	Zehra Nur ELİYAZICI
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

EK-2. Milli Eğitim Araştırma Uygulama İzni Başvurusu

Başvuru Bilgileri

Başvuru Şekli: Akademisyenler ve Öğrenciler

Başvurunun Yapıldığı Ülke: Türkiye

Başvuran Unvanı: Öğrenci

Kademe: Yüksek Lisans

Üniversite Adı: ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Fakülte / Enstitü / Yüksek Okul: EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Bölüm / Anabilim Dalı: SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ (YL) (TEZLİ)

Araştırma Bilgileri

Araştırmanın Adı: Sosyal Bilgilerde Somut Olmayan Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Yerli Çizgi Filmlerin Kullanılması Durumu

Bu Araştırmanın İçeriği Eğitim Teknolojileri ile Doğrudan İlgilidir: Hayır

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Bu Araştırma Öğrencilerin Doğrudan Akademik Başarılarını Ölçmeye Yöneliktir: Hayır

Araştırmanın Konusu ve İlişkili Konular:

Öğrenme - Öğretme Model / Yaklaşımları / Stratejileri → Yapılandırmacı Öğrenme

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, somut olmayan kültürel miras, çizgi film

Araştırmanın Yazım Dili: Yabancı Dil

Uygulama Bilgileri

Uygulama Yapılacak İl Sayısı: 1

Çalışma Grubu	Teşkilat Türü	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı	Sayı ⓘ	Özel Bilgiler	Uygulama Süresi
Öğretmen	Okul / Kurum	ESKİŞEHİR, TEPEBAŞI, Ortaokul	1	Çalışma grubu öğretmen ve öğrencileri içermektedir.	

EK-3. Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma Uygulama İzin Belgesi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ARAŞTIRMA UYGULAMA İZNİ BELGESİ

EĞİTİMİN YÜZYILI

Başvuru No: MEB.TT.2024.004236.01

T.C. Kimlik No:

Adı Soyadı: ZEHRA NUR ELİYAZICI

Araştırmanın Adı: Sosyal Bilgilerde Somut Olmayan Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Yerli Çizgi Filmlerin Kullanılması Durumu

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Veri Toplama Aracının Başlığı: gözlem formu, görüşme formu, ses ve/veya görüntü kayıtları, öğrenci ve araştırmacı günlükleri

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 07.11.2024

Araştırma Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 07.11.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Yönergesine" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup aşağıda ifade edilen bilgiler kapsamında araştırma uygulama izni Millî Eğitim Bakanlığı ilgili birimleri tarafından onaylanmıştır.

Uygulama Yapılacak İller	Uygulama Yapılacak Birimler	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatları	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu
ESKİŞEHİR	Özel Türk Ortaokulu	ORTAOKULU (TEPEBAŞI)	

Not: *Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.*

Serhat Mah. 1290. Sokak No.8/B 06374 Yenimahalle/Ankara TÜRKİYE
Telefon No: (0312) 413 43 00, Belgegeçer No: (0312) 413 45 12
e-posta: ttkb.egitimarastirmalari.arastirmaizinleri@meb.gov.tr, internet adresi: ttkb.meb.gov.tr

EK-4. Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı İzin Belgesi

T.C.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ORTAOKULU Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.004236.01

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu:

T.C. Kimlik No:

Adı Soyadı: ZEHRA NUR ELİYAZICI

Araştırmanın Adı: Sosyal Bilgilerde Somut Olmayan Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Yerli Çizgi Filmlerin Kullanılması Durumu

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı:

Uygulama Yapılacak Birim: Özel Türk Ortaokulu

Uygulama Yapılacak İl: ESKİŞEHİR

Veri Toplama Aracının Başlığı: gözlem formu, görüşme formu, ses ve/veya görüntü kayıtları, öğrenci ve araştırmacı günlükleri

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 07.11.2024

Araştırma Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 07.11.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Yönergesine" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ESKİŞEHİR İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

Not: *Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.*

Doğrulama Kodu: da15c4b84c780c752fb377448f74714942f45b8a4e7c21b842eaf8cf1a400445
Doğrulama Adresi: arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula
Serhat Mah. 1290. Sokak No.8/B 06374 Yenimahalle/Ankara TÜRKİYE
Telefon No: (0312) 413 43 00, Belgegeçer No: (0312) 413 45 12
e-posta: ttkb.egitimarastirmalari.arastirmaizinleri@meb.gov.tr, internet adresi: ttkb.meb.gov.tr

EK-5. Öğretmen İzin Formu

ÖĞRETMEN İZİN FORMU

Bu çalışma, "Sosyal Bilgilerde Somut Olmayan Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Yerli Çizgi Filmlerin Kullanılması Durumu" başlıklı bir araştırma çalışması olup Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanımı konusunda öğretmenin tecrübeleri, öğrencilerin deneyimleriyle ilgili mevcut durumun detaylı incelenmesi amacını taşımaktadır. Çalışma, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı'nda görev yapan Prof. Dr. Elvan GÜNEL ve aynı kurumda lisansüstü eğitim gören Zehra Nur ELİYAZICI tarafından yürütülmektedir. Bu araştırmayla Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin somut olmayan kültürel miras unsurlarını öğrenirken yerli çizgi filmlerin ilgili bölümlerinin ders içeriğinde kullanılmasının konuları somutlaştırmada ve gerçek yaşamla ilişkilendirmede bir rolünün olabileceğiyle ilgili mevcut durumdaki ders öğretmeninin deneyimleri ile Sosyal Bilgiler dersini alan öğrencilerin deneyimleri araştırıldığında bu konuya açıklık getirilecektir.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, sizinle bire bir yarı-yapılandırılmış görüşme ve ders içi gözlem gerçekleştirmemiz gerekmektedir. Gözlem sürecinde ders içeriğini bozacak davranışlar sergilenmeyecektir. Görüşmeler, okulda yüz yüze yapılacaktır. Görüşmelerin tamamını eksiksiz yazılı bir metin haline getirebilmemiz için ses kayıt cihazı kullanılması gerekmektedir. Dolayısıyla yapacağımız görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kaydedilmesi gerekmektedir.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler bilimsel amaçlar doğrultusunda araştırmacı tarafından korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabileceksiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınız Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi bölümünden Zehra Nur Eliyazıcı'ya yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Zehra Nur Eliyazıcı
Adres :
E-posta:
Cep Tel:

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.
(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-6. Öğrenci Gönüllü Katılım Formu

ÖĞRENCİ GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, "Sosyal Bilgilerde Somut Olmayan Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Yerli Çizgi Filmlerin Kullanılması Durumu" başlıklı bir araştırma çalışması olup Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanımı konusunda öğretmenin tecrübeleri, öğrencilerin deneyimleriyle ilgili mevcut durumun detaylı incelenmesi amacını taşımaktadır. Çalışma, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı'nda görev yapan Prof. Dr. Elvan GÜNEL ve aynı kurumda lisansüstü eğitim gören Zehra Nur ELİYAZICI tarafından yürütülmektedir. Bu araştırmayla Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin somut olmayan kültürel miras unsurlarını öğrenirken yerli çizgi filmlerin ilgili bölümlerinin ders içeriğinde kullanılmasının konuları somutlaştırmada ve gerçek yaşamla ilişkilendirmede bir rolünün olabileceğiyle ilgili mevcut durumdaki ders öğretmeninin deneyimleri ile Sosyal Bilgiler dersini alan öğrencilerin deneyimleri araştırıldığında bu konuya açıklık getirilecektir.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, sizinle bire bir yarı-yapılandırılmış görüşme ve ders içi gözlem gerçekleştirmemiz gerekmektedir. Gözlem sürecinde ders içeriğini bozacak davranışlar sergilenmeyecektir. Görüşmeler, okulda yüz yüze yapılacaktır. Görüşmelerin tamamını eksiksiz yazılı bir metin haline getirebilmemiz için ses kayıt cihazı kullanılması gerekmektedir. Dolayısıyla yapacağımız görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kaydedilmesi gerekmektedir.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler bilimsel amaçlar doğrultusunda araştırmacı tarafından korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabileceksiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınız Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi bölümünden Zehra Nur Eliyazıcı'ya yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Zehra Nur Eliyazıcı
Adres :
E-posta:
Cep Tel:

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.
(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:
İmza:
Tarih:

EK-7. Veli Onam Formu

VELİ ONAM FORMU

Bu çalışma, "Sosyal Bilgilerde Somut Olmayan Kültürel Miras Konularının Öğretiminde Yerli Çizgi Filmlerin Kullanılması Durumu" başlıklı bir araştırma çalışması olup Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde yerli çizgi filmlerin kullanımı konusunda öğretmenin tecrübeleri, öğrencilerin deneyimleriyle ilgili mevcut durumun detaylı incelenmesi amacını taşımaktadır. Çalışma, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı'nda görev yapan Prof. Dr. Elvan GÜNEL ve aynı kurumda lisansüstü eğitim gören Zehra Nur ELİYAZICI tarafından yürütülmektedir. Bu araştırmayla Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin somut olmayan kültürel miras unsurlarını öğrenirken yerli çizgi filmlerin ilgili bölümlerinin ders içeriğinde kullanılmasının konuları somutlaştırmada ve gerçek yaşamla ilişkilendirmede bir rolünün olabileceğiyle ilgili mevcut durumdaki ders öğretmeninin deneyimleri ile Sosyal Bilgiler dersini alan öğrencilerin deneyimleri araştırıldığında bu konuya açıklık getirilecektir.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, öğrencinizle bire bir yarı-yapılandırılmış görüşme ve ders içi gözlem gerçekleştirmemiz gerekmektedir. Gözlem sürecinde ders içeriğini bozacak davranışlar sergilenmeyecektir. Görüşmeler, okulda yüz yüze yapılacaktır. Görüşmelerin tamamını eksiksiz yazılı bir metin haline getirebilmemiz için ses kayıt cihazı kullanılması gerekmektedir. Dolayısıyla yapacağımız görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kaydedilmesi gerekmektedir.
- Öğrenci ismini yazmak ya da kimliğini açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değildir/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde öğrenciden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Öğrenciden toplanan veriler bilimsel amaçlar doğrultusunda araştırmacı tarafından korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde öğrenciye rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep yer almayacaktır. Öğrenci katılımı sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissedilirse çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilecektir. Çalışmadan ayrılması durumunda toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınız Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi bölümünden Zehra Nur Eliyazıcı'ya yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Zehra Nur Eliyazıcı
Adres :
E-posta:
Cep Tel:

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.
(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-8. Öğretmenle Yapılan Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Öğretmenle Yapılan Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları

I. Görüşme Soruları

1. Kendinizden bahseder misiniz?

2. Dersinizi işlerken hangi materyallerden yararlanırsınız?

3. Kültürel miras konularını işlerken hangi materyallerden yararlanırsınız?

4. Kültürel miras konuları öğretilirken ders içeriğinde hangi materyaller kullanılabilir?

5. Somut olmayan kültürel miras konularında derse nasıl işlersiniz?

6. Somut olmayan kültürel miras konularında ders içeriğinde hangi materyaller kullanılabilir?

II. Görüşme Soruları

1. Ders içeriğinde çizgi filmleri hangi amaçla kullanırsınız?

2. Hangi yerli çizgi filmleri derste kullanıyorsunuz?

3. Ders içeriğinde çizgi film kullanımına öğrenci açısından nasıl değerlendirirsiniz?

4. Çizgi filmlerin somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde kullanılmasını nasıl değerlendirirsiniz?

5. Sosyal Bilgiler dersinde çizgi filmlerin ders içeriğinde kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz?

6. Çizgi filmlerin ders içeriğinde kullanılması sınıf düzeyiyle (yaşla) ilişkisini nasıl değerlendirirsiniz?

EK-9. Öğrenciyle Yapılan Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Öğrenciyle Yapılan Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları

I. Görüşme Soruları

1. Kendinizden bahseder misiniz?

2. Sosyal Bilgiler dersi nasıl işlenilmektedir?

3. Sizce Sosyal Bilgiler dersi nasıl işlenilmelidir?

4. Derste hangi çizgi filmleri izlediniz?

5. Derste çizgi filmlerin kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz?

6. Çizgi filmlerden neler öğreniyorsunuz?

II. Görüşme Soruları

1. Kültürel miras denince aklınıza neler geliyor?

2. Somut olmayan kültürel miras denince aklınıza neler geliyor?

3. Bu konuları nasıl daha iyi öğrendiğinizi düşünüyorsunuz?

4. Kültürel miras konularında çizgi filmlerin kullanılması sınıf düzeyiyle (yaşla) ilişkisini nasıl değerlendirirsiniz?

5. Çizgi filmleri dersin hangi anında kullanmak istersiniz? Neden?

6. Çizgi filmlerin derste hangi amaçla kullanılmasını istersiniz?

7. Derste çizgi filmleri izlerken çizgi filmlerde fark ettiğiniz aklınızda kalan kültürel ögeler nelerdir?

EK-10. Sınıf Gözlem Formu

AYRINTILI GÖZLEM FORMU		
Yer:		**Gözlem No:**
Tarih:		**Sayfa No:**
Saat (Başlangıç- Bitiş):		**Verinin Türü:**
Gözlemin Amacı:		
KODLAMALAR	**BETİMSEL VERİ**	**YORUM**

EK-11. Öğrenci Günlüğü Soruları

Öğrenci Günlüğü Soruları

1. Bugün dersi nasıl işlediniz?

2. Derste neleri, nasıl öğrendiniz?

3. Derste ilginizi çeken neydi?

4. Bugünkü dersi başka nasıl işlemek isterdiniz?

EK-12. Açık Uçlu Soru Formu

Açık Uçlu Soru Formu

1. Derste yerli çizgi filmlerin kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz? Açıklayınız.
2. Derste izlediğiniz yerli çizgi filmlerin isimleri nelerdir? Yazınız.
3. İzlediğiniz bu çizgi filmlerde hangi konu/konular anlatılıyordu? Açıklayınız.
4. İzlediğiniz bu yerli çizgi filmlerde hangi kültürel unsurlar bulunmaktaydı? Örnek üzerinden açıklayınız.
5. Yerli çizgi film dersin hangi anında kullanıldı? Konuya başlamadan önce, konuyu işlerken, konuyu işledikten sonra…
6. Size göre yerli çizgi film dersin hangi anında kullanılmalı? Nedenini açıklayınız.
7. Yerli çizgi filmler size neler öğretiyor? Açıklayınız.
8. Derste yerli çizgi filmleri izlerken o konuyla ilgili bilgilerin akılda kalıcılığıyla ilgili düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.
9. İzlediğiniz yerli çizgi filmlerde yer alan somut olan ve somut olmayan kültürel miras ögelerini ayırt edip edemediğinizle ilgili kendinizi nasıl değerlendirirsiniz? Bir çizgi filmi örnek göstererek açıklayınız.
10. Kültürel konularda ders içeriğinde izlemek istediğiniz başka yerli çizgi film/filmler nelerdir? İsimlerini ve konusunu yazınız. Neden bu çizgi film/filmleri seçtiğinizi açıklayınız.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı : Zehra Nur ELİYAZICI

Doğum Yeri :

Doğum Yılı :

E-posta :

Adres :

Telefon numarası :

Eğitim:

2019-2022, Anadolu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı

Sözlü Bildiri:

Günel, E. ve Eliyazıcı, Z. N. (2024, 20-23 Mayıs). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitaplarının Afet Yönetimi Açısından İncelenmesi* [Sözlü bildiri]. 12. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu (USBES). Edirne, Türkiye.

Günel, E. ve Eliyazıcı, Z. N. (2025, 15-17 Mayıs). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Somut Olmayan Kültürel Mirasın İncelenmesi* [Sözlü bildiri]. 13. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu (USBES). Tokat, Türkiye.